













S U M M A
SACRAMEN
TORVM ECCLESIAE;

Ex Doctrina doctissimi patris magistri fratris
Francisci à Viçtoria, cathedrâ primæ in Salmã
ticēsi florentissima academia profitentis, ex sã-
cra prædicatorũ familia oriundi. Congesta per
fratrẽ Thomã de Chãues, eius fidelẽ discipulũ;



P I N C I A E.

Excudebat Sebastianus martinez. An. 1560

Cum priuilegio.

Esta tassado à tres maravedis el pliego.

De la imprenta de la casa de la Real de Val.



El Rey.

POr quanto por parte de vos el bachiller Fráncisco muñoz devaldes, y Sebastian martinez impressor vezinos dela villa de Valladolid, nos hezistes relacion diziendo que vos auia des impresso vn libro intitulado Summa de sacramentis con el tratado de Clauibus y excomunicacione, con licencia nuestra: hecho por el presentado fray Tomas de chaves dela orden delos predicadores. La qual dicha obra es muy vtil y prouechosa y de buena doctrina, y me suplicastes que ateto el trabajo y mucha costa que en la imprimir y corregir auays hecho, os diessse licencia para lo imprimir y vender, por tiempo de doze años y que en esse tiempo otra persona alguna no lo pudiesse imprimir ni veder, o como la mi merced fuesse. E villo por los del mi consejo fue acordado que deuia mandar dar esta mi cedula en la dicha razon, & yo toue lo por biẽ. Y por la presente vos doy licencia y facultad para q por tiempo de diez años primeros siguientes los quales corran y se cuentẽ desde el dia dela fecha desta mi cedula en adelante vos o la persona que vuestro poder ouiere, pueda imprimir y vender el dicho libro, durante el qual dicho tiempo mando q otra persona alguna sin vuestra licencia no pueda imprimir ni vender la dicha obra sopena que pierda

la impressiõ que assi hiziere y vèdiere, y los mol
des y aparejos cõ que lo hiziere, y mas incurra en
pena de diez mill maravedis, los quales se repar-
tan la vna parte para la persona que lo acusare, y la
otra para el juez que lo sentèciare, y la otra tercia
parte para nuestra camara & fisco. Y mando a los
del mi consejo presidètes & oydores delas mis au-
diencias alcaldes alguaziles dela mi casa y corte y
chancillerias, y otras qualesquier justicias y juezes
de todas las ciudades villas y lugares delos mis rey-
nos y señorios y a cada vno dellos en su jurisdicciõ
que guarden y cumplan esta mi cedula, y todo lo
enella contenido, & contra ello vos non vayan ni
passen ni consientan hyr ni passar en manera algu-
guna. Fecha en Toledo à tres dias del mes de Ago-
sto de mill & quinientos y sesenta años.

YO EL REY

Por mandado de su Magestad.
Iuan vazquez.

ILLUSTRISSIMO
AC REVEREN-
DISSIMO DOMINO

Domino Francisco Manrrico
de Lara, Episcopo Segũ-
tino &c.

Sebastianus Martinez.

S.



INTER TOT
egregia decora præful-
dignissime, quibus vn-
diq; clarus, & suscipiẽ-
dus ad Ep̃alis dignita-
tis culmen adisti, hinc infinitis Nage-
ræ domus ornamētis maiorũ tuorũ
imaginibus, & honoribus inclytæ,
hinc quod maius pculdubio est tua
rum virtutum splendore, illud me
magis accendit, vt tuorum vellem
in numero nouus cliens computari,
benignitas. f. & animi tui celsitudo,
qua



qua tan ex porrecta fronte, & hylar
ri vultu pauperum munuscula susci
pis. Elaborauit igitur opus certè au
reum frater Franciscus de Victoria,
sine cuiusquam iniuria suæ tempe
statis theologorum doctissimus, cui
léma est Sacramentorum compen
dium, quod licet per se satis lectu di
gnum, & emanibus auditorum (qui
modo velint aliquid veræ theologiæ
adipisci) excidere nō debeat, intelle
xi tamen tutius fore (quo canum la
tratus effugiat) si tibi insigni præsu
lum ornamento dedicarem. Nemi
nem quippe latere posse crediderim
heroica gesta clarissimi quondā du
cis cognomento magni parentis tui
nulla vetustatis inuidia interitura,
quæ singula si recensерem integrū
librum, non præfationē viderer cō
texere. Atque idē prudens ommi
serim illud vnum breuiter omnes,
ac suplicans ne ad exiguum munus
sed

sed ad offerentis animum quo tua
ymbra liberius in hominum ora,
ac manus purissimum veniat inspi
cias. Vale Episcoporum, ac patriæ
decor, & mihi tibi iam nunc perpe
tuo deuincto quiduis oneris im
ponito, exequar enim
pro viribus iussa ala
cris, & qua
par est
reuerentia.

Ad Lectorem.

QVI prædulce cupis nectar gusta
re polorum.
HVC ades, & sacrum perlege le
stor opus.



NOs fray Christoual de Cordoua maestro en sancta Theologia Vicario general de la prouincia de España de la orden delos predicadores, y el maestro fray Iuan de Ludeña Prior de sant Pablo de Valladolid, Fray Domingo Caluete Prior de Palencia, Fray Christoual de Salamanca prior de Tol-do, Y fray Martin de Ayllon Prior de Burgos, diffinidores del capitulo de la mesma orden celebrado en Segouia Año. 1559. Por la presente commetemos à los reuerendos Padres el Prior de sant Pablo de Valladolid, y al maestro Cucuas regente de nuestro collegio de sãt Gregorio de Valladolid, para que vean y examinen vna Summa delos siete Sacramētos dela Yglesia, que el padre presentado fray Thomas de Chaues à recopilado del reuerendo padre maestro fray Francisco de Victoria de buena memoria, para q̄ vista por ellos y aprobada, desde agora le damos licencia para que la pueda imprimir, con tanto q̄ tenga la prouisiō ordinaria del consejo real. Fecha en sancta cruz d̄ Segouia à. 22 de Abril. 1559. Fray Iuan de ludeña. F. Dñicus caluete. F. Christoual de Salamanca. F. Martinus de ayllon. Por diffi.

DIgo yo el Maestro fray Iuan de Ludeña (prior de sant Pablo de Valladolid) que la impresion desta summa collegida delas lecciones del padre Maestro fray Francisco de Victoria se nos cometio enel capitulo d̄ Segouia al padre Maestro Cucuas, y à mi: & siendo el viuo comunicamos si se imprimiria ò no, y fuymos de parecer que se puede imprimir, y que sera libro prouechoso para memoria delos que algo saben, y lumbrẽ delos que saben poco, de Sacramentos y calos de conciencia, y por que este fue nuestro parecer lo firme de mi nombre. En siete de Febrero, de mill & quinientos & seseta.

Fray Iuan de
ludeña.

Yo fray Thomas de chaues doy fee, y testimonio que esta summa delos siete Sacramentos, que yo saque año de, 1541. delas libaciones, y doctrina que el sapientissimo y de perpetua memoria digno, fray Francisco de Victoria maestro cathedratico de prima de Salamanca y preceptor mio, que fue toda tomada de su doctrina, y del mesmo maestro à mi peticion vista y aprouada, y como su doctrina (como toda España y aun la Christianidad quasi toda sabe) aya sido y sea solida firme, y verdadera y muy catholica, desseo que para cōmū vtilidad de los que no pueden ver las doctrinas mas de rayz, y a la larga disputadas, esta se imprima. y quanto en mi es por la presente doy para ello licencia à vos el reuerendo señor Antonio de lantadilla vclerigo de Burgos, que ala sazón estays y residis en Valladolid, por capellan del señor don Iuan Sarmiento, cōmissario general de la sancta cruzada, y oydor del consejo delas Indias. Y por que esto todo es verdad lo firmo de mi nombre. Fecha en el monesterio de sant Pablo de Burgos de la orden de los predicadores à donde al presente soy moradoroy miercoles à. 15. dias de Iunio, de, 1558. años. Anfi es. Fray Thomas de Chaues.

ADMODVM REVERENDO Domino Francisco Perez, Ecclesiæ Toletanæ sancti Genesij rectori, Frater Thomas de Chaues.

S. D.



Bsecrasti me admodum obseruã de domine, paterq; sapientissime in Christo Iesu animo meo charissime, ac tuis literis efflagitasti, vt septē Sacramentorum Ecclesiæ mysteria in summam quandam redigerem, atque doctrinarū fluētā, quæ doctissim^o magister frater Franciscus à Victoria inter legēdum materiã de Sacramētis in suos discipulos longē late que effuderat incompendiū cogere. Ego interim cōsiderans



rans obsecrationem eius qui po-
test præcipere, vicem vrgentis
obtinere mādati, quanuis alie
me sollicitudines quib⁹ assidue
distringor euocarent, tua erga
me merita (haud spernēda) pe-
pulerūt vt tibi potissimū meū
desudaret ingeniū, cui iam pri-
dem animum consecraueram.
Et licet hoc meum erga te obse-
quium, communibus alijs labo-
ribus (in quos me totum reiecit
obedientia) iniuriā videatur
afferre, non sum tamē ratus ini-
quē facere priuata tuæ vtilitati
inseruiens: qui solus vniuersita-
tis merita propemodū æquas
cui etiā lōge sū ego magis astri-
ctus, quam cœteris vniuersis.
Omitto interim q̄ huius no-
stri

stri suscepti laboris fructus, nō
ad te solum, sed ex te in plures
alios debet promanare: qui ani-
mum tuum tamquā lucernam
ardentem, non sub modio clau-
sam, sed in edito sitam loco: su-
spiciūt. Itaque quod cōmunivti-
litati in hoc meo opere vna ra-
tione videbar subtrahere, mul-
tis alijs (Si quis rectē expende-
rit) cum amplo fgnore restituo
Cape igitur ouās pater integer
rime hoc ex me munusculum,
quod licet inglorium, licet exi-
le: nunquam vlli à me nisi tibi
concessum. Sic autem Sacramē-
torū materiā in hoc breui opu-
sculo coegi vt nihil (nisi meus
me fallit animus) quod ad rem
pertineret: subticuerim, nihil
superfluum admiserim: quorū
alterum



alterum mihi vitio verteres, al-
terum (nou. n. te) repudiales.
Er vt auidius maiorique cum fi
de op^o hoc legeres nihil ex meo
promptuario de prompti. Om
nia ex ditissimo penu mei sapiē
tissimi magistri sūt eructa: qui
ex integro, meo rogatu,
scripturam per legit:
quo nullus tibi
in animo
dubi
tationis scrupu lus
resideret.
Vale.

Pio lectori.

Antonius de Lantadilla Vela
qui in huius editione cla
uo rauit. S. P. D.

Ecce tibi christiane lector, am
plam atq; expeditam de sa-
cramentis Ecclesie materiam,
ac tractationē: opus verē Chri
stiano homine dignum. Vbi tan plene,
cumulatēque omnia inuenies, quæ requi
res, quæque, ad hanc doctrinam exiguntur
vt nullus sit quātumuis mentis inops, qui
eo accuratē lecto & inspecto, non possit
sacramenta ipsa administrare, pastorisq;
munus (modo industria & solertia comi
tes ad sint) sustinere. Cuius fontē doctri
næ si à me petas, fratrem Franciscum Vi
ctoriam esse accipe, celebratissimum illū
ac decantatissimum, in vniuersa Europa
virum, qui in munere theologico primas
sua tempestate, Salmaticæ partes obtinue
rat. Quo in opere si doctrinæ sublimitas
absuisset, quæ miro modo inuitare lecto
rē debet: vel ipsatanti auctoris dignitas, y
so fa

se satis alliceret, atque excitaret. Quāquā illud te interim latere minime velim, nō minimam laudis gloriæque portionem, ex tanto hoc opere fratrem Thomā Chauen reportare: virum vt religiosum ita in sacrae theologiae studio peritissimū. Huius enim curā omnis in colligenda Victoriae doctrina, & dispensanda fuit, vt tanto autore dignus indigestus alioqui Victoriae foetus, in lucem emitti posset. Agē igitur foelici numine tan præclara tamque sublimi doctrina vttere, quæ miro modo componere animos, atque dirigere pertrahere veritatis valeat: & mihi pariter in Christo gratias age, cuius opera tantū munus in lucem editum est, vnde ingens commoditatum cumulus vniuersis fidei catholicae cultoribus redū dare possit, quod non siue supremæ celsitudinis afflatu factum esse reor, cui laus sit honor & gloria per infinita seculorum secula.

Vale.

De sacramentis in cōmuni. 1

Quia vt ait Cice

ro officio. 1. Omnis qui d re aliqua instituitur sermo, debet à diffinitione proficisci, vt intelligatur quid sit id de quo disputatur.

Articulus. 1.



VERITVR

imprimis. Quid

sit sacramētum? Sacra

Diffinitio autem mētum

secūdū eūdē Cice

ro. debet esse bre

uis, & dilucida o-

ratio, naturā rei exponēs. Et ideo Au

gusti. lib. 10. de Ciuitate Dei, sic diffi

nit. Sacramētum est, sacrae rei signū.

Hæc diffinitio habetur de conse. d. 2.

cap Sacrificium. Hæc est etiam pri

ma diffinitio earum, quas Magister

sentet. ponit in. 4. d. 1. Et sanct^o Tho.

3. p. q. 60. art. 2. Vbi aduerte quod quā

A do dī



De Sacramentis

do dicitur sacrae rei, non intelligitur quod libet res sacra, quia sic crux, & multa alia essent sacramentum, sed res sacra sanctificans nos. Cum enim sacramentum sit signum quodam, signa autem proprie debeantur hominibus, & sacramentum sit proprium hominum, oportet ut per rem sacram intelligamus, rem homines sanctificantem. Per signum etiam, non intelligas quodcunque signum, sed signum exterius quod communiter vocatur signum, & quod diffinit Augustinus. 2. de doctrina Christiana. dicens, Signum est quod praeter speciem quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud incognitionem venire. Est igitur sacramentum, signum sensibile, rei sacrae, nos sanctificantis. Per rem ergo sacram nos sanctificantem, intellige principaliter gratiam, gratum facientem, quamvis S. Th. 3. p. q. 60. art. 3. dicat tria figurari in sacramen

in communi.

2

eramentis. Primum, causam effectivam nostrae sanctificationis. scilicet passionem Christi. Lucae. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Et. 1. Corinthio. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem domini annuntiabitis. Secundum, causam formalem nostrae sanctificationis. scilicet gratiam. Tertiū, causam finalem, quae est gloria. Vnde Ecclesiae. cantat ex officio. S. Thom. O sacrum convivium in quo Christus sumitur: recolitur memoria passionis eius, ecce primum, mens impletur gratia: ecce secundum, & futurae gloriae nobis pignus datur, ecce tertium. Sunt & aliae diffinitiones sacramenti, quae sub alijs verbis idem quod prima iam posita docent. Sacramentum, ait Magister sententiae, est invisibilis gratiae, visibilis forma, ut eius imaginem gerat, & causa existat. Et Augustinus. lib. de corpore

A ij Chri



De Sacramentis.

Christi. Sacramentum est, per quod sub tegumētis rerum visibilium, diuina virtus, secretius salutem operatur. Et Hugo de. S. Victore, lib. de sacramentis. i. p. cap. i. Sacramētum est materiale elementum, foris sensibiler propositum: ex similitudine representās, ex institutione significās, ex sanctificatione continēs aliquam inuisibilem & spiritualement gratiam. Et hæc de diffinitione sacramēti sufficiant.

2
SACRAMENTA veteris & nouæ legis quò differāt?
¶ VISA Sacramenti diffinitione, quia de Sacramentis nouæ legis est noster hic tractatus, videre oportet in quibus differant nostra sacramenta à sacramentis veteris legis, maxime à circumcisione, quæ secundum August. & omnes doctores, conferebat gratiam ex opere operato. Notandum ergo primò. Certum est, quòd sacramenta veteris legis non aperi-

in communi.

3

bant cælum, vt patet ex multis sacræ scripturæ locis. Omnes enim antiqui Patres, etiam sanctissimi fatebantur se in infernum descēduros, vt Iacob. Gene. 37. Descēdam ad filium meū, lugens in infernum. Iob. 14. Quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, & 17. Et infernus domus mea est. Et Psal. Quis est homo qui viuet, & nō videbit mortem: eruet animam suā de manu inferi? Et certum est quòd sacramenta nouæ legis aperiunt ianuam cœli. Christus in sua passione aperuit eam in communi toti generi humano, in particulari vero aperit sacramenta, Matth. 3. prædica bat Ioannes, Pœnitentiam agite, appropinquauit regnū cœlorū. Ephe. 2. cuius gratia estis saluati, & cōsedere nos fecit in cœlestibus. Rom. 8. Si filij, ergo & hæredes. Matth. 25. Venite benedicti patris mei, percipite regnum.

A iij gnum.



De Sacramentis

gnū. Et Matth. 3. & Luc. 3. IESV baptizato, aperti sunt cœli. Ex hoc sequitur quod sacramenta veteris legis, non ponebant homines in statu sufficienti perueniendi ad vitam æternam, et per consequens non dabāt salutem, quia vltima salus est beatitudo, ac proinde tunc gratia non erat perfecta. Vnde tunc quāto tēpore hāeres paruulus est, nihil differt à seruo, quia si non habebat ius ad eundem vitam æternam ab extrinseco, quia nondū aperuerat Christus ianuam cœli. Per peccatum enim Adæ, & quodcūq; actuale peccatum, non solum Adam incurrit indignationem, sed etiā omnes posterius eius, & tota natura humana, & sic duplex olim erat indignatio. scilicet contra personam, & contra naturam. In veteri autē lege, per sacramenta tollebatur indignatio prima particularis contra singulos homines,

in communi.

4

nes, sed tamen manebat adhuc indignata deo tota natura humana, quæ indignatio nunquā vſq; ad Christū à toto genere humano fuit ablata, & sic non erant deo perfectè grati in illa lege veteri, sicut nunc in noua, quando omnis indignatio particularis & cōmunis ablata est. Et ista sufficiant de sacramētis veteris legis.

¶ QVÆRITVR quot sint sacramenta nouæ legis? Respondeo, quod. 7. Baptismus. Confirmatio. Eucharistia. Pœnitētia. Ordo. Matrimonium. Extrema vnctio. Hoc determinatum est in concilio Florenti. sub Eugene. 4. & in cap. ad abolendam, extra de hæreticis, excommunicantur & dānantur, qui de ecclesiasticis sacramētis aliter sentire, aut docere præsumpserint, quā ecclesia Romana docet. Cū ergo ecclesia Romana in dicto concilio, & in vſu, teneat. 7. esse sacra

3
Sacra-
menta
quot
sint?

A iiij menta



Sacra-
mētorū
sufficiē-
tia.

De Sacramentis

menta nouæ legis, iam nemini lice-
bit de hoc dubitare.

¶ **SUFFICIENTIAM** & cō-
gruitatē huius numeri docet. S. Tho.
3. p. q. 65. art. 1. dicens. Sacramenta ec-
clesiastica ordinātur ad duo, scilicet ad per-
ficiendum hominem in vita spiritua-
li, scilicet in cultu Christianæ religionis
& in remedium contra peccatum, et
quantū ad vtrūq; conuenienter
sunt. 7. Vita enim hominis spiritua-
lis, similitudinem habet ad vitā cor-
poralem, propter quod eodem nomi-
ne vocatur vtrāq; vita. In vita autem
corporali dupliciter aliquis perfici-
tur, vno modo quantū ad propriā
personam, & hoc dupliciter. scilicet aut ad
quirendo perfectionem, aut remouē-
do impedimenta. Perficitur autē vi-
ta perfectione prima, per generatio-
nem, quando acquirit vitam, & loco
istius generationis succedit baptis-
mus,

in communi.

5

mus, qui vocatur regeneratio, quia
homo cū esset mortuus per pecca-
tum, recipit vitam per lauacrum re-
generationis, & renouationis, ad Ti-
tum. 3. Secunda perfectio est augmē-
tum, cui succedit secundū sacramen-
tum confirmationis, quod principali-
ter in Penthecoste est institutū, quā-
do dominus dixit, sedete in ciuitate,
donec induamini virtute ex alto.
Tertia perfectio vitæ corporalis est
nutritio, quæ est conseruatio vitæ, &
loco huius succedit Eucharistia. Vn-
de Ioan. 6. Nisi māducaueritis carnē
filij hominis, & biberitis eius sangui-
nem, non habebitis vitam in vobis.
Sed quia homo interdū incurrit egri-
tudines, habere debebat remedium,
quod quidem est duplex, vnum ad
repellendum morbum, vt pharma-
cum, alterum ad restituendas vires.
Sic etiam in vita spirituali, ad expel-
lendas

De Sacramentis

lendas infirmitates peccati, est poenitentia. P sal. sana animam meā: quia peccaui tibi. Alterum ad expellēdas reliquias peccatorum, & est extrema vnctio, de qua Iacob. 5. & si in peccatis fuerit diuidentur ei. In ordine autem ad cōmunitatem, perficitur homo dupliciter, vno modo suscipiēdo potestatem regēdi, & loco istius succedit ordo. Alio modo secundū naturalem propagationē, quod fit per matrimonium, tam in corporali quā in spiritali vita.

De Baptismo.

Baptismus qd sit?

QDE Sacramento baptismi tractat Magist. 4. d. 3. & dicit quod baptismus est ablutio exterior corporis, facta sub forma verborum per scripta, & determinatē tractat de hoc sacramento. S. Thomas. 3. part. q. 66.

Dubita-

De Baptismo.

6



VBITATVR quā

lo fuit institutus baptis-
mus? Vtrum ante Chri-
sti passionē vel postea?
R espōdeo per duas pro-
positiones. Prima, Cer-
rissimum est quod fuit institutum à
Christo ante passionem. Patet hoc
Ioann. 3. vbi expressē habetur quod
Christus baptizabat. Et Ioan. 4. de-
claratur quomodo baptizabat, quan-
quam Christus non baptizaret, sed
discipuli eius baptizabant de manda-
to ipsius, quia aliās Christus non di-
ceretur baptizare. Non est autem ve-
rissimile quod Christus baptizaret ba-
ptismo Ioannis, nec etiam apostoli
Ioannis baptismō baptizabant, vt di-
cit Hierony. in episto. ad Seleutianū
& in sermone Epiphaniæ. Aliās in-
ter discipulos Ioannis non fuisset in-
uidia, qui dolebant eō qd plus bapti-
zaret

5
Baptis-
mus quā
do insti-
tutus?



De Baptismo.

zaret Christus quam Ioannes, nam ille baptismus diceretur Ioannis & non Christi. Item sacramenta sunt instrumenta nostræ redemptionis, cum ergo Christus perfecit redemptionem in passione vel resurrectione, & baptismus sit potissima pars redemptionis, sequitur quod fuit institutus ante Christi passionem. f. Ioannis. 3. ibi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Et ita tenent omnes doctores, quod fuit institutus ante passionem.

6
Beda.

¶ S E D quæritur, quando? Quidā dicunt quod quando Christus baptizatus fuit in Iordane, tunc enim sanctificans aqua vim regeneratiuam illis cōtulit. Alij dicunt quod fuit institutus, quando Christus dixit discipulis suis. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c. Marc. vltim.

Sed

De Baptismo.

7

Sed hoc refellitur, quia fuit institutus ante passionem. Prædicta autem verba dicta fuisse post resurrectionē. S. Tho. & Nicolaus de Lyra, tenet quod fuit institutus quādo Christus fuit baptizatus in Iordane. Ioan. 1. & ita tenendum est, sine aliqua dubitatione.

¶ Q V Æ R I T V R, quando baptismus incepit obligare, etcōsequēter alia sacramenta nouæ legis, ac p inde quando cessauerūt legalia? Respōdeo per propositiones. Prima ppositio. Ante passionem & mortem domini, circūcisio, & alia legalia fuerūt semp sub præcepto, probatur nā Christus non soluit veterem legem, antequām eam impleret, sed nō fuit impleta vsq; ad passionem, cum dixit, cōsumatum est Ioan. 19. Ergo ante passionem legalia non cessauerūt. Per passionem enim suā (vt ait Paulus)

7
Baptis-
mi obli-
gatio
quando
incepit?



De Baptismo.

lus) liberauit nos Christus á seruitute legis. Secunda propositio. In passioné domini omnia legalia fuerunt extincta quantum ad præceptum, & quantum ad virtutem, volo dicere, quòd post passioné domini non erat præceptum de circumcisione, nec de aliquo alio in lege scripta, totalitèr enim extincta erat quantum ad vim illam quam prius habebat, & nullū omnino habebat effectum. Lex. n. illa fuit instituta, ad significandum gratiam noui testamenti quæ per I E S V M facta est, ac proinde mortuo Christo debuit cessare, sicut adueniente luce, cessat umbra. Item legalia nō conferebant gratiam perfectam, ergo adueniente quod perfectum est euacuatum est quod ex parte erat. Corinth. 13. Reputatio fit prioris mādati propter infirmitatem eius, & inutilitatem, nihil enim ad perfectum, lex

De Baptismo. 8

lex adduxit, introductio vero fit melioris spei. Tertia propositio. Ante promulgationem sufficientem euangelij per aliquod tempus, legalia nō erant mortifera, ad hūc sensum, quia licebat obseruare ea, & non erat peccatum etiam scienti & non ignoranti legem Christi, prob. Quia Paulus circumcidit Timotheum. Act. 16. & purificauit se Act. 21. Hoc autem permissum fuit vt Augustinus ait, vt synagoga cum honore sepeliretur. Vt ostenderetur igitur quòd fuerat bona & sancta, non est illi statim post passionem derogatum. De ista propositione fuit magna cōtrouersia inter Hieronymum, & augustinum. Hieron. enim videtur sentire, quòd statim post passionem legalia fuerūt mortifera, & factum Pauli, & Petri excusat, quia fuerunt quedam piæ dispensationes & simulationes, vt vita retur

Legalia
quando
cessau-
erint?



De Baptismo.

retur scādalum. Sed Augustinus op-
positum omnino tenet, & quidē dis-
sertē & eleganter disputat. Si enim
iam essent mortifera propter nullū
scandalum licuisset Paulo circunci-
dere Timotheum, nec simulare cir-
cūcisionem, etiam pro salute totius
populi Iudæorum, quia esset menda-
cium in facto. Petrus autem in cautē
se habuit in obseruatione legalium,
nimium condescendens Iudæis illis,
qui legalia obseruanda esse dicebāt,
ita vt aliqui eius exemplo induceren-
tur ad eorum obseruantiam, quasi es-
sent necessaria, et ideo Petrus aliquā
leuem culpam incurrit, & erat repre-
hensibilis, vt ait Paulus. Quarta & vl-
tima propositio. Post sufficientē pro-
mulgationem euangelij, omnia lega-
lia fuerūt & sunt mortifera. Hoc de-
terminatum est extra de baptismo et
eius effectū. ca. maiores, & in concil.

Florent.

De Baptismo.

9

Florenti. damnati sunt Cherinthus,
& Ebion, contrarium tenētes. Et ad
Galath. 5. Si circumcidamini Chri-
stus vobis nihil proderit.

¶ S E D dubium est, Quando fuit
facta sufficiens promulgatio euange-
lij? Respondeo, quod nō est certum.
Nō enim potest dici quod facta fuit
in Penthecoste, quia postea Paulus
circumcidit Timotheum, & Petrus
seruabat legalia, vt patet Actū. 10.
Absit à me domine, cōmune & im-
mundum non introiit in os meum.
Nec potest dici quod in 3. concil. cele-
brato Act. 15. quia postea purificatio
Pauli facta est, Actū. 21. & in illo cō-
cilio continentur aliqua legalia, s. vt
abstineant à suffocato & sanguine.
Dicūt aliqui quod tunc facta est suf-
ficiens promulgatio, quando Titus
& Vespasianus destruxerunt Ierusa-
lem. Permissio enim legalium post

B passionē

8
Promul-
gatio eu-
angelij
quando
fuit fa-
cta suffi-
cienter



De Baptismo.

passionem, erat propter Iudæos. Cū igitur illi tunc sint penē extincti, sine lege, sine rege, sine Deo, ut dicit Lactan. Videtur quod ex tunc omnia legalia sint mortifera, et licet hoc non sit certum, non est tamē aliquo pacto dubitandum, quin nūc & per multas annorum cēturias, antea fuerint legalia mortifera. Circumcisio enim fuit instituta ad significandum aliquid futurū in Christo, & sic modo esset mendaciū perniciosum. De Baptismo igitur, & de omnibus sacramentis nouæ legis, ait. S. Tho. quod post passionem domini cōceperunt habere vim obligatoriam, quia tunc cessauerunt legalia, ut aperte dicit Prophetia Danielis. 9. Et in dimidia hebdomada occidetur Christus, & cessabit hostia & sacrificiū. Probatur autē hoc, quia Marc. vlti. Christus dixit. Ite docete omnes gētes baptizātes

De Baptismo. io

ptizātes eos, &c. qui non crediderit, condēnabitur. Hoc autem dictū fuit ante Penthe. & apostoli prædicabāt eo modo quo Christus præceperat. s. nisi baptizemini & credideritis condēnabimini. Ergo tūc tenebātur ad Baptismū, & per consequens ad alia præcepta nouæ legis.

¶ QV A E ritur. Quæ sit materia sacramēti baptismi? Respō. quod aqua simplex, quia habet proportionē ad effectū spirituale, qm̄ munda, & est cōmuniō materia quā omnes facile possunt habere. Patet hoc Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest. &c. Cum nūc autē & cum glacie, nō posset quis baptizari, quia est alteri⁹ speciei quā aqua. Posset tamē baptizari aqua resoluta ex niue, aut glacie, seu gelu, quia iam est verā & simplex aqua. Quāuis de hoc Marfilius dubitet, &

B ij quidam

109
Baptis-
mi mate-
ria quæ
sit?



De Baptismo.

quidam alij. In aqua vero rosacea & alijs artificialibus aquis, non potest quispiam baptizari, quia non sunt aquae verae.

10 **Q V A E R I T V R,** Quae sit forma huius sacramenti? Respon. quod haec Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filij, et Spiritus sancti. Patet hoc Matth. vlti. & in concil. Floren. Quae ritur. Vtrum mutatio huius formae vitiet sacramentum? Respon. quod duplex est variatio, quaedam quae mutat sententiam, & sensum formae, & talis euacuat sacramentum. Altera quae non mutat sensum, & sententiam formae, & talis non tollit sacramentum. Vnde in ea. retulerunt de cons. d. 4. Zacharias Papa determinauit, quod ille qui dicit. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filias, et Spiritus sanctas, verè baptizauit.

11 **Q V A E R I T V R,** An si diceret

De Baptismo.

11

ret, Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis, verè baptizaret? Respon. quod. S. Tho. hic, & 3. p. q. 66. art. 5. & 6. dicit quod nō. Idē tenent, Scotus. Bonauent. Ricardus. Thomas de Argēтина. Gabrie. Alia co. & Marfi. Palu. tamē dubitat. Caieta. autem tenet omnino contrariū, asserens quod ibi esset verum sacramentum, quod probat multis argumentis. Nam de consecra. d. 4. cap. a quodam Iudæo. Habetur quod cum quidam Iudæus baptizaret, determinauit Papa, quod si baptizabat in nomine Trinitatis vel Christi, vel Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnum quippe & idem est, non debebat iterum baptizari. Plus autem differt nomen Christi, a nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quam nomē genitoris, geniti, & procedentis Ergo. hanc opinionem Caietani, reputat B iij certam

Error in
formaan
vitiet sa-
cramen-
tum?



12
Baptif-
mus in
nomine
Christi,
an sit va-
lidus?

De Baptismo.

certam magister Victoria. Fatetur ta-
men & taliter mutare formam esset
contra præceptum, ac proinde pecca-
tum, baptismus tamen esset validus.

Q V A E R I T V R, An dicere
Ego te baptizo in nomine I E S V
Christi, sufficeret ad baptismum? Res.
quod hoc aliquando fuit licitum &
sufficiens. Patet quia ut dicitur Act.
2. & 8. Apostoli baptizabant sub illa
forma, quod factum est ex extinctu
Spiritus sancti propter odium quod
habebant Iudæi ad nomen Christi,
ut incitarentur ad amorem eius. Vel
forsam, quia Apostoli non audebāt
in principio prædicationis suæ aper-
tè nominare Trinitatem populo in-
firmo. Sed vtrum sufficeret nunc præ-
dicta forma? Res. S. Tho. 3. p. q. 66. ar.
6. dicit quod non, & ita tenent cōmu-
niter Doctores. Quia dicitur Mat. vlti.
Baptizantes eos in nomine Patris &

Filij

De Baptismo.

12

Filij & Spiritus sancti. Et ea. in Syno-
do de cōsc. d. 4. Euge. expresse deter-
minat, quod si quis in forma baptis-
mi vnā personam nō nominaret, nō
baptizaret, & ibidem ea. si re vera, di-
citur & si quis baptizaret in nomine
dñi, non esset baptismus. Et Didimus
in lib. Spiritus sancti. dicit, Quod qui
in forma baptismi nominaret vnā
personā Trinitatis, sine alijs, non ba-
ptizaret. Cū Apostolis autē dispēsa-
uit Spiritus sanctus propter rationes
iā dictas. Caieta. vero oppositū tenet,
3. p. q. 66. ar. 6. & Magist. senten. hic in
litera, & Hugo de S. Victore, libr. 2.
de Sacramen. p. 6. c. 2. & Adria. in. 4.
quest. 2. Quia in capit. à quodam Iu-
dæo, dicitur, Quod qui baptizatus
est in nomine Christi, non est rebap-
tizandus. Sed forte prædictum ca-
pit. noluit hoc determinare tan-
quā de fide. Res mihi dubia est,

B iij & am



Baptis-
mus in
nomine
Trinita-
tis.

13
Bapti-
zans, an
debeat

De Baptismo,

& ambigua, & ideo nihil volo de-
terminare, vtraq; opinio est proua-
bilis, & periculosum est, hic tenere
in tanta materia, quod certū nō est.

¶ Q V A E R I T V R, An esset ba-
ptismus si quis diceret, Ego te bapti-
zo in nomine sanctissimæ Trinita-
tis & indiuiduæ Vnitatis? Respond.

Quod omnes dicunt q non ita tenet
S. Tho. Scot. Adria. & ceteri. Ca-
ietanus tamen tenet quod est verus
baptismus, propter illud cap. à quo-
dam Iudæo. Certe ego in hac re non
credo Caietano, sed dico q non esset
baptismus. Et idem dico de eo qui di-
ceret, Ego te baptizo in nominibus
Patris, & Filij, & Spiritus sancti: non
est baptismus, ita tenet Palu. 4. d. 3.
q. 1. ar. 3. & Magist. senten. 4. d. 3. ca. 5.

¶ Q V A E R I T V R, An requi-
ratur quod minister seu baptizās ex-
primat propriam personam, dicens,

Ego?

De Baptismo.

13

Ego? Resp. Quod sufficit dicere vir-
tualiter, vt si dicat, baptizote &c. Sed
vtrum sit necessarium quod expri-
matur saltem virtualiter? Respond.
Quod non, & ita tenent omnes, Nā
Græci baptizant sub hac forma ba-
ptizetur seruus Christi, in nomine
Patris, &c. Et est verus baptismus, vt
tenet. S. Tho. 3. p. q. 66. artic. 5. 1. & 2.
Et ita tenendum est sine dubio. Quā
uis in. c. 1. si quis, de baptis. videatur di-
ci cōtrarium, sed intelligitur de illis,
qui tantūmodo dicūt in nomine Pa-
tris, & Filij & Spiritus sancti: non di-
cēdo baptizo, vel baptizetur. Si quis
autem diceret (causā grauitatis) nos
te baptizamus in nomine. &c. Non
esset baptismus, secundū. S. Tho.
3. p. q. 66. art. 5. 4. quia variatur sensus
formæ. Nos enim, significat ego &
tu. Si autē Episcopus, vel alia magni-
fica persona baptizet sub illa forma,
est



De Baptismo.

Baptiza
re vnū,
an pos-
sint duo
simul?

est verus baptismus, quia iam ex cir-
cūstantijs & acōmodatione pater tā-
tūdem significari, sicut ego te bapti-
zo. Duo autē si sic baptizant, & vnus
aquam mittat, alter vero dicat: ego te
batizo. &c. nihil faciunt, quia est fal-
sa forma illius qui dicit ego te bapti-
zo. Si vero simul & semel ambo ba-
ptizant (quia contendunt de præben-
da) ita quod quilibet totum faciat, est
verus baptismus, nec de hoc dubito,
nisi quilibet dicat, nos te baptizam?
Tunc enim secūdum. S. Tho. 3. p. q.
66. ar. 5. & q. 67. ar. 7. non est baptis-
mus, quod ego reputo securiūs, licet
oppositū dicat Caieta. 3. p. q. 67. ar. 7.
& Pal. 4. d. 3. q. 2. & Durā. 4. d. 3. q. 3.
¶ SED Vtrum requiratur quod no-
minetur persona baptizata. s. te? Re-
spondeo, quod Scot. 4. distinct. 3. q.
2. articulo, 3. & Gabriel, 4. dist. 3. q.
vnica, dicunt quod sic, & ita tenen-
dum

¹⁴
Bapaiza
ta perso-
na an de-
beat ex-
plicari?

De Baptismo. ¹⁴

dum est, nam requiritur quod verba
baptizantis applicentur alicui. Sed
vtrum quis posset seipsum baptiza-
re? Respondeo, quod non, vt patet,
ea. debitum, de Baptismo, vbi hoc de-
terminatur. Sed vtrum esset baptis-
mus si quis diceret Ego te abluo, vel
mergo. Respon. quod sic, quia verba
sunt synonyma quicquid dicat Glo-
sa in, c. multi sunt. Et scēminē sermo
ne hispano baptizātes, melius faciūt
quām illæ quæ baptizant sermone
latino, quia sciunt melius pronuncia-
re verba hispana quām latina.

¶ DVBITA TVR, An re-
quiratur mersio baptizati in aqua,
vel an sufficiat tingere ipsum? Re-
spondeo, quod fuit antiqua consue-
tudo vt mergeretur, iam vero non
oportet, sed quilibet seruet morem
sue diocesis. Vnde in Germania po-
nitur dumtaxat guttula aquæ, &c.

In

¹⁵
Mersio
baptiza-
ti, an re-
quiratur?



De Baptismo.

In locis autem ubi consuetum est ter mergere puerum, si ante secundam vel tertiam merfionem, dicta forma baptismi, puer moriatur, verè baptizatus est, ut dicit Caieta. licet Palude oppositum teneat. Si autè timeatur mors pueri si mergeretur, non debet mergi, sed sufficit eum aqua aspergere, quicquid dicat Palu. 4. d. 6. q. 1. ar. 3. nam contra eum tenent omnes doctores. Si verò quis diceret, Ego te baptizo in nomine Patris. & c. Et mitteret puerum in flumē, utrum esset baptismus? Respon. Palu. 4. d. 3. q. 1. & Scotch. d. 5. q. 3. & Marfi. 4. q. 1. & communis opinio dicit, q non est baptizatus talis puer. Si uero est, etiam tenet idem, & hoc intelligendum est etiā si ille qui sic mittit puerum intendat eum baptizare. Maio. autem in. 4. d. 4. q. 2. & Panor. c. non ut apponeres de baptismo, tenet quod esset verè baptizatus.

De Baptismo. 15

ptizatus. Pro utraque parte est apparen-
tia. Ego mallē tenere quod esset
baptizatus, nihil enim refert mittere
eum in aquam, & mittere plurimā
aquam super eum.

Q V A E R I T V R, Utrum ba-
ptismus remittat omnia peccata etiā
actualia? Et videtur quod non quia
institutus est contra originale. Resp.
ex sentētia omnī Doctōrum, quod
baptismus remittit omnia peccata
etiā actualia. Patet Ezechielis. 36.
Effundam super vos aquam mundā,
& mūdabimini ab omnibus in-
quamentis vestris. Et est determinatū
ab ecclesia de cōsecra. d. 4. c. paru-
lo, & ca. regenerante, & sunt verba
Augustini, & figuratum fuit Exod.
14. in Ægyptijs, de quibus dicitur,
nec vnus quidē superfuit ex eis. Vbi
dicit Glo. sic. Peccata omnia in ba-
ptizato. Item originale non dimittitur

16
Baptis-
mus an
remittat
omnia
peccata,
etiā ac-
tualia?

tur



De Baptismo.

tur sine gratia, sed gratia non patitur
secum peccatum mortale, ergo om-
nia peccata mortalia remittuntur in
baptismo. Hæc conclusio est de fide
& patet ex multis locis sacra scriptu-
ræ, et ex ca. maiores, de baptis. ac pro-
inde non licet de ea dubitare. Sed an
remittatur tota pœna debita pecca-
tis? Resp. ex sententia omnium Do-
ctorum quod sic. Augusti. in Enchi-
ri. ca. 43. et habetur de consec. d. 4. ca.
per baptismū ait. Per baptis. quicqd
ab hoīe dictū, factū, aut cogitatū est,
totū aboletur, et quasi factum nō sit
habetur. Et Ambrosi. qui allegatur a
Magistro senten. 4. d. 4. dicit, quod
in Baptismo non requiritur gemitus
peccatorum, quia gratis omnia con-
donantur. Sed si non remitteretur to-
ta pœna, requireretur gemitus pec-
catorum, ergo. Item quia aliās post
baptismum imponeretur pœnitentia

Baptis-
mus, an
remittat
totā pœ-
nam?

soluitur

De baptismo.

16

tia sicut in confessione, sed non im-
ponitur, ergo nullus relinquitur rea-
tus pœnæ post baptismum. Item vt
dicitur Roma. 6. In baptismo com-
morimur Christo. i. applicatur no-
bis eius passio, plenē ergo totā emū-
dat consciētiā. Et si aliqua ieiū-
nia baptizantis ante baptismum im-
ponebantur vel permittebātur, hoc
erat propter reuerentiā baptismi,
vel ad satisfaciendum pro peccatis,
non autem ad tollendam pœnam.
Remittitur etiam ratione baptismi
fomes & inclinatio ad peccandum,
dicente Augustino de consecra. d. 4.
non ex quo, quod non ex æquo infe-
statur a fomite, baptizatus sicut non
baptizatus. Diminuitur autem non
per subtractionem, sed per additio-
nem contrarij, scilicet, gratiæ & vir-
tutis.

Quæ-

Gratia,
& virtutes dan-
tur in ba-
ptismo.

De Baptismo.

Q V A E R I T V R, Vtrum in baptismo detur gratia? Resp. quod de hoc non potest dubitari. Nam præterquã q̃ in sacra scriptura habetur, est etiam determinatum in Clementi. vna de sum. Trinita. & fide catho. & in capi. maiores de baptismo. Et etiam virgini Mariæ contulit gratiã, contra quosdam errantes, & dicētes, ipsam vel non habuisse præceptum baptismi, vel non recepisse in eo gratiam. Confert etiam virtutes infusas vt in prædictis cap. est ab ecclesia determinatum.

18
Baptis-
mi effe-
ctus, an
sit æqua-
lis in om-
nibus su-
scipienti-
bus?

Q V A E R I T V R, An baptis-
mus omnibus conferat æqualem ef-
fectum? Resp. duplicem esse baptis-
mi effectum, vnum ordinatum, qui
est gratia & virtutes, & remissio pec-
catorum, atque pœnarum. Alterum
aliquo modo annexum, vt donũ pro-
phetia, & gratiæ gratis datæ, & de

hoc

De Baptismo. 17

hoc secundo effectũ, manifestum est
quod non semper omnibus confer-
tur æqualis. De primo verò est inter
theologos, concertatio. Scot. enim
& Gabrie. & Caieta. tenent q̃ licet
ratione sacramenti, detur determina-
ta gratia, tamen ratione deuotionis
ministrorum (vel quia vnus est præ-
destinatus ad maiorem gratiam quã
alius) est maior effectus baptismi in
vno quã in alio. Sed ego non dubito
quin hoc sit falsum, et cõtra, S. Tho.
Sed dico, quod semper ratione sacra-
menti datur æqualis gratia. Ita tenet
Maio. 4. d. 4. q. 3. & hoc intellige de
puero. Nam de adulto non negarem
quin maiore gratiam baptismi reci-
piat vnus quã alius, quia est maior
dispositio in vno quã in alio.

Q V A E R I T V R, Vtrum qui
est in actuali voluntate peccandi sit
baptizandus? Resp. sanct. Tho. 3. p. q.

19
An sit ba-
ptizandus,
qui est

C 68.



in actum
si volun
tate pec
candi?

De Baptismo.

68. articuli. 4. et articulo. 8. ad. 4. Et
Scotus. 4. distinctione. 4. quæstio. 5.
Et Palu. 4. distin. 4. q. 1. Et Durand.
4. d. 4. q. 2. quod talis non est baptizā
dus, & de hoc non est dubitandum.
Et Augusti. & habetur de consecra.
d. 4. ca. omnis qui, ait, Omnis qui iā
sue voluntatis arbiter cōstitutus est,
cū accedit ad sacramentum fidelīū
nisi pœniteat, non potest nouam vi
tam inchoare. Ab hac pœnitētia, cū
baptizātur, soli pueri immunes sunt.
Item Actu. 2. Agite pœnitentiam et
baptizetur vnūquisque vestrū. Poe
nitentia autem quæ ante baptismum
requiritur, debet esse contritio, sicut
& in sacramento cōfessionis, nisi ex
cusetur ignorantia, qua putat se suffi
cientem dolorem habere, cum tamē
non habeat, tunc enim sufficit attri
tio cum sacramento, sicut etiam de
pœnitentia. Et per omnia similis do
lor

De Baptismo. i8

lor requiritur ante baptismum, sicut
ante poenitentiam, quia dolere de
peccatis est de iure naturali, quod nō
impeditur à iure diuino. Baptismus
autem in peccato mortali susceptus
valere incipit fictione recedente, vt
determinat Augustinus cap. tunc va
lere, de consecratio. dist. 4. maximē
si habuerit attritionem. Sed quæri
tur. Quare hoc sacramentum habe
at istud preuilegium, quod receden
te fictione valeat, cū eucharistia
non habeat illud. Immo nec poenitē
tia, attritio enim post poenitentiam
nihil valet, quamuis cum poeniten
tia valeat, & tamen attritio post ba
ptismum, illius inquam peccati attri
tio de quo erat fictio, sufficit ad hoc
vt baptismus conferat gratiam ex o
pere operato. Respondet Sanctus
Thomas, 4. distinctione. 4. quæstio
ne. 3. ar. 2. quod ratio discriminis est,
C ij quia



De Baptismo.

quia baptismus imprimi characterē
quia iam talis est verē baptizatus, &
baptismus non potest iterari: et si sic
non repararetur effectus eius esset in
vacuum susceptus. Effectus autem
aliorum sacramentorum iterabiliū
potest recuperari.

20
Baptis-
mus tri-
plex:

¶ Q V Æ R I T V R, An sint plu-
ra baptismata? Respondeo quod sic,
nam triplex est baptismus, videlicet,
flaminis, sanguinis, et aquæ, vt notat
Glo. super illud Hebræo. 6. baptisma
ta doctrinæ, et de baptismo flami-
nis fit mentio. 15. q. 1. ca. firmissimē,
& ibi Glo. & de consecra. d. 4. ca. ne-
cessarium, & ibi Glo. et Grego. Na-
zianzenus, lib. de seculis Epiphani-
& Bernardus episto. 77. martyrium
vocat baptismū, & Casiodo. de Ori-
gine officiorū, ca. 24. ponit hec tria
baptismata. Et Origen. 4. Leuiti. et
August. 13. de Ciuitate Dei. baptis-
mus

De Baptismo.

19

mus autem flaminis vocatur poenitē-
tia peccatorum, et quæcunq; conuer-
sio in Deum sufficiens ad infusione
gratiæ qui non vocatur sacramentū,
quia non confert gratiam ex opere
operato. Nec martyrium vocatur sa-
cramentū, quia iam essent plura quā
7. sacramenta nouæ legis. Nec sunt
necessariæ in martyrio, res, & verba
materia, & forma. Sacramenta autē
omnia constant ex illis.

¶ Q V Æ R I T V R Vtrum pue-
ri sint baptizandi? & videtur quod nō
quia nemo debet baptizari nisi volū-
tariē, sed in pueris non est volunta-
riū ergo. Respondeo nullo modo est
dubitandum, quod pueri si non ba-
ptizantur damnantur: si autem bap-
tizantur, saluantur. Hoc expresse de-
terminatur in ca. maiores, de baptis-
mo, & Ioan. 3. dicitur nisi quis rena-
tus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto,

C iij &c.

21
Puerian-
tium bap-
tizandi?

De Baptismo.

&c. & Augusti contra Iulianum. Et de baptismo paruulorū. ca. 13. & 30. & de fide ad Petrum. ca. 6. & in multis alijs locis determinat, quod pueri sine baptismo damnantur, & cum illo iustificantur. Pueri enim habent originale peccatum, secundum illud Roma. 5. omnes in Adam peccauerunt. Sed in noua lege non est aliud remedium contra originale, nisi baptismus ergo.

22
Amētes
& furio
sū sint
baptizā
tū.



VÆRITVR,
Vtrum amentes, & furiosi sint baptizandi? Respondeo, quod si aliquis sit perpetuo amens, quia sic natus est, & nunquam habuit vsum rationis, talis est baptizandus, quia idem est iudicium ac de puero. 2. dico quod si amens habuit aliquando vsum rationis, & tunc cū erat sui compos voluit baptizari, licet

De Baptismo.

20

cet postea incidit in amenciam est baptizandus sine dubio. Verum est quod si quando habuit vsum rationis, & voluit baptizari, constet eum esse in aliquo peccato mortali à quo nolebat abstinere, malè faceret qui eum baptizaret. Si autem talis defecto baptizetur, vtrum consequatur gratiam? Doctores concorditer dicunt, quod nihil sibi proficeret baptismus. Nec ego oppositum audem determinatè dicere, prouabile tamen existimo, cū baptismus sit in remedium peccatorum, quod habet efficaciam erga attritum qui est in mortali. Et potest etiam baptizari cum sit in originali talis furiosus, quod si baptizetur in casu dicto saluabitur, Nec ponamus aliquē in via extra statum salutis. Hoc credo multū prouabile. 3. dico quod si talis cū habuit vsum rationis noluit baptizari

C iij postea

De Baptismo.

postea lapsus in amentiam non potest baptizari, quia voluntas praterita reputatur presens, & si baptizetur nihil ei valet baptismus ut videtur. 4 dico quod si sit taliter amens de quo creditur quod redibit in pristina sanitate, etiam si ante amentiam voluerit baptizari, non est baptizandus sed propter reuerentiam sacramenti expectanda est eius conualescentia, dum modo non sit periculum de morte eius.

23
An pueri in fide baptizandi? est questio grauis, & tractatur a S. Thom. 3. p. q. 68. ar. 10. 4. d. 4. Capre. & multi Thomiste tenent partem negatiuam, scilicet quod nullo modo licet baptizare filios infidelium quorumcumque, siue illi sint Pagani, siue Iudei, siue liberi, siue serui inuitis parentibus. Scot. 4. d. 4. q. 9. tenet contrarium

De Baptismo.

21

trarium, scilicet quod sunt baptizandi. Duranti. li. & questio. 6. & Caieta. 2. 2. q. 10. ar. 12. tenet viam mediam, dicit enim haec opinio esse distinguendum de infidelibus, quidam enim sunt sui iuris, & non serui Christianorum, & talium filij non sunt baptizandi inuitis parentibus. Alij infideles sunt serui Christianorum, quales sunt qui in re belli sunt serui, & etiam Iudei secundum istos, & filij eorum, quia occiderunt regem nostrum, Et horum filij possunt, & debent inuitis parentibus baptizari. Hanc opinionem putat Caieta. esse, S. Tho. pro huius questionis solutione, notandum quod, per parentes in proposito non intelligimus solos genitores sed etiam eos in quorum custodia, & cura sunt filij. Vnde si puer infidelis iusto titulo vel etiam iniusto (ut bene dicit Capreo) venerit ad terras Christianorum, cum iam



De Baptismo.

iam non possit esse sub cura genitorum, sed sub cura dominorum Christianorum esset baptizandus. Nam si tales non liceret baptizare, cum proprii parentes non possint eorum curam gerere essent pueri extra statum salutis. S. Tho, igitur determinatè, & absolutè, Respondet quod tales non sunt baptizandi inuitis parentibus, et ita tenendū est. & Ecclesia tales pueros in terris Paganorum sub cura parentum de gentes nunquam consuevit baptizare, Quamuis eorum parentes male vtantur dominio quod in ipsos habent. Nos tamen nō sumus eorum iudices, dicēte Paulo, de his qui foris sunt nihil ad nos, Sicut ego non possum cogere Christianum ad audiendam missam die dominica, licet habeat præceptum audiendi eā, quia ego non sum executor huius legis, et ca. Iudæi. 28. q. 1. & ca. ex literis, de cō

uersione

De Baptismo.

22

uersione infidelium habetur, quod si alter infidelium fiat Christianus, baptizetur eius filij pueri ergo si nullus parentum conuertatur non debent baptizari.

De Ministro.

24

mali ministri an conferant vera sacramenta?

QUÆRITVR, Vtrum mali ministri cōferant verū baptismum, & alia sacramenta? Respōdetur secundum omnes Doctores quod sic, & est determinatio Ecclesiæ in caput. Roma. de consecrati. d. 4. vbi dicitur, Romanus Pontifex non attendit hominem, qui baptizat sed spiritū Dei subministrare gratiā baptismi. licet Paga. sit, q baptizat, & .i. q. 1. c. si iust. fuerit, nō est de hoc dubiū apud fideles, & oppositū dicere est error Viclephista. Sed de hæreticis ministris fuit olim altercatum inter Doctores, an cōferrent vera sacramenta?

Vnde



De Baptismo:

Vnde Cyprianus cū Episcopis provincie Africæ, & aliarum duarum Carthaginem conuenerunt, vbi Cyprianus determinauit, quod ab hæreticis baptizati essent rebaptizandi, & perseuerauit in ea opinione, vt patet, ca. si quis inquit. 1. q. 1. & cap. quomodo exaudiet, de consecra. d. 4. Augusti. autem lib. vno de Baptismo, dicit quod si quid erroris ibi Cyprianus tenuit falce passionis est remotum, & de Baptismo contra donatistas, li. 6. & 5. ca. 23. & in multis alijs locis, dicit quod Concilium vniuersale totius Ecclesie post illud Carthaginense celebratum determinauit quod hæretici conferebant vera Sacramenta, & ita Ecclesia tenet, & in ca. ad abolendam, de hæreticis, dicitur, quod qui aliter de Sacramentis Ecclesie sentit, & docet quam Ecclesia Romana hæreticus est, & si Ambro. li. de in-

scrib.

tianus

De Baptismo.

23

tiadis rudibus, & habetur, 1. q. 1. cap. non sanat, dicat quod baptismus per fidi non mundat sed polluit. Loquitur de Baptismo Arrianorū, qui ponebant aliam formam scilicet in nomine filij serui.

Q V Æ R I T V R, Vtrum minister existēs in peccato mortali peccet mortaliter administrans Sacramentum? Resp. S. Tho. 3. p. q. 64. art. 6. quod sic, quia est notabilis irreuerentia diuinorum contra præceptū iuris nālis. Admonet tamen Caietanus hoc esse sane intelligendum, nam ad hoc quod talis actio sit mortalis requiruntur tria. 1. quod sit minister, ita q̄ faciat actum religionis. Ex quo patet contra Adrianū, q̄ qui eleuaret hostiam iacentem in luto, non peccaret esto esset in mortali, quia illa actio, nō est minister in quantū minister est. 2. requiritur ad hoc quod sit mortalis

25

Minister
strans sa
cramenta
in pecca
to mor
tali,
an pec
cet mor
taliter?



De Baptismo.

mortalis, quòd actio illa sit sacramentalis. 1. quòd procedat à Sacramento. Vnde diachonus in mortali legens Euangelium peccat mortalitèr, quia illa actio procedit à Sacramento ordinis, & terminatur ad eucharistiã. 3. irreuerentia ista, est mortalis ex genere. Et cum secretè, & sine solemnitate in necessitate baptizat in mortali, peccat venialitèr tantum, quia facit id in persona alterius, & non ut sacerdos.

⁴⁴
Sacra à
malis mi
nistis re
cipere,
an sit lici
tum?

QVÆRITVR, An liceat recipere sacramenta à malis ministris, à concubinarijs &c? Sanctus Thomas. 3. p. quæstione. 64. articulo. 6. in solutionibus argumentorum & 4. dist. 5. q. 2. tractat hanc materiam. Respondet quòd duplex potest esse minister malus, vnus qui tolleratur ab Ecclesia quoniam scilicet nō est excommunicatus, nec præcissus, & à tali

De Baptismo.

24

tali licitum est recipere sacramenta, non tamen (vt bene notat Caietan⁹) licet eum inducere ad conferendum sacramentum, nisi in duobus casibus. primò, quando ipse tenetur conferre sacramentum illud, putà quia est curatus, & dominica dies possum eum inducere ad celebrandum, licet sit in mortali, quia ego vtor iure meo, & exigo quod ipse potest bene facere, & si male agit ipse viderit. secundo, in articulo necessitatis, quando in periculo mortis ego baptismo, possum inducere tunc ministrum quantumuis pessimum, ad conferendum mihi sacramentum. Alter potest esse minister malus, qui sit excommunicatus, & præcissus ab Ecclesia, & à tali non licet recipere baptismum ac proinde nec aliud quoduis sacramentum. Has duas propositiones, ponit Sanctus Thomas, Caieta.



De Baptismo.

Caieta. Duran. Palu. Adria. & Scotus, qui addit quod si sim in extrema necessitate, & ego Baptismo, & sunt duo qui possunt me baptizare, laicus bonus, & sacerdos iniquus, potius debeo inducere sacerdotem, ad me baptizandum, quam secularem, (& benedicit) nam laicus non est minister Sacramenti baptismi, nisi in defectu sacerdotis, tempore verò necessitatis licitum est etiam suscipere Sacramentum baptismi ab excommunicato, et præciso, ut bene dicit, sanctus Tho. et Scotus, nam talis minister solo iure positivo impeditur ab administratione Sacramentorum, sed in casu necessitatis, est præceptum de iure diuino ut iste baptizetur, et quod ille eum baptizet ergo, et ita determinatur in cap. si quem fortè. et ca. subdiaconus. 24. q. 1. et August. allegatur ab Adriano, in libro de vno Baptismo,

De Baptismo.

25

ptismo, de quodam qui in extremis ab hæretico est baptizatus. Super quo Augustinus ait, non solum quod fecit non improbamus, sed etiam securissime, & verissime laudamus, posunt ergo, & tenentur in articulo necessitatis, ab hæreticis excommunicatis, præcisisque suscipere sacramentum baptismi, ut dictum est.

¶ H O C autem quod diximus non esse licitum recipere sacramenta ab excommunicatis, intelligitur de solis illis qui nominatim sunt excommunicati, vel ob notoriam percussione clericum. Sic enim determinatum est in concilio Constantiensi, & in concilio Basiliensi. Cum alijs verò excommunicatis, idem iudicium est, sicut de ministris peccatoribus, non enim tenemur eos vitare, etiam in participatione sacramentorum, nisi sicuti malos ministros, non inducendo eos sine

D necessita-

27
Ab ex-
comuni-
catis, an
liceat sa-
cramenta
recipere,



De Baptismo?

28

An puer, in utero matris sit baptizandus?

necessitate, ad sacramenta cōferēda. **¶ QVÆRITVR**, An ad baptizandum puerum, expectāda sit eius natiuitas ex utero? Respondetur secundū omnes Doctores, quod sic, & habetur de consecra. d. 4. c. qui in maternis. Verum est q̄ si manu obstetricis posset realiter mitti aqua, & verba dicantur, quod esset verus baptismus. Si autem periclitetur puer nascens, & appareat caput, baptizetur, & erit verus baptismus, vt ait. S. Tho. 3. p. q. 68. ar. 11. 4. vbi ait, quod si esset omnino natus sufficeret mittere aquam in caput ergo, &c. Si autē alia pars appareat. s. pes, vel manus, dicit. S. Tho. Duran. Palu. & est communis opinio, quod licet non sit certum, an esset verus baptismus, baptizandus tamen est, & postea si nascatur, debet sub conditione iterum baptizari. Palu. cōtendit probare quod certissi-

De Baptismo.

26

certissimē erit baptizatus, licet nō intinguatur aqua nisi pes, vel manus. Sed tamen non est ita certum, vt ipse putat. Panormitanus, & Innocētiū, in cap. debitum. De baptismo, videntur sentire, quod quaelibet pars sufficiat, ad baptismū, & verē est in hoc magna apparentia.

¶ QVÆRITVR, Quid faciendum est de pregnantē damnata ad mortem? Respondeo, quod est expectandus partus. Patet in lege negat. ff. de statu hominū, & in lege pregnantis. ff. de pœnis, & aliud facere esset grande sacrilegium. Sed quid si illa egrotet ad mortem, an sit aperienda vt fetus baptizetur? Respondeo quod temporibus nostris quidam medicus. consuluit, vt fieret cissio, sed pessimē proculdubio, nā nullomodo licet, nō em̄ sūt faciēda mala vt veniāt
D ij bona,

29

An mulier pregnantis sit aperienda in casu vt puer baptizetur?



De Baptismo.

bona, & non potest omnino esse cetera mors matris, et dato quod esset cetera, aperire eam viuentem esset occidere eam, quod est immane sacrilegium. Postea verò cum mater moritur aperienda est, & puer si viuus reperitur, baptizandus, ut in lege possumus. ff. de in offi. testament. Solinus dicit de Iulio Cæsare, quod sic fuerit ab utero matris extractus, & idem dicit Palus. Sed hoc non est verum de Iulio Cæsare, sed de alijs cæsaribus.

30 **Q V Æ R I T V R**, Quo tempore sint pueri baptizandi? Respondeo secundum S. Tho. quod statim, quia ratione baptismi Deus, et Angeli habent maiorem curam illorum, non dico statim. i. eadē die. Est enim magna abusio in nostris temporibus, quod semper antequam puer ducatur ad Ecclesiam est baptizatus, Si timeretur eius mors, & esset periculum, bene quidem

De Baptismo.

27

ne quidem. sin autem melius est, ut in Ecclesia baptizetur. Si autē adulti sint baptizandi non debent diu differre baptismum propter pericula interim iminentia, debent tamen prius instrui in fide, (tempore etiam interdicti) licitum est baptizare, ut patet in cap. quoniam de sententia excommunicationis lib. 6.

Q V Æ R I T V R, Vtrum ad baptismum requiratur intentio baptizantis? Respondeo secundum sanctū Tho. 3. p. q. 64. arti. 8. & secundum omnes Doctores quod sic, nam quando ad vnum concurrunt multa, oportet quod sit aliquid per quod ex illis multis fiat vnum. In baptismo autem concurrunt multa. scilicet materia, & forma, baptizans, & baptizatus. & c. ergo oportet cum sacramentum sit vnum, quod per aliquid fiat vnum. Sed non videtur quomodo aliter fiat

An in baptismo requiratur intentio baptizantis?

D iij vnum,

De Baptismo.

vnum, nisi per hoc quod applicantur
isti per intentionem ergo intentio re-
quiritur. Item oportet quod baptis-
mus sit actio humana, nā si infans
baptizaret, non esset baptismus, sed
nō pōt esse actio humana sine inten-
tione ergo requiritur intentio facien-
di quod Ecclesia intendit, requiritur
intentio baptizandi: nec quando ba-
ptizat requiritur actualis intētio, suf-
ficat enim virtualis. 1. quod prius vo-
luerit baptizare. Licet tunc quando
baptizat cogitet de impertinentibus,
furiosus verò baptizare non potest,
quia non habet intentionem quā re-
quiritur, vt dictum est. Si autē sacer-
dos putet se baptizare Petrum, & ba-
ptizat Martinum, quia iam intendit
baptizare, verē baptizat, licet erret in
persona. Immo quamuis erret in se-
xu putans se baptizare Franciscum,
& baptizat Ioannam contra Ostiēf.

Quæ

De Baptismo. 28



VÆRITVR,

An baptismus possit
iterari? Respondeo se-
cundum omnes Docto-
res quod non. S. Tho.

31
Baptis-
mus, an
possit ite-
rari?

3. part. q. 66. ar. 9. tractat de hoc, et pa-
tet, quia Ephē. 4. dicitur vna fides, v-
num baptisma, & Hebreos. 6. impos-
sibile est enim eos qui semel sunt il-
luminati. & c. & prolapsi sunt rursus
reuocari ad poenitentiam. Quidam
hæretici hunc locum intelligebant
de poenitentia, contra quos August.
lib. de vera, & falsa poenitentia ca. 3.
ostendit prædictum locum necessa-
rio esse intelligendum de baptismo.
Similiter Damas. l. 4. c. 1. nā si de poe-
nitēt. intelligeretur esset cōtra illud
Euangelij Matth. 18. nō dico septies,
sed septuagies septies, & est determi-
natio Ecclesiæ, de consc. d. 4. cap. re-
baptizare, & sunt verba Augustini

D iij ad



De Baptismo.

ad Maximinianum, rebaptizare hæreticum hominem omnino peccatum est, rebaptizare autem catholicum, immanissimum scelus est. Habetur etiam. i. q. i. ca. quod quidam. est autem secundum. S. Tho. multiplex huius ratio, baptismus enim, est quædam natiuitas, & regeneratio: sed homo in vita corporali non potest semel iâ natus, denuo nasci, ergo nec in vita spirituali. Item in baptismo commorimur Christo, vt dicitur Roman. 6. sed Christus tantum semel mortuus est ergo. Itē baptismus imprimit characterem indelebilem ergo. Itē quia datus est in remedium contra originale peccatum, sed hoc peccatum semel dimissum non potest reddere, ergo nec baptismus potest iterari, quod si reiteretur nihil omnino valet. 2. baptismus. Qui autem. 2. rebaptizat manet irregularis, vt patet in ca. ex litterarum,

De baptismo.

29

rarum, de Aposta. & est notandum quod baptismus nō debet iterari, nec absolute, nec sub conditione, si constat, quod antea sit baptizatus: etenim qui baptizaret sub conditione eum qui iam est baptizatus irregularitatem incurrit, vt patet ex verbis Augusti. quæ Magist. sentet. adducit. 4. d. 6. dubitans, an qui ludicre baptizaret, conferret verum baptismum? Ait Augustinus implorandum esse diuinum auxilium gemitibus, & orationibus. Si tantum anxiebatur Augustinus quomodo licet rebaptizare etiam sub conditione? est pessima abusio in partibus nostris rebaptizare sub conditione, Sed debet Parrochus diligenter querere, an puer sit baptizatus: & si compererit quod sic, nullo modo debet eum rebaptizare, si constet oppositum debet eum baptizare. Si autem sit verè dubium, determinat Ecclesia

De Baptismo:

fra. ca. 2. de baptismo, quod baptizetur sub conditione. Me presente adductus est quidam puer ad baptismum & quibusdam dicentibus eum iam esse baptizatum: alijs verò hoc ipsum negantibus, admonui clericum, ut quæreret prius veritatem, qui dixit mihi, O pater non curetis, expectetis modicum, & videbitis, quid ego facio. Hæc dicens arripuit puerum, & ait, Alphonse, si tu es baptizatus ego non te rebaptizo, si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij. Hæc est magna abusio, nec tolleranda.

Q V A E R I T V R, An baptizato puero secretè, debeant repeti sollemnes illæ ceremoniæ, & benedictiones Ecclesiæ? Respondeo quod sic, ut ait Palu. & est communis sententia. Sed quid si credens curatus iam puerum esse baptizatum, dixit solèmniter omnia illa quæ concōmittantur baptismi.

32
Baptizatus secretè, debet publicè benedici

De Baptismo.

30

ris, sine immersione tamè, An postea sciens illum non fuisse baptizatum, debeat baptizare sine solèmnitatibus prædictis? Resp. q. non, sed debet de nouo solèmniter baptizare, quia sollemnitates non sunt de essentia baptismi.

De ritu baptismi, an sit conueniens? consule. S. Tho. 3. p. q. 66. ar. 10. & de cathecismo, exorcismo q. 3. p. q. 71.

Q V A E R I T V R, An in cathecismo puerorum, quoniam respondet pro eis, abrenuntio, sit ibi noua obligatio pueri, an si maneat puer obligatus, sicut si fecisset votum? Resp. q. Durad. videt dicere quod sic, Pal. tamen bene dicit, q. ibi nulla est obligatio, etià si baptizatus sit adultus. non enim intendit Ecclesia obligare eos de nouo, sed ut accipiant ea ad quæ tenentur Christiani. Notandum etià quod in cathecismo contrahitur quedam cognatio spiritualis, inter susceptorem, & susceptum, inter patrimum

33
An abrenuntia-
tio baptizati sit
votum?

De Baptismo.

Patrum verò filiosq; eius, & baptizatum, contrahitur affinitas spiritalis: si autem non baptizetur, sed fiant solemnitates tantum, contrahitur etiā affinitas, sed imperfecta, nam prima dirimit matrimonium, non tamē. 2. ut habetur de cognatione spiritali capit. 5.

34 **¶** AN in sacramento baptismi, oporteat simul concurrere materiam & formam baptismi? Resp. secundū debent si omnes quod sic, patet ex Augustino, mul con & habetur ca. detrahe. p. q. 1. accedit currere. verbum ad elementum, & fit sacramentum. Ista autem similitas secundū Scotum, intelligitur modo humano, quia Evangelistæ loquuntur hominibus, ac proinde satis est, quod materia, & forma sint simul, eo modo quo aliqua dicuntur esse simul apud homines, non credo tamen quod requiratur quod antequam immersio aquæ

De Confirmatione. 31

aqua finiatur, incipiantur verba, sed sufficit quod postquam dixit, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, et Spiritus sancti, mittatur aqua, nec de hoc dubito, iam enim iste est baptizatus in nomine Patris, & Filij. &c. sicuti in Evangelio præceptum est. & hæc de baptismo.

¶ Sequitur de sacramento Confirmationis.

¶ De sacramento Confirmationis tractat Magister sententia. 4. d. 7 & sanctus Thomas. 3. p. q. 72. &



VÆRITVR, An te omnia, an confirmatio sit à Christo instituta? ad hoc dicunt quidā quod confirmatio non fuit instituta à Christo, nec ab Apostolis,

35
Confirmatio ē à Christo instituta.



De Confirmatione.

istolis, sed ab Ecclesia. Hoc tenet Alexander de Ales. 4. p. q. 23. membro, 1. & S. Bonauentu. 4. d. 7. & Alexander ait quòd confirmatio, Fuit instituta in concilio Meldensi. oppositum tenet omnis schola theologorū. opinio tamen Alexandri non est hæretica, quia non negat cōfirmationem esse sacramentū, sed dicit quòd Christus habens potestatem condendi sacramenta, comunicauit illam Ecclesiæ. Sed nos dicimus confirmationē institutam esse à Christo, nam Apostoli confirmabant, vt patet Actoru. 8. & 19. & confirmati recipiebāt Spiritum sanctum, etiam visibiliter, & non legimus quòd ipsi Apostoli, hoc instituerūt ergo. & quòd fuerit ante concilium Meldense patet de consecratio. d. 5. vbi Melchiades, Vrbani & Fabianus, antiquissimi pontifices loquuntur de confirmatione, sicut de re in

De Confirmatione. 32

re in Ecclesia cōsuetā, & S. Cle. qui Petro successit in epist. 3. ad vniuersos & Cypria. in conc. Carthagi. & Hierony. aduersus Luciferian. Cū autē sacramenta sint instrumenta nostrę redemptionis, quam Christus operatus est vique ad resurrectionem, oportet dicere omnia sacramēta instituta fuisse ante resurrectionem Christi, instituit ergo Christus hoc sacramētum Ioan. 16. quando promissit Apostolis Spiritum sanctum quo confirmarentur virtute ex alto, illa enī missio Spūs sancti in pēthecoste, vel fuit sacramētū cōfirmationis, vel habuit locū eius.

¶ Q V Aritur Quæ sit materia huius sacramēti? necessario. n. est danda in eo aliq̃ materia, vt patet ex ritu Eccles. & autoritatibus sctōrū, & q̃a oīa alia sacramēta cōstāt ex materia, & forma, ergo etiā hoc, & oppositū dicere esset temerarium, nam in forma huius

36
Materia
cōfirmationis est
christus.



De Confirmatione.

huius sacramenti signatur materia,
dicitur enim configno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis.
Resp. quod materia huius sacramenti est chrisma. hoc vocabulum est græcū, & accepit Ecclesia illud ex Didac. 2. ca. 4. de ecclesiastica hierarchia & significat vnguentum compositum ex oleo, & balsamo, vt pater in cap. vno de sacra vñctione. Balsamum autem necessarium est in materia confirmationis necessitate præcepti, vt patet ex cap. vno, & ca. nouissime de consecra. d. 5. & ca. 1. de sacramentis non iterandis, & ex ritu Ecclesiæ. non est autem necessarium necessitate sacramenti, nam Balsamum est in sola Syria terra Paganorum, & difficile potest inueniri, & non videtur quod materiam tā arduam voluerit Deus esse materiam sacramenti, non est ergo necessarium de essentia sacramenti, sicut

De Confirmatione. 33

ti, sicut nec aqua in cōsecratione sanguinis. Hoc tenet Caieta. 3. p. q. 72. a. 2. hoc etiam probatur ex ca. 1. pastoralis de sacramentis non iterandis, vbi habetur, quod quidam per errorem fuit cōfirmatus oleo benedicto sine balsamo, & quæsitum est, an esset iterandum sacramentum? & responsum est, nihil esse iterandum, sed caute supplendum quod incaute fuerat omissum. Si illud fuit sacramentum ergo chrisma non est de necessitate sacramenti, si autem non debuit iterari, ergo certè fuit sacramentum, licet postea propter præceptum chrismate vngeretur. Credo ergo prouabilissime quod chrisma non est de essentia sacramenti confirmationis. Aliàs enim raro esset sacramentum, nam etiam putro negociatores decipere nos vendentes non balsamum pro balsamo.

Balsamum non est de necessitate sacramenti confirmationis.

E Quæ



De Confirmatione.

QVÆRITVR, An sit neces-
sarium quòd chrisma sit consecratum?
Resp. quòd sic. Ita tenet Scotus, Du-
ran. Pala. Marfi. Siluest. Florenti, &
omnes, & videtur idem sentire. Sact.
Tho. 3. p. q. 72. ar. 3. vnde si chrismate
non consecrato per errorem quis cõ-
firmaretur, non esset cõfirmatus, nã
Christus hoc instituit, quod patet ex
ritu Ecclesiæ, & autoritate antiquo-
rum Doctorum. Cypria. in opusculo
de vñctione chrismatis, & Dionisi-
si, ca. 4. de ecclesiastica hierarchia.
Ratio huius assignatur à S. Thoma,
Ricard. Alex. & Bonauen. quia cū sa-
cramentū sanctificet actione, oportet,
vt in se sit sanctū, & propterea cõ-
gruū fuit, vt ipsa materia habeat in se
sanctificationem. Sed est differentia
inter materias sacramentorum, nam
aliquas sanctificauit Christus imme-
diate, vt sunt materiæ illorū sacramen-
torum

De Confirmatione. 34

torum quibus Christus est vsus. .i. ba-
ptismi, & eucharistiæ. aliorum verò
sacramentorum quibus Christus nō
est vsus, materias non sanctificauit vt
materiam cõfirmationis. &c. Et ideo
necesse est, q̄ tales materiæ consecrē-
tur. Et licet X̄pus receperit vñctio-
nem à Magdalena, & in sepulchro,
illud fuit modo humano, non sacra-
mentali vel spiritali, vel ad aliquē
effectum spirituale, sicut sanctifica-
uit aquas in baptismo, non tamen qñ
bibebat, nec panē quādo cōmedebat
Q̄S E D Vtrū debeat ab Ep̄o chris-
ma cōsecrari? Videtur q̄ sic, vt patet
in predicto ca. vñdo de sacra vñctione
& consecratur in die cenæ, & quoli-
bet anno renouat. Vtrū autē Papa pos-
sit cōmunicare consecrationē simpli-
ci sacerdoti? credo p̄babiliter, q̄ sic,
& tūc nō esset de essetia sacramēti q̄
confirmatio fieret cum chrismate ab
Ep̄o

38
Chrisma
debet ab
ep̄o cōse-
crari.

E ij Ep̄isco



39
Forma
sacramē
ti confir
matiōis.

De Confirmatione.

episcopo consecrato, vt notum est.
QVÆRITVR. Quæ sit forma sacramenti confirmationis? Respon. quòd hæc: Cōsigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis. Hoc tenent omnes Doctores, nullo excepto. & ita habet ritus Ecclesiæ, & autoritates sanctorum, & si Apostoli non utebantur hac forma, vt patet Actorum. 8. hoc ideo fuit secundū S. Tho. & omnes, quia oleum ponitur in confirmatione pro signo visibili, sed tunc miraculose fiebant signa visibilia, & ideo non vnebantur confirmatos. Item propter irrationes infidelium vitandas, esset enim ridiculum apud infideles, si vngerentur confirmati, & ideo solum confirmabāt per manuum impositionem cessantibus autem illis signis visibilibus miraculose factis, vti sunt materia, & forma prædictis.

Impri-

De Confirmatione. 35

IMPRIMIT autem confirmatio characterem, vt patet ex cōcilio Florentino, & ideo non est iterabilis, qui autem bis confirmaret eundem, peccaret quidem, sed tamen non esset irregularis, quicquid dicant Canonistæ, quia nullus textus in iure ponit hanc poenam, & patet ex cap. dicto de consec. d. 5. vbi fit mentio de iteratione confirmationis, & non ponitur poena irregularitatis, licet prohibeatur iteratio. Sed quare posita est poena irregularitatis iterantibus baptismum, & non iterantibus confirmationem? Respon. quia antiquitus fuit contentio, & hæresis de iteratione baptismi, non autem de confirmationis repetitione. & ideo hoc secundū noluit Ecclesia, ita stricte prohibere, & punire sicut primum.

QVÆRITVR, Vtrum quis possit confirmari antequam sit baptizatus?
E iij zatus?

40
In confirmatio
ne imprimitur
character.

41
Confirmari ne

De Confirmatione.

mo po- zatus? Respon. quod non, & si fiat, ni
test ante hil factum est, vt habetur in eap. de
baptis- praelbytero non baptizato, vbi prael
mum. pitur quod de nouo baptizetur, et ite
rum ordinetur, & eadem est ratio de

confirmato, & non baptizato, & ca.
veniens de praelbytero non baptiza-
to, dicitur quod baptismus est funda-
mentum omnium sacramentorum, si aut
quis ordinaretur ante confirmationem,
male faceret, sed tamen factum teneret.

42
In confir-
matione
confertur
gratia.

Q V A E R I T V R, An confir-
matio conferat gratiam? Respon.
quod sic, quia est sacramentum, im-
mo confert maiorem gratia quam ba-
ptismus, quia iam in confirmatione
fit miles, & roboratur ad defendenda
fidem quam in baptismo recepit, &
ita dicit Palu. & omnes, & de conse-
d. 5. ca. de his, dicitur quod confirmatio
est dignius sacramentum quam baptis-
mus, & maiori veneratione dignum.

Qua-

De Confirmatione. 36

Q V A E R I T V R, An oēs debeāt
confirmari? Resp. secundū Docto. oēs
quod sic, & patet de conse. d. 5. c. omnes
fideles, & ca. vt ieiuni, vbi dicitur, nū
quā erit Christianus nisi confirmatio-
ne Episcopali fuerit chrismatus. Sed
vtrum sit de necessitate salutis hoc sa-
cramentum? Resp. quod stādo in iu-
re diuino non est praeceptum, nec in-
uenitur in Euangelio locus obligato-
rius, sicut inuenit de baptismo, Poe-
nitētia, & eucharistia. verū est quod cōte-
ptus eius est peccatum mortale, con-
tēneret verō qui nolet illud recipere
quia non vult obedire, & putat nul-
lius meriti esse. Hoc esset mortale se-
cundū oēs, & S. Tho. 3. p. q. 72. a. 8. di-
mittere autē illud ex negligentia nō
esset mortale cōtra ius diuinū, qualif-
cunq; negligentia sit, etiam crassa. Stā-
do aut in iure humano, Adria. & S.
Tho. tenēt quod nō est praeceptū, et ego

E iiii ite

43
An om-
nes tene-
antur cō-
firmari?



De Confirmatione.

ita credo, licet oppositum teneat pené omnes, Sco. Palu. maio. &c.

44
Qua ætate confirmatio est suscipienda,
QUÆRITVR, Qua ætate datum est hoc sacramentum? Respon-
matio quòd Marfi. & quidam alij dicunt, q
est suscipienda, expectanda est ætas. 12. annorum, sed
credo ex S. Tho. non esse necessa-
rium expectare usum rationis. Idem
ait Gabriel, & Antoninus, & Sylue-
ster. Verum est quòd. b. Antoninus
dicit bonum esse expectare septenniū
pueri propter periculum reconfirma-
tionis, vt. l. confirmatus meminerit se
esse confirmatum.

45
An solus Episcopus possit hoc sacramentum con-
ferre? quærit hoc, S. Tho. 3. p. q. 72. a.
fit confir-
mare? **R**espō. quòd licet de hoc sint varię
opiniones, dicendum tamen est cum
S. Tho. Alexan. & Palu. 4. d. 7. q. 4.
& Marfi. 4. q. 5. quòd propria autori-
tate non potest simplex sacerdos con-
firmare,

De Confirmatione. 37

firmare, & si tentet, nihil faciet. nihi-
lominus ex commissione Papæ qui
libet sacerdos possit confirmare. hoc
patet autoritate Ecclesiæ ex facto
Gregorij, vt habet. 95. d. cap. perue-
nit, ait Gregorius, ad nos quosdam
scandalizatos fuisse, quòd præsbi-
teros prohibuimus confirmare, et post
dicit ad Ianuarium, & si de hac re
aliqui contristatur, vbi Episcopi de-
sint concedimus quòd præsbiteri si-
gnent in fronte baptizatum. & in cō-
cilio Florentino sub Eugenio. 4. in
extrauagan. de vnione Armeniorū,
instruendo Armenos, numerantur
septem sacramēta, & secundū est cō-
firmatio, cuius ordinarius minister
est Episcopus, nihilominus ex dispē-
satione sedis Apostolicæ, & rationa-
bili causa simplex sacerdos. Potest
hoc sacramentum ministrare.

GIRCA ritum huius sacra-
menti,

De Confirmatione.

menti, notandum, q̄ susceptores con-
firmandi, seu patrini debent esse con-
firmati, vt patet de consec. d. 4. ca. in
baptismate. & si patrinus non confir-
matus teneat, nō oritur inde cognati-
o spiritualis: quæ aliās oriret: quia
non est verus susceptor. Quilibet au-
tem confirmatus potest esse patrinus
nisi vir vxoris, & vxor viri. si vir ta-
men teneat vxorem inde oritur affi-
nitas, & si sciēter fecerit, nō potest
petere debitum: tenetur tamen red-
dere. et contrahitur in hoc sacramen-
to tanta affinitas, quanta in baptismo
& non possunt esse susceptores plu-
res sed vnus, et debet esse alius quā
in baptismo. Quod autem fiat signa-
tio in fronte nō videtur esse de es-
sentia huius sacramenti, quia in Euā-
gelio non legimus nisi quod impo-
nebant manus super illos, quod autē
fiat per modum crucis, patet esse ne-
cessariū

De Eucharistia. 38

cessarium, quia in forma dicitur, cō-
signo te signo crucis. Oleum etiam
necessarium est, & ritus Ecclesie, te-
net quod confirmatus nō lauet oleū
per. 7. dies: sed hoc nō est de essentia.
& hæc de sacramēto cōfirmationis.

¶ Sequitur Sacramentum Eucharistia.

¶ De Sacramēto Eucharistia: tra-
ctat Magist. sentent. in. 4. d. 8. & San-
ctus. Tho. 3. p. q. 73. & ante omnia.



VÆRITVR

An Eucharistia
sit sacramētum?
Respondetur ab
omnibus Chri-
stianis, q̄ sic, &
maximū omniū
sacramē

47
Euchari-
stia est sa-
cramētū



De Eucharistia.

sacramentorum. Ita determinatur in multis concilijs, & Ecclesia cantat, Tantum ergo sacramentum, &c. Sed quid est illud quod vocamus sacramentum, an sit actio ipsa putâ consecratio, vel sumptio eucharistiæ, vel aliquid aliud? Responde. ex S. Tho. 3. p. q. 73. ar. 1. ad. 3. & 78. art. 1. ad. 2. qd nec consecratio, nec sumptio eucharistiæ, est sacramentum: nec pars sacramenti, sed sacramentum eucharistiæ perfectum, est id quod remanet post consecrationem, sicut enim collatio baptismi non est sacramentum baptismi, Ita nec consecratio eucharistiæ, est sacramentum, nec ipsa sumptio, sed species ipse, & corpus Christi sunt sacramentum, vt patet in ca. multi. l. q. 1. vbi dicitur. Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corpus Christi, & sanguis. ecce aperte dictû & licet sub diuersis speciebus continetur

De Eucharistia. 39

neatur corpus Christi, est tamen vnicum sacramentum, non vnitatem naturalem cum species sacramentales, differant specie: sed vnitatem finis, quia omnia quæ in eo sunt, ordinantur ad vnum finem. s. vel ad continendum Christum, vel ad faciendam vnitatem corporis mystici.

Q V Æ R I T V R, Vtrum sacramentum eucharistiæ sit de necessitate salutis? Respon. quod est præceptum de eucharistia, vt patet Ioannis. 6. nisi manducaueritis carnem filij hominis. 2. dico, quod hoc sacramentum non est ita de necessitate salutis, sicut baptismus, nam nemo potest saluari sine baptismo realiter, vel in voto suscepto: et tamen sine eucharistia possunt saluari multi, vt defacto saluantur pueri baptizati, ac proinde non est ita de necessitate salutis, sicut baptismus. Eucharistia autem interpretatur

46
Eucharistia an sit de necessitate salutis?



49
Figura
Euchari-
stie.

64
Euchari-
stia
non
est
sacra-
mentum

De Eucharistia.

tur bona gratia, vt patet. l. q. r. ca. mul-
ti. Ab alijs interpretatur, gratiarum
actio, synaxis, communio, & sacrificiū.
¶ **H V I V S** Autem sacramenti po-
tissima figura, secundū. S. Tho. fuit
agnus paschalis. Lutherus tamen ir-
ridet figuras huius sacramenti, & of-
ficiū. S. Tho. de corpore Christi, di-
cit compositū à summo Christi ho-
ste, eo quod adducit ibi figuras, & mi-
ratur quare ibi non adduxerit figu-
ram asinæ Balaam, sed dimittamus
periculosissimum hominem: circa
hoc multa bona dicit Grabeil in ca-
none lec. 55. vbi petens quare in ca-
none sit mentio de sacrificio Abraham
Abel, & Melchise. & non de agno,
respondet hoc ideò esse factum, quia
in illis tribus sacrificijs, allegatur san-
ctitas sacrificatium, quæ semper pla-
cuit deo, æsus autem agni paschalis
non semper fuit acceptus Deo.

¶ Quæ-

De Eucharistia.

40

50

¶ **Q V Æ R I T V R**, Quæ sit ma-
teria huius sacramenti? & respondeo
quod panis, & vinum. Ita determi-
natum est ab Ecclesia. ca. firmiter de
summa Trinitate, & fide catholica,
& in concilio Carthaginensi. Et ha-
betur de conse. d. 2. ca. in sacramentis
& ca. cum omne, & ca. cū Marthe de
celebratio. missarum. Et patet, nam
Christus hac materia est usus, accepit
(ait Euangelista) panem &c. Similiter
& calicem, & non bibam ammodo de ge-
minibus vitis. Ex quo patet quod in
calice continebatur vinum, panis ve-
rò debet esse triticeus, ita quod in alia
materia non potest confici: vt ait. S.
Tho. 3. p. q. 74. ar. 3. idem tenet Alexan-
der. de Ales. 4. p. q. 32. & Dur. 4. d. 11.
q. 4. & Scotus. d. 11. q. 6. Vnde omnis
panis qui in comuni modo loquen-
di, vocatur panis, & est ordinatus ad
alimentum hominum, est sufficiens
materia

Materia
Euchari-
stie pa-
nistriti-
ceus.



De Eucharistia. ¶

materia consecrationis. ex quo sequitur, quod panis ordeaceus non est materia consecrationis, nec potest in eo confici hoc sacramentum, quia non est panis, nec ordeum est alimentum hominum, sed bestiarum. Panis autem filiginis (de cetero) quia verè est panis, & ad alimentum hominum ordinatus, potest consecrari. idem dicendum de farre, & spelta, si ex eis conficeretur verus panis. De farre dicit Pal. quod sufficit, de spelta dicit Antoninus, quod sufficit, sed quia hoc non est certum, credo esse temerarium consecrare in alio quam triticeo pane. De mayz apud indos, dubium est, an esset sufficiens materia, & ideo non est consecrandum in eo. In pasta autem extritico (en la massa) non potest fieri consecratio, quia non est panis, sed ex ea fit panis, & habet alias proprietates quam panis, hic enim nutrit, illa

De Eucharistia. ¶

illa verò interficit, in Agmidone etiam S. Tho. tenet, quod non potest fieri consecratio: & ita ego credo, alij tamen dubitant. & Palu. 4. d. 4. & d. 11. q. 2. ar. 4. dicit quod potest in eo fieri consecratio, sed hoc nullomodo est tenendum. QVÆRITVR, An panis consecrationis debeat esse azimus. i. sine fermento? Resp. S. Tho. 3. p. q. 74. a. 4. quod non est de essentia sacramenti, quod panis sit azimus: sed potest confici etiam in fermentato, quia est verus panis. Conueniens tamen est quod quilibet consecret secundum ritum suæ Ecclesiæ. In Ecclesia autem circa hoc non est vnus ritus solus, nam Græci conficiunt in fermentato, vt dicit Grego. In regno. sed consuetudo latinorum consecrandi in Azimo, conuenientior est quam consuetudo Græcorum, nam Christus celebravit in Azimo, vt patet Matth. 26. prima au-

Ftem

⁵¹ Panis Azim⁹ materia eucharistie



De Eucharistia.

tem die Azimorum, accesserunt discipuli ad I E S V M dicentes, vbi vis paremus tibi comedere pascha? Et Luc. 22. venit autem dies azimorum in quo necesse erat occidi pascha. Græci vero propter detestationem Nazareorum, qui putabant legalia simul esse observanda cum Evangelio, quia in lege Iudæorum comedebantur panes Azimi, ipsi elegerunt non consecrare in Azimo, & etiam ut expressius significarent Christum ex carne, & divinitate factum. Vnde in hoc non sunt hæretici, nec peccant consecrantes in fermentato.

32
An requiratur certa quantitas?
G Q V Æ R I T V R, Vtrum requiratur certa, & determinata quantitas panis ad consecrandum: vel an posset sacerdos consecrare tantum panis quantum sibi placuerit? S. Tho. 3. p. q. 74. a. 2. tenet quod nulla est quantitas panis, aut vini tanta magna ad consecrandum, quæ non possit

De Eucharistia. 42.

possit esse materia huius sacramenti si cut in rebus habentibus materiam, ex parte finis determinatur quantitas materie ut in domo, & in fabricatione navis, ex parte intentionis determinatur quantitas. Ita etiam tenet Sco. Dur. Gabri, & oes, et idem dicendum est de puritate. G Q V Æ R I T V R, tamen an oportet materiam esse presentem? Respō. ab omnibus quod sic. Patet ex facto Christi quod consecrauit materiam presentem, accepit panem in scissuras ac venerabiles manus suas similiter & calicem. Item patet quia intentio ministri non potest distincte dirigere nisi super rem presentem: cum omnis nostra cognitio ortu habeat a sensu, sed ad consecrandum requiritur intentio ministri, ergo & presentia materie. Item probatur efficacius ex ritu Ecclesiæ quæ nunquam materiam absentem, nec unquam visum est, quod aliquis sacerdos, bonus aut malus tetigerit contrarium facere: F ij oportet

53
An oportet materiam eucharisticam esse presentem?



De Eucharistia.

oportet igitur materiam esse præsen-
tem, & apud sacerdotē. Cum enim
sacramentum sit institutum propter
homines, illa præsentia requiritur in
materia sacramenti: quam communi-
tēr homines vocant præsentiam, &
cū res quæ est post parietem nō di-
citur apud nos præsens, nec etiā quæ
est retro nos: videtur quod non pos-
sit consecrari.

Q V Æ R I T V R, Vtrum vinū
vitis sit materia huius sacramenti?
Responde. quod sic, quia in vino vi-
tis cōsecrauit Christus, vt patet Mat-
thæi. 26. non bibam de hoc genimine
vitis. & habetur ca. didiscimus, & ca.
cū omne de consecratione. d. 2. &
in alijs multis locis.

Q V T R V M Autem possit conse-
crari in aceto? Respō. omnino quod
non. & non dubium de hoc, quia nō
est vinum: sed corruptio vini. Licet

Glo.

De Eucharistia.

43

Glo. in ca. sicut (el primero de conse-
cra. d. 2.) dicat contrarium: sed misit
falcem in messem alienam, & turpi-
ter errauit, nisi intelligatur de vino a-
liquantulum corrupto, (hoc est, que
tene vna pūta de vinagre) in tali em
consecrari potest quia est vinum ve-
rum. Sed vtrum posset consecrari in
vino contento in racemis, in multo?
Respon. quod non debet fieri. Prohi-
bitum enim est in cap. cū omne de
consecra. d. 2. 2. dico quod nec pos-
set fieri consecratio in tali vino, quia
sicut pasta non est panis, sed ex ea fit
panis: ita nec succus ille intra vuas cō-
tentus est vinum, sed ex eo fit vinum
Et ideo non potest esse materia con-
secrationis.

Q V Æ R I T V R, Vtrum
aqua sit miscenda cum vino? Respō.
quod sic. Et habetur ca. in sacramen-
to de conse. d. 2. & ibidem ca. scriptu

E iij ra, &

55
Aqua
miscēda
cum vi-
no in ca
lice.

De Eucharistia.

tura, & ca. cum Marth. de celebratio
ne missarū, & in multis alijs capi. est
autē necessaria aqua necessitate pre-
cepti: non tamen necessitate sacramē-
ti, vt tenēt omnes theologi.

56
In Eu-
charistia
non ma-
net sub-
stātia pa-
nis & vi-
ni.

¶ DVBITA TV R, An in Eu-
charistia maneat substantia panis, &
vini? ad hoc. S. Tho. 3. p. q. 75. a. 2. &
omnes doctores dicunt quod non, &
hoc de fide tenendum est. Et fuit de-
terminatum in Cōcilio Cōstantino
se. 8. vbi condemnatus fuit Vicleph
qui oppositum tenebat. Et in concē-
lio Lateranensi in. c. firmiter de sū-
ma Trini. et si, catholica, desinit autē
per cōsecrationem esse ibi panis, ma-
teria, et forma: manentibus acciden-
tibus, et incipit ibi esse corpus Xpi lo-
co panis. Nō tñ dicitur panis anihila-
ri licet nihil ipsius maneat, q̄a omnis
mot⁹ accipit nomē à termino ad quē
sicut vocamus calefactionem quan-

do

De Eucharistia. 44

do ex aqua frigida fit calida, quia illa
actio terminatur ad calorem. Cum
igitur cōuersio ista nō habeat pro ter-
mino desitionem panis, sed presētia
corporis Xpi sub his speciebus: ideo
nō est dicenda anihilatio panis, sed
cōuersio. Licet desinat esse mate-
ria et forma panis secūdū se, et quod-
libet sui. Disputatio videtur de nomi-
ne, sed hoc modo dicit cōueniētius.
¶ V T R V M omnia accidentia pa-
nis et vini, maneat in hoc sacramēto?
S. Tho. 3. p. q. 75. a. 5. respōdet quod
sic, ea enim accidentia quę nos in Eu-
charistia videm⁹, clarū est quod erāt
panis, et hoc congruit, quia horrible
esset cōmedere carnem Xpi in pro-
pria specie. Et quia diminueret me-
ritum fidei (vide rationes. S. Thom.
loco allegato) manēt etiā ī hoc sacra-
mēto aliquę pprietates panis, et vini,
nā hō sine miraculo nutrit eisdē & c.

F iij Vtrū

57
In Eu-
charistia
manent
acciden-
tia panis
& vini.

De Eucharistia.

Q V T R V M Prædicta conuersio fit instantanea, vel successiua? Resp. secundū omnes quod fit in instanti, nam successio in rebus naturalib⁹ est vel ex defectu materiæ, vel formæ, vel agentis: sed hic propter nihil istorum est necessarium quod fiat successiue, ergo fit in instanti. & verba consecrationis sunt causa huius conuersionis, sed illa finiuntur in instanti ergo conuersio fit in instanti. s. in primo instanti nō esse verborum. In cōsecratione autem hostiæ ex vi verborum est ibi corpus Christi, & etiam anima rationalis quæ dat formā corporeitatis, est enim ibi corpus Christi, & etiam caro Christi de qua antea dixerat nisi manducaueritis carnem filij hominis: sunt & ossa, & sanguis, dicit enim Christus. **H O C EST CORPVS MEVM.** i. humanum, & per consequens caro, &

De Eucharistia. 45

& sanguis, & ossa. Nam corpus humanū (vt dicitur. 2. de anima) est corpus phisicum organicum potentia vitam habēs, cuius actus est anima. Caro autem capitur pro materia, & forma: etiam cum accidentibus. Sanguis verò sub specie panis est ex naturali concōmitantia, non ex vi verborum sicuti & anima, & diuinitas ipsa.

Q V Æ R I T V R, Vtrū Christus sit totus in tota hostia, & totus in qualibet parte hostiæ? S. Tho. in genue fatetur se nescire modum, quo Christus est in hoc sacramento. Alexan. de Ales. 4. p. q. 40. Altisiodorensis, Ricardus, Bonauentu. Palu. Duran. Capreo. S. Tho. & omnes antiqui ponunt hunc modum, & dicunt quod Christ⁹ est totus in tota hostia, & totus in qualibet eius parte, & quā omnes partes Christi sunt simul cū qualibet parte hostiæ, sed non simul inter

Christus
est totus
in tota
hostia, et
inquali-
bet pte.



De Eucharistia.

inter se, nā corpus Christi in hostia
est extensiuē, & septem pedum, nec
membra Christi in hostia sunt simul
sed sicut in coelo. quātitas em̄ habet
duo officia, vnum est separare partē
ex parte subiecti, ita quod caput sit
extra pedes, & brachia extra crura.
Alterum est extendere partes in situ
in ordine ad locum. Quantitas ergo
in eucharistia exercet officium pri-
mum, non tamen secundum, nam si
Christi corpus non esset in hostia ex-
tensum, non esset organizatum, nec
cum figura, & viueret ibi violent-
ter. Hunc etiam modum tenet Sco-
tus, Maio. & Marsilius, ex quo sequi-
tur quod corpus Christi in eucha-
ristia, verē, & sine fictione quacunq;
potest à nobis imaginari cuiuscun-
que figuræ voluerimus. Et si de pin-
gitur crucifixus, eo modo se habe-
ret: sicut si esset vnus puer tantillus,
sicut

De Eucharistia. 46

sicut est imago crucifixi in hostia,
nam vbi sunt oculi imaginis est ocu-
lus Christi, & vbi manus imaginis,
ibi & manus Christi, quomodo em̄
que figurata sit imago. Hæc non est
mala imaginatio.

Q V Æ R I T V R, Vtrum Chri-
stus moueatur in hoc sacramento? S.
Tho. 3. p. q. 76. ar. 6. ponit duas propo-
sitiones. prima corpus Christi in eu-
charistia non potest moueri locali-
ter per se, quia non potest trāsire ab
vna parte hostiæ ad aliam. Secunda
ad motum hostiæ corpus Christi mo-
uetur localiter de per accidens, sicut
motis nobis mouentur ea quæ sunt
in nobis. Idem dicit Marsilius. 4. q. 7
a. 3. dub. 5. de alijs aut̄ motibus, altera-
tionis, calefactionis, corruptionis &
similibus, dicit, S. Tho. & Scot, q non
est ibi capax alicuius actionis, aut pas-
sionis naturalis, saltem respectu ali-
cuius

60
Christ
quomo-
do mo-
ueatur
in eucha-
ristia.

18
Christus
habet
motum
localem
in hostia



De Eucharistia.

cuius extrinseci: respectu cui⁹ habet
se corpus Christi sicut si esset substā-
tia spiritalis. & ita communiter re-
nent omnes: & hoc non est propter
impedimentum Christi, sed natura-
liter. Et sic in sacramento hoc, nō est
mobilitas Christus nisi solo motu lo-
cali, & si corruptis speciebus desinat
ibi esse corpus Christi, non tamen di-
citur corrumpi: sicut nec ego desinēs
esse in hoc loco, dicor corrumpi. Ma-
net igitur Christus tandiu in specie-
bus, quandiu maneret substantia pa-
nis, & vini: si non essent consecratae.
¶ QVÆRITVR, Vtrum Chri-
stus possit videri in hostia? *Respon.*
ex. S. Tho. 3. p. q. 76. ar. 7. quod natu-
raliter loquēdo nullus oculus corpo-
reus, præter oculum Christi potest vi-
dere Christū in Eucharistia, nec oculus
corporis glorificati. Idē dicit Scot-
tus. 4. d. 10. q. 9. & Marsilius. q. 7. ar. 3.
&

61
Christus
an videri
possit in
Euchari-
stia?

De Eucharistia. 47

& Duran. d. 10. q. 4. 2. dico quod ocu-
lus Christi in Eucharist. videt se exi-
stentem in Eucharistia. Hoc. S. Tho.
3. p. q. 76. ar. 7. secundū. & quia litera
est ibi mendosa debet sic legi. Ad. 2.
dicendū quod oculus corporalis Xpi
videt se in sacramento, non tamē po-
test videre ipsum modum existendi
quo est sub sacramento, quod perti-
net ad intellectum. 3. dico quod ocu-
lus corporalis, tā viatoris, quā bea-
ti, per miraculum potest Christū vi-
dere in Eucharistia. Hoc. S. Tho. &
conuenit etiam Scotus. & hæc de ocu-
lo corporali. Vtrum verò per intelle-
ctum possit Christus videri, & eius
modus existendi in hoc sacramento?
Dico cum, S. Tho. loco citato nunc,
quod naturaliter loquēdo nullus in-
tellectus humanus, aut angelicus cō-
iunctus, aut separatus potest cogno-
scere Christum in hoc sacramento
secundū



De Eucharistia.

secundū quod est sub speciebus. Patet quia iste modus existendi est supernaturalis excedens totam naturae facultatem. Secundo dico quod beati vident hoc mysterium, sed in verbo: nam cum hoc sacramentum sit unū praeipuum de substantia fidei, & visio correfpondeat fidei, & spei, beati vidēt illud: sicut audiuius eū sic vidimus in ciuitate dñi dei nr̄i psal. 47.

62

An in miraculis apparitionibus eucharistiae sit Christus?

QVÆRITVR, An quando in hostia apparet puerulus, vel aliqd aliud (sicut saepe apparuit Grego. & Paschasio) sit ibi realiter Christus? S. Tho. 3. p. q. 76. ar. 8. dicit quod dupliciter potest fieri huiusmodi apparitio. Primò per modum transeuntis, ita quod subito reddit hostia ad suam propriam formam, & tūc a parte rei nulla est facta mutatio, sed solū ex parte oculorum, & sensuum nostrorum: sicut Prophetis apparebant visiones

De Eucharistia.

48

fiones animalium, & bestiarum, quae tamen non erant a parte rei. Fit autē hoc in eucharistia aliquandō ut sciamus ibi esse corpus Christi. Secundo modo potest fieri talis apparitio perseneranter, & tunc a parte rei facta est vera mutatio specierū. Et si in forma carnis, aut sanguinis appareat non sunt sumendae propter horrorem species illae, & quia humanis carnibus vesci illicitum videtur, essent tamen praedictae species adorandae sicut antea.

63

An accidentia maneat sine subiecto in eucharistia?

QVÆRITVR, An accidentia maneat sine subiecto in hoc sacramento, vel an species quae sunt in hoc sacramento habeant aliquod subiectum? Sanctus Thomas, 3. p. q. 77. artic. 1. & omnes concorditer dicunt, quod accidentia manent sine subiecto in hoc sacramento: quia non sunt in pane, cū ille iam desierit esse.

nec



De Eucharistia.

nec sunt in corpore Christi, quia accidens migrare non potest de subiecto in subiectū. Et etiā quia Christus habet iam alia accidentia, nec ista cōueniunt illi. Et sic est determinatum in cap. firmiter de summa Trinitate, & fide catholica. Quantitas autē est sine subiecto, miraculose à Deo sustentata. Aliæ verò qualitates, vt albedo, caliditas, frigiditas, & aliæ similes sunt in quantitate sine miraculo, & sine speciali dei concursu. Sicut enī in actibus naturalibus principale agens est substantia, tamen non mediante se, sed mediante accidente, sic in causalitate causę materialis, principale subiectum accidentium est substantia corporea, sed non immediate sed quantitate mediāte. Et tales qualitates sine miraculo nouo. Habent suas operationes nam species vini cōsecrati frigefaciunt naturaliter si vinum

De Eucharistia. 49

num erat frigidum: nam frigefacere non conuenit substantiæ nisi frigiditatis ratione. Cum ergo ibi sit frigiditas, naturaliter frigefacit. Sic igitur species consecratę faciunt, & producant quicquid agere, & producere possent, si manerent cum substantia panis, & vini.

¶ QVÆRITUR, Vtrum vino cōsecrato possit misceri aliquis liquor nō consecratus, & si talis mixtio fiat, an sit totum consecratum? Vel pars, aut nihil, vel pars sic, & pars nō? Hęc est grauis difficultas. S. Tho. 3. p. q. 77. ar. 8. ponit aliquas propositiones. Prima, si misceantur duo liquores diuersarum specierum, si sint in quantitate sufficienti, & fiat perfecta mixtio: vtrumq; corrumpitur & fit vnum, 3. Secunda, si misceantur duo liquores eiusdem speciei, & in quantitate sufficienti: vtrumq; corrumpitur, & fit vnum

64

An vino consecrato possit misceri alius liquor?



De Eucharistia.

fit vnum. 3. Tertia si vino consecrato apponatur tantūdem aquæ, vel alterius liquoris, non manet ibi corpus Christi: Iam enim non est vinum. Quarta si vino cōsecrato misceatur aliud vinum non consecratum eiusdem speciei in quantitate sufficienti, nō manet ibi corpus Christi. Sed hoc vltimum intellige quando per multum tempus, & per motum magnū (quod raro cōtinget) fieret perfecta mixtio. Tunc enim non manerent partes vini consecrati, quia essent diuisæ subintransantibus alijs vini superadditi. vnde post sumptionē sanguinis Ecclesia cōsuevit accipere bis vinum, vt si manserit aliquid sanguinis assumatur. Dico ergo sine metu qđ etiam addito multo vino non consecrato, manet ibi corpus Christi, & sanguis eius. Et consequenter quod in secunda ablutione, melius erit assumere

De Eucharistia. 52

assumere plus aquæ quā vini, quia tunc corrumpentur species vini.

Q V Æ R I T V R, Quæ sit forma huius sacramenti? Respond. secundum omnes, & est determinatio Ecclesiæ in cap. cum Marthe de celebratione missarum, & in Concilio Florētino, forma consecrationis panis, est hæc. **H O C E S T E N I M C O R P V S M E V M**, & forma consecrationis vini, hæc. **H I C** est enim calix sanguinis mei, noui, & æterni testamenti mysteriū fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorū. Et oppositum dicere est pessimus error. Et malè de hoc dubitat Erasmus in Annotationi. i. Chorint. ii. vbi ait. Vtinā Paulus nobis traderet quibus verbis sacer ille panis consecrari deberet. Verè miror, nō de errorib⁹ horū grāmatistarū, sed de eorū supbia **G ij** maxi-

Forma
consecra
tionis pa
nis & vi
ni.



De Eucharistia.

maxima, qui non habentes autoritatem pro se, reuocant hoc in dubium. Sed illis dimissis, dicimus hanc esse formam consecrationis eucharistia, qua usus est Christus in vltima cena: **HOC EST ENIM CORPVS MEVM.** Et ita etiam aperte dicit. S. Cypria. de cena domini in principio, & Ambro. lib. de sacramentis, Et habetur de consec. d. 2. ca. consec. & c. Illa autem verba quæ præcedunt formam consecrationis. **Qui pridie quàm pateretur, & c.** Licet Scotus dicat esse ita necessaria, vt sine ipsis esset dubia consecratio: melius tamen. S. Tho. 3. p. q. 78. ar. 1. 4. et Duran. d. 8. dicunt non esse necessaria, necessitate sacramenti, cum non sint forma. Propter ordinationem tamen Ecclesiæ non liceret ea prætermittre. In consecratione verò sanguinis, calicis forma est. Hic est enim calix

De Eucharistia.

51

calix sanguinis mei. Hæc sola verba secundum cōmunem opinionē sunt sufficientia, ad consecrationem sanguinis. Reliqua verò quæ sequuntur. **Inoui, & æterni testamenti & c.** Sūt de perfectione formæ, & nō de essentia sacramenti: sicut ly ego in forma baptismi. Hoc patet quia Græci ita consecrant sanguinem, nec ob hoc sunt damnati ab Ecclesia, & in missa li beati Basilij, illa sola verba tanquā forma erant rubeis literis scripta. Scotus tamē admonet quod sacerdos nō debet intendere consecrare per ista, vel illa verba: sed debet absolute consecrare, dicens omnia illa verba quæ sunt in forma qua nunc Ecclesia nostra vtitur. Ly enim, in vtraque forma, non est de essentia sacramenti. Nullus enim Euāgelista ponit illud, male tamen faceret qui omitteret illud. Potest etiam forma dici quacumque

G iij que



De Eucharistia.

que lingua, sed tamen variare illam, & alia lingua dicere, peccatum esset, licet sacramentum teneret.

66
Quid de
mōstret
pnomē
hoc in
cōsecre-
tione pa-
nis?

Q V Æ R I T V R, Quid demō-
stretur in forma eucharistiae, per illud
pro nomen hoc? Respondeo quod li-
cet de hoc sint variae opiniones, tenē-
dum tamen est cum. S. Thom. 3. p. q.
78. art. 5. & super Epistolam. 1. Cho-
ri. ubi ponit aliquas propositiones.
Prima tam Christus quam sacerdos
aliquid demōstrant per ly hoc, quia
alias verba non applicarentur mate-
riae. Secunda per ly hoc, non demon-
stratur aliquid singulare, et discretū:
sed dicitur in generali, & distincte,
& sensus est. Contentum sub his spe-
ciebus est corpus meum. Sicut cum
dicimus, **H I C** est calix. &c. Intelli-
gitur contētum in hoc calice, est san-
guis meus. Sicut quando demonstro
marsupium & dico, hoc est aurum.

sup. in O

Sensus

De Eucharistia. 45

Sensus est, quod cōtinet hic est aurū.
Sic etiā in forma significatur, quod
cōtinetur, vel cōtinebitur **H I C** est
corpus meū. Idem tenet Ricard. 4. d.
8. q. 1. a. 3. & Durā. d. 8. q. 2. Ad primū
argumentū principale, & Capreo, d.
8. & 9. q. unica ad argumēta cōtra. 5.
conclusionē. & Altisio. & Glos. sup.
Matth. 26. & Marci. 4. q. 6. Et est ma-
nifestū, nā illa forma **H O C** est cor-
pus meū. Nihil aliud facit nisi qd cor-
pus Xpi cōtineatur sub his speciebus.
Ergo hoc ipsum significat p formā.
Q V Æ R I T V R, Qui sint esse
ctus huius sacramēti? Resp. S. Tho. 3. p. q. 79. a. 1. q. primus effectus ē col-
latio grā: hec aut grā confert in sum-
ptione, ut patet Ioā. 6. qui manducat
meā carnē, & bibit meū sanguinē in
me manet & ego in eo. Grās quas p-
mittit Xpus in hoc sacramē. pmittit
ratione sumptionis. ergo ate sūptionē

67
Effectus
euchari.

G iij non



De Eucharistia.

nō cōferunt. Et de hoc non est dubitādū datur autē prēdicta grā immedia-
tē in ipsa sumptione. & oībus sumēti-
bus Eucharistiam confertur æqualis
gratia ratione sacramenti ex opere
operato, non tamē idē datur maior
gratia, quia recipitur sub vtraque spe-
cie: nam aliās qui maiorem hostiam
sumeret, maiorem perciperet gratiā
ratione quantitatis continuæ, quod
est falsum, ac pīndē, nec ratione quā-
titatis discretæ: cum sub specie panis
& vini, sit vnicū sacramentum. Et
aliās fraudaret populus magna grā-
tia sacrificij: cum profecto pia mater
Ecclesia non negaret illud sub vtra-
que specie, si daretur maior gratia.
Iste autem effectus gratiæ non impe-
ditur per peccatū veniale. Licet enī
quis recipiat eucharistiam in actuali
peccato veniali, non idē impeditur
augmētum gratiæ in eo, vt ait, S. Thō.
Thō.

De Eucharistia. 53

Thō. 3. p. q. 79. a. 8. quia aliās esset ma-
gnū periculū. Quis enim sine pec-
cato veniali accederet sæpē: per pec-
catum autē veniale impeditur actua-
lis sensus, gustus, & delectatio spiri-
tualis. Nec etiam requiritur tunc mo-
tus liberi arbitrij actualiter concōm-
mitans sumptionem eucharistiæ: Suf-
ficit enim motus liberi arbitrij præce-
dens, vt etiam dicit, S. Thō. 4. d. 15.
q. 1. ar. 3. quæstiuncula. 2. ad. 3.

¶ QVÆRITVR, An per hoc
sacramentum remittatur peccatum
mortale, an. s. possit quis accedere ad
eucharistiam in peccato mortali: ita
quod nō peccet mortaliter de nouo?
Respon. quod dupliciter potest quis
accedere cū mortali. Vno modo sciē-
ter, & talis semper peccat mortaliter
de nouo, non dijudicans corpus do-
mini iudicium sibi manducat & bi-
bit. Secundo modo ignorantē, quia
s. do.



De Eucharistia.

f. doluit, & credidit se habuisse sufficientem dolorem: cum tamen in re veritate talis dolor non fuerit sufficiens, & talis non accedit in dignè, nec peccat mortaliter, quinimo virtute sacramenti remittitur præcedens peccatum. Hoc. S. Tho. 3. q. 79. ar. 3. & q. 80. a. 4. & Alex. de Ales. 4. p. q. 46. Mébro. 3. ad secundum. & Bonaventura. 4. dist. 9. q. 7. & Gabriel in canone lectione. 8. & Marfi. 4. q. 6. art. 4. conclusio. 1. & Gerson in multis locis, & super Magistrum, tracta. 9. p. 3. & Adrianus. q. 1. de eucharistia, & omnes præter unum Maio. patet autem hoc, nam aliàs cum non possit homo scire utrū odio, vel amore sit dignus, iuxta illud, nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum, prima Chorin. 4. & Iob. 9. verebar omnia opera mea, & ibi si simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea. & de

De Eucharistia. 54

& de propitiato peccato noli esse sine metu. Ecclesiastici. 5. periculosissimum esset accedere ad eucharistiā & talis exponeret se periculo peccati mortalis, cum nemo sciat se sine peccato accedere. Item Ioannis. 6. dicit Christus panis verus est qui de cælo descendit, et dat vitam mundo. Cum igitur accedens in gratia iam habeat vitam: Si aliquando existenti in mortali inculpabiliter ignorato non daret gratiam: nunquam esset verum quod hic panis vitam daret mundo. Satis est igitur, ad hoc ut qui libet securus accedat ad eucharistiā, quod doleat de præteritis, et proponat canere futura, licet aliquando non sint remissa peccata: et tunc remissionem eorum accipiet, non ratione contritionis, quæ perficietur: sed ratione sacramenti, quod secundum Augustinum, et Sanctos, vivificat mor-



De Eucharistia.

mortuos, & semper sic accedens habebit gratiam, & licet de hoc aliqui dubitent, ego tamen nullum dubium habeo.

69 **Q V Æ R I T V R**, An ante sumptionem eucharistiae sit necessaria confessio, vel an sufficiat sola contritio cum proposito confitendi peccata semel in anno? Resp. Sententia omnium Theologorum, S. Thomae Duran. Scoti, Palu. Alexā. Bonauē. Gabri. Ocha. & aliorum est, quod necessarium est confiteri omnia peccata mortalia antequam accedamus ad eucharistiam. Hoc autem non solum dicunt iure positiuo tantum, sed etiam iure diuino: & hoc habitum est semper pro certo, & ab antiquo. Vnde Hugo de S. Victore, vir magnae auctoritatis, in libro de Ecclesiastica potestate dicit, audacter dico si ante sacerdotis confessionem, quis acceferit ad

De Eucharistia. 55

ad corpus, & sanguinem Christi, reus erit corporis, & sanguinis domini, quantumuis poeniteat, & vehementer doleat, & ingemiscat. Hoc autē dixit. 60. annis ante Innocen. 3. qui instituit, ca. omnis vtriusque sexus. Ex quo patet quod non de nouo in praedicto cap. fuit positum preceptum de confessione ante eucharistiam praemittenda. Et Cypria. in Epistola ad fratres consistentes in plebe, reprehendit Episcopos sui Episcopatus Carthaginensis, eo quod non memores Euangelij, & suae auctoritatis, lapsi dabant eucharistiam ante confessionem. Idem dicit (& adhuc acrius) in libro ad lapsos, & in alijs locis multis & libro. 6. Ecclesiasticae hystoriae refert Eusebius de Philipo Imperatore quod cum in die paschae communicare vellent, non fuit permixtus ab Episcopis, nisi prius confiteretur peccata omnino



22 De Eucharistia. II

omnino igitur tenendum est contra Caietanū, necessariam esse confessionem sacramentalem ante sumptionem eucharistia. Quod etiam probatur ex consuetudine Ecclesiae: quā frangentes putant se graviter errare. Item eucharistia est sacramentū unitatis Ecclesiasticae, ergo recipiens illam oportet, non solum ut reconcilietur deo per contritionem, Sed etiam ministris Ecclesiae per confessionem. Item Matthæi. 6. Christus dicit si offers munus tuum ante altare, et ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus ante altare, et vade reconciliare fratri tuo. Hæc igitur sententia tenenda est, quamuis non putem hæreticum quod Caietanus dicit.

¶ Queritur

De Eucharistia. 56

¶ Q V Æ R I T V R, An licet. Casus. Aliquā
ceat aliquādo sumere eucharistiam ante confessionem? Respondetur se-
cundū omnes, quod sic primò, licet su-
quando quis tempore necessitatis, mere eu-
quo tenetur sumere eucharistia non charistia
habere copiam confessori s. Cum e-
nim præcepta domini suauia sint, sione,
nec præcepta positiua militent con-
tra ius naturale: non tenemur ea im-
plere cum infamia nostra. Ac proin-
de si Parrochus & Uranus, non habet
confessorem, & si non celebrat se dif-
famat, celebrare potest sine præuia
confessione, & eodem modo si ego
habeam casus reseruatos, & non est
Episcopus præsens, & si non celeb-
ro infamior: possum celebrare sine con-
fessione peccati reseruati. Item pro-
pter reuerentiam sacramenti, putā si
coepti celebrare, & in ipsa cele-
bratione meminero alicuius peccati
morta-



De Eucharistia.

mortalis, non oportet vt relinquam
missam, quia facerem irreuerentiam
eucharistiae. Et hoc etiā si sim in ipso
principio missae: licet solum introitū
dixerim. Ita tenet Ricard. Palu. &
alii. Quod credo verū, quamvis Ar-
chiepiscopus Florētinus dicat, quod
si ante consecrationem recordetur,
& possit sine scandalo quærere con-
fessorem: debet illum quærere. Sed
nō credo hoc esse verum. Idem dicē-
dum est de his qui sunt ibi parati ad
recipiendam eucharistiam, qui si ibi
recordati fuerint alicuius mortalis, se-
cure possunt cōmunicare, etiam ante
confessionem propter reuerentiam
sacramenti. Nec de hoc dubito.

71
An eu-
charistia
sit danda
peccato-
ribus?
Q V A E R I T V R, Vtrum
sacerdos debeat dare eucharistiā pec-
catori perseveranti in peccato, & pe-
tenti eam? Respon. primō secūdum
omnes, quod publico peccatori, con-
cubina-

De Eucharistia. 57

cubinario, vsurario, meretrici, & si-
milibus, non debet dari eucharistia:
quia esset mittere margaritas atē por-
cos, & sanctum dare canibus. Item,
quia talis publicus peccator, non ha-
bet ius ad petendum sacramentum,
quia est sibi phibitum. r. Cho. ii. pro-
bet autē seipsum homo, & sic de pa-
ne illo ædat ergo qui negat ei sacra-
mentum, non facit ei iniuriam. Per
publicum autem peccatorem, intelli-
gimus cum S. Tho. 3. p. q. 80. a. 6. & 4.
d. 9. q. 1. ar. 1. eum qui damnatur a Iudi-
ce propter euidētiā facti cuius po-
pulus est testis, vt dicitur in. ca. cum
dilectus de purgatione canonica, &
ca. euidētia, de accusatione, & ca. tua
nos, de cohabitatione clericorum, &
multi. talibus igitur negāda est eucha-
ristia, verum est quod si is. qui est pu-
blicus peccator in vno loco, accedat
ad me in alio loco distanti, in quo re-

H putatur



De Eucharistia.

putatur bonus, nec potest fama facile ad hunc locum peruenire & petat Eucharistiam: probabile videtur mihi, quod teneor illi dare, quia alias offenderem eum grauius. Si autem publicus peccator, secretè poenituit, & petit Eucharistiam in publico, non debeo illi dare quousque ostendat poenitentiam suam exterius. Si verò secretè poenituit, & secretè petit, debeo illi dare eucharistiam: nisi existimeretur, quod hoc factum veniet in publicum. Si autem peccator occultus, quem ego, & aliqui alij scimus peccatorem publicè petat eucharistiam, danda est illi: quod etiam fecit Christus eum Iuda: alias diffamarem eum, admoneat tamen eum parochus secretè si possit, ut dicitur in capitulo. 2. de officio ordinario. Si autem peccator occultus occultè petat, siue sacerdos sciat eius peccatum in

De Eucharistia. 58

in confessione, siue extra confessionem, debet ei denegare: quia nullo modo ei nocet. Ita tenet Sctus Tho. 4. d. 9. q. 1. art. 5. quæstiuncula. 2.

Q V Æ R I T V R, Vtrū pollutio nocturna impediat sumptionē eucharistiæ? Pro Respōsione. Notandum cum Palu. 4. d. 9. q. 3. quod pollutio nocturna nunquā est peccatū, sed signū, aut effectus peccati. Et idē dicit. S. Thom. 4. d. 9. q. 1. art. 4. & 3. p. q. 80. ar. 7. quia talis actus nō est immediatē in potestate hominis. Si igitur ille actus sequatur ex causā culpabili mortalitèr, tunc dicit Ricar. & quidam alij, quod impedit sumptionē eucharistiæ, ita qd peccaret mortalitèr qui post illā accederet ad sacramentū. Sed dicēdū est absolute quod nulla pollutio nocturna impedit sumptionē eucharistiæ sub poena peccati mortalis. Hoc tenet Pal. 4. d. 9. q. 3.

Hij con-

27

An pollutio nocturna impedit sumptionem eucharist.



De Eucharistia.

conclusionē. 2. & Gabriel, lect. 10. in canone. & Gerson de materia celebrationis consideratione. 7. & Maior. d. 9. q. 2. & Silvester, verbo eucharistia, & Bonauentura. d. 12. q. 3. Hoc patet, nam post confessionem non manet, nisi quædam immunditia corporalis: Sed ut dicitur Matthæi. 18. non lotis manibus manducare non inquinat hominem ergo. Item, quia vel hoc impedit sumptionē eucharistiæ, propter malitiam, & hoc non, quia maiora peccata. scilicet blasphemia, & per iurium, non impediunt. Vel propter distractionem, & turbationē, & hoc non, quia legitimus concubitus non impedit, cum tamen æqualiter dissoluat mentem, sicut illegitimus, immo & amplius cum sit in vigilia: Ergo pollutio nocturna, non impedit sumptionem eucharistiæ. Si verò pollutio fuerit mortalis, accedere ad sacramentum

De Eucharistia.

59

mentum erit veniale: propter quandam irreuerentiam, quia mens multum distracta est. Et sancti consulunt, ut tales per aliquod tempus abstineant, scilicet usque ad diem sequentem, vel per 24. horas, ut dicit Alber. Alexan. & S. Tho. Et etiā si pollutio fuerit mere naturalis, propter reuerentiam sacramenti, melius erit non accedere illa die. Et ita consulunt decreta. cap. testamentum, & ca. non est Dis. 6. & hoc nisi fuerit festum aliquod, vel causatur nota aliqua apud videtes, quod iste non celebrat. Tunc enim melius erit celebrare. Ista autem irreuerentia, non facit quod sit peccatum veniale accedere ad eucharistiam, quia talis immunditia fuit mere naturalis. Ita dicit. S. Tho. 3. p. q. 80. a. 7. primum ubi ait quod id quod consulunt sancti totum est de congruitate, & consilio. Post concubitum autem coniugale, H iij Greg.



De Eucharistia.

Grego. 33. q. 4. ca. vir cum propria, dicitur, quod si accessit voluptatis causa, abstineat. Si autem ratione prolis, suo iudicio relinquatur. Breuiter dico, quod accedere ad eucharistiam, post legitimum concubitum, non est peccatum. Post quamcunque verò alia pollutionem in vigilia, fornicationem, aut adulterium: accedere ad eucharistiam, etiam post poenitiam, & confessionem, magna irreuerentia est, sed non peccatum mortale, secluso contemptu: melius tamen esset tunc abstinere. Post sumptionem etiam eucharistiae bonum est, quod vir à propria vxore abstineat, sed non est necessarium.

Q V Æ R I T V R, An accedens ad eucharistiam, debeat esse ieiunus? Respondeo omnino, quod sic Sctus Tho. 3. p. q. 80. art. 8. allegat Augusti. Epistola. 118. in responsione ad Ianuariū. Et habetur de consē. d. 2. ca. liquido

73
Eucharistia à ieiunio sumenda.

De Eucharistia.

60

quido, vbi dicitur, placuit Spiritui sancto, & ita Apostoli ordinauerunt, & ita seruatur per totum orbem, vt non sumeretur cibus ante corpus domini cum. Idem dicitur, in Concilio Carthaginensi. Et habetur de consecra. d. 1. ca. sacramenta, & cap. ex parte de celebratione missarū, prohibetur sacerdos ne bis celebraturus in prima celebratione sumat ablutionem. Vide etiam ca. nihil. 7. q. 1. Christus autem eucharistiā dedit Apostolis post cœnam, quia secundū ritum legis, illa hora debebat celebrari pascha, & prius debuit plene legem obseruare quàm hoc sacramentum instituere. Et voluit vltimo loco, hoc tam grande donū relinquere, quo vehemētius cōmēdaret mysterij illi⁹ altitudinē. Institutio autem Apostolorū fuit legitima, vt cū maiori reuerentia, ad tm sacramētū accedat. Si em̄ Leui. 10. phibet Aarō

H iij & filijs



De Eucharistia.

& filijs eius, ne bibât vinum, nec omne quod inebriare potest, quando erant sanctuarium intraturi, vt haberent scientiam discernendi inter sacrum, & prophanum, inter pollutū, & immundum. Multo magis sacerdotibus celebraturis conuenit, vt ieiuni accedant ad tam admirabile sacramentum. Hoc igitur de fide tenendum est, & oppositum est erroneū, & hæreticum, vt determinatum est in concilio Constantienfi sessione. 13 quamuis derideat hæreticis simus ille lutherus.

S E D dubitatur, an saltem aliquâdo liceat sacerdoti celebrare post prædium, seu consecrare, vt det eucharistia existenti in extrema necessitate? Maio. d. 9. q. 3. ad. 5. dicit, quod licet. Immo in fermentato, & sine alijs solemnitatibus potest consecrare secrete: quia diuinum ius derogat positiuū cum

De Eucharistia.

61

cum ergo esse ieiunium, & consecrare in Azimo sit de iure positiuo, communicare verò sit præceptum diuinum: Sequitur, quod primum nō potest impedire secundū. Oppositum tenet Palu. d. 9. vbi ait, quod non licet, & hoc credo probabilius Maio. em præsupponit falsum, quod communicare sit præceptum in iure diuino, vt postea videbimus. Item videtur contra ius diuinum consecrare panem sine vino, & econtra. Et est contra ea, comperimus de, consecra. d. 2. & consecrare in fermentato, & sine solemnitatibus prohibitum est ac proinde non est faciendum. Si comode fieri potest propter reuerentiam sacramenti, detur eucharistia in mane infirmis antequam aliquid sumant. Si autem hoc comode fieri non potest, detur illis, etiam post cibum sine scrupulo. Ita enim tenet vsus Ecclesiæ, & omnes



De Eucharistia.

nes Doctores, & merito quidem: nā quod propter iustitiam institutū est, non debet contra charitatem militare. Debet igitur recipiēs eucharistiā esse omnino ieiunus. Verū est quod si cū quis lauatur, gustaret paululū aquæ, vel vini, præter intentionem: non idē impedietur sumere eucharistiā, dū tamen fuerit in parua quātitate. Et sic tenet, S. Tho. & omnes. Idem dicito, si cibi frustrum paruum manserit inter dentes, & præter intentionem deglutiatur. Si etiam post abluionē inuenerit sacerdos reliquiā hostiæ, potest, & debet eam accipere quia ieiunus incoepit, & eius officiū nondum est terminatum. Item quia aliās non posset sufficienter occurrī necessitatibus, et difficultatibus, nam frequenter post ablutionem, inveniuntur reliquæ: Patet etiam, quia in pasceue sumitur particula hostiæ

De Eucharistia. 62

stia posita in vino, etiam si post primum haustum particula adhæreat calici.

Q V Æ R I T V R, Quibus sit ⁷⁵ An sit dā
danda eucharistia, vtrum possit dari da eucha
non habentibus vsum rationis? Sctūs ristia nō
Thomas. 4. d. 9. & 3. p. quæstio. 80. ar habenti-
tulo. 9. cum alijs doctoribus, Respō bus vsum
det cum distinctione. Non habent- rationis?
tes vsum rationis sunt in duplici differētia, quidam qui dicuntur non habere, quia parum habent, vt sunt hebetes, & rudes: & istis nullo modo est eucharistia neganda. Alij sunt totaliter priuati vsum rationis. Et isti sunt in duplici differētia, quidam qui nunquā habuerunt vsum rationis, vt sunt pueri, & amentes à natiuitate: Et talibus non est danda eucharistia, quia non habent deuotionē: nec diiudicant corpus domini ab alijs cibis. Alij sunt qui aliquandō habuerunt



De Eucharistia.

habuerunt vsum rationis, vt frenetici: & talibus si non sit periculum irreuerentiae, vel vomitus, & prius pœnituerint, & habuerint deuotionem ad eucharistiam, & petierint: licet posite in frenesim inciderint, non debet negari: quia per ea quæ naturalia sunt non debet quis perdere beneficia gratuita. Hoc probatur duobus decretis, cap. qui recedunt, & cap. is qui 26. q. 6. & tales recipient in sumptione eucharistiae gratiam, & omnes alios effectus sacramenti: licet in hoc non conueniat Caietanus. 3. p. q. 79. ar. 1. sed oppositum cum S. Tho. credo verum. De pueris etiam, licet consuetum fuerit olim apud aliquas Ecclesias, vt daretur eis eucharistia. Dicimus cum S. Tho. quod non tenentur eam recipere: nec conueniens est quod illis detur, Hoc patet ex vfu Ecclesiae, quæ quidem non permittetur

De Eucharistia. 63

tur tam enormiter errare. Item quia pueri post baptismum sunt in gratia, quam non possunt perdere sine culpa sua: sed culpam ante vsum rationis committere non possunt ergo non tenentur de necessitate recipere eucharistiam, alias baptismus non sufficeret ad salutem: quod asserere est hereticum. Non conuenit autem, vt recipiant eam propter pericula vomitus, & eructationis, vel alterius irreuerentiae: quæ frequens est in pueris. Ideo nunc in Ecclesia illis eucharistiam conferre, sacrilegum esset. Si autem defacto daretur illis, reciperent gratiam.

Q V Æ R I T V R, Vtrū liceat quotidie sumere eucharistia? S. Thomas, 3. p. q. 80. ar. 10. Respondet, quod eucharistia dupliciter consideratur vno modo secundum se, secundum quod confert gratiam ex opere operato

63

76

An liceat
at quod
odie eu-
charisti-
iungere



De Eucharistia.

rato sumenti ipsam. Et quantum ad hoc non solum quotidie, verum sæpè in die quolibet esset sumenda, vt gratia augeretur. Secundo modo potest considerari ex parte nra, ex qua requiritur reuerentia, & deuotio: Et secundum hoc non est conueniens, quòd homo accedat: quotiescunque potuerit, sed expectet còmodum tẽpus quo sit deuotus. Qui igitur se inuenerit cum deuotione, & nō distractum: laudabiliter quotidie còmunabit, vt patet ex consuetudine primitiue Ecclesiæ. Et quia nūc etiam laudantur qui quotidie celebrant. Patet etiam Augustini autoritate, de verbis domini, panis (inquit) iste quotidianus est, accipe quotidie, vt quotidie tibi prosit: sic tamen viue, vt quotidie merearis accipere. Sed quia sūt multa impedimenta, laudabile est aliquando abstinere, vt Augustinus dicit

De Eucharistia. 64

dicit libro de Ecclesiasticis dogmatibus. Et habetur in cap. quotidie de consecratione distinctio. 2. quotidie communicare, nec laudo, nec vituperō. Gerson super Magistrum tractatu. 9. dicit quòd illi qui propterea qd frigidi sunt (alioquin sine peccato) recedunt ab eucharistia, sunt similes illis qui frigent, & nolunt accedere ad ignem. Effectus enim eucharistiæ est ipsa deuotio, nunquid prius vis effectum eucharistiæ quàm ipsam eucharistiam? Præsbyteris igitur laudabilius est communicare quotidie. Vnde Gregorius. 4. libro, Dialogorum, cap. 56. refert Cassium Narniensem Episcopum, quotidie celebrantem, & in celebratione flentem. Et dicit, mandatum dñi accepisse per reuelationem cuidam alteri factā opere rare qd oparis, nō cesset manus tua, non cesset pestuus &c. Et Ambrosius Graue



De Eucharistia.

Graue est quod ad mēsam tuam mēdo corde, & innocentibus manibus non venimus: sed grauius est, si quia peccata metuimus sacrificiū nō reddamus. De secularibus autē dicimus in primitiua Ecclesia eos frequentis finie, & forsam quotidie cōmunicasse. Postea cessante numero fidelium. Tempore Augustini fiebat hoc rarius, quibusdam quotidie, alijs dominicis diebus hoc faciētibz, vt ait Augustinus in Epistola ad Ianuarium. Et habetur. 12, d. ca. illa autē. postea Fabianus Papa praecepit, vt saltē ter in anno omnes communicarent. s. in pascha, penthecoste, & in Natiuitate domini. Tandem Papa Innocentius tertius vel propter multitudinem fidelium, vel propter eorum in deuotionem, traxit cōmunionem ad hoc, vt satisfacerēt sumendo semel in anno, vt patet in cap. omnis vtriusque sexus

De Eucharistia. 65

sexus de poenitentijs, & remissionibus. Laudabile tamen est, vt saepe fideles communicent.

Q V A E R I T V R, An sit praeceptū de sumptione eucharistiae? S. Tho. 3. p. q. 80. ar. 11. ponit duas conclusiones. Prima ex praecepto diuino tenentur omnes fideles cōmunicare. Patet Ioannis. 6. nisi manducaueritis carnem filij hominis: et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Item consuetum est in Ecclesia infirmos cōmunicare: quod nō est praeceptum in iure positiuo. Et qui hoc transgreditur putat se graue malum fecisse, ergo praeceptum est in iure diuino. Hoc tenet Durand. 4. d. 9. q. 2. & Palu. d. 9. q. 1. Et hoc praeceptū diuinum obligat: sicut alia praecepta affirmatiua tempore necessitatis, quādo scilicet quis est in tali statu, quod iam probabiliter credit se non habi-

I turū

77

An sit
praeceptū
sumendi
euchari-
stiam?

88

Summa
de
eucharistia
cap. 11



De Eucharistia.

turum vltius opportunitatem recipiendi. Secunda conclusio. S. Tho. Ex statuto Ecclesiæ, quilibet fidelis teneat cōmunicare semel in año. Vt patet icap. oīs vtriusque sex⁹. Qui autē tēiā cōmunicauerit inuita, & semel in anno, in articulo mortis non cōmunicans propter negligentia quamdam, non peccabit mortaliter, vt benedicit Siluester verbo eucharistia, 3. Hoc patet, quia damnatis ad mortē nō datur eucharistia. Verum est quōd hæc est pessima cōsuetudo iudicum prætendunt reuerētia eucharistiæ, sed sunt fabulæ: non putant se esse iudices nisi occīdant, tamen non dāntur tanquam rei peccati mortalis.

78
An sit cōmunicandum sub vtraque specie?

Q V Æ R I T V R, Vtrum sit necessarium sumere eucharistia sub vtraque specie? Respondeo quōd in primitiua Ecclesia fuit consuetudo sumendi eucharistiam sub vtraque specie

De Eucharistia. 66

specie. Vt patet. i. Chorch. 10. vnus panis & vnum corpus multi sumus omnes qui de vno pane, & de vno calice participamus. Et hoc etiam dicit Cyprianus in sermone de lapsis. & dicuntur Græci modo sic populum cōmunicare. Sed in Concilio Constantiensi, & Basiliensi, interdictum est sub pœna excommunicationis, ne seculares cōmunicemus sub vtraque specie, & damnati sunt vt hæretici qui dicebant esse necessarium sub vtraque specie cōmunicare. Et hoc congruē ordinatum est, quia sape cōtingeret periculum effusionis sanguinis, si toti populo dandus esset. Item, quia aliquibus est horridum vinum maxime foeminis. Item vt euitaretur error Nestorianorum hæreticorum dicentium, quōd sub specie panis non est nisi corpus, & sub specie vini nō nisi sanguis. Ideo sub v-

I ij mica



De Eucharistia.

nica specie communicatur populus, ut ostendatur quod est totus Christus sub qualibet specie. sacerdotes autem necessario debent sumere sub utraque specie, ut patet in ea, comperimus de conse. d. 2. & sunt verba Gelasij Papae, ubi dicitur esse grande sacrilegium consecrare sub altera specie tantum. Praeceptum est igitur sacerdotibus, quod communicent sub utraque specie, & videtur quod sit preceptum diuinum, quia alias non esset sacramentum perfectum: quia non est perfecta refectio sub vnica specie. Sacramentum verò eucharistiae est quaedam refectio.

79

An minister eucharistiae sit sacerdos?

Q V A E R I T V R, An minister huius sacramenti sit sacerdos? Respondeo deo, quod non est licitum dubitare de hoc. Patet in cap. firmiter de summa Trinitate & fide catholica. Et in concilio Florentino. Et etiam patet ex vi ipsius

De Eucharistia.

67

ipsius nominis. Sacerdos enim, dicitur a sacrificando, sed eucharistia est sacrificium: ergo ad solum sacerdotem spectat. Item, quia in lege veteri, non pertinebat ad omnes offerre sacrificia, sed solum ad sacerdotes: Et Abraham obtulit decimas Melchisedech, quia erat dei sacerdos, ergo etiam in lege noua solis sacerdotibus licet, offerre sanctum sacrificium altaris. Quando autem ordinati cum Episcopo consecrant, si aliqui dicant formam consecrationis antequam Episcopus, vel postquam finiuit Episcopus, nihil faciunt, ut dicit Pal. & Caietanus. Nam intentio eorum est consecrare simul cum Episcopo.

Q V A E R I T V R, An ministrare eucharistiam laicis spectet ad solum sacerdotem? Respondeo quod propria autoritate, & tanquam ex officio, spectat ad solum sacerdotem. ut I iij habe-

80

An ministrare eucharistiam laicis conueniat, solis sacerdotibus?



De Eucharistia.

habetur in cap. peruenit de consecra-
tione. d. 2. vbi puniunt sacerdotes qui
per alios mittebant sacramenta, & di-
citur quod solus sacerdos potest id fa-
cere. Tempore verò quo populus cō-
municabat sub vtraque specie, Dia-
choni ministrabant sanguinem: non
tamen corpus domini, quia in calice
non tangebatur corpus domini im-
mediate. Et ideo sanguinē ministra-
re poterant, non autem corpus domi-
ni, quia immediate tãgitur. At in ne-
cessitate. s. egrotante præsbytero, po-
test diachono cōmitti vt deferat cor-
pus domini. Ita dicit Palud. 4. d. 13. &
S. Tho. 4. d. 13. q. 1. ar. 3. nec est dubitā-
dum de hoc, et etiam sine commissio-
ne posset diachon? in necessitate por-
tare eucharistiam, vt ait. S. Tho. non
tamē subdiachonus, aut alij inferio-
res. Durādus dicit se vidisse, quod dia-
chonus cardinalis, Papa celebrante,
dat

De Eucharistia.

68

dat eucharistiam alijs clericis. Ipse
dubitar an id recte fiat. sed certē nul-
lū sacrileg. ibi interuenit iudicio meo
Q V Æ R I T V R, Vtrum
malus sacerdos possit consecrare? Re-
spondeo sine quacunque dubitatio-
ne, quod sic. Nam aliās Ecclesia esset
in magno periculo. Delicta em̄ quis
intelligit? & etiam populus esset in
periculo idolatrando. Oppositum au-
tem fuit error Donatistarum, con-
tra quos multa dicit Augustinus in li-
bro de baptismo. 5. cap. 23. & contra
Parmenianum lib. 2. respōsione. 107.
& in multis alijs locis dicit, sacramen-
tū Xpi nulla peruersitate hominis si-
ue dātis, siue recipiētis, violari: & sa-
cramentū gr̃æ dat deus per malos, ip-
sam tñ gratiā per se ipsum. Et contra
Pitilianum, si quis verus sacerdos. (r.
dignus vult esse) induatur iustitia o-
portet. Qui autem solo sacramen-

81

Malus sa-
cerdos po-
test cōse-
crare.

I iij to fa-



De Eucharistia.

to sacerdos est. (i. ordinat⁹), sicut fuit Cayphas Pontifex, quamvis non sit sacerdos verus. (i. bonus seu dignus) verum est tamen quod dat. Idem dicit Chrysostomus super Ioanem, ubi ait, quod sicut per asinam Balaam locutus est Deus: Sic per malos sacerdotes sacramenta praestant. Et non est dubitandum. Vide, p. q. 1. ca. quod quidam, & 24. q. 1. ca. audiuiimus.

82
An missa mali sacerdotis profit rationem, sicut missa boni?

Q V A E R I T V R, Vtrum missa sacerdotis mali, tantum profit alijs, sicut missa boni? S. Tho. 3. p. q. 82. art. 6. dicit quod in missa duo sunt consideranda scilicet ipsum sacramentum, & orationes quae in ea dicuntur ac oblatio sacrificij. Quantum ad primum quod est principale, non minus valet sacerdotis mali missa, quam missa boni ex opere operato. Orationes autem possunt dupliciter considerari. Vno modo in quantum procedunt

De Eucharistia. 69

dunt ab hac priuata persona: & ex hac parte maioris efficaciae sunt orationes boni sacerdotis, quam orationes mali, quia licet aliquando Deus audiat malos: tamen certum est quod potius audit bonos. Alio modo possunt considerari praedictae orationes, tanquam procedentes a celebrante in persona Ecclesiae: & quantum ad hoc tantam efficaciam habet oratio mali, sicut oratio boni sacerdotis, & e contra. Et idem dicendum est de horis canonicis, quae si dicantur a ministro Ecclesiae, etiam in peccato mortali profunt, quia dicuntur in persona Ecclesiae. quoniam is cui mittitur aliquid non respicit per quem mittatur, sed quis & quid, mittat. Haec S. Tho. Si enim quis mitteret seruum ad dandam eleemosynam, licet seruus doleret, & repugnaret, nihilominus eleemosyna valeret omnibus illis pro quibus offertur. Sic sacerdos



De Eucharistia.

sacerdos cum sit minister Ecclesie missam celebrans, Licet peccet ipse, prodest tamen alijs eius sacrificium. ex parte autem orationum, & ipsius oblationis, quo melior fuerit minister, eo magis accepta erit oblatio, facilius enim & sæpius, & amplius impetrat bonus, quam malus. Augetur etiam valor missæ ex assistentia audientium, offerunt enim sacrificium circumstantes. vnde in canone dicitur, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt. Vnde regulariter maioris valoris est missa dicta ubi sunt multi, quam ubi sunt pauci.

83
Heretici
scismatici
ci & de-
gradati
possunt cō-
secrare,
¶ Q V Æ R I T V R, Vtrum
heretici scismatici, & degradati pos-
sint consecrare? Magist. senten. 4. d.
13. de hereticis & scismaticis tenet a-
perte, quod quauis tentent consecra-
re nihil faciunt. idē dicit de degradatis
Sed i oppositū est tota cohors Theo-
logorum

De Eucharistia. 70

logorū nemine excepto. Tenet enim omnes, quod postquam quis est se-
mel ordinatus semper potest conse-
crare veram eucharistiam. Vnde Au-
gustinus libro de corpore Christi in
mysterijs corporis, & sanguinis do-
mini, nihil à bono magis, vel à malo
minus perficitur. Item. 1. Cho. 11. qui
manducat & bibit indigne & c. Ecce
Christus permittit se cōtrectari et mā-
ducari à malis ergo eadē ratione per-
mittet se cōsecrari à malis. Item hære-
tici reddeutes ad Ecclesiā nō ordinā-
tur de nouo, ergo antea poterant con-
secrare. Magist. sentē. deceptus est ex
verbis Cypria. qui sine dubio fuit il-
lius sententia, q̄ hæreticus nec pote-
rat baptizare, nec sacramēta cōficere
Sed iā fuit illud in Concil. reuocatū
ideō nō est tenēdū. Cū igit character
sacerdotalis in quo fundatur potestas
consecrandi sit indelebilis, non est
dubitā



De Eucharistia.

dubitandum quin & potestas ipsa sit indelebilis. Vtrum autem tales missæ hæreticorum, & excommunicatorum valeant, & prosint, cum sint separati ab Ecclesia à qua valorem habent, dubitari posset: verum quoniam adhuc ministri sunt Ecclesiæ, & vtuntur potestate sibi ab Ecclesia tradita, licet male vtantur ea, probabilius est quòd valent & prosunt alijs. Nec obstat ea. quidā. 1. q. 1. quia nō loquitur assertiue, sed inquisitiue, vt ait, S. Tho. 3. p. q. 82. a. 8. ad. 1.

¶ QVÆRITVR, An liceat audire missam, & suscipere communionem à clericis hæreticis, scismaticis, et excommunicatis? S. Tho. 3. p. q. 82. a. 8. dicit, quòd à publicè suspensis ab Ecclesia non licet, quia Ecclesia prohibet, vt à concubinarijs publicis, & à simoniacis, ab alijs autem licitū est. Sed nota quòd hæc determinatio. S.

Tho.

De Eucharistia. 71

Tho. vera est secundum ius antiquū 23. d. ca. nullus, vbi dicitur nullus audiat missam sacerdotis, quem indubitanter nouit habere concubinam. Et in cap. sequenti hoc idem mandatur sub excommunicatione. Et Gregorius. 4. dialogorum, & habetur. 24. q. 2. ca. cœpit, dicit de puero Hermigildo filio regis Hispaniæ, quòd cum egrotaret mandauit ei pater, vt sumeret eucharistiam ab Episcopo Arriano qui noluit, propter quòd à patre interfectus est: et à Gregorio martyr reputatur. Sed nunc non videtur stādum in illo iure antiquo, quia in concilio Constantiensi determinatum est, quòd non tenemur vitare excommunicatos, nisi sint nominatim excommunicati, vel manifesti percussores clericorum. Idem habetur in concilio Basiliensi, si aliquam habent auctoritatem, & in cap. cum non ab homine

84
Missam
hæretici
scismatici.
& degra
dati, an li
ceat audi
re?



De Eucharistia.

mine de sententia excommunicatio-
nis, dicitur quod occulte excommuni-
catus non debet publice vitari. Ad-
monet tamen Palu. quod quādo ego
scio sacerdotem esse peccatorem, li-
cet sciam occulte bené, facerem, sine
scandalo aliorum me separans ab au-
ditione missæ eius, & à receptione sa-
cramentorum: vt illi in cutiam rubo-
rem, & moueam illum ad pœniten-
tiam. Et sic intelliguntur ea. nostra,
& ca. nisi de clerico excommunicato.

85
An lice-
at sacer-
doti nun-
quā cele-
brare?

Q V Æ R I T V R, Vtrū liceat sa-
cerdoti omnino abstinere à celebra-
tione? S. Tho. 2. 2. q. 82. art. 10. tenet, qd
omnino tenetur sacerdos celebrare.
Probat ex verbis Ambr. iā adductis
graue (inquit) est qd ad mensam tuā
mundo corde, & innocentibus mani-
bus non venimus: Sed grauius est si
dū pœnas metuimus sacrificia nō red-
damus. & 2. Cho. 6. Hortamur vos ne

- in vacuū

De Eucharistia.

72

in vacuū gratiā Dei recipiatis. Ideo
Maio. & Duran. dicunt qd sine graui
peccato sacerdos non potest abstinere
à celebratione. Facit etiam ad hoc
cap. dolentes de celebratione missæ
rum. §. sunt, vbi reprehendūtū quī
solum quater in anno celebrant. &
2. Machabeo. 4. contra quosdā sacer-
dotes dicitur, qd iam non circa altaris
officia dediti erant. Itē Luc. 22. Chri-
stus dixit. Hoc facite in meam cōme-
morationem ergo. sed vtrum sit mor-
tale omnino abstinere à celebra-
tione? Caieta. 3. p. q. 82. ar. 1. tenet qd non
est mortale. & idē videtur sentire. S.
Tho. cū nō exprimat hoc esse morta-
le. Et ita tenendū est, quia nullū est
præceptū iuris diuini, aut humani de
hoc. Sed qm̄ defraudat Ecclesiā suū
sacrificio ad quod offerendū est cōsti-
tutus minister nō excusatur à pecca-
to. & aliqui canonistę dicūt qd peccat
mortali-



De Eucharistia.

mortaliter propter verbum Ambrosij dicentis, ego quia quotidie pecco quotidie debeo accipere medicinā. Quod habetur de consecra. d. 2. ca. si quotiescūque, sed dictum est de cōsilio. Licet in vitis patrum legatur de quodam viro Sancto, quod ordinat^o in sacerdotem, nunquā postea celebravit. Credendum est quod haberet aliquod impedimentum occultum, vel quod hoc faciebat ex reuelatione Spiritus sancti.

86
Celebrā
di tēpus
opportu
nū qđ sit

Q V Æ R I T V R, Quod sit opportunum tempus ad celebrandum? Respōdet. S. Tho. quod illud in quo Ecclesia consuevit celebrare, omnia enim alia variant. Tamen in omnibus optimus canon est Ecclesiæ cōsuetudo. & de hac Ecclesiæ consuetudine ponit. S. Tho. duas conclusiones. prima oportet, quod in Ecclesia sit quotidie hoc sacrificium. Patet

De Eucharistia. 73

tet quia à Christo vocatur panis cotidianus. & intelligit de eucharistia secundum Augustinum. Item quia si in ciuitate aliqua non celebraretur aliquo die, reputaretur graue scandalum. Secunda missa solēnis in Ecclesia conuenienter celebratur ab hora diei tertia vsque ad nonam, quia tūc est Christus crucifixus. Quos autem obliget præceptum illud, de quo in prima propositione. Canonistæ dicunt, quod Ecclesias collegiatas et rectores earum ita quod si eorum defectu non dicatur aliquo die missa, peccarent mortaliter. Ego credo qđ non est peccatum mortale. Panor. In ca. cum creatura de celebratione missarum, dicit quod in Ecclesijs collegiatis debet quotidie celebrari duæ missæ, vna de die, alia de defunctis. Non oportet tamen quod sit de requiem: esset enim male factū si in die pascha

K tis, &



De Eucharistia.

tis, & solemnitatum magnarum dice-
retur missa de requiem. Et in hoc cor-
rigendus est error muliercularum,
& indiscreta laicorum deuotio, cum
iubent dicere missas de Sanctis qui
non sunt in coelo, vel de requiem. In
festiuitatibus dicatis missam de die.
Siluester ait, quod id quod Panormi-
tanus dicit de missa de requiem: iam
est consuetudine abrogatum. Nec
est rationabile, quod in die celebri-
dicatur missa de defunctis. Nec hoc
potest haberi ex praedicto cap.

87 **Q V Æ R I T V R**, An oporteat
pluries in die celebrare? Respondeo,
quod in cap. consulisti, & cap. te re-
ferente, de celebra. missarum, Prohibi-
tum est pluries in die celebrare, & co-
municare. sed ponuntur plures exce-
ptiones quas ego non intelligo. Pri-
ma est in natiuitate dñi, in qua ter ce-
lebramus, & haec clara est. Secunda

ponit

De Eucharistia. 74

ponit Siluester si defunctus sit praesens post missam celebratam. Tunc forsam haec erat consuetudo: quae iam videtur abrogata. Si tamen aliquis hoc faceret non reputaretur peccare mortaliter. Tertia quoniam est necessarium infirmis viaticum porrigere, & aliter haberi non potest. Quarta pro necessitate peregrinorum, si peregrinantes in die festo venerunt post missam celebratam. Ego miror certe, et puto, quod ante non erat ita arcta consuetudo semel tantum celebrandi, sicut nunc est. Quinta pro necessitate nuptiarum. scilicet quando tempus laberetur, & non possent nuptiae differri. Has exceptiones ponit etiam Raymū. 6. secundum Hostien. quando quis habet duas ecclesias, etiam si una sit in titulo, & alia commendata, & haec consuetudo adhuc durat. 7. quoniam eodem die occurrunt duae missae, una de die, alia de ieiunio. Hos. 7. casus ponit

K ij Palu.



De Eucharistia.

Pal. 4. d. 12. q. 1. a. 4. vbi notat qd omnes
prædictæ exceptiões intelligunt quā
do sacerdos est ieiunus, aliās in nulla
necessitate licet. Panor. in dicto cap.
consuluit, ponit. 8. exceptiones. 7.
prædictas, et octauam, si superueniat
aliqua magna persona, vt Episcopus
& similes, quos non licet transire si-
ne auditione missæ. & idem est (ait
Siluester) de quolibet alio in die fe-
sto, quoniam habet præceptū audien-
di missam. Glo. in dicto ca. ponit. 9. l.
si esset consuetudo in aliqua ecclesia
dicere duas missas, & nō sit nisi vnus
sacerdos idoneus ad celebrandū. Ad
dūt aliqui decimam propter pauper-
tatem ecclesiarum, & raritatē sacer-
dotum, & hoc habetur in iure. 21. q. 1.
ca. clericus in fine. & de electione ca.
dudum. & 10. q. 3. cap. vnio. & ita ha-
bet etiam consuetudo. Siluester, ad-
dit vndecimam. l. quādocunque oc-
currit

De Eucharistia. 75

currit necessitas arbitrio boni viri.
Probat ex dicto ca. consuluit, vbi di-
citur, quod propter necessitatem li-
cet pluries celebrare. Ex quo dicto eli-
ciunt Doctores hos casus. Notat Pa-
lud. quod non licet sacerdoti pluries
in die quabis celebrare. Pro quacūq;
autem necessitate nemini licet bis cō-
municare in die eodem.

QUO tempore autem missæ solem-
nis. S. Tho. dicit quod est ab hora. 3.
vsque ad nonam. i. vsque ad horam
tertiam post meridiem. Et quod hæc
consuetudo fuerit in Ecclesia. Patet
ex ea. solent de consecra. d. 1. & licet
non inueniamus præceptum de con-
suetudine quam nunc habemus, quæ
reuocet præcedentem: nihilominus
virtualiter inuenitur in hoc, quod Pa-
pa concedit aliquibus priuilegia, qd
possint dicere missam post meridiē.
De nocte verò non est celebrandum

K iij quia



De Eucharistia.

quia est iure tantum, preterquam in nocte resurrectionis, cum in praefactione dicatur: qui hanc sacratissimam noctem &c. Sed haec consuetudo abrogata est. In aurora autem potest celebrari, nec oportet expectare perpetua: sed seruetur in hoc consuetudo. Credo tamen quod in casibus propter quos licet bis celebrare, licebit etiam noctu celebrare, ut propter infirmos. Vide Gabrielem in canone lect. 14. & 15. **Q V A E R I T V R**, De loco in quo missa est celebranda? S. Tho. 3. p. q. 83. ar. 3. dicit, quod non potest celebrari nisi in locis ab Episcopo consecratis. Hoc probat consuetudine ecclesiae. Vide Gabrielem in canone lect. 13. & 14. & omnia illa quae veniunt in usum sacramenti oportet, quod sint sacra, ut in cap. nullus presbyter, & ca. si quis de conse. d. 1. notandum tamen est, quod quamvis offeratur privilegia

89
Quo loco missa dicenda sit?

De Eucharistia. 76

uilegia celebrandi in domibus, maxima tamen irreuerentia est dicere missam ubi dormiunt vir & uxor, cum etiam si in ecclesia dormierint, polluantur. Clericis convenit istas deuotiones corrigere. & Papa non concedit talia privilegia nisi cum reuerentia, & in loco honesto. De alijs ritibus si aliquid intermittatur non ex malitia sed ex negligentia quacunque: non existimetur mortale. Vnde si quispiam celebrans obliuiscatur manipuli, vel non aduertat se sine ara celebrare non timeat peccatum mortale.

Q V A E R I T V R, Quomodo violetur ecclesia, & qualiter reconciliari debet? Respondeo, quod ecclesia violatur in duobus casibus. ut habetur de conse. ecclesiae ca. ultimo, & ca. significasti de adult. Primus est, si in ecclesia effundatur sanguis. et hoc intelligendum est de graui effusione, nam si pu

K iij gno

90
Ecclesia quomodo violetur, & reconcilietur?



De Eucharistia.

gno pcuſero aliquē in naribꝫ, et ſi ſuat ſanguis, etiā i magna quātitate nō pol-
luitur Eccleſia. Et etiā intelligitur de
effuſione iniuſta. Si enim quiſpiam
ſe defendēdo occīdat aliquem in Ec-
cleſia, non propterea violatur. Nec
oportet quōd ſanguis cadat intra Ec-
cleſiam, ad hoc vt violetur: ſufficit e-
nim quōd ibi effundatur, etiam ſi per
cuſſus grauitēr, exeat ſtatim ab eccle-
ſia antequā ſanguis cadat. Secun-
dus caſus eſt emiſſio ſeminis, non ſo-
lūm illicita, ſed etiam licita viri cum
vxoꝛe. Pollutio tamen in ſomnis qua-
cunque ex cauſa proueniat, non vio-
lat Eccleſiam. Additur tertius caſus,
ſi ſi in Eccleſia ſepeliatur excommu-
nicatus denunciatus. De modo autē
quo Eccleſia debet reconciliari poſt
quā fuerit polluta. Diſtinguēdum
eſt, quia vel Eccleſia eſt conſecrata,
aut dedicata, & ſic à ſolo Epīſcopo
eſt

De Eucharistia. 77

eſt reconcilianda: niſi ipſe, vel Papa
alteri commiſſerit, poteſt autem co-
mitti clerico cuiſcunque. Si autem Ec-
cleſia non fuerit conſecrata, ſed ſolū
benedicta, poteſt à ſimplici ſacerdo-
te reconciliari. Si autem Epīſcopus
egrotaret, & nolet committere alteri
quōd eam reconciliet: poteſt dare li-
centiam quōd celebrentur ibi diui-
na: quouſqꝫ ipſe poſſit eam conſeca-
re. Si autem vitia ſint occulta, non
opus eſt Eccleſiam reconciliari, vt te-
net beatus Antoninus, Guillelm. &
Hoſtienſis. Si autem ſint publica re-
concilietur. Fiunt autem publica vel
ex confeſſione eorum qui fecerunt,
vel ex euidentia facti. Ratio Ioannis
Andree eſt, quia eccleſia non iudi-
cat de occultis.

¶ Q V Æ R I T V R, Quando
cœpit miſſa celebrari, cum iſtis riti-
bus nunc conſuetis? Reſpōdeo, quōd
ritus

91
Miſſa qñ
cœpit ce-
lebrari?



De Eucharistia.

ritus ecclesie in celebratione missarum est antiquissimus. Nam Dionysius qui fuit tempore Pauli, ponit pauciores ceremonias & ritus in libro de Ecclesiastica Ierarchia. Item in cap. Iacobus de consecra. d. i. dicitur. Iacobus frater domini cui primò credita est Hierosolimitana ecclesia. Et Basilius Episcopus Cæsariensis (cuius claritas per totum orbem refulsit) in scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem. Glo. i. ordinē missæ celebrandæ. Isidorus libro. i. de officio, & Dionysius dicunt, quod beatus Petrus fuit primus qui hoc fecit. Hæc non inter se dissonant, potuit enim esse quod alij facerent autoritate Petri qui erat Pontifex. August. ad Ianuarij inquisitionem, tractans illa verba Pauli, cetera cum venero disponam. i. Cho. ii. loquens quomodo sit accedendum ad eucharistiam, dicit Paulus apud Corinthios

De Eucharistia. 78

corinthios ordinavit ritum illum qui ordinatus fuit Romæ à Petro, & Iacobo. Hugo de sancto Victore libro. 2. de Sacramentis. p. 8. cap. ultimo dicit quod primus omnium celebravit Petrus Antiochiæ. Quod potest intelligi de celebratione cum dignitate Pontificali. Et ita intelligit beatus Antonius. p. titulo. 6. cap. 8. & de his sit satis.

Q. V. Æ. R. I. T. V. R. De aliquibus defectibus occurrentibus in missa, quomodo sit eis occurrendum? quid si sacerdos celebrans moriatur? vel si impediatur aliqua infirmitate? dico, quod si hoc contingit antè consecrationem, non oportet quod missa perficiatur. Si autem post consecrationem debet missa per alium perfici. Sed quid faciet celebrans si meminere se esse inmortali, aut in excommunicatione? Resp. quod si est antè consecrationem, dimittat missam, si non sit nota infamiae

⁹² Missæ de
fectibus
quomodo
occur
rendum?



De Eucharistia.

infamiae, vel scandali. At si sequatur scandalum non dimittat. si verò sit post consecrationem, omnino nō debet dimittere. Idem dicendum est de eo qui meminit se non esse ieiunum. Quid? quando aranea, musca, vel aliud animal venenosum cecidit in calicem? Respondeo, si est ante consecrationem tollat animal & vinum, & mittat aliud de nouo. Si post consecrationem accipiat animal, abluat, & comburat, & ablutio & cineres mittantur in piscinam: & sumat sanguinem. Si autem sit venenum in calice non bibat, sed seruet in calice, vel in vase apto inter reliquias: & ponat aliud vinum & iterum consecret solū vinum si nondum sumpserit hostiā. Si verò sumpserit hostiam reincipiat à consecratione hostiæ. Idem faciat si post sumptionem hostiæ deprehenderit nihil fuisse in calice, vel fuisse solam

De Eucharistia. 79

solam aquam, reincipiat à consecratione hostiæ. Quāuis si iā sumpserit aquam dubitet Palude, an debeat calicem cōsecrare. Si autem dubitat an dixerit verba consecrationis: dicat iterum, secūdum Scotum. Si sanguis fundatur totus, ponat aliud vinum & consecret, & si cecidit super tabulam lambatur, & radatur & mittatur in piscinam. Si super mappam & potest fieri mūdē sumat, vel comburatur mappa, vel sufficienter lauetur. Regula autem generalis est, quod quotiescunque scitur vbi sunt species sacramenti, non debent comburi, sed seruari, reliqua vide apud Sāctū Tho. Hęc sufficiant de Sacramento eucharistiæ.

¶ Sequi

De poenitentia.

¶ Sequitur Sacramentum
Poenitentiae.

¶ De Sacramento poenitentiae tra-
ctat Magister sententia. 4. d. 14. &
Sanct. Thomas. 3. p. q. 84.

93
Poeniten-
tia est sa-
cramētū.



QUÆRITVR
Vtrum poeniten-
tia sit sacramētū,
& vtrum post ba-
ptismū sit aliqd
signū visibile in-
stitutū ad remis-
sionem peccatorum actualium? Re-
spondeo, q̄ sic, & est conclusio de fi-
de, vt patet Ioannis. 10. quorum remi-
seritis peccata remittūtur eis. Et Mat-
thēi. 18. quodcunq; solueris super ter-
ram erit solutum & in coelis. Ex his
locis patet, q̄ est alia autoritas & iuri-
sdictio inter homines ad remittendū
peccata. & hæc iurisdictio inter ho-
mines

De poenitentia. 80

mines exercetur per actum exteriorē,
ergo poenitentia est signū sensibi-
le institutum à deo in remissionem
peccatorum, ac proinde est sacramen-
tū. Idem patet autoritate Ecclesiæ in
ca. ad abolendam extra de hæreticis.
Et expresse inter sacramenta nume-
ratur confessio peccatorum. Et inter
hæreticos numerantur qui aliter sen-
tiunt de sacramentis quam Ecclesia
Romana sentit. Et in concilio Florē-
tino sub Eugenio. 4. numeratur poe-
nitentia inter septē sacramēta ergo. vo-
catur autem sacramētū poenitentiae,
quāuis contineat cōtritionē, & satisfac-
tionē, & cōfessionē: quia sumpsit
nomē ab vltimo, vt dicit. S. Tho. 4. d.
16. q. 1. a. 1. sicut sepe vsitatū ē. Nā licet
hō sit aīal, corp⁹, & substātia, nō de-
noīat nisi ab vltimo qd ē hō. Sic etiā
sacerdos quāuis sit diachonus & sub-
diachon⁹ noīatur sacerdos ab vltimo.

Quia

De poenitentia.

94
Materia
sacramen-
ti poeni-
tentiae.

95
Forma sa-
cramenti
poeniten-
tiae.

Quia verò vltima pars poenitentiae, quae est satisfactio est poenalis, immo omnia in hoc sacramento sunt poenalia: ideo vocatum est sacramentum poenitentiae totum aggregatum ex illis partibus tribus, tam actus poenitentis, quam absoluentis.

¶ QVÆRITVR, Quae sit materia huius sacramenti? Respondeo, q. materia remota sunt peccata poenitentis. Vnde cum beatissima virgo nullum prorsus peccatum habuerit, falsissimum est quod quidam fingunt scilicet quod confitebatur beato Iohanni Euangelistae: Materia verò propinqua est confessio peccatorum mortaliū post baptismum commissorum.

¶ QVÆRITVR, Quae sit forma huius sacramenti? S. Tho. 3. p. 4. 84. ar. 3. dicit quod forma vera sacramenti poenitentiae, est ego te absoluo, sicut enim Marci vltimo, & Mat-

thaei vltimo dominus loquens de baptismo dixit, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, et Spiritus sancti & non dixit haec sit forma baptismi, ego te baptizo, & tamē haeretici Vnde phisae dicunt illam esse formam baptismi: sic de poenitentia dicitur Matthaei. 18. quodcunq; solueris super terram, ergo haec erit forma poenitentiae ego te absoluo. Item. 2. Corinth. 2. ego quod donavi si quid donavi propter vos in persona Christi ergo sicut Paulus dicit se donasse, sic debet & sacerdos dicere, ego te absoluo. Item vt ait S. Tho. Opusculo. 22. non est parui momenti quod Ecclesia canit. Iam bone pastor Petre elemens accipe vota praecatum, & peccati vincula resolue: tibi potestate tradita, ac proinde non est blasphemia, vt putant isti haeretici, quod sacerdos dicat, ego te absoluo. Item in Conci-

Lio



De pœnitentia.

lio Florentino sub Eugenio. 4. Expressè determinatur hanc esse formã pœnitentiæ. s. ego te absoluo. Hæc igitur est forma conueniens & necessaria. Et licet permittantur alia verba, omnia sunt de congruitate, sicut etiam crucis signum. Et si dicatur in cap. nunquid de consecra. d. 5. sacramenta cruce perficiuntur, sed non loquitur de omnibus sacramentis. Manuum impositio, dicit Palu. quod est de cōgruitate. Sed, S. Tho. ait quod non debet fieri. Signat enim copiosum munus gratiæ conferri, sicut in sacramento confirmationis.

96 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum pœnitentia sit remedium sufficiens contra peccata? Respondeo, quod sic. patet ex illo Ezechielis. 18. si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, vita viuet & non morietur: omnium iniquitatum

eius

De pœnitentia. 82

eius quas operatus est non recordabor. Et idem dicitur ca. 33. & Sapientia. 11. dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. & Matthæi. 3. pœnitentiam agite & appropinquauit regnum coelorum. Idem dicitur Matth. 4. & Luc. 15. gaudium est angelis super vno peccatore pœnitentiam agente. Et. 2. Chorinthe. 7. quæ enim secundum Deum tristitia est, salutem operatur. Luc. 17. si pœnitentiã egerit dimitte illi. Et sunt in vtroque testamento infinita testimonia. Et si obijcias illud Hebreo. 6. impossibile est eos qui semel sunt illuminati & c. rursus renouari ad pœnitentiam. dico cum. S. Tho. 3. p. q. 84. art. 10. ad 1. & cum Chrysostomo. & omnibus sanctis doctoribus, quod ibi negat Paulus, non pœnitentiam, sed renouationem per baptismum secundò acceptum. Quia baptismus non est iterabilis.

L ij Pecca



De poenitentia.

Peccatum verò in Spiritum sanctū si sit finalis impoenitentia. i. peccatū cū quo homo moritur sine hoc quòd egerit poenitētiā de eo, est irremissibile. Alia autem peccata in Spiritū sanctum dicuntur irremissibilia, quia difficile remittuntur: & raro Deus tales conuertet, & sunt in magno periculo. Sed tamen si poenitentiam egerit, remissionē sine dubio cōsequēti.

Q V Æ R I T V R, An poenitentia sit remedium necessarium ad salutem post lapsum in peccatū? Respondeo quòd sic, nam in sacris litteris vbicunque dominus hortatur ad veniam petendam, non dat aliud remedium nisi poenitentiam ergo. Et hoc adeo verum est, quòd etiam requiritur poenitentia de peccatis commissis ante baptismum. Adulti enim qui baptizantur necesse est quòd doceant de peccatis, iuxta illud Actorū,

2. poeni-

De poenitentia. 83

2. poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum. Et Augustinus libro de poenitentia, ait omnis qui iā suae voluntatis arbitrer cōstitutus est cū ad sacramentum fidelium accedit: nisi eum veteris vitę poeniteat novam non potest inchoare. Quod & habetur de consecra. d. 4. cap. omnis qui. Ab hac autem poenitentia cū baptizantur soli paruuli sunt: immunes. De venialibus autem non est necessaria poenitentia, quia per dilectionem Dei, & multa alia remitti possunt. Si verò peccator praeueniatur aliquo periculo, maris, vel latronum, vel alicuius alterius, poenitentia eius erit quòd faciat tunc quicquid possit. Dicat miserere mei De^o, vel aliquid simile. Quicquid em̄ possit etiā in ultimo statu facere (hoc aīo vt cōciliet Deus et placat^o reddat) poenitētia est. Talis namq; nō est extra salutis statū.

L iij **Q**uæ

97
Poenitē-
tia est ne-
cessaria
ad salutē
peccato-
rum.



Poeni-
tia remit-
tit penā
pctorū.

De poenitentia.

QUÆRITUR, Vtrū p poeniten-
tiā remittat poena debita peccatis?
Resp. qd per poenitētiā semper remit-
tit aliqua pars reatus & fit minor, nō
tñ oportet qd tollat tota obligatio ad
poenā. Nā omnes fatētur quod post
quā poenituit aliquis: imponenda
est ei aliqua poenitentia. Nec hoc in-
fert præiudiciū aliquod diuinæ mi-
sericordiæ, quod post dimissam cul-
pam quærat poenam ab amico: qui
enim peccat ledit iustitiam simul &
amicitiam. Iure autem amicitia te-
neor ego dum aduersarius petit vā-
niam, & est paratus facere quicquid
voluerim, recipere eum ad pristinam
amicitiam. Nec debeo dicere, nō par-
cam, aut non erit amicus donec red-
dat domum quam combussit. Sed ni-
hilominus salua amicitia possū repe-
tere domū meā. Et rex potest amico
suo remittere homicidiū, tñ omnino
sal-

De poenitentia. 84

salua amicitia cogit eū satisfacere al-
teri p iniuria, sic Deo omnino postq
aliquis petit veniā reddit in amicitia,
& nihilominus exigit iustitiam. No-
ta vnū locum ex quo expressē cōstat
qd Deus punit hominē, postq factus
est ei amicus. 2. Reg. 12. postquā dimis-
sit Deus peccatum Dauid, dicit verū
tamē filius qui nat⁹ ē tibi moriet &c.
QUÆRITUR quomō remit-
tantur peccata venialia? Respōdeo. 1.
quod quicquid sufficit ad remitten-
dum mortale, sufficit etiam ad remit-
tendum veniale. Est clarum, quia
quicquid est in veniali est in mortali
& aliquid amplius ergo. 2. dico quod
ad remissionē venialis sufficit dilectio
dei, nā cum dei dilectio sit ei velle pla-
cere, & qui vult ei placere, vult virtu-
aliter non displicere. Iā ibi interue-
nit displicētia interpretatiua quæ suf-
ficit ad remissionem venialiū. Vt ait

L iij .S. Tho.

99
venialia
pctā quo
modo re-
mittātur



De poenitentia.

S. Tho. 3. p. q. 87. ar. 1. Nam apud homines sufficit ad remissionem levis offensæ dicere ei quem offendit, ego post hac volo tibi in omnibus placere, ergo multo magis apud Deū qui prouior est admiserendum. Item probat hoc Scotus, plus placet deo dilectio ista quā displiceat peccatū veniale: sed homines etiā mali si offendant leui offensa, & prestetur eis magna beneficia nō exigunt satisfactionem levis iniuriæ, etiam si non petatur venia, ergo dilectio sufficit ad remissionem peccatorum venialium. Per dilectionem verò Dei, aut per displicentiam generalem dimittuntur omnia illa peccata venialia, ad quæ homo non est actualiter affectus, vel virtualiter. Si verò quis est affectus vni peccato veniali, & dolet de alio, remittitur peccatū de quo dolet manente alio. Et quoniam in illa potestate

De poenitentia. 85

state Ecclesiæ tradita in illis verbis quorū remiseritis peccata nō solum tradita est facultas remittendi peccata per poenitentiam quæ est sacramentum: sed etiam multis alijs modis cū ad remissionem venialium non sint necessaria sacramenta: relicta est potestas Ecclesiæ ad instituenda media ad eorū remissionem. Et ista sunt oratio dominica, benedictio Episcopi, unctio pectoris, aqua benedicta, & similia, quæ sine quocūque alio motu bono sufficiunt remittere venialia per hoc quod fiunt, quia sunt ab Ecclesia instituta in remedium venialium. De aqua benedicta Alexander 5^o. à Petro dicit, & habetur de cons. d. 3. ca. aquam. Aquam sale conspersam populis benedicimus: vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Quod etiam omnibus sacerdotibus faciendum esse mandauimus, nā si sanguis

De poenitentia.

si sanguis vitulae aspersus sanctifica-
bat, multo magis aqua sale aspersa, &
diuinis precibus consecrata Populum
sanctificat. De oratione dominica,
habetur de poenitentia. d. 3. c. de quo-
tidianis. Et est Chrysostomus. dicentis, de
quotidianis leuibusque peccatis quoti-
diana oratio fidelium sufficit. scilicet. pater
noster. De benedictione Episcopali,
& Abbatum, Habetur. i. q. i. c. bene-
dictio, ca. multi. De unctione pectoris,
habetur de poenitentia d. i. ca. tres sunt
actiones. et. d. 2. cap. sicut inquit. & de
sacra unctione capitulo, Cum venis-
sem. §. primo.

100. **Q V A E R I T V R**, Vtrum pec-
cata per poenitentiam remissa reddeant
per poenitentiam remissa, an
reddeant persequens
peccatum?
cata per poenitentiam remissa reddeant
per sequens peccatum? S. Tho. 3. p. q.
88. arti. i. dicit, quod in peccato duo pos-
sunt considerari, vnum est ipsa culpa
alterum reatus ad poenam. & tunc po-
nit tres conclusiones. i. peccatum non
potest

De poenitentia. 86

potest reddere quantum ad culpam.
Patet nam si sortes occidit hominem
& egit de illo homicidio poenitentiam:
& iterum post poenitentiam furatus
est, hoc vltimum peccatum furti non
habet maculam homicidij. 2. conclu-
sio peccatum non reddit quantum ad
reatum poenae scilicet. Quia noua poe-
na scilicet debetur peccato huic nouo,
& non illa prior. 3. conclusio pec-
cata praeterita reddeunt per sequens pec-
catum quantum ad poenam damni
aliquo modo, quia eadem poena da-
ni erit pro quolibet peccato, & eodem
modo priuat visionem diuinam. Et hoc
modo intelligitur illud iacob, qui in
vno peccauerit factus est omnium re-
us. Verum est, quod peccata praecedentia
dicuntur aliquo modo reddere per
quandam ingratitudinem. Ad istud scilicet,
quod grauius est peccatum quod nunc post
remissa peccata fit, quam si prius non esset
remissa



De poenitentia.

remissa peccata. Post remissionē enim iterum Deum offendere magna ingratitudo est. Hæc autē grauitas quæ ratione ingratitudinis consurgit, cū non mutet speciem peccati secundū omnes, non est de necessitate confitēda. Non enim est opus, vt dicat postquā sunt mihi dimissa peccata adulteratus sum. Pater igitur quod peccata semel remissa nō reddunt per peccatum sequens. Sine poenitētia enim sunt dona Dei Roma. 11.

101
Per poenitentiam
restitui-
tur gratia,
& virtutes
infusæ.

Q V Æ R I T V R, Vtrū per poenitentiam restituantur homini gratia, & virtutes infusæ? Respondeo secundū omnes, quod non est dubitandum de hoc. Nam cū in poenitentia detur gratia, necessario dantur omnes virtutes infusæ: quæ gratiam concōmittantur, sicuti in baptismo, quia datur gratia, dantur etiam virtutes morales. Sed tota difficultas est
vtrum

De poenitentia. 87

vtrum resurgat poenitens ad tantam gratiam quantam habebat antequā caderet, vel ad maiorem, aut minorem? ad quod, omnibus alijs opinionibus de missis, dico cum S. Tho. 3. p. q. 89. ar. 2. 3. & 5. quod poenitens non semper resurgit ad maiorem gratiā quā illa à qua cecidit, nec ad æquale, sed secundū proportionem contritiōnis quam habet. Hæc opinio fuit antiquorum omnium. Alberti magni, Alexandri de Ales, 4. p. q. 77. membro. 5. & Bonauenturæ. 4. d. 14. & Ricardi, & omnium illorum qui scripserunt in Theologia grauitè, & modestè. Hoc probatur à posteriori, præter auctoritatē Hieronymi quam allegat. S. Tho. quia experientia ostendit, quod poenitens non semper resurgit ad maiorem gratiā. Videmus enim feruentissimos viros post peccatum, & poenitentiam tepidè, & non
ita



De poenitentia.

ita feruenter sicut antea operari, ergo non habent tunc maiorem gratiam & amorem Dei: amor enim Dei non est ociosus. Videmus vero magnam peccatorem aliquando feruentissime poenitere, & exerceri in bonis operibus, igitur non omnes resurgunt semper ad maiorem, vel aequalem gratiam. Item ad gratiam requiritur dispositio, & quanto maior est dispositio tanto maior gratia introducit, sed contritio est dispositio non solum ad nouam gratiam: sed etiam ad gratiam preteritam, ergo quanto maior fuerit contritio tanto maior erit gratia, etiam preterita. Dico igitur primo, quod cuiusque resurgenti extra gratiam quae datur ei secundum mensuram contritionis quam habet, & quae daretur etiam si ne meritis prioribus: datur ei aliquid ratione precedentium meritorum, v.g. sit Petrus qui habebat centum meritorum

De poenitentia. 88

itorum gradus, conteritur nunc post peccatum contritione ut decem, dico quod ultra gratiam ut decem quae datur ei ratione contritionis, datur aliqua gratia ratione precedentium meritorum. 2. dico quod quanto praedicta contritio maior fuerit, tanto maior gratia dabitur ei ratione precedentium meritorum. v.g. Petrus antea habebat gratiam ut decem, & Plato ut decem, resurgunt ambo, Petrus contritione ut decem, Plato contritione ut 20. dico quod Platoni dabitur maior gratia ratione precedentium meritorum. 3. & ultimo dico, quod perfecte poenitenti. 1. ex toto conatu se per restituitur tota gratia praecedens. Nam perfecta poenitentia correspondet perfecta restitutio, non est autem perfecta restitutio nisi restituatur totum ergo, & consequenter secundum proportionem poenitentiae restituitur

De poenitentia.

tur præcedens gratia. Quia iustū est quod si toto conatui correspondet tota gratia, quod medietati conatus respōdeat medietas gratiæ, & tercię parti conatus, 3. pars gratiæ, & sic consequenter. Vnde optimum est sæpè dolere de peccatis, vt restituat tota gratia ratione præcedentium meritorum.

102
Per omnia bona opera restituitur aliquid de gratia perditā.

G V T R V M autem ratione aliorum bonorum operum restituatur aliquid de gratia præcedenti? Prouabimur dicimus, quod sic. Videtur enim omnino quod bonus princeps si propter delicta abstulerit ab aliquo bonā, post modum illo poenitente restituerit ei princeps aliquam bonorum partē. Tot obsequia posset deinde regi exhibere, quod reddat ei omnia: et esset hoc laudabile in principe, ita prorsus videtur dignum sentire de Deo. Et quod diligenti Deū vel dati eleemosynā, vel alia bona opera faciēti post poenitē

De Contritione. 89

poenitētiā: restituat aliquid de gratia deperdita. Certum igitur est merita præcedentia non perdi omnino, sed recuperari à poenitente.

De Contritione.



E partibus poenitentię tractatum aggrediens, ¹⁰³ **C**ōtritio quid sit? Quæritur imprimis quid sit contritio? quoniam ea est poenitentię pars prima. Respōdeo, quod est perfectus actus poenitentię. Poenitētia enim virtus est per quam placamus nobis Deum iratum, & consequimur remissionem peccatorum. Ad hæc enim duo debet dirigi tota poenitentis intentio. Est autem iste actus poenitentis dolor. Vnde poenitentię dolor, est contritio, qui maxime propiciatur Deū. Hieronymus, **M** & habe



De Contritione:

& habetur de poenitentia d.1.ca. mē
furam, apud Deum nō tantum valet
mensura temporis quā doloris. Et
Chrisostomus homelia. 21. sup. Mat-
thæum, non dolere quia peccaueris
magis indignari facit Deū, quā id
ipsum quod antea peccaueras. Sunt
de hoc infinita testimonia sanctorū,
& sacræ scripturæ attestantia, quōd
dolor de peccatis est pars poenitentiæ
valens ad remissionem peccatorum:
vt patet ex conuersione Magdalene,
& fletu Petri post negationem &c.
Habemus igitur quōd contritio est
dolor. Sed notandum duplicem esse
dolorē. Quia quidam est sensituius,
alius est intellectuius. Contritio au-
tē est dolor intellectuius et nō sensiti-
uius, vt docet, S. Thomas. 3. p. q. 85. ar.
1. & omnes Doctores: quia contritio
est in potestate nostra, sed dolor sen-
situius non est in potestate nostra ex

go.

De Contritione. 90

go. Et adhuc propriē loquendo con-
tritio non est ipse dolor, sed odium
& displicentia peccati, ex quo nasci-
tur dolor. Est igitur cōtritio odium,
nolitio, et detestatio peccatorum prę-
teritorum.

Q V Æ R I T V R, An suffi-
cit dolere solum de peccatis præteri-
tis, vel an requiratur etiam propo-
situm non peccandi? Hæc est grauis
quæstio & de qua sūt opiniones. Ma-
ioris in. 4. d. 14. q. 1. & Almain, & Bo-
nauetura. 4. d. 14. in expositione tex-
tus dicunt, quōd si poenitens nihil co-
gitat de futuro, non oportet quōd ha-
beat propositum cauendi à peccatis:
sed sufficit quōd actualiter non ha-
beat contrarium actum. Sanct. Tho-
mas. 1. 2. quæstio. 113. arti. 5. & in. 4. di-
stinctione. 14. in expositione textus
& distinct. 17. q. 2. articulo, 2. quæstio-
cula, 4. & 3. p. q. 85. ar. 3. & q. 90. arti.

M ij 4. &

104
An sit ne-
cessariū
proposi-
tum non
peccandi?



De Contritione.

4. & 3. contragentes. capit. 158. & 4. contragentes capit. 72. & Adrianus quodlibeto. 5. ar. 3. dicunt, quod requiritur actuale propositum cauendi a peccatis futuris. Idem tenet Albertus Magnus. 4. d. 14. ar. 10. & Alexander de Ales. 4. p. membr. 9. Quæ harum opinionum sit verior ego nescio: sed probabilior est opinio. Sancti Thome. & consequenter securior, ac proinde tenenda. Quia in materia morali oportet loqui crassis cōiecturis. Pro opinione. Sancti Thome. faciunt verba concilij Florētini, quæ dicunt ad contritionem expectat dolere de peccatis commissis cum proposito non peccandi deinceps. Item Ioannis. 5. & 8. existenti ad piscinam dixit dominus & adulterę, amplius noli peccare. nō dixit nō pecces, sed noli. Item primū quod ab eo qui fecit iniuriam postulamus, est huiusmodi propositum se-

nor

De Contritione. 91

ñor nunc mas. Item non habet veram poenitentiā qui non diligit Deū super omnia: sed qui sic diligit Deū, vult ei in omnibus placere, & in nullo displicere, ergo talis habet propositum cauendi futura.

Q V Æ R I T V R, De quo debet esse contritio? Respondeo, quod non de peccato originali, sed de peccatis actualibus. Et est differentia, quia ad peccata mortalia requiritur contritio: non tamen ad venialia. Vtrum autem debeat esse contritio distincta de omnibus peccatis in particulari, vel an sufficiat vnica contritio de omnibus in generali, dubitari solet. Quidam enim tenuerunt necessarias esse tot contritiones quot peccata mortalia, quia Sancti Thome. dicit quod contritio debet esse distincta de singulis peccatis mortalibus. Sed ego credo sicut dicit Caieta. quod hæc opinio sit falsif-

105

Cōtritio est d peccatis actualibus sed nō oportet vt d quolib; pctō sit distincta cōtritio.

M iij lima



De Contritione.

suma. Non oportet reddere poenitentiam ita difficilem, & inaccessibilem. Quod ego sentio est, quòd ad remissionem peccatorum sufficit dolor generalis de omnibus peccatis: & non requiritur dolor in particulari. Patet quia aliàs non posset homo consequi remissionem peccatorum nisi in aliquo certo & determinato tempore, quod est falsissimum: nam in quocumque momento potest homo sufficienter conteri, iuxta illud Ezechielis. 33. in quacunque die ingemuerit peccator &c. Et sumitur ibi dies pro momento. Sequela autem probatur, quia ad cogitandum peccata requiritur certum tempus, ergo ad dolendum in speciali, etiam requiritur tempus certum. Et hoc primum conceditur, & necessario concedendum est ab omnibus secundò dico quòd nec ante contritionem generalem, nec post, requiritur

De Contritione. 92

ritur cogitatio, & detestatio singulorum peccatorum in particulari ante confessionem: in ipsa enim confessio ne tenetur homo conteri in speciali, cum enim confessio debeat esse distincta, tunc cum ea confitetur detestatur illa, nā aliàs esset fictio. Nec oportet dicere, doleo de istis quatuor & de his. 6. sed doleat de omnibus & confiteatur distincte peccata sua & hoc sufficit. Quia actus interior poenitentiae à quo exterior proficiscitur, singula mortalia quæ sub confessione cadunt respicit.

Q V Æ R I T V R, Vtrum ¹⁰⁶ quicunque dolor peccatorum quantumvis parvus sufficiat ad remittendum peccata? Scotus. 4. distinctione 14. quæstio. 2. articulo. 2. dicit quòd licet quis habeat dolorem de peccatis propter Deum cum omnibus alijs

M iij bonis

Anquillet par-
uus dolor suffi-
ciat ad remittenda
peccata?



De Contritione.

bonis circumstantijs: nisi talis dolor habuerit certam intensiōem, & cōtinuationem, non sufficit. Quanta autem debeat esse ista intensio doloris, dicit quòd solus Deus nouit. Sed hoc est merè voluntariè dictum, in re autem necessaria ad salutem non debemus loqui sine auctoritate sacrae scripturae, aut sanctorum. Item arguitur cōtra hoc, Deus pronior est ad miserendum quàm ad puniendū, sed quēcūq; intensio voluntatis in peccatū etiam in vno instanti sufficit ad dammandum hominem, ergo quēcūq; intensio contra peccatum in quocūq; instanti sufficiet ad consequendā misericordiam & remissionem. Tenendū igitur est (omissa multitudine argumentorum) quòd in cōtritione nō requiritur certa intensio, aut cōtinuatio temporis. Sed tunc dubitatur quomodo intelligitur, quòd contritio debet esse

De Contritione. 93

bet esse maximus dolor, vt dicūt doctores requiri: quia est de maximo malo scilicet de offēsa Dei: ad hoc dicēdū, q̄ sicut dilectio Dei debet esse maxima, nō intēsiue, sed affectiue & appetitiue: ita requiritur q̄ odio habeamus peccatum supra omne odibile, & reuera malle esse mortuus incurrisseq; quēcūq; alia dāna quā peccatum: licet talis actus sit remissus gradualiter. Non oportet tamē quòd poenitēs faciat illam comparisonē, malle pati hanc mortem, vel illud malū, quàm incurrisse hoc peccatū: quamuis hic actus esset valde perfectus, & multum valeret ad poenae remissionem. Sed sicut satis est ad dilectionem Dei super omnia velle ei in omnibus placere & in nullo displicere: ita ad contritionem sufficit dicere ego nullo modo vellē offēdisse Deū. Et licet experiamur in morte charorum



De Contritione.

rum, nos plus dolere quam in peccatis, non turbemur: quia hoc prouenit ex eo quod presentia magis mouent quam absentia, & magis conaturalia sunt magis sensibilia: ideo appetitum sensitium magis mouent. Hic autem dolor sensitius debet esse moderatus. Vnde Apostolus. 2. Corinthi. 2. admonet eos ut consolentur poenitentem quendam: ne abundantiori tristitia absorueatur. Dolor autem intellectiuius non potest esse nimius.

107 **Q V T R V M**, de grauiori peccato sit habenda maior contritio quam de minori? Respondeo. 1. quod non est necessarium dolere amplius de vno peccato quam de alio. Patet quia ut supra diximus, sufficit ad contritionem dolor in vniuersali de omnibus peccatis, & talis dolor non est tunc inferior respectu vnius peccati quam respectu alterius. Secundo dico quod id est
An d maior peccato sit magis dolendum?

De Contritione. 94

set conuenientissimum: vt. s. maiorem dolorem habeat homo de maiori peccato. Quod autem hoc non sit necessarium patet, quia alias teneretur poenitens scire granitates peccatorum, quod scilicet sit grauius peccatum fornicatio, an detractio, quod nullo modo est dicendum.

108 **Q V A E R I T V R**, Vtrum dolor contritionis habere debeat hanc circumstantiam finis, vt sit propter Deum? Vtrum ad hoc quod contritio sit sufficiens ad remissionem peccatorum requiratur dilectio dei super omnia? Resp. quod de hoc sunt opiniones Gabriel. 4. d. 14. q. 1. & 2. & Pal. d. 17 q. 2. conclusionem. 1. & Caieta. q. 1. de contritione, & Capreol. 2. d. 4. q. 1. ad 1. Grego. tenent quod requiritur dilectio Dei super omnia. Et idem videtur dicere. S. Tho. 3. p. q. 85. a. 5. vbi dicit, quod quintus actus qui concurrat ad contritionem est actus charitatis, & 1. 2. q. 113.



De Contritione.

q. 113. ar. 4. 1. dicit quòd ad poenitentiā non sufficit motus fidei nisi sit informatus charitate. & 3. p. q. 85. art. 6. dicit quòd actus poenitentiae nascitur ex actu charitatis. Et pbatur quia in poenitentiā fit integratio amicitiae (fit enim ex inimico amicus) sed hoc est impossibile nisi inimicus incipiat diligere ergo. In contrarium est, quia dilectionis actus est perfectior, quā actus poenitentiae, ergo remissio peccatorum non deberet tribui actui poenitentiae sed actui dilectionis: cuius oppositum dicunt omnes. Pro solutione huius dubij notandū, quòd actus poenitentiae est actus distinctus ab actu dilectionis Dei: quia poenitentia & charitas distinguuntur, ergo etiam actus earum. Hoc supposito videtur quod non possit esse poenitentia sine dilectione Dei, quia odium nascitur ex amore, ergo odium peccatorum nascitur

De Contritione 95

scitur ex dilectione dei, si enim non diligereim deū quare odio haberem peccata? nūquid propter amorē creaturę? non certē sed propter Dei amorē: cum igitur odium peccatorum sit supera omne odibile in verē poenitente, ergo procedit ex amore dei super omnia. Et ita est regulariter quod peccator ex amore mouetur ad poenitendum. Potest tamē esse quod in voluntate non sit alius actus quā iste, doleo quia offendi deum: qui nec est elicitus, nec imperatus à charitate & iste talis actus sine alia dilectione sufficit ad remissionem peccatorum, qui licet regulariter procedat à charitate, tamen remissio peccatorū magis tribuitur poenitentię quā charitati, quia in sacra scriptura illi actui promittitur remissio. Et S. Tho. dicens quod poenitentia procedit ex amore. Intellegendus est cōmuniter & regulariter



De Contritione.

ut patet apud ipsū. 4. d. 14. q. 1. a. 2. quæstion. 1. verū est qd ipse actus poenitentia, nolle deo displicere, est vera dilectio. Dolor igitur peccatorū debet esse propter deū nō propter timorē poenarū, aut propter quoduis aliud: sed quia sunt offensē Dei patris pijsimi. **Q V Æ R I T V R**, Vtrū qui dolet sicut nūc diximus semper recipiat gratiam? Caieta. quæstione. 1. de contritione, tenet mirabilē opinionē. scilicet qd stat quēpiā dolere de peccatis perfectē, & perfectē proponere cauere ab illis in futurū, & perfectē diligere Deū super omnia: & non habere gratiam. Ratio eius est quia aliās sequeretur qd posset quis habere euidētiam quod sit in gratia. Oppositū tenent omnes Doctores, & dicūt quod quamprimum fecerit aliquis totum quod in se est, statim habebit gratiā. Vide S. Tho. 1. 2. q. 112. artic. 2. ad. 1. &

quæstio.

De Contritione. 96

quæstione. 113. artic. 3. & 8. & 3. p. q. 85. a. 5. & 6. Et in pluribus alijs locis. Et oppositum esset cōtra scripturam sacra dicentem, Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos: iam hic poenitens conuertitur ad Deū, & Deus non conuertitur ad poenitentem. Iacob. 4. appropinquate Deo, et appropinquabitur vobis. Et Ioānis. 14. qui diligit me diligetur a patre meo. & Pal. 50. Cor contritum & humiliatū Deus non despiciet. Falsissimum ergo est qd Caieta. dicit. & dico qd non stat de lege qd talitēr poenitēs careat gratia cū faciat totum quod in se est. Nec hoc dato sequitur se scire euidētēr quod habeat gratiam. Non enim ego possum habere euidētiam, quod doleo de peccato super omnia, vel qd proponam perfectē cauere in futurū. Habemus igitur pro certo, quod qui sic dolet habebit gratiam.

Q V Æ R I



De Contritione.

110 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum
An attritio possit fieri contritio? ad hoc
suppono ex omnibus Doctoribus, et
S. Tho. quod nihil aliud est contritio
quàm dolor perfectus: attritio verò
dolor imperfectus. Tunc dicit Sctus
Tho. 4. d. 17. q. 2. ar. 1. quæstioncula. 3.
quod attritio non potest fieri contri-
tio. Probat, quia principium cōtri-
tionis est gratia, virtus infusa: attritio
nis verò principium est habitus acquisi-
tus, vel sola potentia: idem autem a-
ctus nō potest elici à virtute infusa,
& acquisita, vel à potentia ergo. Scie-
dum est tamen, quod duplex est con-
tritio, quædam intrinsece, quæ habet
hoc pro obiecto: doleo de peccatis su-
per omnia. Alia extrinsece. 1. ex cir-
cunstancia, & sic omnis dolor qui est
cum gratia vocatur contritio. Eodē
modo duplex est attritio. Quædam in-
trinsece ex obiecto, vt putā, doleo de
peccatis

De Contritione. 97

peccatis, quia turpia sunt & infamia,
vel propter infernū. Alia extrinsece,
putā doleo de peccatis propter deū:
& cum omnibus circumstantijs. Sed
omnino præceptum aliquod neces-
sarium. Tunc sit conclusio, nunquā
ex attritione fit contritio intrinseca,
quia differunt ex obiecto: vna enim
dolet propter deum, alia propter poe-
nas. Vnde conclusio. S. Tho. intelli-
gitur de attritione proprie dicta, &
de contritione proprie dicta.

Q V Æ R I T V R, Vtrum to-
ta ista vita sit tempus cōtritionis? R. c.
spondeo primò, quod est expediens
& coueniens sæpè dolere de peccatis
Et sancti ita consulunt. Ad amicitia
enim pertinet sæpè dolere de offen-
sa facta amico: maximè quia dolere
debemus quousque reparemus detri-
mentum factum per peccatum, sed
multa sunt quæ nullo modo possunt
N reparari,

111
An tota
vita sit tē-
pus con-
tritionis?



De Contritione.

reparari, putâ, tempus quod perdidimus peccando, ergo per totam vitam dolere debemus de illo. Hoc autem intelligendum est de dolore qui est in voluntate, nam de sensitivo dolore graue esset videre amicū semper esse tristem. Loquendo autem de doloris tempore qui est sub præcepto: dico q̄ de peccato semel dimisso nō tenemur amplius dolere, quia Deus non iudicat bis in idipsum, vt dicitur Nahum. 1. sed de peccato nō dimisso est dubium quando teneatur homo conteri? Ad hoc Caietanus quotlibet. 2. q. 3. dicit q̄ præceptum contritionis partim est affirmatiuū, quia obligat ad actum, scilicet ad dolorem: partim negatiuum, quia obligat ad non manendum in peccato. Loquendo de hoc præcepto in quantum est affirmatiuum obligat semper, sed non ad semper. Sicut & reliqua præcepta affirmatiua,

De Contritione 98

affirmatiua, scilicet in casu necessitatis, putâ cū quis administrat, vel recipit sacramentū, vel in articulo mortis. Loquendo verò de prædicto præcepto in quātum est negatiuum obligans ad non manendum in inimicitia Dei, obligat sicut & cætera præcepta negatiua, semper & ad semper, & ad statim. Et sicut qui tenet alienum tenetur statim reddere, sic qui est in statu inimicitiae Dei: tenetur statim ab illo exire. Peccat autem contra hoc præceptum qui habet actum commissionis contrarium, putâ si dicat, volo manere in hoc statu per diē aut per horam. Sicut qui retinet alienum non semper peccat de nouo, sed cū habet hunc actum positium, nolo reddere alienum, est tamen semper in malo statu. Magister meus Victoria tenet quod nullum est præceptum de poenitentia, aut con-



De Contritione.

tionem quod obliget sub nouo peccato. Quamuis peccatum mortale sine poenitentia non possit deleri, ac proinde sit necessarium dolere seu poeniteri: sed qui non poenituerit, damnabitur quidem propter peccata quæ commisit, sed non quia non poenituit. Sed quia mihi magis placet opinio contraria ideo hanc non prosequor.

12
An post
vitam sit
locus poenitentiae?

Q V A E R I T V R, Vtrum post hanc vitam sit locus poenitentiae? Respondeo, quod non. Sed prout in corpore gessit siue bonum, siue malum recipiet. 2. Corinthio. 5. Et ubi ceciderit lignum ibi manebit Ecclesiast. 11. veniet nox quando nemo poterit operari Ioan. 9. Sed contra de Traiano, & alijs quos Apostoli suscitauerunt, quorum aliqui forsam erant in infernum detrusi. Respondeo non dubito

De Contritione. 99

bito quin Deus possit homines damnatos liberare ab inferno: sed hoc est praeter legem. Id autem quod dicitur de Traiano, timeo quod sit fabula, tamen quicquid sit Deus potest omnes damnatos eripere ab inferno: etiam si non poeniteant. Et sic non opus est dicere quod suscitauit illum ad poenitendum: non enim erat opus.

Q V A E R I T V R, Vtrum saltem peccata venialia post hanc vitam remittantur? Respondeo, quod cum multi moriantur in peccatis venialibus, vel quia non cogitauerunt de illis, vel quia complacet sibi in aliquo: necessarium est dicere quod in alia vita remittantur. Et ita. S. Tho. 4. d. 21. q. 1. ar. 3. Et in additionibus. q. 4. ar. 3. dicit, quod peccata venialia remittuntur in purgatorio: & eodem modo sicut in via remittuntur. In inferno autem ideo non remittuntur,
N in quia

113
An venialia remittantur post hanc vitam?



quia ¹⁰¹ existentes sunt inimici Dei,
& Deus eorum opera non acceperat.
At existētes in purgatorio sūt amici
Dei, & ideo acceptantur eorum ope-
ra: & etiam per displicentiam pecca-
torum remittuntur eis peccata venia-
lia. Ita Grego. 4. dialo. cap. 39. & ha-
betur. 25. dis. cap. qualiter. & Augu-
stinus. 21. de Civitate. cap. 24. Matth.
12. non remittetur ei neque in hoc se-
culo neque in futuro. 2. Machabeor.
12. sancta ergo & salubris cogitatio.
Opera igitur bona existētium in pur-
gatorio sunt quidē meritoria remis-
sionis peccatorum, non tamē gloriæ.
¶ Q V Æ R I T V R, Vtrum
remittatur per cōtritionem tota poe-
na peccatis debita? Respondeo quod
non, quia aliās non esset opus purga-
torio. Quod autem post remissionē
culpæ maneat reatus poenæ. Proba-
tur vnica auctoritate. 2. Regū. 12. vbi
postquā

114
An con-
tritio re-
mittat to-
tam poe-
nam?

postquā peccatū Dauid remissum
est, dicitur in poenam eius, vnicus fi-
lius qui natus est tibi morietur. Et a-
lius locus Iosue. 22. an parum vobis
est quod peccastis in Beelphegor, &
vsque in presentem diem macula hu-
ius sceleris in vobis permanet? Vide
S. Tho. 1. 2. q. 86. arti. 2. Potest nihilo-
minus tanta esse contritio quod suffi-
ciat ad remittendum totam poenam
sicuti credimus de Magdalena.

¶ Et hæc de Contritione
sufficiant.

¶ Sequitur de Confessione, secunda
poenitentiae parte.

¶ De hac materia Confessionis tra-
ctant Doctores in. 4. distinctio. 17. &
Sanctus Thomas ibidem, & in
additionibus questione 6.
& ante omnia.

N iij. **¶** Quæri-

115
Confes-
sio est ne-
cessaria
ad salutē



De Confessione.

VÆRITVR,

Vtrum confessio sit de
cessitate salutis? Respō
deo quod sic. Pater ex
cap. omnis vtriusque se
xus de poenitentijs & remissionibus.
Vbi hoc expresse dicitur. Vtrum au-
tem sit iuris diuini vel non inferius
disputabitur. Sed dubium est, an si cō-
fessio non esset præcepta de iure diui-
no, posset Ecclesia ad eam obligare?
nam si possit parū refert scire an con-
fessio sit de iure diuino, sufficit enim
quod iam Ecclesia in Concilio gene-
rali obligauit omnes ad confessionē.
Et videtur quod Ecclesia non potue-
rit confessionem præcipere. Nam se-
cundum cōmunem opinionem Ec-
clesia non habet iurisdictionem su-
per actus interiores, ergo saltem non
posset nos obligare ad confitendum
illos: quod quidam asserunt, sed tamē
damnati

De Confessione. 101

damnati sunt. Item Ecclesia non pos-
set me obligare, etiam pro quocunq;
crimine, vt religionē profiterer, quia
esset nimis graue onus, vt est commu-
nis opinio: sed etiam est onus grauissi-
mum & difficilimum peccata con-
fiteri, ergo si non esset præceptum di-
uinū Ecclesia non posset ad hoc obli-
gare. Hæc est res disputabilis & qua
parum indigemus quia habemus pro
certo, quod de confessione sit præce-
ptum in iure diuino, vt primò proba-
uimus. Notandum tamen quod du-
plicia sunt præcepta, quædam quæ li-
cet sint absoluta non obligant homi-
nem absolute: sed in casu, vt eleemo-
syna, est absolute præceptum, & ta-
men non obligat nisi in casu necessi-
tatis: & potest esse quod nunquā con-
currat talis casus in vita, & ideò non
vocatur eleemosyna necessaria ad sa-
lutem. Idem de sanctificatione sabba-
ti, maxi-



De Confessione:

ti maxime si Ecclesia non determinasset diem. Idem de honorandis parentibus. Alia sunt praecepta quae obligant absolute, & non est satis in casu sed oportet ut vos quaeratis casum, & disponamini ad implendum illa. Et huiusmodi est praeceptum baptismi, confessionis, eucharistiae, circa quae teneor facere ad illa implenda. Et haec vocantur necessaria ad salutem.

116
Confessio
non est ratio
necessaria
sicut
baptismus

Q Q V A E R I T V R, An confessio sit adeo necessaria ad salutem sicut baptismus: ita quod nunquam liceat illam omittere? Respon. primo quod non est adeo necessaria ut baptismus. Nam puer sine actuali baptismo non potest saluari: potest autem homo saluari sine actuali confessione. Sed utrum cum quis potest confiteri possit aliquando omittere confessionem? Respondeo pro nunc quod multa sunt praecepta Dei, & sic quaecumque

De Confessione.

102

documque quis posset confiteri, sine transgressionem praecepti diuini: tenetur confiteri etiam si perdat bona. Si vero simul concurrat aliud praeceptum diuinum cum confessione, & praeceptum confessionis non possit impleri sine alterius praecepti transgressionem, si aliud est maius (maxime de iure naturali) tunc non tenetur confiteri. Quale est non scandalizare. Unde si foemina sciret, confessorem scandalizandum si ei confiteatur, non tenetur confiteri ei, ut latius infra dicemus.

Q Q V A E R I T V R, An confessio sit de iure naturali? Respon. deo quod non. Quia sacramenta Ecclesiae sunt de illis quae sunt supra naturam, & pertinentia ad fidem. Quis enim cognoscet aquam munda re peccatorem?

¶ Quartus

117
Confessio
non est de
iure natu-
rali.



118

Peccata
venialia,
an tenea
mur con
fiteri?

De Confessione.

Q V Æ R I T V R, Vtrum teneamur confiteri peccata venialia? Respondeo quòd omnes conueniunt in hoc, quòd qui habet mortalia peccata non tenetur confiteri venialia, quia si teneretur confiteri vnum veniale, ergo & omnia, & cum venialia sint infinita esset quasi impossibile omnia confiteri. Sed dubium est, an qui non habet nisi venialia teneatur ea confiteri semel in anno? de hoc. S. Tho. q. 6. ar. 3. ad. 3. ponit duas opiniones. Prima dicit, quòd tenetur, quia praeceptum de confessione est absolutum, & potest impleri ergo. Secunda opinio dicit quòd nullus tenetur confiteri venialia. Et haec est tenenda quia praeceptum de confessione, intelligitur de mortalibus vt patet ex eo quòd dicit, confiteatur proprio sacerdoti. Circa venialia verò non est proprius sacerdos, nam quilibet potest

ca

De Confessione. 103

ea confiteri cui voluerit. Item Ecclesia noluit de nouo praecipere confessionem: sed praeceptum iuris diuini determinare quoad tempus executionis: at à Christo non est praecepta confessio nisi mortalium ergo. Item in illa decretali imponitur non confitenti grauissima poena, vt scilicet viuens arceatur ab ingressu Ecclesiae: & mortuus christiana careat sepultura, sed huiusmodi poenae non imponuntur à pia matre Ecclesia perfectioribus viris quales sunt qui habent solum peccata venialia, quæ alij peccatores non tenentur confiteri (aliàs meliores essent peioris conditionis) ergo talis igitur qui non habet nisi venialia, petat in paschate eucharistiam, & sacerdoti dicenti quòd prius confiteatur, respondeat se non egere confessione, & sacerdos credat. Sed quis est hic, & laudabimus eum?

¶ Quari

Mentiri
in cōfessionē,
quale sit peccatum?

De Confessione.

Q V Æ R I T V R, Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet? Respondet. S. Tho. quod si nunquam licet mentiri, multo minus in confessione. Sed quale peccatum erit? dico probabiliter quod qui confitetur mortale quod non habet peccat mortaliter, quia peccat circa ea quae sunt de necessitate confessionis, & decipit confessorem qui absoluit quod non potest absolui, & consequenter dico, quod confessio non fuit integra, ac proinde nulla & iteranda: quia non confitetur de illo mendacio pernicioso. Si autem peccatum de quo dubitat confiteatur tanquam certum: si id faciat credens esse magis securum ut communiter fit, non peccat. Si autem faciat animo decipiendi confessorem peccat mortaliter. Sed quid de scrupulosis, ut si habeo suspicionem quod feci peccatum? Respondeo quod

Scrupulosi infamant sacramenta.

non

De Confessione. 104

non solum non teneor confiteri sed neque debeo facere, si credo quod non confensi, quia in rebus moralibus debemus procedere ex crassis coniecturis. Deus enim non est sophista, nec quaerit laqueos. In rebus autem moralibus vocatur demonstratio ubi habeo coniecturas pro vna parte & non pro alia: licet habeam formidinem eius. Isti qui sic confitentur infamant sacramenta & reddunt ea odiosa, satis est confiteri peccata certa & dubia, sed non de scrupulis qui sunt verè scrupuli (nam de his loquor) exemplum est, aliquis qui omnino habet propositum cauendi à peccatis, & nullo modo vellet consentire tentationibus, & expertus est quod solet resistere cogitationibus & illecebris: postea occurrerunt cogitationes & detentus fuit in illis, & postquam discesserunt non recordatur, si aduertit si confen-



De Confessione.

consensit, vel qualiter se habuit. Dico quòd de tali scrupulo nō oportet confiteri. Et eodem modo de cogitationibus fidei, & phantasys quæ occurrunt homini etiam parato mori p fide, si opus esset.

¶ D V B I T A T V R, Vtrum peccet mortaliter qui confitetur peccatum veniale quod non fecit? Nam q peccet venialiter certum est. Caietan. in.2.2. in materia de mendacio, dicit quòd est peccatum mortale: quia mentitur in iudicio, vbi tenetur dicere veritatem. Sed respondeo quòd non est mortale, nam licet sacerdos possit exigere veritatem à poenitente, non tamen quamcunque veritatem, sed eaque pertinet ad materiam iudicij sui: & cum venialia non sint materia confessionis, mentiri circa illa, nō est peccatū mortale. Sicut nec si confessori interroganti, an sim pauper, dixerò quòd

120
Mentiri
circa venialia in
cōfessio-
ne quale
peccatū
sit?

De Confessione. 105

quòd non, cum tamē reuera sim pauper, non pecco mortaliter. Et quāvis Caietanus in.2.2. fuerit illius sententia, tamen in summa cōfessionis moderatius loquitur, dicens, quòd si sit intentio poenitentis facere peccata venialia materiam confessionis, tūc mentiri (etiam circa venialia) esset mortale, quia iam veniale est materia principalis & pertinens ad iudicium. Si verò non est intentio poenitentis facere venialia materiam confessionis, mentiri circa illa nō est mortale. Sed adhuc dico q etiam si habuero intentionem efficiendi materiam confessionis ex venialibus: dicens mendacium circa illa, vt si dicam me nō fuisse mentitum, non pecco mortaliter, quia per hoc q nolo dicere mutatur intentio prior, & iam non manet materia confessionis: etiam si nō habuerō reflexionem illam nolo quòd hoc

O peccatū



De Confessione.

peccatum quod volo tacere sit materia confessionis.

¹²¹
¶ QVÆRITVR, Quando obligat præceptum confessionis, an statim post peccatum? S. Tho. 4. d. 17. & in additionibus. q. 6. ar. 4. dicit quod hoc præceptum, potest multipliciter considerari. Vno modo statim in solo iure diuino, seclusa Ecclesiæ determinatione. Alio modo post Ecclesiæ determinationem. Loquendo igitur secundum primam considerationem, dicunt aliqui, quod obligat solum semel in vita, in casu necessitatis: sicut & alia præcepta affirmatiua, putant in articulo mortis. Sed contra, quia tunc esset impossibile confiteri peccata, nam cum ad hoc requiratur memoria peccatorum, videtur impossibile moraliter loquendo, quod quis habeat in memoria peccata quæ commissit in .40. annis: & sic frustraretur illud

De Confessione. 106

illud præceptum, saltem pro maiori parte, quia paucorum peccatorum in fine vite posset quis habere memoriâ. Ideo dicunt alij, quod tenet quilibet confiteri in articulo necessitatis: qui vocatur quando est periculum obliuionis sicuti & alia præcepta tenemur implere, quando est probabile, quod si tunc non implentur postea non poterunt impleri: sicut de auditione missæ, non teneor eam audire manens, nisi solum sit vnica missa quæ manens celebratur. Et sic de confessione quam tenetur facere intra illud tempus quod sufficit ad memoriam peccatorum retinendam. Sed contra, quia si hoc esset verum, Ecclesia negligenter determinasset, in cap. omnis vtriusque sexus, tempus vnius anni pro confessione. Nam probabile est, quod in vno anno obliuiscuntur aliqua peccata. Certum est enim, quod si de iure

O ij diuino

Quando
tenemur
confiteri.



De Confessione.

diuino teneremur confiteri peccata nostra pluries in anno, non posset Ecclesia dare facultatem, quod differretur confessio usque ad annū: sed sunt aliqui qui in vno anno obliuiscuntur ergo. Ad hoc sciendum, quod Ecclesia non dedit nouam licentiam, sed cohercuit negligentiam, nec voluit dicere quod non cōfiteantur ante annum: sed quo ad forum exterius voluit arctare. Vnde si quis aggredere- tur periculum mortis, ante annum Ecclesia non deobligabit illum à cōfessione in tali casu faciēda. Sed quia nunc nemo obligatur confiteri nisi semel in anno (aliās Ecclesia deciperet nos) ideo falsum est quod isti dicunt. Itaque videtur mihi, & est notandum pro alijs præceptis, q̃ Christus instituit Ecclesiam & dedit sacramenta & præcepta generalia, nō autem dedit præcepta particularia, & ordi-

De Confessione. 107

& ordinationes speciales quibus solis posset gubernari: vt isti hæretici fōniant. Quod patet, nam Christus nō determinauit Episcopos per diuersas dioeceses, & tamen nisi essent Episcopatus distincti esset impossibile ecclesiam gubernari: quia possent præcipere contraria. Nec ideo fuit prouiso Christi insufficiens, nam idcirco constituit prælatos vt gubernarēt Ecclesiam, & præcipit fidelibus, obedite præpositis vestris. Secundo notandum, q̃ Christus reliquit aliqua præcepta generalia sine determinatione quæ quidem non possent commodè obseruari ad Christi intentionem, nisi Ecclesia determinasset tempus, vel modum &c. V.g. Christus posuit præceptum eucharistiæ, dicens nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. Stando solū in præcepto Christi, quando teneretur homo sumere eu-

O iij charistiā?



De Confessione.

charistiam? Si dicas, quòd semel in vi-
ta, hoc non est verisimile, cum secun-
dum Hieronymum, Augustinum, Am-
brosium, & alios Doctores, in oratio-
ne dominica per panem quotidianum
intelligatur Eucharistia. Cum etiam
Apostoli, & in primitiva Ecclesia fi-
deles frequentarent hoc mysterium.
Et Christus dixit, hæc quotiescunq;
feceritis in mei memoriam facietis.
Et iterum hoc facite in meam com-
memorationem, ac proinde patet præ-
dictum præceptum non posse como-
de obseruari ad intentionem Christi
sine ordinatione, & determinatione
Ecclesie. Item præceptum de celebra-
tione festi, quomodo impleretur? nū-
quid sufficeret semel inuita genua fle-
ctere, & Deum collere? Sic igitur di-
co de præcepto confessionis, qd de iu-
re diuino tenemur confiteri quando
Ecclesia determinauit. Nec enim stan-
do in

De Confessione. 108

do in iure diuino potest determinari
quando obliget: fuit etenim intentio
Christi quòd ista mysteria frequen-
tarentur.

¶ N V N C Videamus, Vtrum stan-
do in iure diuino sint aliqui casus in
quibus teneamur statim confiteri? Ali-
qui antiqui, & quidam summiste di-
cunt, quòd peccator tenetur statim co-
fiteri, quia alias exponeret se pericu-
lo: posset enim mori, vel impediri lin-
gua, vel memoria labi. Item quia se-
cus agendo, iam non facit quod in se
est. Huius sententiæ est Innocentius
in cap. omnis de poenitentijs & remis-
sionibus. Idem videtur sentire Archi-
dia. in cap. ille rex de poenitentia d. 3.
Sed. S. Tho. & alij Doctores dicunt,
qd non tenetur homo statim post pec-
catum confiteri. Patet nemo tenetur
statim ad contritionem quæ est magis ne-
cessaria qd confessio, ergo nec ad confes-
sionem.

122
Casus in
quibuste-
nem statim
confiteri.

De Confessione.

fiōē. Itē hoc nō determinat in iure
diuino, aut positiuo, ergo est falsum.
Item Ecclesia determinauit semel in
anno, ergo hoc sufficit.

123

In mor-
tis articu-
lo, teneat
mur de
iure di-
uino cō-
fiteri?

¶ S E D Vtrum, homo de iure di-
uino teneat confiteri in articulo mor-
tis? Respondeo, quod sic. Nam pecca-
tor tenetur confiteri, & non potest
post mortem, ergo qui est in illo arti-
culo, si non vult confiteri exponit se
periculo. Vnde in cap. cum infirmi-
tas de poenitentijs & remissionibus,
præcipitur medicis, vt admoneant &
exponant infirmis pericula mortis:
in quo errant communiter medici,
ne contristent infirmum. Sed verū
est, quod debent facere quāto melius
potuerint: sed omnino sunt negligentes
medici. Et potest cōtingere quod
propter eorum negligentiam damnetur
aliqui infirmi. Sed quid vocatur
articulus mortis? Respondet Palude.

4. d. 17.

De Confessione. 109

4. d. 17. q. 2. quod non dicitur articu-
lus mortis, vnde quis potest mori: si-
cut non est articulus mortis iustar, ju-
gar alas cañas, correr toros, o cauallos
tunc enim non tenetur homo confi-
teri ante ista exercitia: sed articulus
mortis vocatur, vnde communiter &
frequentē solet sequi mors, sicut in-
trare bellum. De intrantibus autem
mare est dubium, si enim esset paruū
spacium & mare esset placidum, nō
tenetur confiteri. Breuiter arbitrio
boni viri relinquatur iudicium de pe-
riculo mortis.

¶ Q V Æ R I T V R, Vtrum an-
te eucharistiam teneatur homo de iu-
re diuino confiteri? Communis opi-
nio est, quod sic. Caietanus. 3. p. Et in
summa tenet oppositum. De hoc iā
disputauimus supra. Ex dictis sancto-
rum non est dubium quin teneatur
confiteri, si habeat copiam confesso-
ris:

De Confessione.

ris: si autem non habeat & debeat celebrare diebus festiuis, bene poterit sine pręuia confessione: maximę si nō celebrando incurrat aliquam notam infamię.

124 **¶ S E D** Vtrum ad recipienda alia sacramenta teneatur homo confiteri? De hoc Marsilius. 4. quęstio. 12. arti. 1. facit magnam difficultatem. Et dicit particulariter de recipiente sacramentum ordinis, quod ordinandus tenetur confiteri prius, quia sacramentum ordinis directę ordinatur ad copiam gratię, & esset magna irreuerentia non disponere se ad receptionem illius. Sed Respondeo absolute (omissis opinionibus) quod ad receptionem aliorum sacramentorum nemo tenetur confiteri. Vnde de consecra. d. 14. cap. vt ieiunij dicitur, quod qui confirmadi sunt si sunt perfectę ætatis admoneantur vt prius cōfiteantur: vbi

De Confessione. 110

tur: vbi admonitio potius videtur cōsiliū quā pręceptum. Et si nō est necessarium ante hoc sacramentum confiteri in quo recipitur copia gratię: multo minus erit in alijs. Verum est, quod quia omnia sacramenta cōferunt gratiam videtur aliqua negligentia accedere ad illa sine confessione. Sed quod non requiratur confessio, patet etiam quia Ecclesia hoc nō determinauit, nec in iure diuino habetur, ergo non est necessaria. Sed vnde magis habemus quod requiratur cōfessio ante eucharistiā quā ante alia sacramenta? Respōdeo, quod hoc habemus ex Paulo dicente probet aut se ipsum homo &c. Et ex vsu Ecclesię: vbi qui non cōfiteatur habet cōscientiā peccati mortalis. Item ex dictis sc̄torū, & ex ea. oīs vtriusq; sexus, vbi pręcipit cōfessio ante pascha propter eucharistiā in eo sumendam.

¶ Sed

De Confessione.

125 **¶ S E D** Vtrum ad administrandū sacramenta, teneatur sacerdos confiteri? Respondeo, quod nō, quia aliās sequeretur perplexitas. Nā si essent decem sacerdotes omnes in peccato mortali, quis audiret prius alterius confessionem? Sed ex reuerentia quam debemus sacramentis, commodū est, quod antequā illa ministremus, vel Euangelium legamus, confiteamur: si potest commodē fieri. Et aliquando negligentia confessionis posset esse venialis, nunquā tamen mortalis: & hoc teneatur sine quocunque scrupulo. Adrianus, Palude, & Bonauentura, ponunt aliquos casus, in quibus tenetur homo statim confiteri, sed ego non credo eis.

126 **¶ Q V Æ R I T V R**, Quando tenetur homo iure humano confiteri? Dices, quod semel in āno, sed quaero ego, quando? nam in illo cap. omnis

De Confessione. **III**

nis vtriusque, non determinatur tempus, ac proinde ex illo praecepto non plus obligamur confiteri in quadagesima, quā extra: & ita est. Vnde dico, quod si quis extra quadagesimam, semel fuerit confessus, si postea habuerit impedimentum sumendi eucharistiam in paschate, non tenetur confiteri in quadagesima. Et si recordetur se in confessione praecedenti oblitum fuisse aliquod peccatū mortale, non tenetur illo eodem anno iterum confiteri: sed potest expectare aliam quadagesimam.

¶ S E D Quid faciet obliuiosus? an tenetur scribere peccata, vel aliter mandare memoriae peccata? Maio. 4. d. 17. q. 2. dicit quod sic. Ego non credo, quod teneatur, immo nec laudo, quod peccata scribantur. Probo, quia non tenetur aliquis magis ad confessionem, quā ad contritionem: sed ad con-

127 Obliuiosus, an teneatur scribere peccata ad confitendum.



De Confessione.

ad contritionem habendam nō oportet peccata scribere (sufficit in generali conteri de oblitis) ergo nec ad cōfessionē requiritur id. Nec em̄ oportet iugum domini reddere grauius satis est, quōd quando confitetur debet dare operā, vt recordetur p̄tōrum et aliā sūt fabulę. Ita dicit Siluef. (doctor non spernendus) verbo cōfessio i. §. i. fine. Et propterea difficile est p̄fecto, quōd aliquis habēs curam animæ suæ obliuiscatur alicuius peccati mortalis. Certē est difficile.

128
Qua ætate
te confite-
riteneamur?

Q V Æ R I T V R, In qua ætate incipit obligare hoc præceptū de confessione? Videtur, quōd nō statim post vsum rationis. Quoniā nec statim tenetur sumere eucharistiam: cū tamē etiam sit in præcepto. Respondeo secundū omnes, quōd statim post vsum rationis, tenetur confiteri peccatum mortale: sed cū confessione.

De Confessione. 112

fessio sit sacramentum, non debet ludicrē fieri. Et si non sunt coniecturæ de vsu rationis, non sunt pueri audiēdi ea intentione, quasi sit ibi aliquod sacramentum: sed instruendi sunt, et docendi. Ad argumentum de eucharistia, Respondeo primò, quōd aliquē habere, vel non habere vsum rationis non potest certo sciri, nisi quibusdam coniecturis: ideò quando nō est certum, sed habemus coniecturas, q̄ habeat vsum rationis, tenetur confiteri, quia nullum est periculum, q̄ cōfiteantur peccata etiam ante vsum rationis. Ad eucharistiam autem non dimittuntur accedere quousque certo sciamus, quōd habeant vsum rationis, propter irreuerentiam. Secundò dico, quōd vsus rationis nō simul venit de omnibus rebus: potest enim quis cognoscere vnum, & nō aliud. Nam prius peruenit puer ad tēpus, quo



De Confessione.

quo possit iudicare de peccatis mortalibus: quàm ad intelligendum tantum sacramentum, & quod ibi sit corpus Christi: quod tamen debet discernere qui sumit eucharistiam.

129
An papa possit dispensare in præcepto confessionis? Respondeo, quod nō. Quia inferior non potest reuocare, nec relaxare præceptum superioris: cum nec par in parem habeat potestatem. Cum ergo præceptum confessionis sit de iure diuino, nemo poterit dispensare nisi solus Deus. Sed contra, Papa potest dispensare in voto simplici, ut est communis opinio: & tamen obligatio voti simplicis est de iure diuino, ergo. Item secundum opinionem communem Canonistarum, Papa potest dirimere matrimonium ratum per verba de presenti (in quo etiam consentit Caietanus, ergo Papa potest

De Confessione. 113

test dispensare in iure diuino positivo, quod & concedunt Canonistæ: sed pessimè profecto, & mittentes faciem in messem alienam. Ad argumentum igitur, potest dispensare in voto, concedo, & in matrimonio rato transcat, ergo in iure diuino, distingo consequens. Duplex est ius diuinum, vñ quod non dependet ab actibus nostris & in hoc non potest Papa dispensare. Alterum quod dependet ab actibus nostris, ita quod per se nō est sufficiens ad obligandum sine noua nostra obligatione: sicut est votum, & in hoc ratione illius propriæ obligationis quam ego superinduxi, Papa potest dispensare: immo & parentes dispensant in votis filiorum ante 14. annum. De matrimonio autem ratato dico, quod est contractus quidam: unde si ius diuinum obligaret Petrum ad accipiendam Mariam in coniugē
P. Papa

De Confessione.

Papa nihil posset, sed quia ex actu istius pendet hæc obligatio, & ex contractu humano particulari, si Papa in hoc potest dispensare (de quo tamen nihil dico) est ex ea parte qua est ibi aliquid humanum. & quia præceptum confessionis est per se sufficiens ad obligandum nos, est propriè ius diuinum, ac proinde non potest Papa in eo dispensare.

130
Confessio
sacerdoti
facienda.

Q U Æ R I T V R, An sit necessarium confiteri sacerdoti? Respon-
do, quod sic. Probo quia solis Apostolis dictum est, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quodcumque solueris super terram: & soli Petro, pascere oues meas. Confirmatur ex usu Ecclesiæ, nam solis sacerdotibus quando ordinantur, dicunt illa eadem verba quæ Christus Apostolis dixit, scilicet accipite potestatem ligandi & absoluendi. Hæresis fuit Vualdensium
vt refert

De Confessione. 114

vt refert Marsilius. 4. q. 12. dicentium quod indifferentè poterat quilibet confiteri cui vellet. Dicit etiam, quod in aliquibus locis illi qui damnabantur ad mortem non mittebantur confiteri sacerdotibus, sed laicis: quod quidem est error intollerabilis. Sed de his in materia de clauibus dicemus.
Q U Æ R I T V R, Vtrum venialia possint laicis confiteri? Respon-
do, quod talis confessio non erit sacramentalis, sed proficiet sicut cum vnus laicus recitans cum alio horas canonicas, dicit confessionem generalem. Immo ipse sacerdos cum celebrat absoluitur de venialibus à laico in confessione generali auctoritate Ecclesiæ, quæ habet potestatem supra venialia: sicut per unctionem pectoris, vel aquam benedictam. Quia licet talis confessio non sit sacramentum, est tamen quoddam sacramentale.

P ij ¶ Quæ

131
Confessio
mortaliū
an possit
fieri lai-
co?

De Confessione.

QUÆRITVR, Vtrum
confessio mortalium possit fieri lai-
co? Respondet Magister sententiarū
4.d.17. & S. Tho. ibidē. q.3. & in ad-
ditionibus. q.8. ar. 2. quòd in neces-
sitate, urgente periculo mortis, confes-
sio etiam mortalium est facienda lai-
co. Magister in litera allegat Augu-
stinum dicentem, tanta vis confessio-
nis est, vt si deest sacerdos cōfiteatur
proximo. Et Beda, sed & grauiora
cœqualibus pandenda sunt, cū de
est sacerdos & vrget periculū. Hanc
opinionem tenēt cōmuniter omnes
Doctores, Durandus, Palude, Ricar-
dus, Gabriel, Maio, Marfili. sed Sco-
tus ibi dicit, quòd in casu licitè fit lai-
co, scilicet quando ab eo spero consi-
lium, vel maiorem peccatorum dolo-
rem: sed cæteris parib⁹ melius est nō
facere. Et in. 4. d. 14. art. 2. in fine dicit
etiam Scotus. Dubium est an talis cō-
fessio,

De Confessione. 115

fessio, sit detrimentum salutis, quia ta-
lis diffamat se sine vtilitate, ergo non
est opus sic cōfiteri. Ipse libenter ne-
garet nisi moueretur dictis sanctorū
sed plus sanctis credendum est, quā
vni rationi leui. Et tenendum est om-
nino, quòd liceat confiteri laico in ta-
li necessitate, licet hoc multum abie-
rit à consuetudine: quam credo anti-
quæ temporibus magis in vsu fuisse.
Nunc etiam fit aliquando, vt in nau-
fragio. Ad argumentum verò Scoti,
nego, quòd talis diffamat se, nam etiā
extra confessionē possum dicere pec-
catum meum, vt detur auxilium, vel
consilium. O dices hoc esse verum
quia sequitur inde aliqua vtilitas. Di-
co quòd etiam in confessione facta se-
culari est aliqua vtilitas, scilicet subie-
ctio ipsa, qua se subijcit homini laico
propter Deum, est pars satisfactionis.
Et etiam propter verecundiam. Si au-

P iij tem

De Confessione.

tem timeretur infamia, aut reuelatio
confessionis, tunc nec sacerdoti esset
facienda. Sic verò hoc dicimus licitū,
vt nullo modo dicamus præceptum.
Vnde malè summa Angelica, & alij
summistæ, imponunt Magistro, &
S. Tho. quòd dixerūt esse præceptū.
Nā. S. Tho. dicit, q̄ potest fieri, & in
solutione ad primum, dicit quòd de-
bet fieri: sed tamen hoc verbum nō
dicit præceptum. Laicus autem qui
sic confessionem audierit, nullo mo-
do debet absoluere, quia non habet
potestatem, nec possunt ei committi
claves, Ecclesia enim non habet po-
testatem supra peccata mortalia, nisi
per sacramenta: ideò talis non debet
absoluere sed deprecari. Si autem de
facto absolueret, nihil faceret: sed
non manet irregularis, quia cū irre-
gularitas sit poena iuris positiui: &
in iure non sit expressum, q̄ talis in-
currat

De Confessione. 116

currat irregularitatem, non incurrit,
quia in cap. is qui, de sententia exco-
municationis libro. 6. ponitur regula
generalis, quòd nullus incurrit irre-
gularitatem propter quodcunque de-
bictum, nisi sit in iure expressum. Et
ita tenet Siluester verbo confessor. 1.
& Palude. 4. dist. 17. quæstio. 3.

Q Q V Æ R I T V R, Vtrum cō-
fessio possit fieri cuilibet sacerdoti,
vel soli proprio? Respondeo, quòd so-
lū proprio. Patet ex ca. omnis vtri-
usque sæxus, vbi hoc præcipitur. Itē
quia cū sacerdos sit iudex, oportet
quòd habeat iurisdictionem. Si enim
iudex superior diceret alicui, yote
hago alcalde, nihil esset nisi ei daret
subditos ergo etiā in cōfessione. Pote-
stas em̄ iurisdictionis nō pōt esse sine
subditis. Ideò oportet cōfiteri pprio
sacerdoti. Sed quis ē iste pprius sacer-
dos? Resp. q̄ Papa, Episcopus, curat,
P. iij & qui-

132
Confite-
ri debe-
mus pro
prio sa-
cerdoti.

De Confessione.

& quicumque ex officio suo habet curam animarum: siue hoc sit ex electione, ut Priores, & Abbates in religionibus, Superior non est ordinarius nisi mortuo Priore, vel amoto. Aliqui Doctores vocant proprium sacerdotem omnem eum qui potest confessionem audire, siue hoc faciat ex officio, siue ex sola commissione. Sed utrum in absentia sacerdotis proprii, vel quando poenitens ex rationabili causa non vult confiteri proprio sacerdoti (excludimus omnia privilegia, & loquimur statum solum in iure communi) liceat alteri confiteri? v. g. fugit proprius sacerdos tempore paschatis, vel in ipsa confessione sollicitat foeminam ad stuprum: petit illa licentiam, ut possit alteri confiteri, & ille non vult concedere, & urget necessitas sumendi eucharistiam: quia est pascha & si non sumat excommunicabitur, est dubium quid

De Confessione. 117

quid faciet? Respondent ad hoc mul-
ti summiste, quod in tali casu manet libera ad subiiciendum se cuicumque voluerit sacerdoti, quia in dicto cap. omnis utriusque, dicitur, quod petat licentiam a proprio sacerdote, & sic illa petendo facit quod in se est, ac proinde manet libera. Sed haec opinio non est secuta, quia non habetur in iure, & ideo Doctores qui sanius sentiunt de hoc, dicunt quod mulier in tali casu, debet recurrere ad superiorem: & dicere quod non expedit sibi confiteri tali sacerdoti, & superior debet credere. Et quod non possit alteri confiteri sine licentia superioris, patet, quia mortuo sacerdote proprio non posset talis mulier confiteri cuicumque indifferenter, ergo nec poterit in casu praedicto. Item si proprius sacerdos excommunicaretur non posset alteri confiteri, nisi de licentia superioris

De Confessione.

perioris, ergo nec in isto casu. Sed qd si non sit recursus ad superiorem, vel si ille neget licetiam? an si licebit tunc confiteri cuicunque? Palu. in. 4. d. 17. q. 3. arti. 3. dicit, qd in tali casu potest liberè confiteri cui voluerit. Idè Silvester in summa. Ratio Palu. est quia ipse tenet, quòd stado in iure diuino quilibet sacerdos potest quemlibet absoluerè, & quòd modo non possit est propter ius humanum: & cū Ecclesia non possit hoc ius statuere, vt scilicet confiteatur cum scandalo, sequitur, quòd tunc cessat ius humanū & standum est iuri diuino. Sed verè hæc sentetia est mihi multum dubia, & primò puto qd sit cōtra. S. Tho. 4. d. 17. q. 3. arti. 2. quæstiuncula. 4. ad. 5. vbi ad literam proponit casum: & dicit, quòd si superior nolit cōmittere facultatem, idem est iudicium ac si non habeat copiam confessoris. Quod etiam

De Confessione. 118

etiam dicit in additionibus quæstio. 8. articu. 4. 5. hoc etiam Caietanus in summa verbo absolutio. Vnde propter nullum casum (excepto mortis articulo) poterit absoluerè, qui ante illam necessitatem non poterat absoluerè. & merito quidè. Nam aliàs quilibet fingeret sibi causas alteri cōfittendi. Et consequenter dico de casibus reseruatis, quòd si superior non vult cōcedere (licet malè faciat) inferior non poterit absoluerè. Dicit tamen Sanctus Thomas, vbi supra ad sextum. Et est notandum, quòd malè faciunt prælati qui in hoc reddunt se difficiles, & iniiciunt laquem animabus nolentes dare licentiam absoluerendi. De illo autem quod dicit Palude, quòd stando in iure diuino quilibet sacerdos potest quemlibet absoluerè, dicimus, quòd fortè hoc est falsum.

¶ Sed

De Confessione.

133 **Q S E D** Quid faciet poenitens cū non potest obtinere licentiam à superiori & instat communio? Respon- deo, quod communicet secure & tu- te. Idem enim est iudicium tunc de eo ac si careret confessore: y vaya so- bre mi consciencia. Sed tamen aduer- tant tales, q̃ habeant rationabilē cau- sam non confitendi proprio sacerdo- ti: verecundia enim, aut timor quod ille malè de me sentiet postea, nō est causa sufficiens: quia alias nemini te- neret confiteri, quia semper accidit illa cuiusque confitearis. Si tamen nocuit iam mihi, vel indirectè me dif- famauit, iam ista esset causa legitima non confitendi ei.

134 **Qui com** **Q S E D** Dubitatur, an postquam nūnca- talis communicauit in paschate, ab- ruit in pa- solbatur à præcepto confessionis? Vi- sscha sine- detur quidem quod sic, quia non ste- præuia- tit per eum quin confiteretur: cū nō cōfessio- peccaue-

De Confessione. 119

peccauerit, non confitendo, ergo. Itē ne, an te- quia confessio videtur instituta pro- neatur il- pter eucharistiam, cū ergo iam cō- lo anno- municauerit, videtur quod illo anno cōfiteri? non teneatur iterum confiteri. Sed di- co, q̃ adhuc tenetur confiteri habita- oportunitate, quia adhuc potest im- plere præceptum de confessione se- mel in anno, ergo.

Q M A I V S dubium est, an qui **135** ex legitima causa non cōmunicauit Qui ex: causa nō in paschate, quia fuit in mari, vel in cōicauit via, postea teneatur ad cōmunem? in pascha an tenea- Palude videtur dicere, quod sic: sed tur po- certè nescio quare, cū sit determi- stea cōt- natum certum tempus ad cōmunio- care? nem & transferit iam. Item cōfirma- tur, quia si ex malitia non communi- cauerit, postea non tenet communi- care, ergo multo minus si ex legiti- ma causa non communicauit. Con- sulendum esset talibus vt communi- carent,



De Confessione.

carent: sed credo, quod non tenerentur iam pro illo anno.

136

Ex commissione proprii sacerdotis possumus alteri confiteri.

Q V Æ R I T V R, an ex commissione proprii sacerdotis liceat confiteri alteri? Respondeo, quod sic, ut patet ex dicto ca. omnis vtriusque. Et sic est consuetudo Ecclesie, & utinam non esset tanta: quia iam nullus curatus audit subditos suos. Hanc autem commissionem & licentiam potest dare, Curatus, Episcopus, Papa. sic habetur expresse, de officio ordinarii cap. inter cetera. Et qui sic confitentur clerico seculari, vel fratribus expositis, non tenentur iterum confiteri proprio sacerdoti: ut determinatum est ab Alexandro. 4. & a Clemente. 4. & a Benedicto, & a Ioanne. 22. & a Calixto.

137

An virtute indul-

Q V Æ R I T V R, Vtrum qui habet auctoritatem, eligendi confessorum per bullas, vel alia ratione quacunque

De Confessione.

120

cunque, possit eligere simplicem sacerdotem nondum expositum ad audiendas confessiones? Respondeo absolute (esto dubitet canonista) quod sine quocunque scrupulo, potest eligere quemcunque sacerdotem: ut etiam dicit Caietanus in summa verbo absolute. Ratio est, quia in hoc solo differt sacerdos habens iurisdictionem a non habente, quod ille habet materiam, hic autem non: & huic nihil aliud deficit ad hoc ut possit absolute, nisi materia circa quam exerceat potestatem quam accepit, dum fuit ordinatus. Cum ergo recipienti bullas detur potestas subiiciendi se cui voluerit, iam talis sacerdos electus habet materiam & iurisdictionem circa illum: unde nihil sibi deficit. Et ita tenendum est.

Q V Æ R I T V R, Vbi potest proprius sacerdos audire confessionem, vtrum curatus vnius Episcopi possit audire

gentiarum possumus eligere in confessione simplicem sacerdotem?

138

Sacerdos proprius,

De Confessione.

an extra sit audire sibi subditum in alio Episcopatu? Respondeo omnino, quod sic. Quia sit sine strepitu iudicij, et ne mini sit iniuria. Et idem poterit frater presentatus, & extra dioecesim: ut etiam determinauit Sixtus. 4^o. Et sic quando duo fratres de licentia prelati peregrinantur, possunt se mutuo absolueret: etiam cum peruenerint ad alium Episcopatum.

139
Copiacensis **S E D** utrum hanc commissi-
gendi com- nem eligendi confessorum, facere pos-
fessorem sit habes curam animarum antequam
quis possit sit sacerdos, vel sacerdos excommu-
nitatus? Respondeo de primo, quod sic,
quia habet titulum: quamuis aliqui
dicant quod illa est commissio iuris,
sed nihil de hoc curo. De excommu-
nicato autem, dico quod non potest,
quia commissio illa est actus iurisdic-
tionis: quem non potest excommu-
nicatus habere. Sed utrum commissio
talis

De Confessione. 121

talis legitime facta, superueniente ex-
communicatione committentis spi-
ret & sit nulla, vel aduret? Dubium
est. Palude putat probabile, quod du-
rat. Quia illum actum fecit legitime.
Fit credo, quod ita est in usu, quod ta-
lis commissio valeat.

Q V Æ R I T V R, Vtrum. **140**
rati habitio det facultatem absoluen-
di. v. g. ego non sum expositus ab Epi-
scopo, credo tamen, quod si adirem eum
& peterem potestatem audiendi con-
fessiones daret mihi: est dubium, an
modo possim audire poenitentem, et
postea dicere Episcopo ut ratum ha-
beat quod feci? Respondeo secundum
quosdam, quod duplex est rati habitio,
vna de futuro, puta quia quando Epi-
scopus cognouerit sufficientiam meam,
ratum habebit quod feci, & hac rati
habitio non sufficit: & in hoc omnes
conueniunt. Quia essentia sacramen-

Q ti non



De Confessione.

non pōdet ex aliquo futuro: ac pro-
indē ratihabitio non potest validare
aut invalidare sacramētum. Alia est
ratihabitio de præsenti, putā quia Epi-
scopus de præsenti vult vt audiam: li-
cet nihil mihi dixerit, sed ego scio ei⁹
voluntatem, & hęc ratihabitio, dicūt
aliqui quōd sufficit. Quia Episcopus
committit vicem suam per volunta-
tem. Ego nescio an hoc sit securum,
nam quamuis iudex Ecclesiasticus li-
berē exerceat suam iurisdictionem,
tamen, quia hęc potestas est in foro
Ecclesiastico, videtur quōd non pos-
sit exercere illam iurisdictionem, ni-
si actu exteriori: sicut nō posset Epi-
scopus, actu interiori excommunica-
re, vel absolvere aliquē: vt tenet pro-
babilior, et verior opinio. Si ergo hoc
verum est (vt ego credo) sequitur qd
per solam complacētiam Episcopus
non potest communicare suam pote-

statem

De Confessione. 122

statem: cūm hoc sit vt iurisdictione.
Sic igitur si per ratihabitionem de-
præsenti intelligamus complacen-
tiam virtualem, putā quia si nunc di-
ceretur Episcopo placeret ei, dico
certē quōd talis ratihabitio non suf-
ficit. Si autem signis exterioribus
Episcopus (aliās) ostenderet, vt si di-
xerit, gauderem quōd talis audiret
confessionem, dico quōd videtur
mihi quōd talis ratihabitio sufficiat.
Exemplum, clerici seculares habent
hanc libertatem, quōd indifferentē
confitentur quibuscunque, non ex
iure diuino, nec ex commissione Pa-
pæ, sed quia Prælati hoc vident &
sciunt, & tacent quōd est quoddam
exteriorius, & hoc sufficit. Et sic in pro-
posito dico quōd sola ratihabitio de
præsenti ostensa signis exterioribus
sufficit ad confessiones audiendas.

Qij G Sed

De Confessione.

141
Quis sit
proprius
sacerdos?

QUÆRITUR in particulari, quis sit proprius sacerdos? Respond. quod proprius sacerdos Papæ est ille quem ipse elegerit, qui habet potestatem absoluendi eum ab ipsomet Papæ. Et qui sunt de familia Papæ habent pro confessore ipsum poenitentiarium. Cardinales qui non sunt Episcopi nullum habent à iure, sed ex consuetudine: nec subsunt curatis, nec Episcopis, sed Papæ. Et eorum familia (etiam de consuetudine) non subest ordinarijs, sed illis quibus Cardinalis voluerit. Cardinales verò Episcopi, & omnes Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ habent à iure potestatem eligendi quemcunque voluerint, & etiam familiæ eorum. Sed qui sunt extra dioceses suas, dicunt summi, quod non possunt providere familijs suis, quod confiteantur eum quibus voluerint: nescio de hoc. Sed iam sunt

tot

De Confessione. 123

tot bullæ quod non est opus horum. Sed quid de curato? dico quod quando in una parrochia sunt duo vel plures ordinarij, stado in iure diuino quilibet est eius sacerdos. Si verò fuerit vnus, habet pro ordinario solum Episcopum. De consuetudine autem semper curati consentuntur cui volunt. Sed contra, quia in capit. si Episcopus de poenitentijs & remissionibus libr. 6. dicitur expresse quod nulla consuetudine introduci potest, quod quis eligat sibi confessorem sine superioris licentia. Cum igitur curati, à iure non habeant talem facultatem, ergo nec possunt habere eam à consuetudine. Sed dico quod eorum confessio est rata, & valida. Quia habent facultatem à prelati videntibus, & tacentibus ac per hoc consentientibus. Vnde si Episcopus eis hoc prohiberet, non possent sine dubio facere. Vtrum autem cura

Q. iij. tas



De Confessione.

tus possit eligere fratrem, siue sacerdotem non confessorem? Respōdeo, quòd sic sine dubio. Quia iam talis sacerdos secularis habet talem licentiā ab Episcopo: vt confiteatur cuicunque voluerit.

142 **Q**UOD DE secularibus nihil prorsus est Itinerā - in iure. Sed de vagabundis (mudauē - tium & tos) qui semper ambulant, dico quòd peregrinorū - tales qui nullibi habitant, confiteantur cuiuslibet confessori: quia non est quis sit proprius maior ratio de vno quā de alio. De confessor. alijs qui quærunt sibi domicilium & nōdum statuerunt vbi pedem figāt, idem est iudicium, sicut de vagabundis. Nec quantum ad hoc oportet respicere vbi hospitentur: non enim tenentur confiteri parrocho illius parochiæ. De peregrinis verò qui veniunt ab alijs locis, vt viatores, & mercatores &c. Dicendum, quòd si habeant expressam licentiam peregrinandi

De Confessione.

124

grinandi à suo proprio sacerdote: sicut aliquando fuit consuetum, iam possunt eligere sibi quemcunque cōfessorem ex licentia interpretatiua proprii sacerdotis. Sed si non habeāt licentiam, vt mercatores qui habēt alicubi habitationem animo manēdi quinque vel. 6. mensibus. Dico, qd debent confiteri cum proprio sacerdote ad cuius parrochiam pertinet domus quam inhabitant. De viatoribus autem, & peregrinantibus sine licentia suorum sacerdotum ordinariū, dico quòd debent confiteri in Ecclesia cathedrali, & non possunt eligere confessorem ad libitum, si non habeant aliam auctoritatem, aut facultatem. Reliqua vide apud summistas.

QUÆRITVR, Vtrum in articulo mortis quilibet possit absolui à quolibet sacerdote?

Q. iiii. Respon

145
In articulo
lo mortis

De Confessione.

an quilibet possit absolui? Respondetur, quod si proprius sacerdos sit ibi, vel possit facile haberi: non potest nisi ab eo absolui, capiēdo latere proprium sacerdotem. Sed si proprius sacerdos non sit præsens, quilibet potest absolvere. Hoc habetur ex præf. cap. eos de sententia excommunicationis libro. 6. Et extra de furtis cap. fures. Et de officio ordinario, cap. pastoralis. Et ita tenent omnes communiter. Patet etiam ex vniuersali consuetudine Ecclesiæ. Quando enim Papa, vel Episcopus reseruāt aliquē casum, semper dicunt, nisi in articulo mortis: vbi etiam possunt absolui non solum à peccatis, sed etiam à censuris. Vtrum autē sit de iure diuino, quod in tali casu possit quilibet quilibet absolvere, parum interest. Palude. 4. d. 20. q. 1. art. 2. ad. 1. dicit, quod est de iure diuino. Maio. quod de iure positiuo. Capreolus. d. 19. q. vnica, & Durā

De Confessione. 125

& Durandus, dicunt cum Palude, et quod Papa non potest hoc impedire. Probabile est vtrumque, probabilius tamen puto, quod est de iure positiuo. ¶ Q V Æ R I T V R, An confessio in formis (in qua propter aliquod impedimentum non confertur gratia) teneat, & sit valida: & per consequens non iteranda? Est questio ardua, & de qua plurimū nostra inter est. Tractaturq; à Doctoribus. 4. d. 17. & ibi à S. Tho. q. 3. & in additionibus. q. 9. arti. 1. Respondetur quod de hoc sunt duæ opiniones extremæ, & vna media. Opinio prima est Maio. 4. d. 17. q. 3. 1. & q. 9. dicentis, quod omnis confessio informis est iteranda, vel si non fuit integra, vel si habuit defectū contritionis. Secunda opinio extrema est Bernardi de ganaco in impugnationibus Gotfredi quotlibeto. 5. q. 14. vbi ait, quod si confessio fuit integra

144
An confessio in formis sit valida?

De Confessione.

regra ex quocunque defectu non de-
tur gratia, non est iteranda, sed erit va-
lida, & verum sacramentum: etiam
si placeant peccata praterita & pro-
ponatur amplius peccare. Quia ibi
est materia & forma. Alia est opinio
media verisimilior: quam tenet Ca-
preolus distinct. 17. q. 2. & Caietanus
in quaest. qua de hoc facit, & in sum-
ma. Oportet igitur hic vitare duos er-
rores extremos. Primus nulla confes-
sio informis est iteranda: est error in-
tollebilis. Secundus omnis confes-
sio informis est iteranda. Nam si hoc
esset verum cum homo non possit ef-
se certus, an confessio sit integra, opor-
teret in infinitum confiteri: & nulla
est tranquillitas. Cum igitur aliqua
confessio informis sit iteranda, & a-
liqua non: ad quaerendum quae sit
valida, & quae non, non est atten-
dendum, an sit informis vel non:
sed debe

De Confessione. 126

sed debemus respicere ad causas in-
formitatis. Item notandum, quod cau-
sa informitatis tenet se ex parte poe-
nitentis: supposito quod Sacerdos
sit legitimus. Duo autem sunt actus
poenitentis ante absolutionem, scili-
cet contritio, & confessio: & ex his
duobus debet provenire informitas.
Si igitur sit informis quia ex inten-
tione non est integra, confessio non
ex valida, sed est iteranda: & in hoc
omnes conveniunt. Si vero sit infor-
mis ex defectu contritionis, siquidem
nullum dolorem habet nec aduer-
tit, dico quod talis confessio est nul-
la, ac proinde iteranda. Quia est in-
valida non propter defectum con-
tritionis, sed quia non est vera con-
fessio. Nam cum confessio sit pars sa-
cramenti poenitentiae, & poeni-
tentia dicat detestationem, opor-
tet quod ipsa confessio sit detesta-
tio: &

De Confessione.

tatio: & quia talis solum recitat peccata sua alteri, non confitetur, sed simulat se confiteri, & nouum peccatum incurrit. Si verò habeat dolor: sed tamen imperfectum, vel ille percipit se non habere sufficientem dolorem, vel non percipit. Si poenitens non percipiat, dico quòd talis confessio est valida, ac proinde non iteranda. Et hoc est notandum ad tollēdos scrupulos. Si autem percipiat imperfectionem doloris, vel aduertit esse peccatum confiteri cum illa imperfectione doloris, vel non. Si secundum talis confessio est valida, quia integra ex intentione. Si verò aduertat esse peccatum sic confiteri, & confiteatur imperfectionem illam doloris, etiam talis confessio est valida. Quia est integra & vera. Si autē percipiens se non habere perfectum dolorem, & intelligens illud esse peccatum & fictionem,

De Confessione. 127

nem, non confiteatur de illo, dico quòd talis confessio est inualida & iteranda. Quia est dimidiata ex intentione.

¶ S. E. D. vtrum sacerdos debeat, absolvere eum qui imperfecte dolet, & confitetur illam insufficiētiā doloris? Et videtur quòd sic, quia talis confessio est valida & non iteranda secundum S. Tho. & Caietanum, & omnes: si autem non absoluitur est iteranda, ergo. Rēspōdeo quòd sacerdos nullo modo debet talem absolvere. Patet manifestē, quia esset fictio in absolutione, quia ibi non remittuntur peccata: & tamen sacerdos dicit, ego remitto tibi peccata. Item talis sacerdos absoluit auctoritate Dei, sed Deus non absoluit, ergo nec ille debet absolvere. Item qui se ita imperfectam doloris sui peccat peccato foris legij petendo absolutionem, ergo multo magis sacerdos absoluit. Sed contra

De Confessione.

contra quia sic confitentur omnes, & non habent dolorem sufficientem. Respondeo quod ita confitentur propter suspicionem quam habent. Si autem scirem me imperfecte dolere, nec deberem petere absolutionem, nec sacerdos deberet absolvere. Confessio autem quæ secundum S. Tho. est valida & non iteranda, est quando non percipit imperfectionem doloris & absoluitur, vel quando defecto absoluitur à sacerdote sciente imperfectionem doloris eius.

146
Cōfessio
an sit in-
tegra?
Q V Æ R I T V R, Vtrum oporteat, quod confessio sit integra? Respondeo ex sententia omnium quæ sic, aliàs est inualida sacrilega, & iteranda. Probat. S. Tho. quia sacramentum poenitentiae est quædam medicina contra morbum: at medicus non potest conuenienter admouere medicinam nisi intelligat totum statum infirmi.

De Confessione 128

infirmi. Si enim habeat dolorem splenis, & iccoris, & medicus intelligat primum solum, poterit applicare medicinas quæ noceant iccori: & idem de medicina spirituali confessionis &c. Item probatur ex usu Ecclesiæ, nullus enim sacerdos audiret dimidia peccata. Item quia sacerdos absoluit auctoritate Dei, Deus autem non absoluit ab vno & non ab alio (impius enim est à Deo sperare dimidiam veniam) ergo. Item confessio dimidiata est contra formam absolutionis, qua dicitur egote absoluo ab omnibus peccatis tuis, ergo. Itē Augustinus, dicit quod est hypocrita qui non confitetur omnia peccata, ergo. Hæc conclusio est inuiolata & quæ ab omnibus tenetur. **Q S E D** quid si confessio sit dimidiata ex negligentia, quia non fecit sufficientem indagationem? Respondeo, quod si ex industria fuerit negligens,

147
Cōfessio
ex negli-
gentia di

De Confessione.

indulgentia, gens, vel si ita contemnat ut quasi ex
an sit ite
randa? indulgentia nolit examinari: sicut qui
per unum annum integrum non est
confessus, & accedit ad confessionem
sine aliqua examinatione: volens qui-
dem quod omnia veniret ad eius memo-
riam, talis confessio est nulla, ac pro-
inde iteranda. Si vero omiserit ali-
quod peccatum, putans se fecisse suf-
ficientem indagationem: etiam si il-
la ignorantia sit culpabilis mortali-
ter, confessio est valida, & non ite-
randa.

148
Exam-
tio con-
scientiae
ad confes-
sionem qua
ta diligē-
tia faciē-
da.
Q V A E R I T V R, quae dili-
gentia requiritur ad examinandum
conscientiam? Respondeo, quod raro
continget, quod velit quis examina-
re conscientiam suam & putet se fe-
cisse sufficientem diligentiam quin se
cerit diligentiam. Quando est mihi
hi probabile, quod satis est quod feci: ob-
livio peccati non erit culpabilis, mor-
taliter.

De Confessione. 129

taliter saltem. Respondeo, quod prae-
ceptum de examinatione conscientiae
est idem quod de confessione, & de
integre confitendo: & quia nemo in-
tegre confiteretur si non examinaret
se, tenetur examinare: & non exami-
nans, peccat contra praeceptum con-
fessionis. Et cum non sit peculiare prae-
ceptum de examinatione, videtur quod
non tantum teneatur ad illam sicut
si fuisset particulariter praecepta: ma-
ior enim diligentia requiritur circa
finem quam circa media. Satis est ex-
go quod faciam diligentiam morale:
sicut nec teneor scribere peccata, ut
recorder eorum. Si autem particula-
ri praecepto teneretur recordari pec-
catorum, teneretur etiam scribere.
Dico igitur, quod postquam quis vo-
luit adhibere diligentiam, & fecit ali-
quam examinationem, quam puta-
vit sufficientem: credo quod raro ta-
lis com-

De Confessione.

lis committet negligētiam. Dico pretereā quod quando ego putō, quod per paruam diligentiam vltiorem veniam in cognitionem peccatorum prateritorum: si non fecero illam nō erit sufficiens examinatio. Sufficit autem taliter examinare, quod etiam si amplius examinasset per aliquod aliud tempus nō recorderer aliorum. Et hæc sufficit. Credo, quod viri qui habent animæ suæ curam, nūquam deficiunt in examinatione conscientiae suæ. Ex hac conclusione, qua diximus quod confessio nō integra ex negligentia examinationis nō est valida, sequitur quod confessor non debet audire eum qui non fecit examinationem: maxime si sit de numero eorum qui non cōfitentur nisi semel aut bis in āno. Satis est tñ, q̄ adhibuerit aliquā diligētiā, nec eū qui dicit se aliquā fecisse debet cōfessor repellere

¶ Quæri

De Confessione. 130

S Q V Æ R I T V R, qui habet peccata reseruata, & etiam non reseruata, quomodo poterit confiteri, maxime si superior nolit audire nisi reseruata? De hoc casu fuit multa contentio apud Doctores, quorum opinionibus dimissis, dico quod si iudex superior & inferior sint præsentes, inferior non potest absoluerē a non reseruatis: nisi prius petatur facultas absoluerē a reseruatis. Quia integritas confessionis est de iure diuino. Cū ergo ille poenitens habeat copiam confessoris cui potest integrē confiteri, non potest inferior diuidere absolutionem. Sed superior audiat omnia peccata, vel det facultatem absoluerē a reseruatis. Hoc Adrianus quæstione. 4. de confessione. Et Durandus. 4. distinctione. 17. quæstione. 15. contra Caietanum. Et si superior solum absoluat a reseruatis, tã-

R ij lisab-

149
Reseruā
tos casus
habēs, an
dimidia-
bit cōfes-
sionem?



De Confessione.

lis absolutio non est sacramentalis sed solum a censuris, & datur facultas inferiori ut absoluat ab omnibus peccatis. Si autem superior absens sit & non pateat facilis aditus ad eum & instet tempus celebrandi, inferior absoluat a non reservatis, & pro reliquis expectet absolutionem superioris: nisi illis sit anexa aliqua excommunicatio reservata: ut in casibus bullae de coena domini. Tunc enim non debet absolui a non reservatis. Et haec est contra Adrianum, & Durandum. Et in hoc casu intelligo d. Tho. loqui in additionibus. q. 9. ar. 2. ad. 4. Sed quid faciendum quando superior non vult committere facultatem absolvendi a reservatis, & non expedit confiteri eidem? Vtrum inferior possit tunc absolvi a reservatis? Respond. quod iam supra dictum est, quod in quocumque casu potest quis licite non confiteri super

De Confessione. 131

teri superiori, licet accedere ad sacramentum eucharistiae: si superior non sit committere facultatem absolvendi. Nihilominus inferior non potest absolvi a reservatis. Poenitens tamen poterit accedere ad eucharistiam ita bene ac si esset decies absolutus. Quia in tali casu est censendus non habere copiam confessoris. Tamen habita opportunitate teneat confiteri de illo peccato. Videat tamen poenitens ut iam diximus quod habeat sufficientem causam non confitendi proprio sacerdoti.

S Q V A E R I T V R, Vtrum per confessionem non integram, vel alias informem, satisfiat praepcepto confessionis? Durandus. 4. d. 17. q. 14. & 15. dicit duo. Primum in quocumque casu confessio non est iteranda, adimpletur praepceptum de confessione. Quia Ecclesia non obligat ad faciendam? 150
An impleatur praepceptum Ecclesiae de confessione per confessionem informem aut non integram?

R iij dum

De Confessione.

dum opera in gratia: sed ad substantiam actus. Et de hoc nemo dubitat. Secundum in quocunque casu confessio non sit valida, non adimpletur præceptum de confessione. Pater in dicto ca. omnis utriusque sexus, debet cōfiteri omnia peccata, & poenitentia imposita &c. Clarum est quod si non impletur præceptum, confessor non debet imponere poenitentia nec poenitens tenet acceptare. Quia non est ibi sacramentum. Sed dubia est mihi hæc propositio, cum Ecclesia vel non possit obligare, vel non obliget ad actum interiorem: & iste confiteatur omnia peccata sua, etiam si non habeat dolorem, si confiteatur hoc ipsum quod non habet dolorem, siue absoluat, siue non credo quod satisfacit præcepto Ecclesiæ. Ego certe non damnam talem.

¶ Queritur

De Confessione. 132

¶ Q V Æ R I T V R, An confessio dimidiata in necessitate sit valida? v.g. percussus est aliquis letaliter, & habet centum peccata, incipit confiteri, & postquam dixit decem moritur, vel impeditur: an talis possit absolui? Certè dubitari posset, sed probabilius puto, & magis pium quod, sit confessio totalis & valida. Si enim damus confessiones dimidiatas propter obliuionem, vel propter casum referuat: quare nō dabimus etiā propter impotentiā istius, proderit ergo illa confessio & ex attrito faciet cōtritū

¶ Q V Æ R I T V R, Vtrum virtute absolutionis remittantur peccata etiam non confessia in particulari? Respondeo, quod sic omnino, eadem ratione si ex opere operato habet absolutio remittere peccata, non est dubiū quin remittant isti, quia confitetur modo quo potest: sicut de pctō

R iij dubio

131
Cōfessio dimidiata in necessitate valida.

132
Peccata non confessia, an remittantur in cōfessione?

De Confessione.

dubio de quo confiteor cum dubitatione, remittitur mihi esto illud fecerim. Et confirmatur, quia aliàs frustra esset confessio in generali: accuso me de alijs quorum memoriā non habeo, cuius contrarium habet communis usus piorum hominum.

153
Q V Æ R I T V R, Vtrum liceat in confessionibus generalibus de peccatis aliàs confessis, dimidiare confessionem, & dimittere aliquod turpe dicendo reliqua? Videtur quidem quòd non, quia integritas confessionis est de iure diuino, ergo non licet celare aliquod peccatum. **R**espò deo, quòd non licet celare aliquod peccatum mortale: & si celatur non est confessio, sed fictio circa materiā principalem sacramenti. Non est dubium quin si quis velit generalitèr cōfiteri, & dicat sacerdoti quòd vult generalitèr cōfiteri de omnibus peccatis

An in cōfessionibus generalibus liceat dimidiare confessionem de peccatis confessis?

De Confessione. 133

catis suis, si celet aliquod, peccat mortalitèr: quia est fictio manifesta circa principalem materiā sacramenti, & mentitur perniciosè, & decipit cōfessorem. Dico tamen, quòd poenitēs potest ex peccatis iam confessis eligere aliqua quæ confiteatur aliquibus prætermisissis, si non decipiat cōfessorem: dicens illa esse peccata totius vitæ suæ. Nec ad cōfessionem generalem requiritur tanta consciētiae examinatio: & consequenter potest fieri per plures dies, vt scilicet hodie confiteatur quinque peccata, cras sex &c.

154
Q V Æ R I T V R, Vtrū ex defectu satisfactionis, putā quia non impleui poenitentiam mihi iniunctā a cōfessore, sit iteranda confessio? Multi summistæ tenent quòd est iteranda, inter quos Siluester verbo cōfessio primo. §. 3. Quia quomodo imponet poenitentiam oblitam, vel neglectam

An quòd non impleuit poenitentiam teneatur iterare confessionem?

De Confessione.

glectā qui non audierit de nouo peccatum. Siluester allegat Ricardum pro se, quem non vidi nunc. Allegat etiam Palud. sed potius videtur tenere oppositum. Respondeo igitur ad quæstionem sine quocunque dubio & scrupulo absolute, quod talis confessio non est iteranda ppter poenitentiam oblitam, vel ex malitia neglectam. Patet, quia confessio præcedens fuit iam valida, & per consequens fuerūt remissa peccata, ergo quicquid postea sequatur non efficiet eā invalidam, ac iterandam. Et ita tenet Maior. 4. d. 17. q. 6. dubio ultimo. Dicemus tamen aliquid de hoc in materia de satisfactione.

155
An q cōfiteatur sacerdoti quod sit peccatum mortale (sunt enim aliqui in mundo) teneatur iterare confessionem? Respondeo primo quod

De Confessione. 134

mò quod si poenitens est doctus quātum ad hoc quod scit quale sit mortale, & quale veniale: parū refert qualis sit confessor, doctus scilicet, an indoctus, nec tenetur iterare confessionem. Verum est tamē quod si cognosceret confessorem nescire discernere inter peccatum & peccatum, debet illum instruere dicens, hoc non est mortale, hoc sic: aliās cōfessio nō esset valida. Nam si ego dicerem, ego occidi hominem: sed benē feci, quia ille occiderat patrem meum, non esset confessio. Sic quoq; confessio nō est quando confessor audiens non intelligit esse peccatum mortale. Si verò tam poenitens quā confessor ignorent, si ista ignorantia sit circa ea quæ communiter ignorantur talis non impedit: nulli enim contingit inter omnia peccata scire de quolibet, an sit mortale, vel non.

Si autem



De Confessione.

Si autem ignorantia sit tāta quòd sit eorum quæ à paucis ignorantur: vt quòd iuramentum falsum, vel quòd vindicare se de iniuria accepta non sint peccata, crederem profecto quòd teneretur iterare cōfessionem. Quia confessor nō intelligit peccata illius, ergo ille nō cōfitetur. Nam quomodo imponet poenitentiam, aut quomodo absoluet eum? Et hæc est communis opinio. Non oportet tamē formare nouos scrupulos, nam raro contingit talis sacerdos cōfessor. Satis est enim quòd cōfessor sciat communia scilicet homicidium, furtū &c. esse peccata, & quòd sciat dubitare.

156
Cōfesso
re, nō ad
uertente
ad poeni
tētis pēā
an iteran
da sit cō
fessio?

Q S E D quæritur, an si confessor alioquin sapiās, non aduertat ad peccata poenitentis, confessio sit valida? Respondeo, quòd sine dubio ex quacunque causa confessor non aduertat peccata poenitentis, confessio est iteranda

De Confessione. 135

iteranda. Sed tamen poenitens potest ignorare inuincibiliter an confessor audierit, vel non. Si tamen constaret aliquo pacto, quòd confessor, vel nō audiuit, vel nō intellexit peccata, omnino tenetur iterare cōfessionē: quia prior fuit nulla.

Q Q V Æ R I T V R, an liceat cōfiteri peccata semel cōfessa, & si fiat, an cōfessio secūda sit sacramētū: Respondeo, quòd de hoc sunt opiniones. Scotus. 4. d. 18. ad primū dicit, quòd sic, hoc est quòd talis confessio est valida, & meritoria: sed tamen ibi non est sacramētum, aut aliqua virtus clauium. Quia non potest eadem forma replicari super eandē materiam: impossibile est enim vt eadem forma in formet pluries eādē materiam. Itē iudicium semel riēte factum non potest infrigi, ergo non debet iterari: como se puede pleytear vna sententia en gra-

157
Peccata
semel cō
fessa, an
possimus
iterū cōfi
teri?

De Confessione.

en grado de reuista confirmada. Cō-
trarium tenet. S. Tho. Bona ventura
Marfilus, Gabriel, Alexad. & Ma-
io, & omnes quos mihi contingit vi-
dere. Et pbatur, peccata oblita sunt
absoluta sacramentaliter, & tamen
cū veniunt ad memoriam sunt ne-
cessario confitenda, & debet hōmo
ab illis absolui, ergo non inconuenit
quod quis absoluator bis ab eodem
peccato. Nota igitur pro hac opinio-
ne, quod potestas clauū data est Ec-
clesiæ ad remissionem peccatorum,
nō solū ad remissionem culpæ, sed
etiam ad remissionem poenæ. Cū
ergo illa potestas maneat in Ecclesia
post primam absolutionem, & rema-
net etiam reatus poenæ in eo qui iam
est confessus, sequitur quod secunda
cōfessio valebit ad remissionem pec-
catorum & poenæ. Maximum argu-
mentū pro hac parte est consuetudo
bonorū

De Confessione. 136

bonorum, qui sæpē confitentur ea-
dem peccata. Et ad argumētum Sco-
ti, nego quod eadem forma non pos-
sit replicari super eandem materiā.
Nam cū eadem aqua possum bapti-
zare centum. Item illo dato, peccata
sunt materia remota: sed peccata con-
fessa sunt materia proxima, vnde si
in eadem confessione homo absolue-
retur bis, absolutio secunda nihil om-
nino valeret. Sed in pluribus confes-
sionibus quare non erit valida.

Q U Æ R I T V R, An 158
possit aliquis, confiteri absenti sacer- Confite-
dōti, per nuncium, putā quia est in ri per nū-
carcere & non datur aditus sacer- cium, an
dōti? Respondeo, quod nullus tene- sit licitū?
tur isto modo confiteri. Quia forum
confessionis debet esse secretum: &
nemini tenetur homo reuelare pec-
cata nisi sacerdoti. Secundo di-
co (licet Palude, videatur dicere
contra

De Confessione.

contrarium. 4. 17. q. 2.) quod non est
licitum hoc modo confiteri, nec talis
confessio si fiat potest esse sacramen-
talis, nec sacerdos potest talem absol-
uere: nec est rationi conforme. Quia
confessio debet esse forum secretissi-
mum: nam licet nō sit de essentia cō-
fessionis, quod sit secreta, tamen quia
sacramenta non sunt contra legem
naturæ: secundum quam non licet pu-
blicare peccata, idcirco confessio sit
secreta, & non ratione clauium. Ra-
tio igitur quare talis non potest absol-
ui est, quia reuera non confitetur, cō-
fitetur quidem internuncius: internū-
cius tamen non confitetur, sed est te-
stis. In foro cōtētiōso sufficeret illud,
quia non posset retractari: & si retra-
ctaret, non crederetur. In confessio-
ne verò sic, quia semper manet li-
bertas ad confitendum, quādo enim
nuncius loquitur sacerdoti: potest
poenitēs

De Confessione 137

poenitēs se retractasse, ac proinde
non potest absolui, nec confiteri mo-
do prædicto. Non dubito de hoc.

Q V Æ R I T V R, an per ¹⁵⁹
interpretem possit quis confiteri sa- Cōfessio
cerdoti præsentī? Respondeo primò an fieri
sicut ad dubium præcedens, quod ho possit per
mo non tenetur sic cōfiteri. Quia nō interpre-
ten?
tenetur proderē peccata sua, in tali
autem casu manifestat ea interpreti,
ergo non tenetur. Secundò dico, q
potest licite eo modo confiteri. Sed
contra qm talis non confitetur sacer-
doti: sicuti dicebamus de eo qui con-
fitetur per internuncium, ergo talis
confessio non est valida. Respondeo
quod est differentia clara. Quia quā-
do internuncius refert peccata sacer-
doti poenitēs se habet mere negati-
uē, & non est præsens. Per interpre-
tem autem, signo & natu actualiter
ostendit poenitēs, quod ipse dicat
S sacerdoti



160
Confite-
ri per scri-
pturā, an
liceat?

De Confessione.
sacerdoti quod interpres dicit: & sic
est verū sacramētū. Et interpres oīno
tenet occultare peccata quę audiuit.
Q V Æ R I T V R, an aliquis
possit confiteri per scripturam, maxi-
mē quando non potest voce? Palude
4. d. 17. q. 2. & Maio. 4. d. 17. q. 1. dicūt
quod si sacerdos sit præsens, qui non
potest voce tenetur scripto confiteri.
Sed dico cum Caietano, Scoto, & Ri-
cardo, quod talis non tenetur sic con-
fiteri. Quia nemo tenetur p̄dere pec-
cata sua extra confessionem, talis au-
tem proderet peccata: quia ex natura
rei scriptura manet transacta confes-
sione, ergo non tenetur: p̄cepta em̄
Christi debent esse suauia. Sed utrū
possit confiteri scripto? dubium vide-
tur. Nam scriptura & nūcius in hoc
conueniunt, quod scriptura non est
confessio, quamuis posset qui dat scri-
pturam annuere quod confitetur illa
peccata

De Confessione 138
peccata scripta. & iam videtur quod
esset idem iudicium sicut de confes-
sione per interpretē quę est vera con-
fessio. Et tandem ita credo & teneo
quod licet tñc fit scripto si signis an-
nuat quod confitetur illa. Sine neces-
sitate verō a potente loqui non reci-
peretur talis confessio. Quia inter si-
gna voces obtinuerunt principatum
& magna irreuerentia esset confite-
ri scripto. Muti autem si possunt con-
fiteri mutibus non manifestando alijs
peccata, tenentur cōfiteri. Caietanus
in summa, ponit modū quo tales pos-
sent cōfiteri. sūt peccata scribātur in
vna carta, & in alia numerus pecca-
torū &c. Sed credo q̄ non tenentur
illo modo confiteri meo iudicio. 161
Q V Æ R I T V R, utrū quis teneatur eo
modo cōfiteri circūstātijs peccatorū,
quo reuelent cōsortes. v. g. cōmissi in
cēstū cū m̄re, curat̄ cognoscit me, &
S ij matrem fessione?

161
Cōsortē
peccati,
an possi-
mus reue-
lare in cō-
fessione?



De Confessione

matrē meā, an teneat confiteri illā circumstantiam, cum qua: quæ quidem non potest dici sine reuelatione personæ consortis in crimine? Respondeo ex sententia omnium, quod talis tenetur quærere alium confessorē qui nō cognoscat matrem, quia multum noceret matri talis confessio: ac proinde nimis cauere debent poenitentes ne in confessionibus aliorū peccata deregant. Si verò non inueniatur confessor ignorans talem personā dico (quamuis aliqui voluerūt dicere quod tunc non tenetur dicere illam circumstantiam personæ) ex sententia S. Tho. Bonauenturæ in. 4. d. 21. & Gabriel. 4. d. 17. q. 1. conclusio. ne. 5. quod talis tenetur confiteri circumstantiam illam, & omnes alias circumstantias necessarias: esto confessor veniat in notitiam tertie personæ. Quia præceptum de confessione est maius

De Confessione. 139

maius, quam præceptum deseruanda fama alteri: & ego vtō iure meo maximē quia non diffamo consortē cum sacerdos teneatur peccatū meū & suum æque celare. Immo Bonauentura dicit, quod si sacerdos sit talis de quo estimatur quod non noccebit, sed proderit, poenitens posset ei dicere personam etiam si aliās nesciret, vt adhiberet remedium.

Q V Æ R I T V R, quæ circumstantiæ sint necessario confitendæ? Respondeo, quod triplices sunt circumstantiæ. Quædam minuētes peccata. Aliæ quæ grauant peccata. Aliæ verò quæ nec grauant, nec minuunt, quas quidem antiqui non vocant circumstantias: vt si peccavi noctu, vel in die, & propterea istæ dimittantur. Primæ circumstantiæ si tales sint, & faciāt ex peccato mortali veniale, vel ex peccato non peccatum, confitendæ

162

Circūstā
tiæ pec-
catorum

S iij sunt

De Confessione.

sunt necessario, aliás esset mendaciū.
V.g. participare cum excomunicato
est mortale. Si quis autem cum negli-
gentia veniali communicet in diui-
nis: illa circumstantia ignorantie red-
dit peccatum veniale, & ideo est con-
fitebda. Vel si Rex excommunicatus
metu mortis cōpelleret me celebra-
re coram eo, talis circumstantia videtur
facere de peccato non peccatum, &
ideo est necessario confitenda. At si
huiusmodi circumstantiæ quæ non tā-
tum excusant quòd faciant mortale
veniale, vel peccatum non peccatū:
ut ægestate furari, passione mechari,
dicūt aliqui quòd esset melius, quòd
non confiterentur. Sed dico, quòd si
verè sint circumstantiæ quæ multum
excusant debent confiteri. Quia vnū
furtū potest esse in duplo peius quā
aliud. & stuprum ex libidine multo
peius est quā ex timore mortis. Ta-
les igitur

De Confessione. 140

les igitur circumstantiæ confitendæ
sunt nō ad excusanda peccata delicta
ne, sed ad cōfitebdu ea purè & nudè.
S E D tota difficultas est de circū-
stantijs aggrauantibus, quæ quidem
sunt in duplici differentia. Quædam
enim mutāt speciem: sicut furari vel
occidere in Ecclesia, fornicari cū vir-
gine, vel fornicari in Ecclesia, est du-
bium an tales sint necessario cōfiteb-
dæ. Respondet, S. Tho. 4. distinct. 17
& Bonauentura, Palude, Siluester,
& est communis sententia, quòd il-
læ circumstantiæ quæ mutant spe-
ciem sunt necessario confitendæ.
Quia peccatum habens illam circun-
stantiam, æquiualentè est duo pec-
cata. Furtum enim per se est pecca-
tum, & iniuria Ecclesiæ est etiā pec-
catum per se, & ideo furtum in Ec-
clesia æquiualeat duobus peccatis, &
ob id est necessario talis circumstantia
S iij confi-

163
Quæ cir-
cūstan-
tiæ confi-
tendæ.

De Confessione.

confitenda. Item fornicatio est peccatum, & iniuria viri est peccatum, & ideo fornicatio cum vxorata requiritur. Item duobus peccatis, ac proinde talis circumstantia est necessario confitenda: & sic de similibus. Item probatur per illa peccata franguntur duo præcepta Ecclesiæ, furtum enim in Ecclesia est primò contra præceptum de non furando, & etiam contra præceptum cultus diuini, ergo circumstantiæ istæ sunt necessario confitendæ. Aliæ verò sunt circumstantiæ aggravantes quidem, sed non mutant species, & tales non sunt necessario confitendæ. Quia aliàs nūquam posset homo purè & integrè confiteri. Marsilius, 4. d. 12. & Gabriel, 4. d. 17. & Maio, ibidem dicunt primò quòd omnes circumstantiæ mutant species sunt confitendæ. Secundò dicunt, quòd etià sunt confitendæ aliquæ non variantes species.

De Confessione. 141

tes speciem, scilicet quæ faciunt maiorem malitiam mortaliter: tales (inquiunt) circumstantiæ necessario sunt confitendæ. Quia aliàs aliquando cōtingeret, quòd maior esset pars malitiæ quæ celatur, quam quæ manifestatur. V. g. ego semel cōfensi in homicidium, & continuaui consensum per diem integrum, si confiteor quòd consensi semel in homicidium & taceo tempus continuationis: non ne celarem maiorem partem gravitatis. Item furari decem est mortale, furari verò mille est eiusdem speciei cum primo furto, sed nunquid sufficeret dicere, accuso me quòd furatus sum, non nominando quantitatem? Ad hanc igitur quæstionem dico, quòd ego non auderem condemnare eum qui confitetur solas circumstantias mutant species. Nam cum illud dicat S. Tho. & Bonaventura vel est verum vel ad

De Confessione.

vel ad minus qui sequitur illos excu-
satur ignorantia inuincibili. Secundo
dico, quod nemini consulerem, nec
ego essem contentus illo modo confi-
teri, sed confiterer etiam illas circun-
stantias quæ manifestè multiplicant
malitiam mortalem. Sicut in exem-
plis positis de tempore continuatio-
nis, & de quantitate furti, quia aliàs
confessor non intelligeret totam ma-
litiam confitentis. Placet etiam mihi
quod Caietan⁹ dicit, scilicet quod ali-
quæ circumstantiæ mutant speciem
non sunt necessario confitendæ: quã-
do grauitas circumstantiæ est parua.
sicut diuinare p^{er} terrâ est alterius spe-
ciei quàm diuinare per aquâ: & tamen
sufficit q^{uod} dicat, accuso me que fuê su-
persticioso vsq^{ue} ad peccatû mortale.
Credo igitur necessarium confiteri
magnitudinem rei furatæ, & conti-
nationem in peccato.

¶ Quæri

De Confessione. 142

¶ Q V Æ R I T V R, Virum ¹⁶⁴
confessor possit poenitentem absol-
uere contra propriam opinionem? v.g.
sit casus de quo sunt duæ opiniones
an sit usurarius, vel non, qui vendit
frumentum ad certam diem: porque
se lo paguen como valiere en mayo.
Quidam dicunt, quod est illicitum, &
ego ita credo. Alij tamen dicunt, quod
non est illicitum. Sūt pro vtraq^{ue} par-
te probabilitates. Ego tamen sum opi-
nans q^{uod} sit illicitum, & poenitenste-
net quod non est illicitum: & sic
confiteretur quod vendidit frumen-
tum illo modo, & quod habet pro-
positum ira deinceps faciendi, quia
audiuit viros doctos dicentes quod
id licet. Est dubium quid faciet hic
confessor qui tenet illud esse morta-
le, nunquid poterit absolvere eum
contra propriam opinionem? Sit al-
liud exemplum.

¶ Si iudex

De Confessione.

Si iudex sequens opinionem. S. Th. o.
occidat hominem quē ipse certo scit
innocentem, probatum tamen nocē
tem, & confessor sit opinionis Nico
lai de Lyra qui tenet id non licere:
vtrum possit absolvere iudicem volē
tem semper in illa opinione persiste
re? Est magna quæstio, et mouet eā
Contradus celebris Doctor tractatu
de contractibus quæstione vltima.
Et ante omnia quæstio hæc habet lo
cū quando ambæ opiniones sunt pro
babiles: nam si opinio poenitentis nō
habeat probabilitatem nō debet eū
absolvere. Quia eius ignorantia non
est inuincibilis, sed vincibilis. Vt si
ego teneo opinionem quod nemo po
test possidere plura beneficia simul;
si opposita opinio non sit probabilis:
ficut forsan non est, clarum est quod
non debeo eū absolvere. Quia puto
eum esse in peccato mortali, & non
excusatur

De Confessione. 143

excusatur ignorantia inuincibili. Sed
quid faciet quando ambæ opiniones
sunt probabiles, & habent suos pro
prios assertores? Respondeo, quod si
ue sit eius proprius sacerdos, siue nō,
tenetur eum absolvere in tali casu.
Ita tenet Palud. 4. d. 17. q. 2. arti. 1. Et
Gofre. quothibeto. 9. Probatur aper
te, talis poenitens est in gratia, & con
fessor habet probabilitatem quod sit
in gratia: quia scit esse probabile eius
opinionem, ergo non debet ei nega
re absolutionem.

Q V Æ R I T V R, an nume
rus peccatorum sit necessario confi
tendus? Respondeo ex omnium sen
tentia quod sic: licet multi confesso
res parum de hoc curent. Probatur
quilibet tenetur confiteri omnia pec
cata sua, sed qui non cōfitemur nume
rum non confitemur omnia peccata
sua, ergo tenetur eum confiteri aliās
esset

165

Numerus
peccato
rum ne
cessario
confiten
dus.

De Confessione.

esset fictio. Sed vtrum iste numerus sit determinatè dicendus, putà furatus sum decies, iurani falsum millies &c. Caietanus respondet, quòd numerus peccatorum ideò manifestari debet, vt sciat confessor à quo debet absoluerè, & qualitatem poenitèntis: et quia ad hoc parum præstat quòd confessor sciat an sint decem vel vndecim, ideò non est exquisitè numerus perquirendus. Dicendum ergo primò, quòd quicumque sciuerit determinatè certum numerum peccatorum suorum: vt si certo sciat quòd peccauit decem, tenetur dicere determinatè se decies peccasse hoc peccato. Quia aliàs sceleret aliquod peccatū & esset fictio: vt si diceret se fecisse aliquod peccatum nonies & scit certo quòd fecit decies. Secundò dicit Caietanus, non est necessarium magnam adhibere diligentiam ad cognoscendum

De Confessione. 144

dum distinctè certum numerum peccatorum. Cogitat aliquis, & scit se falsum iurasse multoties, semel in qualibet septimana, parum plus, vel minus, & si amplius pensaret & fatigaret se, posset reperire certum numerum, dico quòd illud non est necessarium. Nam dum modo parum plus vel minus attingat numerum peccatorum, licet non determinatum, nihil impeditur eorum quæ sunt in confessione faciendæ. Nō enim impeditur absolutio, quia sufficit illa notitia. Nec poenitentia, quia non est imponenda ad æqualitatē, cū sit arbitraria. Nec consiliū &c. ergo nihil impeditur. Satis est igitur quòd quis pertingat numerum crasso modo, parum plus, vel minus. Præcepta enim Dei debent esse clara, is verò qui sæpè solet peccare, non posset scire numerū determinatum

De Confessione.

terminatum. Tertiò dicit quòd etià aliquando, non est necesse adhibere diligentiam ad sciendum numerum: etià sic crasso modo. v.g. est meretrix quæ fuit in lupanari decē annis, nūc conuertitur & vult confiteri, satis est quòd dicat peccata fornicationis hoc modo, mansi in lupanari per decem annos admittens cūctos: nec oportet quòd cogitet quore in hebdomada, mense, aut anno. Patet, quia per hoc confessor habet tātā notitiam quā tam illa potest ei dare. Quid enim refert, quòd illa dicat se peccasse triginta mille vicibus. Et idem de concubinario qui habet foeminam per annū qualibet nocte, nō est opus quòd numeret vices: nec expedit illud dicere. Idem de illis qui frequentissimē blasphemant. Satis est quòd dicant hanc esse suam consuetudinem: ne faciamus eos mentiri. Et eodem modo de circum-

De Confessione. 145

circumstantia magnitudinis rei furatæ, non est opus quod sciatur punctualiter. Non dubito de hoc. ¶ Queritur si quis confitetur se peccasse decies, vel duodecies, non recordatur tamen tunc nisi decem, & postea recordatur distinctē alteri⁹ peccati, an teneatur illud confiteri in particulari? Respondeo quòd nō, si includitur in numero prius dicto. Quia si tunc quando cōfessus fuit meminisset illius sufficeret dixisse, iuraui falsum duodecies, parum, plus, vel minus. Si autem dixit, iuraui falsum decem & postea sit memor quòd iurauit quatuordecim, tenetur confiteri ea quæ numerum prius dictum excedunt.

¶ Q V Æ R I T V R, Vtrum sigillum cōfessionis sit necessarium? Respondeo secundū omnes Doctores. 4. d. 21. quòd sacerdos tenetur ad sigillum confessionis, ad celanda peccata quæ

166

Cōfessio
nis sigil-
lū neces-
sarium.

De Confessione.

cata quæ in confessione audiuit sub
poena peccati mortalis. Probatur pri
mo ratione naturali, quia facerem il
li iniuriam. Item quia in capit. sacer
dos, de poenitētia. dist. 6. prohibetur
omnibus sacerdotibus reuelare pec
cata, & apponitur poena grauissima
oppositū facientibus: scilicet vt om
nibus diebus vitæ suæ, ignominiosus
peregrinando pergat. Et sunt verba
Gregorij. Idem habetur capit. omnis
vtriusque sexus, de poenitētijs & re
missionibus, & dicitur quod qui nō
celauerit detrudatur in arctissimū
monasterium vt ibi perpetuā faciat
poenitentiam. Et quia si in hoc dare
tur aliqua exceptio, tolleretur confes
sio: nemo enim auderet confiteri pec
cata grauia. Idcirco propter nullū bo
num quodcunque sit illud, licet sigil
lum confessionis frangere: quia nul
lum potest esse æquale bonum nec
tam

De Confessione. 146

tam necessarium vt est confessio.

¶ SED quid faciet confessor cū
interrogat de peccato quod audiuit
in confessione, an possit dicere se ne
scire? Respondeo secundū omnes,
quod sic. Sed quid si cogatur iurare?
dico q̄ potest & debet iurare se nesci
re, quia intelligitur se nescire extra
confessionem. Et sic verū iurat. Sed
fac quod iudex, vel prelatus ex mali
tia exigat à me iuramentum an sciā
in confessione? Resp. q̄ coactus iuret
se nescire in confessione, quia intelli
gitur se nescire ad reuelandū, aut tali
tēr q̄ possit dicere. Sed cōtra si iuret
se scire in cōfessione iuraret verū, er
go cū iurat se nescire in confessione
iurat falsū: quia sunt cōtradictoriæ.
Resp. q̄ nō sunt cōtradictoriæ. Quia
in illa negatiua intelligitur conditio
sub intellecta, scilicet quod nō scit ta
li modo quod possit illud dicere.

T ij ¶ Quari

167
Peccata
in cōfesi
sione au
dita pos
sumus iu
rare nos
nescire.

Error in
confessio
ne factus
quomo-
do repa-
randus si
ne fra-
ctione si
gillt.

De Confessione.

G Q V Æ R I T V R, si confes-
sor ex ignorātia absoluit aliquē quē
non poterat à casu reservato, vel ab
excommunicatione, vel si oblitus est
eum absolvere, quomodo reparabi-
tur defectus confessionis sine reuela-
tione? Nider in suo confessionario,
dicit quòd in Concilio Constatiensi
vel Basiliensi, fuit inter patres hæc
quæstio tractata, & quòd tunc fuit va-
ria sentētia. Ego dico cum distinctio-
ne, quia vel cōfessor timet probabili-
tèr scandalum reuocando poeniten-
tem, & quòd conqueretur de reuela-
tione confessionis: & in tali casu re-
linquendus est. Quia si habuit contri-
tionem erat in gratia. Si autem non
timetur, quòd poenitens dicet se non
fecisse tale peccatum, & quòd nō cō-
queretur de reuelatione cōfessionis.
dico sine quocunque scrupulo quòd
possum illum reuocare ad confessio-
nem

De Confessione. 147

nem & absolvere. Sed contra quia
obijcit peccatum extra confessionē.
Respondeo, quòd non facio ei iniu-
riam si dicam tu confessus es mihi a-
lia die reddeamus ad confessionem
quia volo tibi dicere vnum verbum
quod expedit tibi, si nolit dimittatur.
Si autem acquieverit dicam ei, confi-
tearis peccata in generali, & si aliqua
alia fecisti confitere ea, quia feci talē
defectum in alia confessione. Et pro-
bo quòd hoc liceat, quia vt infra dice-
mus de poenitentis licentia licet re-
uelare peccata eius alteri, ergo mul-
to melius sibi ipsi, vel formalitèr, vel
interpretatiuè si dederit licentiam:
vt si beneuole audiat me dicentem si
bi scias quòd in confessione præteri-
ta fuit defectus quidam commissus,
vis illum audire? Si dixerit quòd sic;
sine quocunque scrupulo dicatur ei
scias quòd eras excommunicatus, &

T iij ego

De Confessione:

ego nō potui te absoluerē &c. Palud
in fine. d. 21. ampliorem concedit licē
tiam, dicens quod non solum quādo
fuit commissus defectus in confesio
ne, sed etiam ratione correctionis fra
ternæ: possum secreto admonere illū
de peccato semel confesso mihi. Sed
credo certē quod est falsum omnino
& quod nullomodo licet.

169
Peccatū
publicū
in confes
sione au
ditū, an
possim
reuelare?

Q V Æ R I T V R, an quan
do peccatum quod in cōfessione au
diuit est publicum teneat illud filere?
Respondet Caietanus in summa, q
de tali peccato possum loqui post cō
fessionem eodē modo sicut ante: de
beo tamen procedere postea cautius
& nullo modo dicere q̄ scio illud in
confessione, quia redderem audien
tes certiores. Sed quid si a confessore
petat quis, an ille fuerit confessus
illud peccatum publicum? Respon
deat confessor, confessus est omnia
peccata

De Confessione: 148

peccata sua. Potest etiam dicere, ab
solui illum, quia per hoc nihil reuelo
Admonet tamē Caietanus, bonum
esse quod quando peccata sunt publi
ca petat facultatem confessor a poe
nitente ad loquendum de eis ad bo
num finem. Sed quid si vsurarius ia
ctet se, quod absolui illum? cū non
sit verū. Nam si dico quod sic, men
tor. Si autem dico quod non absolui
eum, reuelo confessionem. Dicat
confessor, quid ad vos? ego feci offi
cium meū. Sed quid faciet proprius
sacerdos petētibz eucharistiam con
cubina, vel vsurario quos non audi
uit de confessione? Respondeo, quod
non det illis. Sed quid si dicant cōfes
si sumus tali fratri, & interrogatus
frater non audet dicere quod non ab
soluit, ne eorum statum reuelet, nec
quod absoluit ne mentiatur? Respon
deat absoluit, q̄ si sint peccatores pu
blici



De Confessione.

blici debet eis eucharistiam negare. Quod si fuerint confessi cum proprio sacerdote & non absoluti, & nihilominus petat eucharistiam. Dico etiam quod debet eis negare, & si dixerint, iam tu absoluiti nos, dicat ego nescio de hoc.

170
Peccata
in confes-
sione au-
dita reue-
lare possi-
mus de poe-
nitentis
licetia

Q V Æ R I T V R, Vtrum de licentia poenitentis liceat confessionem reuelare? Alexander, & Scotus. 4. distinctione. 21. questio. 2. 1. & Durandus ibidem dicunt quod non licet. Quia sigillum confessionis est de iure diuino, ergo poenitens non potest dare licentiam. Item quia esset scandalum. Sed Respondeo absolute, quod poenitens potest dare licentiam, confessor tamen non potest accipere, aut reuelare confessionem in detrimentum poenitentis qui sibi talem facultatem dat.

Quæri

De Confessione. 149

Q V Æ R I T V R, Vtrum alia quæ in confessione sciuntur præter peccata cadant sub sigillo confessionis? Respondeo, quod sub sigillo ætissimo confessionis non cadunt nisi peccata poenitentis, vel tertia persona. Et solum huius sigilli fractor incurrit poenas canonicas. Secundo dico quod sub sigillo confessionis cadunt omnia alia quæ expresse, vel interpretatiue poenitens tradit sub sigillo confessionis: ut si dicat, accipiat hoc sub sigillo. & qui hæc reuelat credo peccaret mortaliter propter detrimentum quod faceret sacramento redderet enim confessionem fraudulose. Non enim omnes intelligunt hanc differentiam sigilli maioris, vel minoris. Ideo confessor sit cautus ut taceat omnia illa quæ sunt alicuius grauitatis. Alia verò quæ non sunt de necessitate confessionis, nec refert poenitenti

171
Sigillum
confessio-
nis, an se
excedat
ad alia q̃;
ad p̃c̃tā?

ut onod
ne, ñtib
ni uocit
tututod
tututut

De Confessione.

nitenti quod reuelentur non tenetur celare: sed tñ nō dicat se in cōfessione audisse. Breuiter in hac parte mas vale fer corto que largo. Non dubito.

172 **¶ Q V Æ R I T V R**, An in cōmuni liceat reuelare peccata audita in confessione, taliter quod nec directe, nec indirecte perueniant in notitiam pœnitentis. V. g. fidicam, quidā confessus est mihi semel hoc peccatum. Respondeo, quod hoc non est reuelare confessionem. Quia reuera multi viri sancti hoc fecerunt: maxime Doctores qui ponunt casus quos in confessione audierunt. Secūdo dico, quod melius est hoc raro facere. Sequuntur enim quādoque scandala ex istis: ideo abstineāt sacerdotes ab his narrationibus.

173 **¶ Q V Æ R I T V R**, de illis qui cōmittunt alijs secreta sub sigillo cōfessionis, an tale sit secretum cōfessionis?
inquin

173
Secreta
extra cō

De Confessione 150

nis? Resp. q. qui recipit tenetur serua re illud secretum plusquā alia. Quia ex pacto addit nouū vinctū, & per consequens dico nō esse conueniēs q. homines sepe recipiant talia secreta. Secūdo dico, q. illud nō est sigillum confessionis, neq. frangens illud incidit in poenas canonis. Quia ibi nulla iniuria fit sacramēto, cū nullū fuerit sacramentū: licet frangatur fides. Nō tandū est etiam q. ea quæ dicūtur de sigillo cōfessionis, intelligunt de qua cūq. cōfessione, siue pfecta, siue nō, siue incepta, siue nō. Et de oībus illis quæ ordinant ad confessionē, vel facultatē vt ab illo absoluar à reseruatīs, non potest ille plus reuelare, quā si iam accepisset in confessione.

174 **¶ Q V Æ ritur**, vtrū cōfessio vocalis quæ est in vsu Ecclesiæ sit instituta à Xpo? Antiquitus qñ erāt tēpora meliora, nō tm hæc quæstio iactabat: quā tempore
Cōfessio vocalis ē à Xpo instituta.

De Confessione.

repe pacis arma nō sūt in tāto precio
& vsu. Nunc verō quia iam sunt hæ-
retici qui negent confessionem pro-
pter peccata nostra, oportet quod si-
mus ad hoc bellum armati. Idcirco
quæritur, an confessio sit de iure diui-
no? Respondeo ex sententia omniū
Doctorum, quod sic. Patet, Eccle-
siæ clauēs sunt ad remittenda pecca-
ta, secundū illud. Matthæi. 16. tibi
dabo clauēs regni cœlorum, & quod
cunque solueris super terram &c. Sa-
cerdotes autem habent has clauēs, &
sunt iudices peccatorū: iudices verō
non possunt iudicare nisi causam co-
gnoscant, ergo alij tenentur subdere
se huic iudicio: aliās frustra esset illa
potestas, hæc autem subiectio fit per
confessionem, ergo de iure diuino te-
nentur confiteri. Item Iacobi. 1. confi-
temini alterutrum peccata vestra.
Quod Augusti. Beda, & alij sancti,
& Hugo

De Confessione. 151

& Hugo de sancto Victore lib. 2. de
sacramentis, per 14. capit. intelligunt
de præcepto confessionis. Item (&
hic est tota vis secundū Adrianum
& veritatem) Ioannis. 20. quorum re-
tinueritis retenta sunt. i. quorum pec-
cata non absolueritis non erunt abso-
luta ante Deum, ergo secundū Euan-
gelium debet confiteri & absolui in
terra: aliās non erunt absoluta in cœ-
lo. Hic est locus validissimus, et quod
omnes sancti hoc dicant incomperto
est. Vide Thomam Vualdensē li-
bro de sacramentis, & Rosensem col-
ligentes dicta sanctorum omnium.
De hac confessione necessario sacer-
doti facienda multa ægregia apud v-
trumque inuenies. Et cognosces, an
expediat has Ecclesiæ columnas se-
qui potius, quā nouos istos grāma-
tistas. Opinior neminem vsque adeo
cecum, & insanum esse qui ob vnius
Lutheri

De Confessione.

Lutheri amentiam vellittato discer-
mini seipsum exponere, quatenus
ea peccata quæ vel nouit, vel dubitat
esse letalia, sacerdoti non aperiat. Et
maximè cū intelligat antiquissimos
simul eruditissimos ac sanctissimos
patres tantam confessionis huius ne-
cessitatem esse dicentes, vt quicunq;
mortalitèr deliquerit, eos oportet, vel
publicè, vel priuatim sacerdoti sua
peccata detegere. Nec facile credide-
rim patres ipsos hanc vsque adeò du-
ram prouintiā nobis imposuisse pri-
usquā exploratissimum haberent
hanc confessionem, aut ab Aposto-
lis institutam, aut in sacris scripturis
dilucidè traditā fuisse: ceu rem cun-
ctis peccatoribus apprimè necessa-
riam, & quam contemnere non pos-
sent, absque dispendio salutis anima-
rum. Expendat igitur quisquis secus,
an tutius fuerit horum patrum simul
& scri-

De Confessione. 152

& scripturarū assertionem admittere,
suasque animas à tanto periculo
custodire, aut Lutherum de confes-
sione impiè oblatrantem, & sentien-
tem suo capiti duntaxat non patrū,
aut scripturarum testimonio innixū
sequi, & cum eo funditus perire.

NOTANDVM etiam 175
de confessione quòd Beatus Rena-
nus in annotationibus quas fecit su-
per textum, dicit se esse nactum li-
brum quendam antiquissimum Cō-
ciliorum. Et inter ea dicit fuisse v-
num factum antequā esset insti-
tutum ab Ecclesia ieiunium quatu-
or dierum ante Dominicam primā
in quadragesima. Quod sic habe-
bat. Præsbyteri debent admonere
plebem sibi subiectā, vt omnis qui
se sentit mortifero peccati vulnere
fauciatum, feria quarta ante Qua-
dragesimam cū omni festinatione
recurrat

175
Cōfessio
olim fie-
bat in pri-
cipio qua-
dragesi-
mæ.

De Confessione.

recurrat ad viuificatricem matrem
Ecclesiam: vbi quod male cōmiserit,
cum omni humilitate & cordis con-
tritione simpliciter confessus, susci-
piat remedia poenitentiae secundum
modum canonicis auctoritatib⁹ prae-
fixum. Non solum autē ille qui mor-
tale aliquid commiserit, sed etiam om-
nis homo quicūque se cognoscit im-
maculatam Christi tunicam quā in
baptismo accepit polluisse, ad pro-
priū sacerdotem festinet venire, cū
puritate mentis omnes transgressio-
nes, omnia peccata quibus Dei offen-
sam incurrille meminit, humiliter cō-
fiteatur, & quicquid à sacerdote fue-
rit iniunctum: ac si ab ipso omni-
potentis ore fuisset prolatum, ita dilige-
ntissime attendat & sequatur. hęc ibi.
Idem habetur in poenitentiario Ro-
mano quod creditur profectum ab
Apostolis ipsis vbi dicitur. Hebdo-
mada

De Confessione. 153

mada ante quadragesimam confi-
teantur omnes. Iste erat conuenien-
tissimus modus, & multo melior, q̃
qui nunc est, quod confitentur in fi-
ne quadragesimae, & sic ieiunium
non multum eis prodest. Optimum
esset si posset reuocari ista consuetu-
do, nos tamen non possumus illam re-
uocare. Sed peculiare possent suos
poenitētes admonere quod confiteā-
tur antē quadragesimam.

Q U A E R I T V R, an sit ne-
cessarium vt cōfessor interroget poe-
nitentem? Respondeo primo quod
est necessarium vt confessor plerū-
que aliquid interroget. Patet, nam vt
supra diximus si poenitens non fece-
rit aliquam conscientie examinatio-
nem, confessio non solum erit inuali-
da, sed etiam mortalis. Si hoc ex circū-
stantijs appareat, debet confessor in-
terrogare, an examinauerit conscien-

V tiam

176
Cōfessor
an tenea-
tur inter-
rogare
poeniten-
tem?

De Confessione?

tiam suam: & si dixerit quod non, non
audiat eum. Si non timeantur maiora
mala: videlicet quod poenitens nunquam
confitebitur, tunc enim interroget
sacerdos. Oportet enim quod confessor
res non mittant poenitentes in desperationem.
Omnes sancti, et S. Thoma ita
consulunt. Quando ergo confessor videt
has circumstantias, necessarium est
quod interroget. Et si est probabile
confessori quod poenitens dimittit
aliquid peccatum tenetur interrogare
de eo, quia tenetur quantum poterit
non solum ad absolvendum, sed etiam
ut poenitens recipiat gratiam quam
quidem non reciperet si ex magna
negligentia aliquid peccatum dimitteret.
Dico preterea quod si est mihi
probabile quod poenitens fecerit sufficientem
examinationem, licet credat confessor
quod habeat alia peccata praeter ea quae
dixit, si commo-

de po-

De Confessione. 154

de potest interrogare: sed non tenetur
tunc interrogare. Sunt enim aliqui
qui faciunt el alma a los penitentes. Suf-
ficienter quod sit mihi probabile quod con-
fessio sit sufficiens ad consecutionem
gratiae. Probatur, quia poenitens non
tenetur facere maiorem diligentiam
quam fecit, ergo non teneor eum in-
terrogare: quare cum vexabo inter-
rogationibus? confessor debet labo-
rare ut sit benevolus. Ex his sequitur
quod non oportet interrogare poeni-
tentem de omnibus peccatis mortali-
bus. Quidam autem pueris quaerunt, an sint
simoniaci &c. Isti faciunt confessiones
odiosas & supstitiosas. Sed oportet
interrogare poenitentes de peccatis
quae probabiliter putantur habere:
nec id nimis anxie. Confessor etiam
sit nimis cautus interrogando, non
quaerens nova peccata? quia poterit
ea docere poenitentem, & scandaliza-

V ij re, ma

De Confessione;

re, maximè circa peccata carnalia, quæ nõ debet interrogare nisi ex confessione haberet aliquod indicium quod habeat illa: tunc enim non debent omitti quæ sunt de essentia confessionis, sed fiat sapienter. v.g. si confessor probabiliter credit poenitentem habere aliquod peccatum turpe, & verendum, interroget, non aperte, sed dicat cogitasti aliquando de hoc? Si dicat sic quærat ulterius, & consensisti? si dicat sic, procedat dicens, & fecisti? quo dicente sic, vel nõ, nihil amplius interroget. Sed dimittat alias fabulas.

177
Circūstā
tia loci
quando
confite-
da.

Q Q V Æ R I T V R, Vtrum circūstantia loci sit necessario confitenda? Respondeo, quod solum in tribus peccatis est necessario confitenda, scilicet in furto, effusione sanguinis, & effusione seminis in Ecclesia. Credo quod non sufficeret furari in Ecclesia

De Confessione. 155

Ecclesia ad hoc ut sit sacrilegium nisi esset de Ecclesia. Et effusio sanguinis debet esse notabilis, ut supra dixim. Et si quis habeat in Ecclesia voluntatem perpetrandi prædicta tria, vel aliquod eorum extra Ecclesiam nõ est sacrilegus. Si verò extra Ecclesiam consentiat in aliquod horum faciendum intra Ecclesiam, teneretur confiteri de hac circūstantia, quia iam sit iniuria loco.

S E D vtrum circūstantia temporis sit necessario confitenda, putā peccare in festo? Respondeo absolute, quod non. Ita tenet Caietanus, Silvester Nider, & alij. Grauius est peccare in die festo: sed non est grauitas necessaria ad confitendum. Et confessores debent de hoc admonere poenitentes.

Q Q V Æ R I T V R, an qui ex industria habet duos confessores, unum cui omnia confiteatur peccata habere

V iij 12, al-

178
Circūstā
tia tēpo
ris: an sit
cōfiteñda

179
Cōfesso-
res duos

De Confessione.

am p ta alterum cui leuia dūtaxat, ad esti-
grauibus mationem: bene faciat? Respondeo
alium p sine dubio hoc esse sacrilegium, et
leuib⁹, an videtur magna fictio, & irridet con-
fessorem faciens credere eum quod
illeat? ipse sit probus. Et certē videtur mor-
tale quando propter hoc facit. Non
damnamus tamen eum qui semel in-
cidit in mortale, non solitus peccare,
si confiteatur alteri ne perdat opinio-
nem quam habet erga primum con-
fessorem suum.

180
Credens se pecca-
turū pro-
ponens
tamē nō
peccare,
an sit ab-
soluendus
181
Q V A E R I T V R, si quis
propter magnam consuetudinē quā
habet peccandi, credit se iterum pec-
caturum: ipse tamen omnino vult ca-
uere, & proponit non peccare, an sit
absoluendus? Respōdeo omnino, q
sic. Quia si tunc non esset absolu-
endus, nec etiam quando dubitaret. Itē
iste potest facere quod in se est & ta-
men, quod non possit tollere hāc for-
midinē

De satisfactione. 156

midinem à se. Consuetudo enim re-
labendi non impedit cum habeat bo-
num propositū, & nihilominus pro-
pter experientiam non poterit crede-
re se deinceps non peccaturū, ergo.

Et hāc de confessione sufficiant.

¶ Sequitur de Satisfactione, ter-
tia pœnitentiæ parte.



Q V A E R I T V R

181
imprimis vtrum Reatus
postquā homo pœnæ an
habuit contritio- remane-
nem de peccatis at post
suis, & confessus contritio-
est ea, et est in gra nem
tia, maneat ei aliquis reat⁹ poenę pro
quo debeat satisfacere? Respondeo,
quod sic. Et patet. 2. Regū. 12. de Da-
uid cui postquā dictum fuit trāstu-
lit dominus peccatum tuum à te, in-

V iiii iuncta

181
Rector
procurator
secretarius

182
Satisfa-
ctio quid
sit et quo
mō polsi-
mus deo
satisfacere.

едной

De satisfactione.

quid possumus facere debemus Deo
propter beneficia recepta. i. Paralip.
ca. 29. tua sunt domine omnia, & quæ
de manu tua recepim⁹ reddidimus ti
bi. Et sic sine gratia est impossibile sa
tisfacere Deo ad æqualitatem. Nec
etiam sine gratia ex acceptatione dei
possumus satisfacere. Dicere enim qd
Deus acceptat opera nostra est dice
re quod illa sūt accepta & grata deo,
sed si homo non habet gratiam non
poterunt eius opera esse grata deo.
Posset quidē Deus remittere sua om
nipotentia peccata propter actus exi
stentis in peccato, sed hæc non esset
satisfactio sed condonatio pura, & re
missio. Secundò potest homo confi
derari in gratia. Et secundum hanc
considerationem, si non habeamus
respectum ad passionem Christi, ad
huc non potest satisfacere ad æquali
tatem. Quia non sunt condignæ pas
siones

De satisfactione. 158

siones huius temporis ad futurā glo
riam. Item quia illa opera non sunt
nostra, & si habent fructum est ex
parte Dei. Potest tamen talis satisfac
cere ex liberalitate acceptantis. Si ve
rò consideretur homo in gratia, put
gratia est effectus passionis Christi,
sic propriissimè, & ad æqualitatem sa
tisfacit Deo: si iungamus merita no
stra meritis Christi, qui etiam inquā
tum homo satisfecit ad æqualitatem
iustitiæ, & quantitatis.

¶ Q V Æ R I tur, Vtrū vnus homo 183
possit pro alterius hominis poena sa
tisfacere? V. g. Petr⁹ post cōfessionē
manet reus ad poenā vt decet, est du
biū, an ego possim satisfacere p illo?
Resp. ex omniū sententiā qd sic. Ita ha
bet vsus Ecclesie. Nihil em̄ tā natura
te ē hōi qd vt quilibet vta⁹ re sua vt
vult: qre ergo nō potero vti hoc iei
nio meo vt voluero? vbi hoc phibuit
deus?

Satisfac
re potest
vnus pro
altero.

De satisfactione.

de? possū dare temporalia mea, quæ
non spiritualia. Item sufficiētissime
probat ex consuetudine Ecclesiæ
in qua vnus pro alio satisfacit. Item
Colossen. 1. dicit, nūc gaudeo in pas-
sionib' meis pro vobis: & adimpleo
quæ desunt passioni Christi in car-
ne mea pro corpore eius quod est Ec-
clesia. Item oratio mea valet alteri ad
gloriam: iuxta illud orate pro inuicē
vt saluemini Iacobi. 5. ergo etiam ad
remittendam poenam. Et si oratio,
ergo etiam alia opera bona. Item om-
nes sumus inuicem membra: vt dicitur
Romanos. 12. & Ephesios. 8. Sed
membra vnus corporis influunt in-
uicem, ergo.

184
Satisfacere
p vno
peccato
& non p
alio, an

Q V Æ R I T V R, Vtrū ho-
mo possit satisfacere pro vno pecca-
to non satisfaciendo pro alio? vtrum
homo existens in mortali, possit satis-
facere pro poena peccati mortalis iā
remissi?

De satisfactione. 159

remissi? Respondeo ex sententia om̃ possit
nium, impossibile est quod quis satis-
faciat prius p poena, quā p culpa. Et
hoc est notum & a nemine dubitatu
Si verò sit in peccato, an possit satis-
facere pro poena peccati iam dimis-
si? Respondeo, quod vel ista opera sa-
tisfactoria sunt iniuncta a confessore
vel non; sed voluntarie assumpta. Si
secundū communis sententia omnium
est quod nihil prossunt. 1. Corinthio.
13. Si tradidero corpus meum ita vt
ardeam, charitatem autē non habue-
ro nihil sum, nihil mihi prodest. Itē
opera illa ex se non sunt æqualia sa-
tisfactioni quam debet: nec etiam
ex liberalitate acceptantis, quia non
acceptantur cum procedāt ab inimi-
co Dei, ergo non sunt satisfactoria.
Si autem sint iniuncta a confessore,
licet Scotus videatur dicere quod va-
lent, tamen S. Tho. 4. d. 15. & Enri-
chus,

l. pro pec-
cato iam
remisso?



De satisfactione.

chus, quotlibeto. 8. q. 18. & Adrianus
q. quam de hoc facit. 4. & Palude. 4.
d. 15. & 22. dicunt quod nullo modo
valent. Et patet rationibus nunc fa-
ctis, nullus potest satisfacere sine gra-
tia: remissio enim peccati est maxima
amicitia Dei, qua non utitur nisi er-
ga amicos, ergo. Verum est quod ta-
lia opera iniuncta a confessore, & fa-
cta in peccato mortali, adueniente cha-
ritate (sive relinquunt post se effectum
sive non, hec enim distinctio friuola
est, & nunquam placuit viris doctis)
viuificantur & acceptantur a Deo:
ut bene dicit Caietanus, quia satisfac-
tio est pars sacramenti. Vnde si vir-
tus confessionis reddit, quare non &
satisfactionis? hoc pium est, sed tutius
est implere in gratia poenitentiam in-
iunctam. Verum est, quod illa opera
satisfactoria iniuncta a confessore, et
facta in mortali, quamuis non valeant
ad remis-

De satisfactione. 160

ad remissionem culpæ, tamen per il-
la impletur præceptum confessoris,
& non tenetur poenitens iterum im-
plere poenitentiam iniunctam.

Q. Q. V. A. R. I. T. V. R., Vtrum sa-
tisfactio debeat fieri per opera poena-
lia? Pro huius intelligentia oportet
prius intelligere, quid sit opus poena-
le. Opus poenale idem est quod ma-
lum poenæ, & malum nihil aliud est
quam priuatio boni. Triplex vero
est bonum, honestum, utile, & dele-
ctabile, poena proprie loquendo non
est priuatio boni honesti, quia hoc
est peccatum, sed est priuatio boni utilis
vel delectabilis, sicut dare elemosy-
nam, ieiunare, orare &c. Nunc dico quod
satisfactio debet fieri per opera poenalia.
Ita est consensus doctorum sententia. Probat,
quia satisfactio est opus iustitiæ, offensa
autem consistit in hoc quod subtrahimus deo
obedienciam, & accipimus facultatem pec-
candi quam in

185
Satisfa-
ctio fit p
operapoe-
nalia.

De satisfactione.

iure non habebamus. Cum ergo iustitia tendat ad æqualitatem, dignū est quod satisfaciamus per hoc quod subtrahamus à nobis quod iustū est, & nostrum est, pecuniā, vel coenā: sicut in lege fiebat satisfactio per cōtrapassum: oculum p oculo &c. Cōfirmatur exemplo Christi qui potēs per solam dilectionem Dei satisfacere, satisfecit per opera poenalia. Et quanto opus fuerit magis poenale, tātō erit magis satisfactorium coeteris paribus. Secundò dico (& credo esse probabile ac verū) quod per omne opus bonū possumus satisfacere: etiā per dilectionem Dei. Hoc tenet Scotus. Et pater, quia etiam inter homines fit satisfactio non solū per opera poenalia, sed etiam per omnia opera illa quæ læso complacent. Itē probatur, quia nullum est opus bonum quod nō sit poenale, ergo omne opus bonum

De satisfactione. 161

bonum est satisfactorium, quia lassat & defatigat hominem, vt contemplatio, & dilectio, quæ licet sint opera animæ, sed sunt animæ coniunctæ corpori: & haberemus magnum laborem si vellemus Deum diligere, vel proximum per vnā horam. Item per dilectionē Dei satisfacimus pro poenā peccati venialis: nam per illam remittitur veniale, vt diximus, ergo dilectio Dei est opus satisfactoriū. Itē quia dicere quod per dilectionē dei, & contemplationem, & alia id genus opera non satisfacimus, esset motuum magnum ad deterrendum homines à melioribus bonis.

Q V Æ R I T V R, Vtrum sit necessarium quod opera per quæ homo debet satisfacere sint libera, vel an possim satisfacere per opera aliā debita: vt per ieiunium quadragesimæ, vel orationem canonicarum horarum?

186
Satisfacere, an possimus per opera aliā debita?

De satisfactione.

Farum? Palude. 4. d. 15. q. 1. art. 2. dicit absolute, quod nemo satisfacit per opera aliás debita, & precepta. Vnde qui dat pauperi existenti in extrema necessitate omnia bona sua, non satisfacit. Idem dicit Maio. 4. d. 15. q. 2. & Almain. q. 1. & Silvester. Et probant quia vnico precio nō potest satisfieri duobus debitis, ergo eodem ieiunio non potest satisfacere quis pro peccatis, & Ecclesiæ. Itē quia sequeretur quod confessor posset iniungere clerico, quod diceret horas canonicas in poenitentiam, aut quod solueret decem aureos quos debet, quod quidē esset irrisio. Sed his non obstantibus, ego non dubito quin possimus satisfacere per opera aliás debita. Et puto erroneū dicere contrarium. Ita tenet Adrianus, q. quā de hoc fecit. Et probatur, Ecclesia instituit ieiuniū quadragesimale & alia, vt pro peccatis satisfacia

De satisfactione. 162

satisfaciamus, hæc fuit eius intentio, & sæpissimē orat in quadragesima vt acceptet Deus nostra ieiunia in remissione peccatorum, ergo illa sunt satisfactoria pro peccatis. Ita dicēdū est omnino, & vtinā vel sola ieiunia ab Ecclesia instituta ieiunaremus. Ad argumentū igitur, confessor posset imponere clerico q̄ diceret horas canonicas in poenitentia. Respo. primō quod non debet hoc facere, quia debet iuuare eum ad satisfaciendum ac proinde debet aliquid de nouo imponere. Secundō dico quod si faciat, factum erit, & aliquando expediet: vt si nobiles nunquā ieiunent quadragesimam, benē faciet confessor precipiens illis, ieiunetis hos quindecim dies q̄ remanēt de xl. Alia argumenta facile solvunt. Nā cū ieiuniū xl. sit satisfactorium, ergo pro aliquibus est satisfactorium, ergo pro me.

X ij Mirabi.

De satisfactione.

Mirabile enim est quod sit satisfactorium pro alijs & non pro me. Perderem ergo premium satisfactionis ieiunando quadragesimam propter Ecclesie preceptum. Certe non credo.

187
Poenitentiam impositam, an possimus implere in missa de precepto **Q V Æ R I T V R**, an qui impleret poenitentiam confessoris cum audit missam de precepto, satisfaciat? V.g. iniungit confessor septem psalmos recito eos inter audiendum missam die dominica, an satisfaciam precepto confessoris? Aliqui summistunc, quod non implet, sed Adrianus dicit, (& bene) quod implet & non peccat. Aliquo tamen modo facit irreuerenter.

188
Poenitentia imposita natur in reb⁹ alijs non debetis.
S E D quid si alicui sit iniunctum quod ieiunet tribus diebus quatuor temporum vel quadragesimae, an satisfaciat precepto confessoris? Respondeo quod non, quia oportet stare ad intentionem confessoris, qui si non explicet

De satisfactione. 163

plicet contrarium, intelligitur de diebus alijs non debetis. Secus esset de elemosyna, nam non dubito quin si confessor iniungat poenitenti quod det aureum pauperi, melius faceret & magis ad intentionem confessoris si det illum pauperi existenti in extrema necessitate.

189
S D V B I T A T V R, an oporteat quod homo satisfaciat per se ipsum? Respondeo, quod quilibet per se debet implere poenitentiam sibi iniunctam. Patet, quia id est preceptum, ut tenebimus pro nunc. Item quia poenitentia est ut medicina, modo medicina quae est mihi necessaria non confertur alteri: nisi confessor imponat sic poenitentiam, ieiuna tribus diebus vel fac quod alius ieiunet pro te. Si autem ego non possum bonum est, quod alteri committam ut ieiunet pro me.

189
Homo per se ipsum satisfaciat.

De satisfactione.

190 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum flagella inflicta à Deo in hoc mūdo sint satisfactoria pro peccatis? Vt Na buchodonosor ambulans in solitudine, sicut fera, & Dauid quando occisus fuit à Deo puer eius? Videtur q non, quia talia opera non sunt voluntaria, actus verò debet esse meritorius ad hoc quòd sit satisfactorius, sed nō potest esse meritorius nisi sit voluntarius, ergo. In oppositum est quia Nahum. i. dicitur non insurget bis tribulatio. Quod septuaginta interpretes verterunt, nō iudicabit Deus bis in idipsum, ergo si per has tribulationes quas patimur in hoc mundo non satisfacimus, bis de eodem iudicamur. Ad hanc questionem respondet. S. Tho. 4. d. 15. & in additionibus questio. 15. ar. 2. quòd poena pro peccato pōt dupliciter exigi. Vno modo ab illo cui non debetur satisfactio, sicut si occidi

De satisfactione. 164

si occidi hominem debeo satisfactio nem Deo. Si autem alius homo verberaret me ppter hoc, hæc poena nō habet rationem satisfactionis sed vindictæ: sicut si debeo tibi viginti, & alius accipit à me, per hoc ego non satisfacio tibi. Secundò modo potest exigi, seu infligi poena ab eo cui debetur satisfactio. & talis poena vocatur propriè satisfactio: sicut illi qui puniuntur à communitate & iudicibus. Hoc supposito dico, quòd poena à Deo inflicta potest esse satisfactoria. Probat. S. Th. quia poena illa potest esse opus peccatoris p hoc q volūtarie acceptat, & patienter sustinet: sicut Iob q dicebat, sicut dñō placuit ita factū est, sit nomē dñi bñdictū. Illud erat satisfactoriū, quia iā erat propriū illius. Si aut quis renitatur tali poenæ nō est satisfactoria: si talis resistentia sit vsque ad peccatū mortale.

X iij Vnde

De satisfactione.

Vnde infirmus qui vellet sanari si posset, sed quia non potest fert bono animo, in nomine domini satisfacit, non solum per patientiam quam habet, sed quia ipse poenae à deo inflictæ sunt satisfactoriæ de se: sicut etiam poenae purgatorii et multo melius. Dico præterea (& hoc est multum probabile, & verilimile) quod quicumque in gratia punitur à Deo in isto mundo, sufficienter punitur, & non punietur in alio seculo. Et maxime si morte cum puniat, tunc enim non dubito quin mors inflictæ à Christo (non loquor de morte naturali) omnem poenam deleat. Probatur, quia nulla est ratio iam quod Deus punit aliquem in vita, cur puniat partem & non totum. Hoc non negaret Hieronymus qui verbum mirabile dicit super illud Nahum. i. non confurget duplex tribulatio. Quod vos potestis videre si placuerit

De satisfactione. 165

cuerit in suo fonte.

¶ Q V Æ R I T V R, Quæ sint opera satisfactoria poenalia, vtrum sint tria quæ communiter ponuntur à Doctoribus, & à Magistro sententi. 4. d. 15. scilicet ieiunium, eleemosyna, & oratio? Respondeo, quod sic. Probat S. Tho. quia ut supra diximus, in satisfactione oportet quod sicut peccator usurpauit sibi quod non debet, ita auferat sibi aliquid quod ei competebat, putâ bona naturalia per ieiunium, bona temporalia per eleemosynam. Bona autem spiritualia non debent auferri, sed satisfacimus operibus spiritualibus cognoscendo quod sunt Dei, & petendo auxiliû, quod fit per orationem. Et in his includuntur omnia opera poenalia. In ieiunio opera afflictiua ex natura sua putâ peregrinatio, silentium &c. Prædicare verò, legere, & similia intelliguntur sub eleemo

191

Poenalia
opera satisfactoria
præcipua tria
ieiunium:
eleemosyna:
& oratio.



De satisfactiōe.

eleemosyna, quia sunt bona proximi exhibita.

192
Confessor obligare poenitentem ad aliquam satisfactionem.

QUÆRITVR, an confessor audiens confessionem possit obligare poenitentem ad aliquam satisfactionem? Puta ad hoc ut ieiunet, vel det eleemosynam? Scotus. 4. d. 18. & 19. tenet, quod confessor non potest obligare poenitentem si ipse noluerit acceptare. Si autem semel acceptauerit tenetur implere poenitentiam sub poena peccati mortalis. Idem tenet Gabriel. dist. 16. q. 2. dubio. 1. & 5. quia potest satisfacere in alia vita. Idem tenet Siluester verbo confessio. 1. q. 25. & 26. licet cum aliquibus limitationibus. Caieta. etiam q. 2. de satisfact. tenet q. poenitens non tenetur acceptare poenitentiam, saltim sub poena peccati mortalis, & si acceptet non tenetur eam implere sub poena peccati mortalis. Sed quicquid sit de his opinionibus

puto

De satisfactiōe. 166

puto esse probabilius q. poenitens sub poena peccati mortalis tenetur acceptare poenitentiam sibi iniunctam. Ita tenet Magist. 4. d. 18. & S. Tho. ibidem & in additionibus. q. 18. art. 3. & d. 16. in expositione textus. & Palu. 4. di. 20. q. 2. & Maio. d. 17. q. 2. & Alma. d. 18. & videtur sententia omnium sanctorum antiquorum, qui si peccatori graui iniungerent poenitentiam, & ille nolet acceptare, non reputarent eum (ut credo) esse in statu salutis. & probo quod teneatur acceptare, quia in cap. omnis, dicitur & iniunctam sibi poenitentiam pro viribus studeat adimplere. In predicto cap. est preceptum obligans ad confitendum semel in anno, sed sub eiusdem verbis dicitur quod impleat poenitentiam iniunctam, & confiteatur, ergo etiam illud est preceptum. Item ca. statuimus de male dicis dicitur si poenitentiam renuerit peccator

peccator iniunctam a sacerdote interdicatur ei ingressus Ecclesie. i. excommunicetur & Ecclesiastica careat sepultura. Et licet hoc intelligatur de poenitentia publica, tamen eadem ratione intelligendum est de secreta: quia quantum ad claves nihil refert utrum confessio fiat publice, vel secreta. Et credo quod qui antiquitus publice confitebantur, non iterum confitebantur secreta. Probatur etiam, sacerdos habet potestatem remittendi & soluendi culpam & poenam, ergo & ligandi quo ad culpam & poenam. Item quilibet iudex in foro contentioso habet potestatem imponendi poenam pro crimine, & alius tenetur acceptare, quare ergo iudex Ecclesiasticus non habebit hanc potestatem in suo foro?

193
Confes-
G Q V Æ R I T V R, Vtrum
sacerdos habeat potestatem imponendi

di quamcunque poenitentiam voluerit pro suo arbitrio? Respondeo, non oportet quod per poenitentiam iniunctam a confessore, poenitens satisfaciat pro tota poena omnium peccatorum suorum. Nam alias frustra esset purgatorium. Secundo dico, quod sacerdos non potest imponere quamcunque poenam grauem, & quando esset intollerabilis, poenitens non teneretur obedire. Vtrum autem debeat sacerdos ponere aliquam poenitentiam sub consilio, fac hoc, & si volueris fac etiam istud. Palude consilii ita facere, & Siluester, & alij. Hoc etiam laudat Sanctus Tho. propter quod dico, quod talis poenitentia propter consilium sacerdotis est magis meritoria, quam si ea faceret ex arbitrio proprio solummodo.

G Q V Æ R I T V R, Vtrum
secundus confessor possit commutare, vel

194
Confes-

De satisfactione.

for post re, vel tollere poenitentiam impositam a
mutare: primo confessore? De hoc sunt opinio-
vel tolle- nes. Silvester, & isti dicunt qd non po-
re poeni- test nisi confiteatur. Sed puto proba-
tentiam ab- bilius qd potest, quia secundus confes-
alio con- sor est iudex & habet potestatem su-
fessore in- iunctam per istum. Et ideo satis est quod poe-
iunctam nitens confiteatur peccatum illud, qd
non fecerit poenitentiam sibi iniun-
ctam ab alio, & potest confessor, vel
tollere totam, vel minuere, vel etiam
comutare. Vtrum autem confessor
teneatur semper aliquam iniungere
poenitentiam poenitenti, posset du-
bitari. Sed dico quod sic quia est iu-
dex, & grauitèr peccaret si nullam im-
poneret, nisi esset ex magna & ratio-
nabili causa, vt in articulo mortis. vel
si videret quod poenitens nullam ac-
ceptaret poenitentiam. Si tamen hoc
contingere possit vnquam.

Hæc de satisfactione dicta sufficiant.

¶ Sequi

De Extrema vnctione. 168

¶ Sequitur de Sacramento Extre-
mæ vnctionis:

De quo (licet sit sacramentum exeu-
tium) prius tractatur quam de matri-
monio, & de ordine. Quia prius agē-
dum est de sacramentis quæ pertinet
ad omnes christianos, quam de
his quæ spectant solum
ad certum genus per-
sonarum. Et de
hac mate-
ria

tractatur à Doctoribus,

4. distinct. 23.



R I M O quæri- 195
tur, an extrema vn- Extrema
ctio sit sacramentū? vnctio ē
Respondeo secundū sacramē-
omnes Catholicos tum.
quod sic. Quia est in-
uisibilis gratiæ visibilis forma, nam
signifi-

De Extrema vnctione.

significat gratiam interiorē, cū
eius effectus sit remouere reliquias
peccatorum. Et confert gratiam iux
ta illud Iacob. 5. & si in peccatis fue
rit dimittetur ei. Ex quo patet quod
si peccator cum sola attritione reci
piat hoc sacramentum, recipiet gra
tiam virtute illius, & remissionem
peccatorum mortalium. Item proba
tur quod sit sacramentum, quia in ca
pit. ad abolendam de hæreticis exco
municantur qui aliter sentiunt de sa
cramentis quam sentit Romana Ec
clesia: sed Ecclesia Romana in con
cilio Florentino sub Eugenio. 4. de
terminauit quod extrema vnctio est
vnum de septem sacramentis Ecce
siae. Et in capit. illud superfluum. 95.
distinctio. idem determinatur, ergo
ita tenendum est de fide & oppositū
est hæreticum.

¶ Quari

De extrema vnctione. 169

¶ Q V Æ R I T V R, à quo sit
hoc sacramentum institutum, an à
Christo? Magister. 4. d. 23. ex verbis
Hugonis ait, quod ab Apostolis, la
cob. 5. Sed cū sacramenta nouæ le
gis conferat gratiā quam solus Chri
stus cōfert: tenendum est omnino q
Christus instituit hoc sacramentum.
Nam instituere sacramenta pertinet
ad potestatem excellentiā quam so
lus Christus habuit. Quod autem di
cit Magister quod fuit ab Apostolis
institutum, intelligendum est secū
dum S. Tho. quod est ab Apostolis
promulgatum. Sed vbi legitur in sa
cra scriptura huius sacramenti insti
tutio? S. Tho. & omnes alii dicunt q
non est expressus locus vbi fuerit in
stitutum. Habemus tamen quod sit
sacramentum ex traditione Ecclesie
quæ in his quæ sunt fidei errare non
potest. Et hoc sufficit nobis. Euange

Y listæ

196
Extrema
vnctio,
an sit à
Christo
instituta.

De extrema vnctione.

lista non curauerunt tradere nisi necessaria ad salutem, vt de baptismo, poenitentia, Eucharistia, quæ sunt sacramenta necessaria. De cõfirmatione verò & extrema vnctione propterea siluerunt, quia non sunt necessaria ad salutem: quamuis Marci. 6. videatur fieri de hoc sacramento metio cū duodecim vngebāt infirmos oleo.

197
Vnctio-
nis extre-
mæ effe-
ctus.

Q V Æ R I T V R, quis sit effectus huius sacramenti? Respondeo quòd hoc sacramentum non imprimit characterem, & ideò est iterabile. Patet, quia in concilio Florētino dicitur quòd solum tria sacramenta imprimunt characterem, baptisumus, confirmatio, & ordo. Secundò dico quòd effectus principalis huius sacramenti est remissio peccatorum. Minus principalis est sanitas corporis. Dicente Iacobo, & alleuiabit eū dominus, & si in peccatis fuerit dimittetur

De extrema vnctione. 170

tur ei. Sed tota difficultas est, ad remissionem quorum peccatorum ordinatur. Ricardus, Bonauentura, Scotus, Durandus, & Maioris, dicunt quòd ordinatur ad remissionem venialium. Sed contra quia contra venialia sunt multa remedia, & faciliora, vt aqua benedicta, oratio dominica, transio pectoris &c. & in ceremonijs huius sacramenti, vna est confessio generalis, in qua remittuntur venialia, ergo non ordinatur ad remissionem venialium. Item quia si ordinaretur ad remissionem venialium deberet cõferri sanis. Dico igitur cum S. Tho. q. or dinatur ad reliquias peccatorum, quæ sunt, debilitas potentiarum, tristitia, & alia quæ impediunt animam cogitare de Deo. Et propterea cõfetur hoc sacramentum infirmis vt possint facilius resistere tẽtationibus demonum, quæ tunc maxime insurgunt,
Y ij & re-

De extrema vnctione.

et remotio illa est exhilaratio cordis
vt habetur in cap. vnico de sacra vn-
ctione. Idem dicit etiam Palude. No-
negamus tamen quin remittat venia-
lia, immo et aliquando remittit mor-
talia. In peccato ergo sunt tria. Ma-
cula, poena, & reliquia. Ad tollendā
maculam: in ingressu nouæ vitæ ordi-
natur baptismus. Post perditam verò
vitam spiritualement ordinatur poeni-
tentia ad tollendam maculā. Ad poe-
nam verò non est aliquid de per se
ordinatum. Manet ergo ad reliquias
peccatorum extrema vnctio. Et reli-
quie istę sunt quedam qualitates infe-
ctiue anime, & naturalis impotētia,
& ineptitudo quæ remanet post pec-
catum ad exercendum bona opera,
& ligamen quoddam animæ ad ope-
ra virtutis, quod prouenit à peccato.
De secūdo effectū qui est sanitas cor-
poralis, dicitur in concilio Florenti-
no quòd

De extrema vnctione.

no quòd non semper sequitur, sed
qñ expedit infirmis benè valere.

Q V Æ R I T V R, cū hic ¹⁹⁸ Extrema
sint multæ vnctiones, & multæ for- ^{vnctio}
mæ, an vnctio sit vnicum sacramen- ^{est vnicū}
tum, vel plura? Respondeo secundū ^{sacramē-}
omnes quòd est vnum sacramētum: ^{tum.}
sicut vnum artificiale, vt vna domus,
& vna curatio quæ fit in radicibus
peccatorum, hoc est in quinque sen-
sibus. Sed quæres in qua illarum vn-
ctionum datur gratia? Respondet. S.
Thomas, quòd in vltima.

Q V Æ R I T V R, quæ sit ¹⁹⁹ Oleū olī
materia huius sacramenti? Respond. ^{uarū est}
q omnes conueniunt quòd est oleū. ^{materia}
Et habetur ex verbis Iacobi. ^{sacramē-}
super eum vngentes eum oleo. Et in ^{ti vnctio}
cap. vnico de sacra vnctione. Et in cō- ^{nis.}
cilio Florentino. Et ratio conuenien-
tiæ est quia hæc curatio est vltima, &
debet esse perfecta: ac debet significa-

Y iij respem

De Extrema vnctione.

re spem qua tunc infirmus maximè indiget, quæ quidem spes significatur per lenitatem olei. Oleum enim est optimum ad curandum quia maximè penetratiuum est. Nomine autè olei intelligitur oleum oliuarum: sicut nomine panis intelligitur triticeus & nomine vini, vitis. Sufficeret autè oleum rosaceum nisi sit multum corruptum. Et in ea vnico de sacra vnctione, præcipitur quòd nò mittatur Balsamum. Idem habetur in Concilio Florentino. Hoc autem oleum de necessitate præcepti debet esse benedictum ab Episcopo: vt patet in dicto cap. vnico. Ratio quare debet esse benedictum est quia materia omnium sacramentorum habentium materiã præter actus recipientis, debet esse consecrata, seu sanctificata: quia est instrumentum ad conferendam sanctitatem. Materia autem sacramentorū quibus

De extrema vnctione. 172

quibus Christus vsus est non indigēt alia sanctificatione: quia per contactum sui sacratissimi corporis eã sanctificauit, vt aquam in baptismo, panem in Eucharistia. Materia verò extremæ vnctionis, & materia cōfirmationis indigēt benedictione: quia his sacramentis nō est vsus Christus. Posset autem simplex sacerdos ex commissione Papæ oleum consecrare, vt tenet Palude, Scotus, & Caietanus, 3. part. quæstio. 72. articulo. 3.

Q V Æ R I T V R, an esset verum sacramētū si quis vngeret oleo non consecrato? Palude, & Durand. dicunt quòd Papa non posset vngere oleo non cōsecrato. Caietanus dubitat, q̃ cōsecratio olei sit de necessitate sacramenti. Et ideò probabiliter credo, quòd non est de necessitate sacramenti licet sit de necessitate præcepti. Patet, quia Iacobi. 5. est expres

200
Oleū vn-
ctionis
oportet
esse cōse-
cratum,

Y iiii sa mate

De extrema vnctione.

sa materia huius sacramenti, & forma, & minister: & tamē nulla fit mētio de consecratione olei, ergo. Item in cap. pastoralis de sacramentis non iterandis, Innocentius tertius requisitus, an ille qui erat confirmatus oleo non benedicto, esset iterum confirmandus. Respondit nihil est iterandum sed cautē supplendum quod in cautē fuit omissum, ergo non erat repetenda forma: ac proinde fuit verum sacramentum. Et eadē ratio erit de extrema vnctione.

201
Forma sacramenti
vnctionis.

¶ Q V Æ R I T V R, quæ sit forma huius sacramenti? Respondeo quod forma est depræcativa quā nūc tenet Ecclesia, quia ex Iacobo patet sic debere esse cū dicat, orent p eo. Oratio autem idem est quod depræcatio. Ratio verò quare forma huius sacramenti non est indicatiua sed depræcativa, est quia iā infirmus est a se

De extrema vnctione. 173

se destitutus, & eget aliorum præcatione. Item quia iam trāsīt ad aliud forum & commendatur alteri foro per hoc sacramentum. Forma ergo qua nūc vtitur Ecclesia est de necessitate præcepti: vt patet in Concilio Florentino. Secundò dico, si aliquæ Ecclesiæ vtantur forma indicatiua, videtur pium quod sufficiat. Et hoc etiā ponit Ricardus, & Duran. quia aliās Ecclesia non permetteret tantū errorem. Quamuis Capreolus, nō putet esse probabile quod aliquæ Ecclesiæ vtantur forma indicatiua tantum Tertiò dico, qd Ecclesia posset mutare formam dummodo esset depræcativa: quia Iacob non dicit nisi orent. Est ergo forma, per istam vnctionē & suam pijsimam misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum auditum &c.

¶ Queritur

De extrema vnctione.

202

Vnctio-
nis sacra-
mentū nō
est de ne-
cessitate
salutis.

Q Q V Æ R I T V R, Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis? Respondeo secundum omnes quod non, sed sola tria baptismus, eu-
charistia, poenitentia, quæ ordinantur ad gratiam & remissionem peccatorum. Duo alia sūt quibus nolle uti esset peccatum mortale, ut confir-
matio, & extrema vnctio. Alia duo sunt quibus licet nolle uti, ut matri-
monium, & ordo. Vnde si quis etiā ex negligentia non reciperet extre-
mā vnctionem non peccaret morta-
liter. Si verò ex contemptu, peccaret mortaliter: ut si quis supposita fide hu-
ius sacramēti noller uti illo. Ita tenēt omnes, & Caietanus.

203
minister
sacramē-
ti vnctio-
nis est oīs
sacerdos.

¶ D E Ministro verò huius sacra-
menti, dico quod est omnis sacerdos
ut patet ex verbis Iacobi. Et quia hoc
ordinatur ad remissionem peccatorū
& omnis sacerdos potest peccata re-
mittere,

De extrema vnctione. 174

mittere, ac proinde quilibet sacerdos
potest hoc sacramentum ministrare,
nō ex commissione prælatorum sed
ex officio: quia hoc non pertinet ad
iurisdictionem. De iurē verò & non
de necessitate sacramenti requiritur
quod sit proprius sacerdos. Sed pro-
prio sacerdote deficiente quilibet sa-
cerdos (præter religiosos) in neces-
sitate potest & debet communicare in-
firmum & ungere.

Q Q V Æ R I T V R, an sanis
debeat hoc sacramentum conferri? Vnctio-
Respondeo secundum, S. Tho. & a-
lios, quod non, Patet ex verbis Iaco-
bi, infirmatur quis in vobis. Itē quia
hoc sacramentum est curatiuum, &
exteriorius debet significare quod inte-
rius facit; curatio autem solis infirmis
conuenit, ergo soli illi debent inun-
gi. Si autem quando vnguntur mori-
tur non procedatur vltē. Si verò
sit du

204
nis sacra-
mentū in-
firmis dā-
dum.

De extrema vnctione.

fit dubium vngat sub dubio dicens si
es mortuus non te vngo, si verò non
est mortuus, per istam vnctionem &
suam pijsimam &c.

205
Infirmi
in mortis
periculo
sunt vn-
gendi sed
non oēs.

¶ Q V Æ R I T V R, Vtrū om-
nes infirmi sint vngendi? Respond.
quod communis sententia est quod
solus infirmus q. est in periculo mor-
tis p.abili est capax huius sacramēti.
Probat. S. Tho. quia hoc sacramentū
est vltima medicina: vt etiam sonat
ipsum nomen extrema vnctio, ergo
est adhibenda quando non est aliud
remedium, nec spes. Nec tamen infir-
mi oēs qui sunt in tali periculo sunt
vngendi. Nā primò excipiuntur pue-
ri: quia in ipsa forma dicit indulgeat
tibi Deus quicquid deliquisti. Et ea-
dem ratione excipiuntur perpetuo de-
mentes, quia nunquā peccauerunt
actualiter. Nec beatissima virgo esset
vngenda, quia caruit omni peccato.

Is

De extrema vnctione. 175

Is autē qui adultus baptizatur, si illi-
co infirmetur ad mortem est vngen-
dus, vt tenet Palude, & Hostiē. quia
instant ei magna certamina. Excipiū-
tur etiam damnati ad mortem quia
non sunt iam capaces salutis corpora-
lis, qui est vnus effectus huius sacra-
menti. Excipiuntur etiam furiosi &
amentes qui habent dilucida interua-
la: nisi fuerint bonæ vitæ & formaliter
illud petierint. Hoc est propter
defectum venerationis.

¶ Q V Æ R I T V R, in quibus
partibus est vngendus infirmus? Vi-
detur quod in omnibus, quia signifi-
cat hoc sacramentum perfectam ani-
mæ curationem, ergo debet vngi in
toto corpore: quia anima est in quali-
bet parte corporis. Respondeo, quod
in medicationibus corporalibus ap-
plicantur medicinæ nō omnibus par-
tibus quæ dolēt: sed vbi est radix mor-
bi.

206
Infirmi
in quib⁹
corporis
partibus
vngendi.

De extrema vnctione.

bi. Et quia tres sunt radices morbi spiritalis: videlicet ratio dirigens, appetitus mouens & prosequens: & principia rationis per quae intelligit, sunt sensus: nihil enim in intellectu quin prius fuerit in sensu: ideo vnguntur omnes sensus. Principium verò mouens appetitum est dilectio: unde vnguntur renes ubi viget dilectio. Feminae verò propter honestatem, nec in renibus, nec in ventre sunt vngendae. Pedes verò vnguntur quia sunt prosequutiuus & executiuus se habent. Vnctio quidem in sensibus est de essentia, non autem vnctio in renibus. Quia principium dirigens est principium omnium aliorum. Et ideo in aliquibus partibus non vnguntur: & melius esset quod non esset in usu. At mutilati vnguntur in partibus proximis. Et etiam cecia natiuitate sunt in oculis vngendi. Quia tales possent per aliquas

De extrema vnctione. 176

aliquas sensationes desiderare videre mulieres.

¶ Q V A E R I T V R, Vtrum hoc sacramentum sit iterabile? Respondeo, quod sic in diuersis infirmitatibus. Quia non habet effectum perpetuum, & per iterationem non fit iniuria sacramento, quasi insufficiens sit. In eadem etiam infirmitate potest iterari. Quia habet pro materia infirmitatem periculosam: & sic quotiescunque sit in periculo mortis, putà si conualesceret & iterum perueniret ad periculum mortis esset vngendus.

¶ Et haec de extrema vnctione sint satis.

¶ Sequitur Sacramentum Ordinis de quo Magister & Doctores tractant in 4. d. 24. & deinceps. Primo

207
Vnctio-
nis sacra-
mentum
iterabile.

Ordines
omnes se
ptem, an
sint à Ch
risto in
stituti:



De sacramento ordinis.

RI M O igitur quæ
ritur, an omnes septem
ordines sint ex institu
tione diuina? Postquã
Magister egit de sacra
mentis quæ spectant ad priuatum re
medium singulorum fideiũ, hic in
cipit tractare de sacramentis quæ dã
tur in officium & bonum commune
vt ordo, & matrimonium. Respond.
igitur primò quòd de sacerdotio &
diachonatu nemo est q̃ ambigat quĩ
sint à Christo instituti, nec hæretici
hoc negant. Sed de alijs est dubiũ. Et
Magister quidem dicit quòd Chri
stus reliquit omnes illos ordines ser
uandos in Ecclesia. Et Palude. 4. d.
24. q. 1. tenet quòd omnes septem or
dines sunt ex institutione diuina. Ita
etiã. S. Tho. videtur sentire, quia hic
dicit quòd omnes septem ordines cõ
ferũt gratiã ex ope operato, quod nõ
posset

De sacramento ordinis. 177

posset esse si ab Ecclesia essent insti
tuti. Respondeo imprimis, quòd isti
septem ordines non sunt nouum in
uentum vt putant hæretici, sed est an
tiquissimum institutum quo nullum
est antiquius. Quod p̃batur testimo
nijs sanctorum Anacletus qui succes
sit Clementi in cap. 2. sui decreti dicit
Episcopus Deo sacrificas testes secũ
habeat & plures quã alij sacerdo
tes, in solemnioribus diebus habeat
tres, aut quinque diaconos & sub
diaconos: atque reliquos ministros
qui sacris induti &c. Ecce meminit
diaconorũ, subdiaconorũ, & alio
rũ & Ambrosius etiã sup illud Ephē.
4. ipse dedit quosdam quidem Apo
stolos, alios Euangelistas: fundat om
nes ordines in sacra scriptura. Et Eu
sebius lib. 6. Ecclesiasticæ hystoriæ
cap. 33. recitat Epistolam Corneli ad
Fabianum Antiochenum in qua nu
merat

De sacramento ordinis.

merat omnes ordines Ecclesie, qui quidem præcessit nos mille annis & supra. Et Hieronymus in argumento quod præponitur Epistolæ. i. The saloni. dicit, hos Thesalonicenses col laudat Apostolus scribens eis per Ti tum diachonum, & Onesimū accoli tum. In sacra verò scriptura non est de omnibus mētio. Possumus igitur dicere quòd omnes hi ordines fuerūt instituti à Christo in particulari ipso viuente, vel saltem generalitèr. Quia Christus dedit potestatem Ecclesie constituendi ministros, & consecran di eos ad sacrificium eucharistie. Et ad hūc sensū oēs hi ordines sunt insti tuti à Christo p hoc quod dedit pote statē Ecclesie cōsecrādi, & ordinādi ministros quotquot viderit expedire. **¶** QVÆritur, utrū ordo sit sacramē tū? Resp. & est cōclusio catholica, or do est sacramētū. Patet quia in cōcil. Florenti

209
Ordines
oēs an sit

De sacramento ordinis. 178

Florētī. numerat inter septē sacramē ta. Sed est dubiū, utrū oēs ordines sint sacramēta? Durādus dicit q solū sa cerdotiū p quod datur potestas spūa lis est sacramētū. Alij autē ordines sunt quædā sacramentalia. Adducit ad hoc multas rationes in. 4. d. 24. q. 2. quas ibi poteris videre. Cōtrariū te nent oēs Doctores, videlicet q omes ordines sunt verū sacramētū. Hoc as serit. S. Tho. Albertus mag. Bonauē. Almain, Maio. Pa. &c. Et patet quia quilibet ordo est sacre rei signū, & in eo dat aliquid spūale: quia si alij ordi nes essent sacramēta, darent simul cū sacerdotio. Sed ritus Ecclesie est in contrariū: immo multi recipiūt mi nores ordines nolētes vltērius pgre di, ergo. Ego nisi esset opinio tātorū Doctōrū in cōtrariū mallē tenere cū Durā. nescio em̄ quid cogat ponere quatuor ordines minores esse sacra mentū.

De sacramento ordinis.

mētū. Nā quę potestas est illa spūalis
in accolito, deferre cereos & offerre
materiā subdiachono? Itē prima rōsu
ra nec est sacramētū, nec pprie ordo
& in hostiario qui habet apire fores
Ecclesię &c. Sed tñ quia oēs opposi
tū tenēt nō auderē hoc tenere. Caiet.
in. q. quam fecit de ritu ordinis, tenet
cum Durando quòd solum sacerdo
tium est ordo, & sacramētum à Xpo
institutum, omnia verò alia sunt sa
cramentalia. Idem videtur dicere. 3.
p. q. 64. ar. 3. 1. Dico igitur ad hęc quę
stionem quòd tenēda est cōmunis o
pinio. Secūdo dico, quòd opinio Du
randi, & Caietani est probabilissima
scilicet quòd solum sacerdotium est
sacramentum, vel saltem quòd qua
tuor minores ordines non sunt sacra
mentum. Hoc probatur, quia sacra
mentum est de iure diuino, sed non
omnes ordines sūt de iure diuino, ergo
Proba

De sacramento ordinis. 179

Probatur minor, nam ca. à multis de
etate & qualitate ordinandorum In
nocentius vir doctissimus allegās Vr
banum Papam dicit, Urbanus ait q
solum præsbyteratus & diachonatus
sunt sacri ordines, & quòd illi solum
leguntur fuisse in primitiua Ecclesia
Et illa sententia Urbani habetur ca.
nullus. d. 60. & in dicto ca. à multis, di
cit Innocēt. 3^o. subdiachonatus hodie
inter sacros ordines computatur, er
go nō antea. Itē. 1. Timothe. 3. & ad
Titum. 1. Paulus describit mores E
piscoporum, & diachonorum: & ni
hil dicit de subdiachonis, nec de alijs
minoribus ordinibus. Fuit tamē mē
tio de minorib⁹ ordinibus apud Dio
nyfi. ca. 3. Ecclesiasticę Ierarchię vbi
etiā meminit de hostiarijs. & beatus
Ignatius Martyr epistola. 8. ad Antio
chenos cum duceretur ad martyriū.
Saluto sanctū presbyterū vestrum, sa

De sacramento ordinis.

Intō diachonos subdiachonos accoli-
tos, exorcistas &c. Et est determina-
tio concilij Laodi. cap. 23. & Calced.
cap. 14. & Carthaginensis tertij cap.
16. & Carthaginensis quarti ca. 6. &
Tolletani primi cap. 28. in omnibus
his approbantur minores ordines. Et
in epistola secunda beati Clementis
decretum Innocentij tertij. Et decre-
tum Zozimi capit. 3. sunt ergo mi-
nores ordines ab antiquo in Ecclesia
Et sic est probabile quod sūt de iure
diuino, & per consequens sacramētū.

210
In sacra-
mēto or-
dinis re-
quiritur
materia.
GVÆRITVR, Vtrum in
hoc sacramēto requiratur aliqua ma-
teria? Respondeo, q̄ sic. Quia omnia
sacramenta constant ex rebus & ver-
bis, vt ait August. & Magist. Hæc est
omniū sentētia, Sed, S. Tho. ponit dif-
ferentiā inter materiā aliorum sacra-
mentorū, & materiā huius. Quia in
alijs sacramentis tota efficacia est ab
ipso

De sacramento ordinis. 180
ipso Deo & sacramēto, sed in hoc ef-
ficacia est partim à ministro: Episco-
pus em̄ dat potestātē. Idcirco in alijs
sacramentis materia concurrit vt det
perfectionem sacramento, quia mi-
nister nihil facit, in hoc autem sacra-
mento materia se habet solū mate-
rialit̄. Et licet in hoc cōueniant om-
nes non est tamē mihi certum quod
sit necessarium ex iure diuino q̄ tra-
datur calix præsbytero. Quia in scri-
ptura non habetur q̄ fiebat nisi per
manuū impositionē. i. Timotheū. 4.
& 5. nec etiā requiritur manuū im-
positio: vt patet in ca. præsbyter de sacra-
mētis nō iterādis. Ideo forsā solis ver-
bis cōsecrat ep̄s sacerdotes et alios mi-
nistros. Nolo tñ aliqd nouū asserere.
GVÆRITVR, supposito q̄ requirāt
materia, an sit necessarius contactus
materiæ, putā calicis, vel libri? Caiet.
quolibeto. i. q. 16. dicit q̄ sine dubio

Z iij requiritur.

211
In sacra-
mēto or-
dinis, an
requira-
tur cōta-
ctus ma-
teriæ.

De sacramento ordinis.

requiritur realis contactus: nec hoc
debet haberi pro opinione. Quia in
omnibus alijs sacramentis ubi est ma-
teria requiritur contactus realis: ut in
baptismo, confirmatione, & extrema
unctione, ergo etiam hic. Et hoc etiā
significatur in forma, quia dicitur ac-
cipe calicem, vel librum. S. Th. in ad-
ditionibus. q. 34. ar. 5. 3. relinquit hoc
sub dubio. Et credo quod posset susti-
neri quod non est necessarius iste con-
tactus. Nec ego damnam eum qui
negligentia vel alia ex causa non tan-
geret calicem, & haberem eum pro
sacerdote. Quia tempore Apostolorū
non erat necessarium nisi imponere
manus. De alijs minoribus ordinib.
non est dubium nisi quod nō requi-
riur. Verum est quod si deficeret il-
lud per quod Ecclesia intendit trade-
re officium, quod non haberet illud.
Durandus dicit, quod in suo Episcopa-
tu nō

De sacramento ordinis. 181

patu non tradebatur liber diacho-
nis. Sed sequenda est communis opi-
nio. Iste autem cōtactus debet esse si-
mul cum verbis, ut verificetur forma
quæ de præsenti dicit accipe. Sed sa-
tis est quod sit ibi similtas moralis:
sufficit enim, q post verba sine mul-
ta mora succedat contactus.

Q V Æ R I T V R, an ordo
imprimat characterem? Respondeo q
sic, q character ē potestas ad aliquid
spirituale: & hic datur potestas circa
sacramētum eucharistiæ. Et ita etiā
habetur in concilio Florentino. Et
de sacerdotio non est dubitandum.
De alijs si nō sunt sacramenta nō est
opus dicere quod imprimant chara-
terem.

Q V Æ R I T V R, an sit ordo
in his sacramētis? i. an possit fieri dia-
chonus qui non est subdiaconus?
Respondeo quod est præceptū quod
seruetur

212
ordo im-
primat
characte-
rem.

213
In ordi-
nibus re-
cipiendis

De sacramento ordinis.

seruetur ordo, & qui illum non seruaret peccaret mortaliter. Secundo dico quod iste ordo non est de necessitate sacramenti. Patet in cap. vnico de clerico ordinato per saltu. Et qui sic est ordinatus debet suscipere ordines quos omisit dumtaxat a quocunque ordine incipiat. Si autem non sit baptizatus & suscepit ordinem non est ordinatus: vt patet in ca. veniens de presbytero iam ordinato & non baptizato, vbi precipitur quod baptizetur & iterum ordinetur. Si autem ordinetur antequam sit confirmatus ordo tenet. Et puto quod qui ex negligentia hoc preteriret non peccaret mortaliter, licet male faceret. Quia non inuenio preceptum aliquod.

¶ Q V Æ R I T V R, an qui suscipit ordines in peccato mortali peccet mortaliter? Respondeo quod si suscipiat sacerdotium peccat mortaliter.

214
Ordines
recipiēs
in pecca

De sacramento ordinis. 182

taliter, & est sacrilegus. Idem est de to mortalijs ordinibus si sint sacramenta. Si autem non sint sacramenta videtur quod non sit mortale, licet sit graue peccatum maxime si suscipiat diachonatum quod ordinatur proxime ad eucharistiam. Sed vtrum peccet mortaliter qui exercet officia sua in peccato mortali? de sacerdotio clarum est. De alijs ordinibus si sunt sacramenta est mortale. Et quia hoc communiter non tenetur quod tales peccent mortaliter, ideo verifimilius est quod hec non sint sacramenta. Nihilominus (citra mortale) grauiter peccat talis.

¶ Q V Æ R I T V R, quis sit collator huius sacramenti? S. Tho. cum alijs dicit quod solus Episcopus est minister ex officio suo. Patet quia solus Episcopus potest consecrare temple, vasa & vestes sacras, sed homo magis dicatur diuino cultui per susceptionem ordinis quam illa, ergo. Item patet ex capitulo quanto extra de consuetudine.

Sed

li. an peccet mortaliter?

215
Ordinū
collator
quis sit?



De sacramento ordinis

Sed utrum conferre ordines possit committi non Episcopo? Respondeo de minoribus ordinibus iam iniure est collata potestas aliquibus non Episcopis. Possunt enim minores ordines conferre presbyteri cardinales, & aliqui abbates sancti Benedicti circa monachos suos, & laicos sibi subditos. Ut habetur. 21. d. cap. 1. & 2. Et d. 69. cap. quoniam. Et de etate & qualitate. ca. cum contingat, & ca. abbates de privilegijs li. 6. & in multis alijs locis iuris S. Tho. 3. p. q. 72. ar. 11. & 4. d. 7. q. 3. ar. 1. quæstionacula. 3. ait quod solus Episcopus habet ex officio suo conferre ordines, & quod Episcopus non potest committere non Episcopo potestatem conferendi ordines, etiam minores: & si committeret nihil esset factum. Papa vero potest committere sacerdoti collationem minorum ordinum: & revera iam commisit. Quartò dicit S. Tho. quod

De sacramento ordinis 183

quod collatio ordinum etiam minorum non potest committi non sacerdoti, nec collatio maiorum ordinum potest committi nisi Episcopo dumtaxat. Idem tenet Palude. 4. d. 7. q. 4. cõclusionē. 2. Nam Episcopus & Papa non habent maiorem potestatem circa corpus Christi verum quàm sacerdos: licet circa corpus Christi mysticum quod est Ecclesia Papa habeat plenissimam potestatem ac proinde illa quæ spectant ad corpus Christi mysticum subsunt potestati Papæ. Et quia potestas conferendi ordines est solum potestas circa corpus Christi mysticum, ideo Papa potest committere alteri talem potestatem. Quia verò potestas supra corpus Christi mysticum præsupponit potestatem supra corpus Christi verum: ideo Papa non potest committere potestatem conferendi ordines nisi sacerdoti, qui solus ha-



De sacramento ordinis.

216
Papa, an
possit co
mittere
facerdoti
potestate
conferen
di maio
res ordi
nes?

lus hēt potestātē sup corp^o xpi verū
Q Q V Æ R I T V R, vtrum Pa
pa possit committere potestatem cō
ferendi maiores ordines sacerdoti nō
Episcopo? S. Tho. & Palude, & oēs
facerdoti dicunt quod nō, nihilominus (vt fer
tur) Papa defacto cōmissit quibus
dam Abbatibus. S. benedicti. Saltem
de subdiachonatu vidi ego bullā Pa
pae quibusdam Abbatibus ordinis
Cisterciensiu concedētis quod pos
sent conferre subdiachonatum. Et
alij dicūt quod diachonatum etiam.
Si hoc ita est, ego dico quod factum
tenet, excepto sacerdotio: aliās esset
intollerabilis error. Quamuis de hoc
dubiret Maioris dicens q Papa extē
dit potestatem suam, & quod secu
rius esset ab alio sumere. Sed puto il
lud securum & sine serupulo
Sed quæritur vtrum Episcopi hæ
retici, scismatici, aut excōmunicati,
possint

De sacramento ordinis. 184

possint ordines conferre? Respōdeo,
quod peccant tam recipientes, quam
ipsi conferentes, nihilominus tamen
veros ordines, & verum sacramentū
conferunt. Non est dubium.

Q Q V Æ ritur de impedimentis ordi
nādorū, vtrū fœmina possit ordinari
Resp. secundum omnes quod non.
Probat S. Tho. quia ordinati in Ec
clesia præficiūtur alijs, fœminæ verò
officiū est subesse. Et prohibitū est
eis in Ecclesia loqui, quod est officii
sacerdotū. Item secūdu Paulū. 1. Co
rinth. 11. mulieres nō debent tonderi,
sed initium ordinis est tonsura, ergo.
G D E pueris verò non habentibus
vsum rationis. Dicit S. Tho. quod es
set contra præceptū eos ordinare sal
tim maioribus ordinibus, quia mino
rib^o permittitur in septenio. Secūdo
dicit quod si puer in cunis ordinare
tur in sacerdotē esset verè ordinatus.

217
Fœmina
ordinari
non po
test.

218
Pueri: an
possint
ordinari?

quia

De sacramento ordinis.

Quia hoc sacramentum non requirit actū ex parte suscipientis sicuti & baptismus & cōfirmatio. Homicida autem post baptismum non potest ordinari extraditione Ecclesiæ. Si autem defacto ordinetur tenebit.

719
Homici
da & nau
tilator
nō pōt
ordinari
nisi occi
dat in sui
defensio
nē incul
pabilem.

Q P E R homicidam verò intelligitur in proposito, omnis voluntariè occidens, aut mutilans alium, vel se ipsum post baptismum: siue id fiat licitè, siue illicitè. Omnis talis est irregularis, vt Iudex, lictor, & etiam mādans, præcipiens, consulens vt aduocatus. & extēditur hæc irregularitas ad eos qui committantur malefactorum seruātes ne rapiant illi qui sunt morte plectēdi, quia quodammodo cooperātur homicidio. Nescio tamē an hoc sit expressum in iure, si nō est nollem eos condemnare: nisi propterea quòd qui concommittantur sic sunt causa mortis, quòd non sequantur

De sacramento ordinis. 185

tur mors si ipsi non custodirent reū. Qui autem pugno extrahit dentem nō dicitur mutilator, ac proinde nec est irregularis: quia pœnæ iuris sunt restringendæ non ampliandæ. De illis qui sunt causa q̄ alij citiùs moriātur, vt assistentes infirmis, & vertentes illos. Dico quòd si hoc faciāt hoc pretextu vt citiùs moriatur, fortè mānent irregulares. Si verò bona fide id faciant, non puto eos incurrere irregularitatem quæ est grauissima Ecclesiæ pœna. Si autem quispiam se defendendo alium occīdat, antiquitus & tempore. S. Tho. erat irregularis, vt ipse ait. 3. p. q. 39. art. 4. Sed hoc reuocatum est per nouam clementiam si se defēdat cum moderamine inculpate tutelæ. Et talis non erit irregularis, sed poterit illotis manibus celebrare. Ecclesiastici quoque ponentes iudices, & exhortantes vt fer

Aa uent

De sacramento ordinis: 1
nient iustitiam, non sunt irregulares.
Non defendens autem alium qui oc-
ciditur, si ex officio tenebatur defen-
dere, est irregularis. Si vero non tene-
batur ex officio non erit irregularis.
¶ Q V Æ R I T V R, de annexis
ordini. Primò de tonsura, an sit conue-
niens quòd Ecclesiastici tondeantur?
S. Tho. & omnes dicunt esse conue-
niens. Primò ratione figuræ, nam si-
gnificatur ecclesiasticos esse Reges:
iuxta illud Petri, vos autè genus ele-
ctum, regale sacerdotium. Et figura
circularis est perfecta, significat per-
fectionem quam habere debet supra
omnes alios, qui debet regere in spi-
ritualibus. Tondentur autem in su-
periori parte, ne mens eorum tempo-
ralibus impediatur à divinis contem-
plandis. Vel ut ait Beda, & Rabanus
gestamus coronam nò quia Aposto-
lus Petrus sic attòsus est, sed propter
passionē

220
Clericis
tonsura cō-
ueniēter
datur.

De sacramento ordinis 186
passionē Christi in qua ipse coro-
nā spineā portavit. In cōcilio Tolle-
tano. 4. sub Isydoro cap. 41. reprehē-
duntur omnes clerici qui in sūmitate
capitis modicū circulum tōdebāt, &
dicitur quòd iste est modus hæretico-
rū, & mādatur quòd de tonsō superi-
us toto capite, inferius solum circulū
coronæ relinqūat. Hæc in Hispania
servabatur. Iam omnia lapsa sunt in
deterius. Tonsura autē ista nō est or-
do secundum Sanctum Thomam.
Nam ordines non dantur sine cele-
bratione missæ, tonsura autem datur
extra celebrationem. Item quia per
tonsuram nulla potestas particularis
spiritualis datur, nec tonsura ordi-
natur ad eucharistiam ad quam om-
nes ordines diriguntur: & sic pro-
priè loquendo non est ordo, quam-
vis in ea. cū cōtingat, de ætate & qua-
litate ordinādorū, clericatus vocetur.
Aa ij Sed

De sacramento ordinis.
Sed capitur ibi ordo large. Est autē
Hispaniæ magnus abusus quod con-
sulantur sine quacunque intentione
veniendi ad chorum. Et ego non du-
bito quin peccent plusquam veniali-
ter Episcopi qui hoc sciunt, & tamē
de hoc non poenitent. De dignitate
Episcoporum cardinalium, quam an-
tiqua sit, & vtrum dignitas Episco-
porum sit iure diuino maior quam cō-
terorum sacerdotum. Quia raro hac
scientia fideles indigent nihil impre-
sentiarum ponendum iudicauī.

Et hæc de ordine dicta
sufficiant.

Sequitur de sacramento
matrimonij.

De sacra

De sacramento matrimo. 187



E sacramento
matrimonij tra-
ctat Magist. 4.
dist. 26. & reijcit
illud in vltimū
locum quia mi-
nus spiritualita-
tis habet. Vel quia prius tractandū
erat de sacramentis quæ ordinantur
ad propagationem spiritualē, & po-
stremo de matrimonio quod quidē
ordinatur ad propagationem corpo-
ralem seu temporalem

¶ QVÆRITVR, in pri-
mis vtrum matrimoniū sit sacramē-
tum? Respondeo quod sic, & nō est
dubium. Nam Ephesios 5. dicitur sa-
cramentum hoc magnum est: ego
autem dico in Christo & Ecclesia.
Erit etiam determinatur in conci-
lio Florētino, sub Eugenio. 4. Vtrū
Aa iij autē

221
Matri-
moniū
est sacra-
mentum.



De matrimonio.

autem conferat gratiam? Respōdeo quōd ex eo quōd est sacramentū cōfert gratiam non ponentibus obicē, & ritē suscipientibus, vt determinatur in concilio Tridentino sessione septima capitulo. 6. 7. & 8. Instituit autem Christus hoc sacramentum Matthæi. 19. quando illud commendauit, & præcepit inseparabilitatem dicens: quos Deus coniungit &c. ex quo, & ex traditione Apostolorum & magis ex traditione Ecclesiæ habemus quod matrimonium sit sacramentum.

222
Matrimonium
per procuratores
contractum non



VERITUR, Vtrum matrimonium contractum per procuratores sit sacramentum? Respon. Caieta. q. nō. Quia nulum sacramentum potest cōfici per procuratores. Itē quia receptio gratiæ est actus personalis, & non potest

De matrimonio. 188

test dari vni pro altero: sed in quolibet sacramento nouæ legis cōfertur gratia, ergo. Dicimus tñ q. licet talis contractus nō sit sacramentum, est tñ verum matrimonium. Et ita factum fuit Genesis. 24. per Heliezer seruū Abraham & patrē Rebecæ. Dicit Caieta. q. facilius posset Papa dispensare in hoc matrimonio, quam in eo quod est sacramentum contractum, scilicet inter præsentēs & per verba de præsentī.

Sed cū in oī sacramento iueniatur materia & forma, quæritur quæ sit materia, & quæ forma huius sacramenti? Paulus. 4. d. 26. ait q. coniuges se habent vt materia, & verba vt forma. Capreolus. d. 26. dicit hoc esse probabile. Melius tñ dicitur cum. S. Tho. q. verba vnius coniugis sunt materia, & verba alterius sunt forma: putā verba quæ primo proferuntur sunt materia, & quæ proferuntur vltimo sunt forma, quia

Aa iiij pe 1

223
Matrimonij
materia
& forma

De matrimonio.

perficiunt sacramentum. Ita ait sanctus Tho. 4. d. 26. q. 2. ar. 1. 2. & 4. d. 1. q. 1. ar. 1. questioncula. 5. 2. Et ita tenendum est sine dubio.

224
Matrimonium est obligatio mutua inter virum & uxorem. **Q. V. A. E. R. I. T. V. R.**, cum in matrimonio inveniatur quatuor, scilicet consensus, contractus, mutua obligatio, vinculum & copula carnalis, quod horum sit matrimonium? Respondendo primò quòd non est copula carnalis. Nà inter Mariam & Ioseph fuit verum matrimoniũ sine tali copula. Sècundò dico quòd nec consensus est matrimonium. Patet quia matrimonium semper durat, consensus verò non semper durat. Et si dicas quòd durat virtualitèr, dico quòd hoc nihil est, quia aliquando poenitent ambo, & dolent de matrimonio. Tertiò dico quòd nec ipse contractus est matrimonium. Quia contractus non est nisi expressio consensus, sed consensus

De matrimonio. 189

non est matrimonium, ergo nec expressio illius. Item quia matrimonium semper durat estque inseparabile, contractus verò finitur. Restat igitur quòd matrimonium est vinculum & obligatio illa mutua inter virum & foeminam. Patet quia matrimonium nihil aliud sonat quàm organum quoddam & instrumentum ordinatum ad procreandos liberos, sed vinculum istud quod ponimus ad copulam carnalem inter virum et uxorem requiritur & est ne cessariũ: & sufficiens ad procreationem liberorum, ac eorundem instructionem ergo illud est matrimonium. Istam mutuam obligationem ponit Paulus, primà Corinthiorum. 7. mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir: similiter & vir potestatem sui corporis non habet sed mulier &c.

¶ Quari

225
Cōfēsus
in matri-
monio
necessari-
us.

De matrimonio.

QUÆRITVR, de causa
huius vinculi, vtrum ad hoc vinculū
causādum requiratur & sufficiat cō-
sensus? Respondeo, quod consensus
requiritur & est omnino necessarius
& sufficiens causa matrimonij: & in
hoc omnes doctores cōueniunt. Sed
dices nemo erit certus de matrimo-
nio, quia nemo potest esse certus de
consensu alterius coniugis. Respon-
deo, quod nō requiritur quod habea-
mus certitudinē euidentiā, aut fidei
de cōsensu alterius, sed sufficit certitu-
do moralis ad securitatē cōsciētiarū.
SED quid si vnus coniugum ha-
beat certas coniecturas quod alter cō-
iux non consensit, vt quando quis cō-
trahit cū puella quæ omnino respue-
bat tale cōiugiū, tamē victa fuit à pa-
rentib⁹, an talis possit exigere & red-
dere debitū? Scotus, 3. d. 4. & alij do-
ctores dicunt, q̄ quando non constat
quod

226
Dubitās
de cōfē-
su coniu-
gis quid
facturus.

De matrimonio. 190

quod fuit timor cadens in virū cōstā-
tem, & quod ex tali metu consensit,
si illa dixit quod accipiebat eū in vi-
rum, deponenda est conscientia, & li-
citur est reddere & exigere debitū
& non est dubium de hoc. Si autem
non possit conscientiam deponere,
quia vidit maximā resistantiam puel-
læ, & modo dicit se non consensisse.
Dico quod hac conscientia durante,
nec potest petere, nec reddere: immo
dico quod in tali casu esto illa petat,
non potest vir reddere debitum, nec
peccat per hoc: sed debet illi dicere
quod consentiat modo. Et si consen-
tit, benē quidem. Si autem dicat quod
nec tunc vult consentire, non potest
exigere, nec reddere: non est dubiū.
Si autē sit dubiū p vtraque parte depo-
nat cōscientiā, & petat & reddat. Qd
si nō potuerit cōsciētā deponere, nō
poterit petere, nec reddat debitum.

Si verò

De matrimonio.

Si verò habuerit formidinem quòd illa non consensit. Dico quòd sufficiet probabilitas pro altera parte, & agat contra illam formidinem. Et si in tali casu dicat quòd non consensit non credat ei: nam si crediderit non poterit ad eam accedere. Et si illa petierit debitum faciat eam prius consentire & postea reddat.

227
Cōiugū
altero di
cente se
non con
sēsisse, an
alter li
ber ma
neat.
G Q V Æ R I T V R, quid faciendum quādo aliquis contraxit cū aliqua secretē et postea ille negat matrimonium, & contrahit publicē cū alia, an illa prius relicta possit contrahere cum alio? Respondeo, quòd si illa habeat apparentias quòd ille non consensit secum in matrimonio: ut putat quia erat magna inæqualitas inter illos, quia ille erat nobilis, & ipsa filia agricolæ, & ipse iurat se non cōsēsisse cum ea, tunc apparentia sufficiens est quòd non consensit; & sic illa poterit

De matrimonio. 191

la poterit transire ad matrimonium aliud. Si tamen illa non potest omnino credere nisi quòd consensit. Dico quòd cum illa conscientia nō potest accedere ad aliud matrimonium.

228
G Q V Æ R I T V R, an requiratur q̄ consensus interior exprimat̄ur exteriorius ad hoc ut fiat matrimonium? Respondeo secundum omnes quòd sic. Pater apud S. Tho. 4. d. 27. q. 2. Et Palude ibi. q. 2. ar. 2. & Durandus ibi. q. 1. & Scotus. q. unica. Et glosa capituli. tuæ fraternitatis extra de sponsalibus. Matrimonium enim est sacramentum, at in sacramento oportet q̄ interueniat aliquod signum sensibile. Et in cap. cum apud de sponsalibus dicitur quòd requiritur expressio exterior nō solum ad hoc quòd cognoscatur, sed etiam ad hoc ut sit matrimonium. Item probatur quia nunc homines se contraxisse putant donec profectus

proferatur verba, quantumcunque cognoscant inuicem consensus interiores. Sufficiunt autem signa exprimentia hunc consensum: & illa vocantur in proposito verba. Et etiam si pater loco puellæ dicat quod sic, illa præ recundia tacente. Hoc sufficit, non est dubium. Si verò alius à patre exprimeret consensum puellæ, ipsa tacente & consentiente, sufficiet in foro conscientie. Sed fortè in foro contentiosò dānaretur & non admitteretur.

229 **Q**UÆSTIO Vtrum ad matrimoniū sufficiat consensus & verba de futuro? **R**espondeo q̄ non, sed requiritur q̄ consensus & verba sint de præsentibus. Ut expressè habetur in cap. tuæ fraternitatis de sponsalibus, accipio te in meam in crastinum & deinceps, non est matrimonium. Si autem dixerit aliqua verba ambigua quæ possunt habere duplicem sensum, standum est in

est in foro conscientie intentioni cū qua illa protulit: an scilicet dixerit ea animo contrahendi, an nō. In foro aut exteriori standum est coniecturis.

QUÆRITUR, de illo qui contraxit cum aliqua, proferens exteriorius verba & interiorius non habens consensum, an sit matrimonium? **R**espondeo, quod non. Quia deficit consensus interior. Ideò caueant sibi futuræ puellæ. Sed vtrum saltem talis teneatur eam ducere in uxorem?

Scorus. 4. distin. 30. quest. 1. dicit omnino quod sic: quia fecit illi iniuriam in illo contractu exteriori non consentiendo. Idē dicit Adrianus, & Palude. Ideò ne putent isti nequam homines impune se hæc scelera patrare. **S.** Tho. d. 27. q. 1. ar. 2. quest. 1. dicit q̄ in foro conscientie nō impune agit qui sic deludit puellā: non tamen dicit quod tenetur eam ducere.

Nec

De matrimonio.

Nec qui dicunt quod tenetur ea ducere sufficienter probant. Timeo tamen quod est sicut illi dicunt, & est verisimile, & vellem esset verum.

231 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum qui contraxit matrimonium possit ad religionem transire? Respondeo, quod postquam matrimonium est consummatum non potest. Et ita tenent omnes Doctores. Et est determinatio ecclesie. Probat S. Tho. quia nullus potest dare alienum, sed consummato matrimonio neuter coniugum est sui iuris: iuxta illud Pauli vir sui corporis potestatem non habet sed vxor, ergo. Et de hoc sunt multa iura in titulo de conuersione coniugatorum. Sed ab hac regula generali sunt exceptiones. Prima quando vnus coniugum commisit adulterium, alter potest transire ad religionem libere: vt habetur expresse ca. agathose. 27. q. 2

Secun

De matrimonio. 193

Secunda exceptio est si vterque coniugum voluerit profiteri religionem, tunc licebit ambobus ingredi eam. Est tamen notandum quod de licentia vnus coniugis alter potest transire ad religionem, dummodo ille qui dat licentiam ingrediatur etiam religionem, vel sit in ætate senili in qua non sit ei periculum continetie. Nam si tale periculum ei immineret illa licentia nihil valeret, & professio alterius nulla esset. Si autem sit in ætate tam senili quod iudicio prelatorum non sit ei periculum de castitate, tunc potest dare licentiam etiam si alter coniux maneat in seculo. De istis sunt multa loca in iure videatis vos illa. Dicit etiam Palud. 4. d. 27. q. 3. quod quotienscunque licet viro transire ad religionem, licet etiam ei transire ad sacros ordines in seculo. In nullo doctore hoc inueni, & credo quod dicitur

Bb verum,

De matrimonio.

Verum, quia tunc nullum est impedimentum. Vnde si vxor comisit adulterium, maritus potest promoueri ad sacros ordines etiam si non intret religionem. Et idem dicendum est si vxor sit extra periculum incontinentie, & dederit viro licentiam.

²³² **Q V A E R I T V R**, Vtrum post matrimonium ratum non consummatum liceat intrare religionem? Respondeo ex sententia omnium, & ex consuetudine & determinatione Ecclesiae, quod sic: etiam altero coniuge reclamante. Hoc habetur in cap. verum. Et in cap. ex publico de conuersione coniugatorum. Et facta professione alter coniux qui remanet in saeculo potest transire ad secundas nuptias.

De matrimonio. 194

his, dicit quod Christus assumpsit Ioannem a nuptijs. Idem dicitur de beato Alexio filio Epiphaniae.

Q V A E R I T V R, si sponsus vi consummat matrimonium, an possit illa transire ad religionem, eo invito? videtur quod non, quia iam matrimonium est consummatum. In contrarium est quia ille fecit iniuriam, ergo videtur quod talis iniuria debeat reparari: & cum ipsa ante iniuriam possit ingredi, poterit etiam post acceptam contumeliam. De hoc nihil vidi in iure determinatum. Ideo probabilis est utraque pars. Et ita putat Durand. licet ei magis probabile videatur quod non potest ingredi religionem, quia iam est ibi vinculum carnale & non tantum spirituale. Et licet vir male fecerit non tamen debet hac poena puniri. Caueret ipsa sibi, vel intraret antea religionem. Palu. reputat magis probabile quod possit transire.

Bb ij Vtra

De matrimonio.

Vtraque opinio videtur mihi probabilis. Tamen hoc est vnum certum quod licet illa intret religionem matrimonium non dirimetur, nec ille poterit transire ad secundas nuptias ipsa vivente: quicquid dicat Duran. **Q**UOD diximus supra, scilicet quod ante consumationem matrimonij licet ingredi religionem, intelligendum est de religione in qua fit votum solemne. Vnde a las beatas quas vocantur terceras, quas puto solum facere votum simplex, non poterit transire. Quia ob tale votum non possit dirimi matrimonium, ac proinde in casu el que quedaba en el siglo. Immo si ille beatæ nuberet licet peccarent, teneret matrimonium.

De sponsalibus.

Sponsa-

De sponsalibus. 195



SPONSALIA sunt promissio futurarum nuptiarum, quæ iam in Hispania ferè non fiunt: si no desporios de presenti. Sunt igitur sponsalia mutua promissio futurarum nuptiarum. Nec sufficeret dicere, ego propono te habere in uxorem, nolo tamè me obligare. Talia non sunt sponsalia: ut male putat Palude. 4. d. 27. sed requiritur stipulatio, et obligatio. Fiant autem dupliciter ut ait sanct. Tho. 4. d. 27. q. 2. art. 1. Vno modo sine conditione quacunque, & talia statim sunt sponsalia. Alio modo fiunt cum conditione: ut si dicam, ducam te si dederis mihi mille aureos, vel si pater tuus consenserit. Nos simul tractabimus de conditionibus appositis sponsalibus, & de apposis matrimonio.

Bb iij Quæ

234
Ante consumationem matrimonij licet initiare religionem in qua fit votum solenne.

De sponsalibus.

236 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum si sponsalia contrahantur inter personas illegitimas, animo contrahendi sub hac conditione, si Papa dispensauerit, an adueniente conditione sint vera sponsalia? & si fuerint verba de presenti, an sit matrimonium conditione adueniente? Et augeatur dubium ponamus, quod isti postquam venit dispensatio habeant eam ratam. In Flordia fuit mihi magna controuersia cum aliquibus iuristis super isto casu. Sed respondeo, quod non est matrimonium & oppositum est error intollerabilis. Ratio est quia ante dispensationem haec non erat uxor istius, igitur nec post. Quia Papa non potest dare uxorem, sed solum dat facultatem ducendi illam. Et si talis transfret ad secundas nuptias non compelleretur sumere primam consanguineam. Allegabant mihi multa capita iuris sed nihil omnino

De sponsalibus. 196

nino faciebant. Secundo dico quod talis contractus non solum non est matrimonium, sed nec est sponsalia ullo modo: etiam adueniente dispensatione. Sed quicquid factum est, totum est irritum, & contractus est nullus. Est lex inter stipulantes. ff. de verbo obliga. §. sacramenta, ubi est casus quod si fiat stipulatio de sacra re, vel de re de qua non est commercium, de qua non poterat fieri sine consensu principis, stipulatio est nulla, & non reddit obligatio adueniente consensu principis. Adeo est reprobatus ille contractus, ut sit super eo excommunicatio. Sic igitur dico in proposito quod praedictus contractus est nullus, etiam si iurarem, & peccarem iurando: quia est contra bonos mores. Sed quid si personae legitime contrahant sub conditione honesta, ut si pater tuus consenserit,

Bb iiij vtrū

De sponsalibus.

utrum adueniente conditione sit ma-
trimonium? Panormita. & Canoni-
stæ dicunt quòd sic, & Palude vide-
tur eos sequi. Sed Adrianus, & com-
munis sententia Doctorum dicunt
quòd non, sed solùm sunt sponsalia.
Sanctus Tho. 4. distinctio. 27. dicit
quòd si conditio sit de futuro, etiam
si verba sint de præsentì, idem est iu-
diciũ sicut de consensu de futuro,
qui exprimitur per verba de futuro,
ac proinde adueniente cõditione ma-
nent sponsalia. Et dato quòd errore,
putans talem contractum esse matri-
monium, consumer illud, non est ad-
huc matrimonium, quia ex errore
processit. Itaque regula generalis
est, si in isto instanti non est matri-
monium quicquid postea superue-
niat non erit matrimonium: nisi de
novo & de præsentì iterum fiat.

¶ Queritur

De sponsalibus. 297

QUÆRITUR, an si quis ²³⁷
apponat conditionem impossibilem
scilicet contraho tecum si digito terti-
geris cœlum, aut si dederis mihi re-
gnum, an sit matrimonium? Respon-
deo, quòd est determinatio in cap. fi-
nali de conditionibus apposis, ubi
Papa in favorem matrimonij dicit,
quòd si apponatur in eo cõditio tur-
pis, vel impossibilis habeatur pro nō
adiecta. Et sic si absque illa conditio-
ne erat matrimonium, etiam erit ma-
trimonium ea apposita Adrianus di-
cit, quòd vel illa conditio apponitur
serio vel ioco. Si primum dicit quòd
ibi non est verus consensus, ac proin-
de nec matrimonium. Si secundum
dicit quòd est matrimonium, quia ha-
buit consensum. Si denique non ha-
buit cõsensum interiorem quicquid
apponatur non erit matrimonium.
Si verò habuit consensum erit matri-
monium

De sponsalibus.

monium, esto apponat conditionem impossibilem. De hac conditione impossibile. S. Tho. nihil dicit.

²³⁸ **Q**D E alijs conditionibus dicit. S. Tho. quod vel conditio est de presenti, vel de futuro. Si primum, vel est contraria bonis matrimonij, ut contraho tecum si fueris sterilis, & tunc non tenet matrimonium, siue sit turpis conditio, siue non. Vel non est contraria bonis matrimonij, & sic siue sit honesta, siue non tenet matrimonium stante conditione. Videtur loqui. S.

Tho. contra illud capi. sed loquimur in foro conscientiae. Vel conditio est de futuro, & tunc si sit necessaria, ut contraho tecum si sol oriatur cras, est matrimonium. Quia iam habetur talis conditio pro apposita. saltem in suis causis, & sic presumitur de presenti. Sed hoc non obstante si intentio contrahendi est pro crastina die, solum

De sponsalibus.

198

lūm sunt sponsalia de futuro. In foro tamen contentioso presumitur de presenti. Si autem sit conditio contingens, secundum sanctū Tho, posita conditione est matrimonium, & non apposita non erit matrimonium: & hoc siue conditio sit honesta siue non. At secundum iura si sit conditio turpis, habetur pro non adiecta: ut si dicat contraho tecum si occideris inimicum meū, & est matrimonium verum.

Et hæc de his.



IG Amus dicitur qui bis duxit uxorem, de quo queritur an sit irregularis ad sacros ordines suscipiendos? Res. q. duplex est bigamia. Quedam

²³⁹ Bigamus quis dicatur & ois bigamus est irregularis.

De bigamis.

& omnis *bigamus est irregularis.* Quadā proprie dicta, de eo qui bis duxit vxore, & de hac loquitur Paulus Titum. i. oportet Episcopum sine crimine esse vnus vxoris virū. Alia est bigamia interpretatiua & impropria quæ habet idem impedimētum ac prima: vt si quis duxit biduam. Nā vna ratio quare bigamus expellitur ab ordinibus est propter significationem, quia tale matrimonium non significat coniūctionem Christi & Ecclesiæ. Quia Christus non habuit nisi vnica vxorem, vnica Ecclesiā, eamque virginem & incontaminatā. Alia est etiam bigamia similitudinaria, quando quis habens vnā vxorem viuam contrahit cum alia. Item est bigamus qui post votum simplex castitatis duxit vxorem. Et qui post susceptos ordines contraxit. Omnes isti sunt irregulares & repelluntur ab ordinibus suscipiēdis. Omnes tñ istæ irregu-

De bigamis.

199

irregularitates sunt de iure positiuo. **Q V Æ R I T V R**, Vtrum irregularitas bigamiæ tollatur per baptismum? Fuit quæstio inter Hieronymum & Augustinum, Hieronymo dicēte quod tollebatur, quia manet noua creatura. Augustino verò dicente quod non, quia baptismus solum tollit peccata, non alia vincula: sicut nec tollit matrimonium. Hæc autem opinio Augustini allegatur à Graciano cap. accutiūs. 26. dif. & omnes Canonistæ tenent cum eo, & S. Tho. Maio. verò tenet cū Hierony. Sed tenendum est cum Augustino. Quia signū est quod postquam quis bis contraxit q̄ non cōtinebit. Et etiā quia esset in illo m̄rimonio imperfecta significatio cōiūctionis Christi & ecclesiæ. At vtrū possit ecclesia dispē sare cū bigamo? Dico q̄ sic, sed nō si ne magna causa ppter verba Apost.

Quæri



241
Copula
carnalis
superue-
niens spō-
salibus,
an effi-
ciat matri-
monium

De copula carnali post spōsa.
Q V Æ R I T V R, Vtrum
copula carnalis superueniens sponsa-
libus, de futuro efficiat matrimoniū?
S. Tho. distinguit. In foro conscien-
tiæ si non est consensus non est ma-
trimonium. In foro autem contētio-
so, quia nō est aliquod signum quod
magis exprimat cōsensum quā cop-
ula, iudicabitur matrimonium: vt
habetur in cap. is qui. Et in cap. vlti-
mo de sponsalibus. Sed quid si per ig-
norantiam credebatur quod per spon-
salia erat iam vxor sua, & isto animo
accesit ad illam & consumauit ma-
trimonium, aliās non consumaturus
an sit matrimonium? Dico quod nō.
Et est expressa sententia. S. Tho. ni-
hil enim consensui tam contrarium
ac error. Item ante hoc non erat ma-
trimonium, & non sunt apposita
requisita ad matrimonium, ergo.

Quari

De copula carnali. 220

Q V Æ R I T V R, si ille talis ac-
cesserit ad sponsā per sponsalia de fu-
turo, nō cōsumandi matrimonij gra-
tia, sed animo libidinoso, si postea cō-
trahat cum alia, an hoc secundum sit
verum matrimonium? Respondeo,
quod sic. Quia primum non fuit ma-
trimonium, quamuis Papa illegiti-
mauerit. Secundū in c. is qui, de spons.
sed hoc fecit Papa quia præsumpsit
quod primum fuit verum matrimo-
nium. Sed quid ille faciet, quia com-
pelleretur ab Ecclesia manere cū pri-
ma? Et generaliter dubitatur quid fa-
ciet ille qui contraxit primò cum ali-
qua secrete, & consumauit matrimo-
nium, nemine sciente, & postea secu-
dò contrahit cum alia publice, si cō-
pellatur ab Ecclesia excommunica-
tionibus ad manendum cum secun-
da quid faciet: cū illa non sit verè
vxor? Respondeo quod si ille potest
contra-

242
Post ac-
cessum li-
bidinosū
ad spōsā
de futu-
ro, cū alia
cōtrahēs
de præsē-
ti verè cō-
trahit.

Post sponsalia.

contrahere matrimonium cum illa cum qua cogitur manere, debet contrahere. Si verò non potest ut in casu presenti, malum remedium habet. Nō enim habet aliud remedium nisi quòd ferat patiēter. Nec apud Deū erit excommunicatus, debet tamē vitare scandalum, & abire in aliam regionem, vbi poterit audire missam, & communicare manendo cum prima vxore.

243 **¶** SED mouet. S. Tho. dubium in Post spō 4. d. 28. ar. 2. 4. de eo qui post sponsalia de futuro accessit ad virginē antequam libidinose ducere quia stuprauit virginem? Et Doctor sanctus concedit quòd tenetur eam ducere postquā promissit eam ducere, & si non potest eam ducere, debet eā dotare. Et addit quòd hoc est verum quando decepit eam, quod quidem est maximē notandum. Nam qui vitroneam

De matri. clandest. 201

troneam virginem corrumpit nō tenetur eam dotare: quamuis enim promiserit ei se ducturum eam in vxorem aliquando, ipsa tamē bene intellexit quòd non debebat facere: quia erat magna inæqualitas inter eos & c. tare.

¶ Sequitur de matrimonio clandestino.



QUÆRITVR 244 an matrimonium clandestinum sit verum matrimonium? Respōdeo, quòd sic, nec potest dubitari, quia non est de essentia matrimonij quòd sit coram testibus. Sed quid est hoc matrimonium clandestinum quod tātum prohibetur in iure, & propter quod tot pœnæ ponuntur? Respon. Cc quòd

Virginē vitroneā corrumpens non tenetur eam dotare.

Clandestinum matrimonium quod dicitur, & an sit verum?

De matrimonio.

quòd licet multis modis dicatur ma-
trimonium clandestinum tamen in
proposito accipitur pro matrimonio
contracto sine testibus, & pro matri-
monio sine solemnitatibus iuris, sine
denunciatione, vocantur banna los
pregones &c. Et quia pene iuris sūt
restringendæ, solum istis duobus mo-
dis incurruntur. Et hæc est commu-
nis opinio Doctorum. Et Panormit.
capit. finali, de clandesti. desponsati.
& Ioannes Andreas, in additioni. ad
specula, titulo de clandesti. despons.
Et Innocentius ibidem, ita tenent.
¶ **S C I E N D V M** tamē quòd
matrimonium aliquādo licitè fit clā-
destinè. Primò quādo timetur quòd
impediatur, & ubi sunt seditiones y-
vandos. Secūdo inter magnates non
opus est q̄ publicentur ædicta, quia
si sit inter eos aliquod impedimentū
ipsi providebunt de dispensatione.

Tertiò

Clandestino.

202

Tertiò propter pudorem & magnā
verecundiam: vt si cōtrahat aliquis
nimis senex cum puella, nobilis cum
ignobili, diues cum paupere.

¶ **Q V Æ R I T V R**, de poena
quam incurrunt contrahentes clan-
destinè? in dicto cap. finali non poni-
tur sententia excommunicationis, nec
etiam in toto iure, sed solum dicitur
quòd filij sic contrahentium sint ille-
gitimi: nisi postea publicè contrahāt
Sacerdoti tamen qui interfuit impo-
nitur poena depositionis. Sunt poe-
næ quæ non incurruntur ipso facto,
sed oportet quòd imponantur. In ali-
quibus tamen Episcopatibus est ex-
communicatio, sed nescio quare impo-
nitur nisi causa quæstus: petāt absolu-
tionē ad cautelā in noīe dñi. Nō dubi-
to nisi q̄ esset bonū tollere istā excoi-
cationis sententiā à matrimonio clā-
destino, & quòd maneamus in iure.

Cc ij ¶ **Q V Æ**

246
Clādesti-
nè cōtra-
hētes nō
sūt in iu-
re exco-
municati

245
Matri-
monium
aliquādo
licitè fit
clādesti-
nè.

De matrimonio.

247 **Q V Æ R I T V R**, an sit peccatum mortale post matrimonium publicū de presenti accedere ad spōsam ante solemnitatem nuptiarum? quod etiam vocatur matrimonium? Videtur quod sic, quia in cap. nostra tes. 30. q. 5. est prohibitum. Et etiam quia videtur quod sit quidam cōtemptus Ecclesię. In cōtrarium est quia talis vitur re sua. Caietanus facit de hoc quęstionem & dicit quod nō est peccatum. Patet quia in lege nature non erat peccatum, & in iure nō est prohibitum tanquā mortale. Nam in illo cap. nostrates, dicitur quod nō seruare illas cōditiones nō esset mortale: & est iam vsus in multis partibus, ergo non est peccatum. Idem tenet Siluester verbo debitum coniugale. §. 9. & allegat Innocentium, & Antoninū, & Hostiens. in capit. 1. de sponsalibus. Immo addit quod si timetur

clandestino. 203

metur aliquod periculum, vel si differuntur velationes, consulendū esset eis consummare matrimonium. Et quod hoc sit etiam de mente sancti. Tho. patet quia. 4. d. 28. ar. 2. 3. dicit quod si sponsus per verba de futuro petat debitum a sponsa, si illa credit quod ipse accedat cum affectu maritali nō peccat reddens debitum, ergo multo minus si sponsus per verba de præsenti petat. Sic igitur, dicendum est quod non est peccatum mortale: immo ali quando non erit nec veniale.

Q V Æ R I T V R, Vtrum vsus matrimonij clandestini sit peccatum mortale? V. g. sit vidua que patitur furores carnis, & esset ei infamia nubere publice, vult contrahere secrete, & etiam frui viro secrete, & est nobilis quidam habens amicā: ut vitet peccatum contrahit cum ea secrete, & accedit ad eam, an peccet

Cc iij mortali-

248
Vfus ma-
trimonij
clandestini, an sit
peccatū
mortale.

De matrimonio.

mortaliter, tam vidua, quam nobilis? Videtur quod non, quia quilibet eorum vitur re sua, & non agit contra aliquod præceptum. Respondeo quod de hoc aliter est loquendum ratione scandali. Et aliter absolute. Ratione scandali dicit Caietanus, quod esset mortale: & est difficile quod in huiusmodi casibus vitetur, nam semper reputabuntur concubinarij. Et in moralibus aspiciendum est ad id quod sæpe contingit, & cum hoc sæpe sequatur, erit mortale. Si tamē datur casus in quo fiat sine scandalo, non erit mortale: quia non est cōtra præceptum aliquod diuinum aut humanum. Nec facit cuiquam injuriā. Sed dicit Caietanus, quod quia tam strictē prohibentur hæc matrimonia clandestina ab Ecclesia, esset mortale. Res est disputabilis. Sed ego dico quod secluso iure positiuo, & etiam scandalo,

Clandestino. 204

scandalo, esset mortale. Quia tale matrimonium esset contra finē eius stādo solū in iure naturali: non enim poterit benē educari proles, & filij haberentur tāquā illegitimi: ac proinde non possent adire hæreditatem paternam, & priuarentur multis bonis. Et sic talis vsus matrimonij clandestini factus cū hac intētionē, vt sit secretū, est mortalis. Secus esset si p aliquo tēpe vellēt sic māere, quousq; veniat opportunius tēpus quo manifestetur. ¶ Q V Aritur, vtrū consensus coactus sufficiat ad m̃imoniū? V. g. deprehensus est iuuenis cum puella, & cogit à parētib⁹ puellæ cōtrahere cū ea, vel mortē subire: & ille ex metu cōsētit interi⁹ (nā si nō cōsētitet interius nō est dubiū quī nō sit m̃imoniū etiā si sine metu pferat verba) an sit m̃imoniū? S. Tho. 4. d. 29. a. 2. & oēs doct. ponūt distinct. de duplici metu.

Cc iij Qui

249

Consen-
sus coa-
ctus an
sufficiat
ad matri-
monium

De matrimonio

Quidam est metus cadens in virum constantem, alius cadens in inconstantem. Constans autem vir ab inconstanti hoc distat, quod constans nunquam inducitur aliquo timore ad perdendum famam ut saluet omnes res suas quia plus valet fama quam res. At inconstans potius vult perdere famam quam diuitias: & vult incurrere maius malum ut euitet minus malum. Item vir constans non mouetur a paruo timore, sed a magno: ut a timore mortis captiuitatis, seruitutis, & non a timore perdendi centum aureos. Inconstans vero vir opposito modo mouetur a paruo timore. Hoc supposito est conclusio, consensus coactus timore cadente in virum constantem impedit matrimonium, consensus vero coactus ex timore non cadente in virum constantem non impedit matrimonium. Patet cap. cum locum. Et
ca. ve

Clandestino. 205

ca. veniens. Et ca. consultationi de spō fa. Et expresse in lege metu. ff. qui metus causa. Et ca. significauit, de eo qui duxit in matrimoniū quam polluerat per adulterium. Scotus, & etiā S. Tho. videtur dicere quod hoc est de iure naturali & diuino. Quia in hoc sacramento requiritur maxima libertas, & metus in emptione & venditione & alijs contractibus impedit contractus, ergo & etiam hunc. Et Genesis. 2. propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suę ipse adhærebit sua voluntate motus & non ab alio. Idem tenet Gabriel. Palud. dicit quod hoc est ex institutione Ecclesię solū quę potest dirimire matrimonia in quantum sunt contractus quidam, quæ tamen seclusa institutione Ecclesię essent vera matrimonia. Hoc dicit. 4. d. 28. q. 1. art. 3. Idem tenet Maioris. 4. d. 29.

De matrimonio

d. 29. q. 2. Vtrūque est probabile. Vocatur autem metus cadens in virum constantem metus mortis, cruciatus: ut dicitur in cap. eum dilectus, de his quæ vi, metus ve causa fiunt. Metus stupri in muliere, si quis vellet eam opprimere ut contraheret, & ipsa hoc timens contrahit: nullum est matrimonium. Metus vinculorum, & servitutis. De servitute habetur in lege isti quidem. ff. qui metus causa. Et institutu. titulo, co. §. 1. 2. & 3. De vinculis habetur in lege nec timorem. ff. eodē titulo. Et etiam metus eorum malorum quæ istis æquiparantur. Sed queritur si quis contraxit metu cadente in virum constantem, & postea consumavit copulam, an sit matrimonium? Dico quod si consentit voluntarie est matrimonium. Si vero non consentit non est matrimonium.

¶ Quæri

Ex consensu coactu. 206



VÆRITVR, an ²⁵⁰ parentes possint cogere filios suos ad matrimonium non expectato eorum consensu? Respond. q. ad matrimonium non. Quia matrimonium est actio personalis & requirit proprium consensum. Possunt tamen parentes ante legitimam ætatem filiorum pacisci pro eis: & si illi quando venerint ad legitimam ætatem non contradixerint, sponsalia reputantur: quia patres sunt procuratores eorum. Sed utrum filii teneantur obedire parentibus in matrimonio accipiendo quas parentes mandant, vel an peccent mortaliter contrahentes sine consensu parentum? Respon. q. liberi contrahentes sine consensu parentum (immo etiā iplis inuitis) non peccant mortaliter secluso scādalo Quia licet teneant eis obedire non tamen in matrimonio, in quo vno sunt dñi sui. Et si

²⁵⁰ Parentes non possunt cogere filios ad matrimonium

De matrimonio.

Et si aliquæ leges dicant contrarium
como la ley de Toro que manda q
tales ex hæredentur. Dico quod le-
ges ciuiles non habent vim circa ma-
trimonia nisi sint acceptatæ in iure
canonico, hæc autem nõ est accepta-
ta immo nec in foro contentioso iu-
dicatur secundum eam: non est du-
biu. Vide de hoc Couarrubias. 2. par-
te de sponsalibus cap. 3. §. 8.

Q V Æ R I T V R, Vtrum er-
ror personæ impediatur matrimoniu?

²⁵¹ *Error per-
sonæ quā
do impe-
diatur ma-
trimoniū*
Respondeo Magist. 4. d. 30. & om-
nes dicunt quod sic. Error personæ vt
in Iacob. Error conditionis personæ:
vt si puto me contrahere cum libera
& contraho cum ancilla, non tenet
matrimonium. Error personæ impe-
dit de iure naturali, quia tollit consen-
sum. Iacob enim non consenserat in
Liam. Error conditionis impedit iu-
re positiuo, vt patet in cap. proposuit
de

Per errorem. 207

de coniugio seruorū. Factum est autē
hoc ab Ecclesia rationabiliter. Quia
contrahens cum serua manet quodā
modo seruus, & filij manēt serui: nõ
est autem æquum quod quispiam si-
ne culpa sua puniatur tam graui pœ-
na. Alij errores qualitatis, et fortunę
non impediunt matrimonium: vt si
putem eam pulchram & est defor-
mis, diuitem & est pauper, sanam &
est ægra, bonam & est mala &c. Si
verò seruus putet se contrahere cum
libera, & illa sit ancilla, tenet matri-
monium: vt dicit. S. Thomas in addi-
tionibus. q. 52. art. 1. ad primum.

Q V Æ R I T V R, an vsus
matrimonij propter solam delecta-
tionem sit peccatum? Respondeo se-
cundum omnes, quod sic. Quia om-
nis actus qui non habet bonum obie-
ctum est malus, sed talis actus nõ ha-
bet bonum obiectum: nam delecta-
tio

²⁵² *Matri-
monij v-
sus pro-
pter dele-
ctationē
est pētū
veniale.*

De usu matrimonij.

tio cum sit quoddam naturale, nullū obiectum bonū dicit, ergo ille actus nō est bonus: & sic saltim erit occiosus, & per consequens venialis. Cum secundū S. Tho. non detur actus indifferens in indiuiduo. Item talis actus est abusus matrimonij, ergo est peccatum. Antecedēs patet, quia matrimonium non fuit institutum ad illud, sed ad generandam prolem. Idē est de eo qui commedit propter solā delectationem: quia commestionis finis non est ille sed sustentatio.

253 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum
Vsus ma-
rimonij
ad vitandā
tentatio-
nē, an sit
peccatū?
Vnus ma-
rimonij propter vitandā ten-
tationē carnis in seipso, sit peccatū?
S. Tho. 4. d. 31. q. 2. ar. 2. dicit qd est ve-
niale. Quia non fuit ad hoc institutū
sed ad bonum fidei, putā ad reddē-
dum debitum, vel ob prolem gene-
randā. Et hæc est opinio ferē omnīū
sanctorū super illud. 1. Corinthio. 7.
hoc

De usu matrimonij 208

hoc autē secundū indulgentiā dico,
quia indulgentia est de peccato ve-
niali. Sed forte intelligendus est. S.
Tho. vt ait Palu. quando habet alia
remedia ad sedandam passiōē: putā
orationem, vel ieiunium & c. Si verō
non sit aliud remediū, licitū erit acce-
dere propter illum finem. Idem dicē-
dū est de illo qui accedit ppter abū-
dantiam seminis quæ impedit sanita-
tem, de quo. S. Tho. vbi supra ad vlti-
mum dicit quod est veniale. Albertus
autem dicit qd est licitū sic accedere.

254 **Q V Æ R I T V R**, an abu-
sus vxoris sit peccatum mortale? Re-
spondet sanct. Tho. quod si sit extra
vas foemineum est mortale, & non
est dubium de hoc. Si autem sit in-
tra vas dubitant Doctores, an si foe-
mina supergrediatur viro sit morta-
le? Caietanus ait quod si ex hoc im-
peditur generatio est mortale.

Et

De usu matrimonij

Et ita dicunt omnes Doctores. Albertus magnus dicit quod potest isto modo sequi generatio. Quia matrix non solum est receptiva, sed et attractiva: & ideo credo quod non est mortale. Et idem putat Silvester verbo debitum conjugale. §. 4. Dicit tamen quod tales sunt graviter reprehendendi.

255
Oscula
& tactus
coniuga-
torum non
sunt pec-
cata mor-
talia.

¶ Q V Æ R I T V R, an oscula, amplexus, & tactus inter virum et uxorem sint peccatum? Respondeo secundum Caietanum, & Silvestrum, & omnes alios bene sentientes, quod omnes predicti actus quantumcumque videantur impudici, si ultimatè ordinantur ad copulam, non sunt peccata. Et etiam si non ordinantur ad congressum ipsum non erunt mortale, dummodo fiant sine periculo pollutionis extra vas. Si enim sunt cum tali periculo erunt mortale. Sine illo autem vel erunt veniale, vel nullum peccatum.

De usu matrimo. 202

peccatum. Aduertant in hoc confessores nec sint nimis solliciti in interrogatione horum quæ inter coniuges sunt. Nec curent quod confiteantur de his venialibus: melius est enim quod ea filcant. Et admonendi sunt coniuges quod non tenentur illa confiteri: nisi quando sunt mortalia. Et instruatur quando committunt mortale, & quando non.

¶ Q V Æ R I T V R, Vtrum coniuges teneant reddere debitum sub poena peccati mortalis? Respondeo secundum omnes quod sic. Quia corpus vxoris est viri & e contra. Et ob id iniuriam facit qui negat alteri quod suum est. Et si quidem vir perichetur de incontinentia debet vxor reddere statim debitum: quia esset periculum in mora. Si autem non sit hoc periculum non est mortale, si per aliquod breue tempus differat. Neuter
Dd tamen

256
Coniuges
tenentur
sibi inui-
cem red-
dere debi-
tum.

De redditione

tamen coniugum tenetur reddere debitum cum detrimento salutis, vel propriæ personæ. Vnde si sit maritus leprosus, & con mal de bubas, si est periculum iudicio medicorum, non tenetur reddere. Quia licet cap. 2. de cō iug. leproso. dicatur quod non potest mulier sana relinquere maritum leprosum, & quod tenetur reddere debitum: tamen intelligendum est quādo hoc potest fieri sine infectione ipsius vxoris.

257 **Q V Æ R I T V R**, Vtrum
Vir accedens ad vxorē mēstruatam an peccet mortali-
ter.
quando mulier patitur menstrum, et sanguinis fluxū, possit vir petere debitum, & illa teneatur reddere? Videtur qd nō. Quia in lege veteri erat prohibitum, & Hieronymus dicit super Esaiam. 44. quod si conceptio fiat tēpore menstrui, proles nascitur leprosa, maculosa, & debilis, quod & approbant naturales; ergo. S. Tho. 4. d.

32. q.

Debiti coniugalis. 210

32. q. 2. ar. 2. dicit duo. Primò quod in lege veteri erat mortale, nā erat præceptum in contrarium, Levitici. 18. Secūdo dicit, quod præceptum illud partim erat ceremoniale, & partim morale: & ideò etiam nunc obligat ex ea parte qua est morale, & ex dā nō quod sequitur in prole. Pro huius igitur declaratione ponit. S. Tho. distinctionē. Duplex est sanguinis fluxus in mulieribus. Quidam innaturalis & perpetuus, sicut erat ille quē patiebatur mulier qua tetigit fimbriam Christi. Et si vxor talem fluxum patiatur, licitum est quod reddat & petat debitum. Quia melius est quod sequatur factus defectuosus quā quod nullus sequatur. Alius est fluxus naturalis, qui prouenit in quolibet mēse. Et tunc non debet exigere, quia postea manet tempus. Si autem vir nesciens illud, petat

Dd ij debi

De redditione debiti.

debitum respondeat ipsa quod non bene habet. Non tamen debet dicere se menstruam esse: ut ait. S. Tho. quia viri faciliter agere ferunt illud & concipiunt horrorem de mulieribus, & ne hoc sequatur debet potius hoc tacere mulieres, vel alia via se excusare: quia debet dari opera ut inter eos amor crescat. Tamen si maritus instet, illa non multum repugnet, sed reddat debitum propter periculum corruptionis in viro. Et quoniam non est certum quod ex tali concubitu sequatur plures infecta, vel si sequatur hoc erit raro, ideo maritus accedens ad uxorem menstruam, vel illa petens ab eo debitum non peccant mortaliter: quicquid dicat Siluester, sed erit peccatum veniale: ut dicit Caietanus in summa, & Paludanus. Et ita tenendum est.

¶ Quæritur

De redditione debiti. 211

¶ QVÆRITVR, an sponsa ante benedictionem Ecclesiæ teneatur reddere debitum marito petenti? Respondeo, quod infra duos menses ante benedictionem Ecclesiæ post matrimonium de presenti non tenetur reddere debitum. Quia dantur illi ad hoc quod si voluerit religionem ingredi, intret. Nec etiā post illos duos menses tenetur reddere ante benedictionem Ecclesiæ: sicut nec tenetur marito petenti in Ecclesia. Quia utrumque est prohibitum.

¶ I N magnis festiuitatibus dicunt sancti, quod non debent convenire inuicem. Quia oportet vacare diuinis. Sed tamen de facto conueniant, licet sit aliqua irreuerentia non tamē est mortale, & sancti cōsulant quod melius est. Vir autem qui habuit rem cum propria uxore nocte præcedente cōmunionem, melius faciet non com-

Dd iij munican

258
Sponsa ante benedictionem Ecclesiæ non tenetur reddere debitum petenti.

259
Accedens ad uxorem menstruam in seculo, an liceat?

De redditione debiti.

municando illo die: sed differat in alium diem, & idem de vxore. Si autem comunicent non erit mortale, sed veniale propter irreuerentiam.

260 ¶ **I**N loco autem sacro non licet accedere ad propriam, quia pollueretur Ecclesia. Tempore tamen belli quando morantur in Ecclesia per multum tempus dicit Caietanus opusculi. 16. questionum, & 14. dubio. 4. & Palude. 4. d. 32. quod non licet villo modo accedere ad suam etiam vxorem. Maio. ait quod illo tunc licet. Et Silvester dicit quod si timeatur corruptela in viro liceret vxori reddere ei debitum. Hoc est probabile & forte verum. Sed opinio Caieta. est securior.

261 ¶ **Q**UÆRITVR, Vtrum coniuges possint vouere continentiam? Resp. 1. quod hoc non expedit si sint in iuuentute propter periculum. Secundo dico quod si ex mutuo consensu hoc fecerint,

De dispensatione. 272

rint, licitum est & votum tenet. Sed utrum alter solus possit vouere. Dico quod male faciet, quia est in iniuriam alterius. Sed queritur, an si fecerit votum vir, possit nihilominus reddere debitum? S. Tho. in additionibus ad tertiam partem. q. 53. art. 1. 4. dicit quod tunc tenetur reddere, & licitum est ei exigere: cum Paulus dicat, nolite fraudari inuicem. Et non debet vir ponere se in tali statu quod non sit potes releuare vxorem ab honore petendi debitum. Cai. li. 16. qm. q. 16. dicit quod tale votum tenet. Et vir non potest petere, licet tamen et tenetur reddere. Idem dicit Palu. Sed mihi magis placet opinio S. Th. Et ita tenendum est.

262 ¶ **Q**UÆRITVR, Vtrum Papa possit dispensare in matrimonio rato non consumato? Communis opinio Canonistarum est quod potest, & quod sic dispensati possunt transire ad secundas nuptias, ex iusta et rationabili causa ad petitionem Papa dispensare.

In matrimonio rato.

amborum coniugum. Hoc Ioannes Andreas super ca. ex publico in suis nouellis. Et Archidiacono. in capi. qua propter. 27. q. 2. Et Benedictus in capi. ex publico. Silvester allegat pro hac opinione summā Angelicam. S. Antoninus. 3. p. titulo. 1. capit. 22. Videtur esse cum Canonistis, & dicit se legisse bullas Martini quinti, & Eugenij 4. in quibus dispensatū est circa hoc. Et Caietanus quorlibeto. 1. q. 13. tenet quòd Papa potest dispēfare. Hęc opinio videtur probabilis, sed malo tenere cum opinione communi quòd Papa non potest dispensare. Nam Paulus dicit. 1. Corinthi. 7. his autem qui matrimonio coniūcti sunt, pręcipio non ego sed dominus vxorem a viro non recedere. Et Matthæi. 19. quos Deus coniungit homo non separet. Et cum Christus dixerit ibidē quòd non licet vxorem dimittere nisi propter

De impedi. matrimo. 213

pter fornicationem, iam inueniretur alia exceptio; scilicet dispensatio: Pa pæ. Teneamus igitur cum tota caterua Theologorum quòd Papa nō potest dispensare in matrimonio rato. Vide Siluef. verbo diuortiū. §. 1. & 4. **S Q V Æ R I T V R**, de impedimentis matrimonij. Sunt quidem alia quę impediunt matrimonium, tamen si fiat factum tenet: vt est tempus in quo matrimonium fieri prohibetur, & tamen si fiat in diebus prohibitis factum tenet. Alia sunt impedimenta quę impediūt matrimoniū faciendū & dirimunt factum. Et hęc sunt sexdecim in his versibus contenta. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis, hæc faciēda verāt conubia, facta retractāt. Agamus igitur de his omnibus.

SQuari

263
Impedi-
mēta ma-
trimonij
duplicita,
quædam
dirimen-
tia, alia
impediē-
tia.

De impedimento

264^r **Q Q V Æ R I T V R**, An si fuerit aliquis impotens ad concubitum teneat matrimonium cum illo? Respondeo, quod duplex est impotentia. Quædam perpetua, & hæc tam in viro quam in fœmina irritat matrimonium: vt si spado cõtrahat matrimonium nõ tenet. Vt in ca. i. de frigidis & maleficiatis. Si autem post matrimonium superueniat impedimentum non irritat matrimonium. Nam quod semel fuit matrimonium semper erit firmum. Et hoc impedimentum iure naturali irritat matrimonium. Sicut iure naturali prohibentur duæ fœminæ cõtrahere inuicem. Sed quomodo cognoscitur, an talis impotentia sit perpetua? Respondeo quod debent esse per trienium iuncti, & dare operam rei vxoriciæ: & si post trienium constet de impotentia alicuius, debent separari: vt habetur in capi. laudabile, in illo

Impotentia.

214

illo titulo. Sed si statim possit agnosci quod sit impotentia perpetua, statim debet separari. Vide Siluestrum verbo matrimonium. 8. §. vltimo.

Q Q V Æ R I T V R, de pueris habetibus quidem vsum rationis, an possint cõtrahere ante decimum quartum annum? Respondeo quod non. Quia est determinatio Ecclesiæ quod pueri ante decimum quartum annum, & puellæ ante duodecimum nõ possint cõtrahere. Vt patet in ca. puberes, & ca. continebatur de desponsa. impube, quod fuit determinatum propter rationem Aristot. dicentis quod ante illam ætatem non sunt habiles ad generandum. Si tamen ante prædictam ætatem contrahant, quauis nõ sit matrimonium sunt sponsalia, ex iuris dispositione: & tenentur postea cõtrahere: vt patet in ca. unico de desponsa. impube. li. 6. Si autem parum ante legitimam

265

Pueri ante decimum quartum annum non possunt cõtrahere.

De impedimento

legitimam aetatem contrahant & consumment matrimonium, ut putat vir in anno. 13. & femina in. 11. erit verum matrimonium: ut habetur in ca. de illis. 2. de desponsatione impube. Et etiam citra iuris determinationem, patet quod sit ibi verum matrimoniū quia illa erant sponsalia & copula superueniens facit matrimonium, ergo Et si sint iam habiles ad generandum etiam si non consumauerint erit matrimonium, malitia aetatem supplet: ut etiam ait textus. Sponsalia vero ex iuris dispositione possunt celebrari in septenio, & etiam si sint prope septenium: ut tenet. S. Tho. 4. d. 27. & est communis opinio, licet Panormitanus teneat contrarium.

266
Maleficiū & ligamē im
SEQUITUR aliud impedimentum scilicet maleficium quod aliquando arte daemonis (de quo ait Iob quod non est potestas super terram

Maleficijs.

215

ram que comparetur ei inuenitur in pedis matris coniuges. Potest enim maritum reddere frigidum, & facere ne possit membrum arrigere, & impedire de cisionem seminis: applicando actiua passiuis. Quamuis posset esse tantus amor inter coniuges, quod eorum calor praeualeat & superet ea quae daemon aponit ut infrigidet. Vnde dicit Albertus magnus quod ista maleficia maxime contingunt circa rusticos. **Q V A E R I T V R**, ergo an hoc ligamen impediatur matrimonium? Respond. quod si hoc contingat post matrimonium factum non impedit. Si vero ante matrimonium tunc si est perpetuum impedit. Si autem sit temporale non impedit. Sic habetur in ultimo de frigidis. Cognoscetur autem hoc maleficium si possit cum aliena & non cum propria. Et debet simul habitare per triennium & si non possint



267
Amētia
& furia ā
impediat
matrimo
nium?

De impedimento amētię.
fint conuenire tunc reputabitur ma
leficiū perpetuum.
Q Q V Æ R I T V R, an amen
tia seu furia impediat matrimoniū?
Respō. q̄ amentes non possunt cōtra
here, & si cōtrahant, matrimonium
nō tenet. Quia ad matrimoniū requi
ritur consensus & vsus rationis, quo
illi carent. Item nemo se potest ad ali
quid obligare nisi voluntariē, & libe
rē, isti autem non habent libertatem
arbitrij, ergo. Ad irritādum verò ma
trimonium non sufficit quòd amētia
precesserit, vel sequatur ipsum matri
moniū: sed requirit q̄ sit amens tēpo
re quo contrahit. Si autē post matri
moniū cōtractū vir inciderit in amē
tiā, non dirimit matrimonium. Et puto
probabilissimū q̄ tunc non teneatur
vxor reddere debitum marito peten
ti, q̄a nō liberē petit: nisi timeat corru
ptelas alias in viro et q̄ quēret aliās.
Quæritur

De impedimē. criminis. 216
Q Q V Æ R I T V R, de impe
dimento criminis, quod est incestus,
an si quis cognouit aliquā & postea
contrahit cum sorore eius teneat ma
trimonium. Respondeo, quòd crimē
incestus dupliciter impedit matrimo
nium. Vno modo propter affinitatē
quia est affinis illius cum qua contra
hit intra quartum gradum: & de hoc
dicemus infra. Alio modo habet im
pedire matrimoniū ex hoc quòd cog
nouit cōsanguineā eius cū qua cōtra
hit, & de hoc quærimus utrū tale cri
mē incestus impediat matrimoniū?
Respō. S. Tho. in additio. q. 58. ar. 4.
quòd si quispiam cognouit cōsangu
ineā vxoris, ante matrimoniū contra
ctū, & etiā post spōsalia, debet matri
moniū separari ppter affinitatē quā
cōtraxit cū sua spōsa cognoscēdo cō
sanguineā ei. At si talis incestus sequat
post matrimoniū iā cōtractū & cōsu
matum

268
Crimen
incestus
impedit
matrimo
nium.

De impedimento

matum non dirimit illud, sed in pœnam peccati non potest vir petere debitū a propria vxore, & si petat, peccat mortaliter: nec vxor tenetur ei reddere debitum. Si tamen vxor petat, ille tenet reddere. Quia vxor nō debet puniri pro peccato viri. Habetur de hoc plura capita, in titulo si quis cognouerit cōsanguineam vxoris suæ. Et. 32. q. 7. ca. si quis viduā, & cap. qui dormierit, & ca. concubuit. Verum est q̄ si quis ignorans esse cōsanguineam vxoris suæ accederet ad eam, quod poterit petere debitū ab vxore, quia illud non fuit peccatū incestus, sed fornicationis. Hoc dicunt Docto. & Palu. 4. d. 34. q. 1. ar. 2. Idē etiam dicēdū est si mulier cubuit cū cōsanguineo mariti intra quartum gradū: eadē em̄ pœna punietur qua maritus, scilicet quod non poterit exigere, & tenebitur reddere debitum.

¶ Quæri-

An sit vxor dimittenda. 217

¶ Q V Æ R I T V R, an causa fornicationis possit vir vxorem dimittere? Respondeo quod sic. Est em̄ expressum in Euāgelio Matthæi. 19. & est secundū ius naturale, quia oportet quod maritus sit certus de p̄le sua, quod non potest certo sciri si sit adultera vxor. Itē quia matrimonium est contractus & dant sibi inuicem fidem coniuges, ergo altero frāgente, alius remanebit liber. Excipiūtur aliqui casus ab hac regula. Prim⁹ si ambo commisserint adulterium, quia iam est ibi recompensatio. Ille casus & alij sequentes sunt expressi iniure. 32. q. 6. per totum. Secundus si maritus propriam vxorem prostituerit pro pecunia, vel alia re. Hic ponitur in ca. discretionem de eo qui cognouit cōsanguineam vxoris suæ. Addit Palude, quod idem est iudicium si ipse maritus viderit & non prohib-

Ee buerit.

269

Fornicā-
tem vxorē,
pōt
vir dimit-
tere: nisi
in aliqui-
bus casti-
bus.

buerit. Tertius ubi vxor putans se cū
viro congregi decepta est ignorāter,
aut contraxit putans esse mortuum.
Hoc habetur in cap. cū p. bellicā. 34.
q. 1. & 2. & ibidem ca. in lecto. Quar-
tus si fuerit vi opressa, vt habetur in
cap. proposito. 32. q. 5. Quintus si vir
postquam reconciliatus est vxori co-
gnouerit eam: tunc non poterit eam
relinquere, vt dicitur. 32. q. 1. cap. 1. &
2. & in lege crimen capit. de adulte.
Sextus si vxor infidelis ab ea repudia-
ta contraxerit cum aliquo, & postea
veniant ambo ad fidem, debent ite-
rum conuenire. Extra de diuortio ca-
pit. gaudemus. §. vltimo.

270 **Q**UÆRITUR, an vir teneatur dimit-
tere vxorē adulterā? Respon. q̄ non
sed potest cū ea manere: nisi vxor sit
adeo incorrigibilis q̄ ratione scanda-
line maritus in peccatis eius videatur
cōsentire: tūc em̄ teneē ab ea separari
Hæc

De impedimento ordinis 218
Hæc verò separatio ab vxore adultera, quo ad thorū quidē pōt fieri sine iudicio Ecclesię. Quo ad habitationē verò nō. Ita tenent oēs doct. Limitat tñ Siluest. verbo diuor. 8. q̄ illud est verū quādo adulteriū est occultū: si enim sit notū q̄ adultera illa cū mechō plures dies habitauerit, tunc sine licentia Ecclesię potest ab ea separari quo ad habitationē. Patet ex ca. significasti, de diuortijs, vbi ē casus expressus. Idē tenet Ioā. Andre. in c. plebūq; de donatiōe inter virū et vxorē. **Q V Æ R I T V R**, an ordo impediat matrimoniū? Respō. q̄ sic, sed solum de iure positiuo. Vnde etiā dicit S. Tho. q̄ Papa ex rationabili causa potest dispēfare. Nec Græci sacerdotes vtentes vxoribus faciunt cōtra ius diuinum. Dico igitur q̄ sacerdos, diaconus, & subdiaconus, nō possunt cōtrahere, quia est phibitū ab ecclia.

Ec ij Sia u

271
Ordo im
pedit ma
trimo-
niū.

Ec ij Si au

De impedimento ordinis.

Si autem contrahant, matrimonium est ipso facto nullū. Si verò post matrimonium ratum quispiam ordinetur: non dirimitur matrimoniū, sed tenetur manere cum vxore. Vt patet in extrauagante antiqua Ioan. 22.

272
Occidēs
vxorem
vt contra
hat cum
concubi
na, nō po
test cum
ea contra
here.

Q V Æ R I T V R, an si quis occiderit propriam vxorem vt contrahat cum concubina, matrimoniū sit validum? Respōdeo quòd tale matrimonium est irritum & nullum ex determinatione Ecclesię in capit. super hoc, de eo qui duxit in matrimonium quam polluerat per adulteriū. Sed si e contrario, vxor virum occiderit vt contrahat cum adultero, matrimonium tenebit: quia in iure de hoc nihil est cautum. Si verò aliquis dederit fidem cōcubinę quòd vxore mortua contrahet cum illa, non potest cōtrahere cum ea. Vide iura in illo titulo de eo qui duxerit &c. At si quispiam

De vxoricidio.

219

spiam occiderit vxorem deprahensam in adulterio, peccat mortalitèr secundum. S. Tho. quamuis iura hoc non puniant. Si verò talis adultera sit iam à iudice dānata ad mortem, poterit maritus eā occidere sicut licet quicquid dicant Canonistę. Nō pōt tamē marit⁹ ad hoc cogi sicut licet.

Q V Æ R I T V R, Vtrum votum impediat matrimonium? Respōdeo quòd duplex est votū. Quoddam est solemne, alterum verò simplex. Votum solemne impedit contrahendum & dirimit contractum. Votum autem simplex impedit contrahendum, sed non dirimit contractum. Sunt de hoc multa iura expressa in titulo de voto. Et qui post votū simplex castitatis contraxit, peccat quotiescunque exigit debitum, potest tamen reddere non solum quando vxor petierit, sed etiam quando
Ec iij cunque

Occidēs
vxorē in
adulterio depre
hensam
peccat.

273
Votum
simplex
& solēne
impedit
matrimo
niū, sed
diuersi
modē.

De voto.

cūque sibi videbitur honestū accede
re ad eā, aut qñ senserit q̄ ipsa vult,
aut quòd eget, aut quòd est periculū
incontinentiæ: vt dicit, S. Tho. in ad-
ditionibus. q. 83. arti. 1. ad quartum.

274 **Q V Æ R I T V R**, an cultus, di-
sparitas (hoc est infidelitas) impediāt
matrimonium? Respondeo, quòd in-
ter infideles sunt vera matrimonia.
Et ita tenent omnes, & est determi-
natio Ecclesiæ in capi. gaudemus de
diuortijs. Secūdo dicit, S. Tho. quòd
inter infideles non est tā perpetuum,
& tam indissolubile matrimonium:
sicut inter fideles: quia non est sacra-
mentū, ac proinde nec confert grām:
sed est quidam contractus humanus.
Si autem contrahat fidelis cū infideli
matrimonium nullum est de iure po-
sitio, quia est prohibitum ab Eccle-
sia: vt patet in concilio Tolleta. 4.
cap. 62. & in concilio Agatēsi. ca. 67.

Quæri

De cognitione carnali. 220

Q V Æ R I T V R, an cognatio
carnalis impediāt matrimonium? Re-
spondeo. i. quòd iure naturali prohi-
biti sunt parentes contrahere cum li-
beris. Nam omnes homines, etiā gen-
tiles, damnant talia connubia: nec de
hoc quispiā dubitat. Et sunt egregiæ
rationes assignatæ in sacra scriptura.
Vide, S. Tho. & etiā cum alijs descen-
dentibus &c. Itē in primo gradu trās-
uersali inter fratres & sorores, proba-
bile est q̄ est contra ius naturale. Pro-
hibiti verò sunt ab Ecclesia quatuor
gradus, qui irritant matrimoniū: vt
patet in cap. nō debet de cōsanguini-
tate & affinitate. Fuerunt antiquitus
prohibiti septē gradus: vt patet. 35.
q. 5. Papa tamen potest dispensare in
gradibus qui non sunt prohibiti iure
naturali: vt sit pax inter familias, vel
ob confederationem regnorum: vel
ob aliam rationabilē causam. In .4.

Ec iiiij autem

275 **C**ogna-
tio carna-
lis in qui-
bus gra-
dibus im-
pediat ma-
trimo-
nium.

De affinitate.

autem gradu causa rationabilis est quod ipsi contrahentes petant. Dispensatio tamen in gradibus iure humano prohibitis fieri solita, successit causa quæstus. Nihilominus tenet. De computatione consanguinitatis vide Siluestrum, & alios.

276
Affinitas usque ad quartum gradum impedit matrimonium.

IMPEDIT etiam matrimonium affinitas, usque ad quartum gradum. Vt patet in capit. non debet de consanguinitate & affinitate. Et non solum affinitas inter consanguineos uxoris, sed etiam inter consanguineos scorti, & concubinae meæ. Quamuis (vt credo) hæc vltima affinitas contrahatur propter ius humanum & non ex natura rei vt prima. Est autem regula ad computandam affinitatem quod in eodem gradu sum affinis Petro in quo uxor eius est mihi consanguinea.

gDe impe

De filiis illegitimis. 221

DE impedimento publicæ honestatis causato ex sponsalibus de futuro. Dico quod est vinculum inuentum ab Ecclesia, quæ decreuit quod per hoc quod aliquis contraxit sponsalia cum Maria, non possit contrahere cum consanguinea eius usque ad quartum gradum. Et impedit matrimonium eodem modo ac affinitas. Vt patet in cap. ex sponsalibus de sponsalibus libro. 6.

277
Publica honestas ex sponsalibus impedit matrimonium, vt affinitas.

QUÆRITUR, an parentes teneantur allere filios illegitimos? Respondeo, quod non est dubitandum quin tam pater quam mater teneantur allere filios: qui nondum attigerunt usum rationis. Quia omnes gentes putant damnable relinquere filios in ætate infantili in qua non possunt sibi victum querere. Et si exponant eos vt ab alijs allantur, videtur certe quod peccet mortaliter. Secundo dico quod considerando prædictos filios postquam habent

278
Parentes an teneantur allere filios illegitimos.

De filiis illegitimis.

habent usum rationis, est distinguendum. Nam quidam filij illegitimi sunt qui vocantur naturales, soluti cum soluta, suscepti ex concubina. Alij sunt ex concubito damnato, vt suscepti ex adultera, vel moniali, qui vocantur spurij. Et in iure determinatur quod parentes teneantur allere primos filios qui habentur à concubina tantquam ab vxore. Alios verò filios spurios non tenentur parentes allere. Et in poenā illius dānati coitus præterreuntur in testamētis: vt hoīes ab huiusmodi concubitu pessimo arceant.

e79 **G S. E. D.** quid de casu qui sæpè est in usu, ego habeo filiam spuriam quā nō possum instituere heredem, quia leges hoc vetant, voco amicum meū & cōstituo eum heredem tali pacto, qd omnia bona det filie mee, verūta-
Amicus cui p̄reliquit bona p̄ filio spurio, teneatur illa ei dare, et spurius li-
 p̄reliquit bona p̄ filio spurio, teneatur illa ei dare, et spurius li-

De cognatione spūali. 222

possit ea retinere, accipere, & posside citē recte, postquā lege municipalī prædī p̄t. Et bona sunt vallata? Resp. qd omne promissum est de iure naturali adimplendū, & idē talis amicus in foro conscientie tenetur dare ea bona filie mee: si Rex illa non cōfiscauerit: & illa licitē recipiet, & possidebit licitē in foro cōscientie, nō est dubiū.

¶ QVÆRITVR, an cognatio spūalis impediāt matrimoniū? cognatio ista spiritualis diffinitur à S. Tho. & alijs, quod sit propinquitās quēdā orta ex hoc quod aliquis confert sacramentum, vel tenet aliquem ad suscipiendum sacramentum, baptismi scilicet, vel confirmationis. Triplex est igitur cognatio spiritualis. Quēdā quæ vocatur paternitas, quæ est inter regenerantem & regeneratum: & cōp̄o regenerationem vt se extendat ad confirmationem, nā in proposito

280
Cognatio spiritualis impedit matrimonium.

idem



197

De cognatione spiritali.

idem est iudicium de confirmante & de baptizante, & talis non potest contrahere cum baptizato, vel confirmato, & cum vxore eius iam ab eo cognita, & cum filiis eorum. Secunda vocatur compaternitas, quæ est inter patrem spiritualementem, & patrem naturalem & matrem naturalem. Vide capit. primum de cognatione legali libro. 6. vbi omnia ista ponuntur.

281

Cognatio legalis impedit matrimonium



COGNATIO legalis contrahitur per hoc quod quis adoptat sibi filium. Et sunt duæ species huius cognationis, scilicet paternitas, & fraternitas. Paternitas contrahitur inter adoptatorem & filium adoptiuum, qui quidem non possunt contrahere. Fraternitas verò contrahitur inter filios naturales adoptantis, & inter adoptiuum. Et etiam impedit matrimoniū si filius

De cognatione legali. 223

si filius adoptiuus transit in potestatem adoptantis: sed si non transit (quod fit quando adoptans moritur, vel quando adoptatus emancipatur ab adoptante) tunc potest contrahere cum filiabus adoptantis. Vt patet in capit. si qua de cognatione legali.

Laus Deo, pax viuis: requies defunctis.

FINIS SVM

Æ **Æ** *DE SEPT* *Æ*
Ecclesiæ mysterijs, & Sacramentis, ad laudem Dei omnipotentis.



DE CLAVI:

B V S.



AEC M A

teria tractatur in. 4.
dist. 18. & d. Tho. in
additionibus ad ter-
tiam partē. q. 17. cla-
uus enim in Ecclesia

esse debent. Dicitur autem clavis po-
testas, qua remouetur obstaculū in-
trandi regnum. coelorum. Impedi-
mentum enim totius humanæ natu-
ræ ex peccato primi hominis. conse-
cutum, per passionem Christi amo-
tum est: & ideo post passionem uidit
Ioan. apoca. 4. in cœlo ostium aper-
tum. Sed alicui adhuc quotidie ma-
net clausum propter peccatum origi-
nale quod cōtraxit, & propter actua-
le quod cōmitit. Et propter hoc ege-
mas sacramentis, & clauibus Eccle-
siæ, in quibus efficacia passionis ma-
net.

De Clauibus.

224

net. Quia ex latere dormientis in cruce sacramenta fluxerunt quibus Ecclesia fabricatur.

G H A N C autem clauium potesta-
tem Apostolis contulit Christus, vt
expresse determinatur in cap. firmi-
tèr de summa Trinit. & fide Catho.
Quando autem fuerit Apostolis col-
lata. Armachanus absurde errans li.
11. de questionibus Armenorum ca.
14. & 15. contra omnium Doctorū
sententiam, dicit q. Marci. 3. cū dñs
duodecim Apostolos elegit. Sed pa-
tet hoc esse falsum, quia Matthæi. 16.
pro magno vni promissit Petro di-
cens, dabo tibi clauēs regni coelorū,
nō ergo antea habebat, aut nihil pro-
missit. Item antequā ipse eis con-
secrasset, sacramentumq. constituisset,
potestatem dedisset consecrandi,
ac si Cæsar constitueret Regem ali-
quem super regno non constituto.

Dico

De Clauibus.

Dico ergo quòd in cœna (Matthæi. 26.) contulit totam potestatem ordinis. Potestatem autem iurisdictionis in foro interiori Ioã. 10. accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Potestatem autem iurisdictionis in foro exteriori, Matthæi. 18. quæcunque alligaueritis super terram &c. Nec inconuenit quòd Apostolis Christus potestatem excellentiæ habens, Apostolicam potestatem consumatam & perfectam contulerit. Vnde & Ecclesia nunc temporis iurisdictionem in foro exteriori dat etiam non sacerdotibus, et potestatem ordinis dat ijs quibus nõdum contulit potestatem iurisdictionis. Et nota q̃ illa potestas data in foro exteriori Matthæi. 18. ibi enim fundant scholastici auctoritatem excommunicandi, & Hierony. ibidem, & Augusti. libro primo contra aduersarium

De Clauibus.

225

sarium legis, & Prophetarum ca. 17. ¶ **A D V E R T E N D V M** inquam quòd hæc potestas excommunicandi potest dici clauis regni coelorum, si regnum coelorum capiatur pro Ecclesia militante. Augusti. loco citato, & super Ioan. tracta. 50. & habetur. 24. q. 1. cap. quodcunque. Si autem regnum coelorum capiatur pro Ecclesia triumphante, potest dici clauis indirecte & secundario. Nam quatenus excommunicatio excludit à sacramentis quibus regnum coelorum aperit, potest dici q̃ claudit regnum coelorum. Quatenus verò absolutio ab excommunicatione admittit ad sacramenta, ex consequenti regnum coelorum aperit.

¶ **S E D** utrum omnes Apostoli habuerint clauis? & videtur quòd non. Quia Matthæi. 16. soli Petro sunt promissæ. Respondetur cum Caieta. lib. ff de prima

De Clauibus.

de primatu Romanæ Ecclesiæ. ca. 5.
& 6. quod sine dubio omnes Aposto-
li à Chro & non à Petro suscepit
clauē. Pater in. c. firmiter, de lūma
Trinitate & fide catholica. Etiam ha-
betur in. c. loquitur. 24. q. 1. & ex Hie-
ro. lib. 1. contra Iouenianum. Petro
autem collatæ sunt clauē, Ioā. 21. ibi
pascē oues meas. Eadem enim pote-
stas requiritur ad pascēdas oues Xpi
& ad apariendū, vel claudendū Reg-
num cœlorum. Nam quandō Xpus
uiuērat & præsens non egebat vi-
cario, consentaneum est ergo ut post
resurrectionē eū instituerit: & non vi-
det vbi nā hoc fecerit nisi Ioā. ultimo
D I C O præterea, q̄ sicut peculiari-
ter clauē Petro cōmissē sūt Matthēi
16. sic Ioā. vlti. aliqua peculiaris pote-
stas data est Petro ppter ceteros. pote-
stas enim Petri in duobus maximē
excessit potestatem aliorum Aposto-
lorum

De Clauibus. 226

lorum. Primum, quia Petri potestas
etiam se extendit supra ipsos Aposto-
los. Nam ut arguit Innocen. de maio-
ritate & obedientia. c. 6. qui dixit pas-
ce oues meas, non distinguens inter
has oues & alias, alienum à suo demō-
strant ouili, qui Petrum pastorem nō
recognosceret. Quo eodem argumē-
to, utitur Bonifacius octouus in extra-
uaganti, vnam sanctam. Secundō ex-
cellebat in hoc quod potestas Petri
erat ordinaria in vniuersum orbem.
Aliorum verō Apostolorum erat ex-
traordinaria, ex priuilegio peculiari.
Vnde factum est ut successores Petri
successerint in vniuersa potestate,
respectu omnium ouium Christi.
Successores verō Apostolorum suc-
cesserunt Apostolis in potestate ex-
traordinaria. Immo crediderim
omnem potestatem Episcoporum
qui sunt Apostolorum successores
Ff ij à Petro

De Clauibus.

à Petro & successoribus Romanis pontificibus esse deribata: ita q̃ successor Petri est immediatus vicarius Xpi, & à Xpo accepit potestatem. Vt diffinit in cōcilio Florēti. & in cōcil. Cōstātiēsi selsiōe. 8. Sed successores Apostolorum nec susceperunt potestatem ab ipsis Apostolis, nec à Christo immediatē, sed mediatē à Romano pontifice. Et sic intelligo decretū Leonis Papæ. 19. di. cap. ita dominus. Eodē modo dico, clauēs Petri in duobus differri à clauibus Apostolorum. Primò in vniuersalitate: accepit enī ad aperiendum, non huic aut illi sed omnibus fidelibus nullo excepto. Secundo quia sic eas accepit vt ab eo accipiant omnes quicunque clauēs habuerint. Nam quòd Apostoli non acceperint à Petro fuit ex peculiari priuilegio, quo & Paulus gloriabatur, potestatem Apostolicam non ab hominibus

De Clauibus.

227

minibus accepit. Et quamuis in cap. firmiter dicatur Christum contulisse clauem Apostolis, & eorum successoribus, dico quòd non est eadem ratio de Apostolis & successoribus Apostolorum. Quia Apostoli ex priuilegio immediatē à Christo acceperunt potestatem ligandi atque soluedi, etiam in totum orbem: quod male Turrecremata negat. Sed successores Apostolorum, cum manifestē ordinentur ab hominibus potestatem ordinis, nō immediatē à Deo accipiunt, potestatem autem iurisdictionis accipiunt à Romano pontifice immediatē. Sed nihilominus Christus confert clauēs successoribus: licet per medios ministros. Quemadmodū idem ipse est qui tollit peccata mundi: licet per ministros sacramentorum.

S S E D vnde constat clauēs Petro
Ff iij & coe

De Clauibus.

& cæteris Apostolis concessas nunc
in Ecclesia permanere, cum non ma-
neat potestas faciendi miracula quæ
Apostolis est collata, nec baptizandi
in nomine Iesu Christi quod Aposto-
li fecerunt. Respōdeo constat potesta-
tem istam uiuentibus Apostolis ad a-
lios esse deriuatam. Patet hoc actorū
20. attendite vobis & vniuerso gregi
&c. Et. 1. Timotheum. 4. & ad Titū
1. Secundō dico secundū fidem ca-
tholicam tenendum esse clauē Apo-
lis concessas, nunc in Ecclesia perse-
uerare. Patet ex. c. firmiter. Et ex Ec-
clesiæ cōsuetudine, quæ est columna
& firmamentū veritatis. Et Matthæi
ultimo, ecce ego vobiscum sum vsq[ue]
ad cōsumationem seculi. Petro enī
non sunt datæ clauē propter ipsum,
sed propter Ecclesiam. Quare perse-
uerante Ecclesia potestas data Pe-
tro debuit persēuerare. Et sic intelli-
gatis

De Clauibus.

228

gatis decretum Augustini. 24. q. 1. c.
quodcunq[ue]. Vnde & patet quare di-
cantur clauē Ecclesiæ, quia scilicet
propter Ecclesiam Apostolis & suc-
cessoribus datæ sunt. Clauē autem
Ecclesiæ appellari frequentissimum
est: vt apud Augustinum libro pri-
mo de Doctrina Xpiana. c. 18. refert.
CLAVIS autem est potestas li-
gandi atq[ue] solucendi, quæ Ecclesiasti-
cus iudex dignos recipere, indignos
excludere debet à regno: vt dicit Ma-
gister sententiarum. 4. d. 18. & Glosa
ex Hierony. Matth. 16. Et comproba-
tur à Ioanne Papa. 22. in extrauagan-
ti quia quorundā, de verborum signi-
ficatione. Et aduerte regnum celorū
multiplicitē capi. Primō pro sacra
scriptura, vt Matth. 21. auferet à vobis
regnū Dei &c. Secundō p[er] Ecclesia mi-
litate, vt Matth. 13. simile est regnū ce-
lorū thesauro abscondito in agro &c.
Ff iij. Et

De Clauibus.

Et Matthæi. 25. simile est regnū coelorum decem virginibus &c. Tertiū vt etiam includat duplicem statum, scilicet militantem, & triumphantē: vt Matthæi. 5. beati qui persecutionē patiūtur propter iustitiā &c. quia ipsorum est regnum coelorum: & nisi abundauerit iustitia vestra &c. non intrabitis regnum coelorū. Vno modo ex auctoritate, & potestate, vt Papa, cum explicat locum scripture, diffiniendo verum sensum. Item cū sacerdos ex officio baptizat. Secundo modo nō ex auctoritate, sed per simplex ministerium, vt laicus qui baptizat in necessitate, & vir doctus qui aperit locum abditum sacrarum litterarū, aut qui docet qua via ad regnū coelorum perueniendum sit. Dicendam ergo clauem esse potestatem aperiendi, & claudendi regnum coelorum, si sit plenaria potestas, quomodo

docunq;

De Clauibus.

229

tunc accipiat regnum coelorum. Et hanc promissit Deus Petro, cūq; utitur Pontifex, quando diffinit aliquid secundum fidem tenendum, vel dispensat in voto, vel relaxat iuramentum: id enim est aperire regnum coelorum ex auctoritate & potestate. Secundo dico quod præcipuus actus clauis est ligare & soluere, & sic per eum diffinitur, sicut diffiniret humanus intellectus per discursum, & potentia visiva per visionem coloris. **Q**UÆRITUR, vtrum sit idem clavis cū caractere. d. Tho. 4. d. 18. dicit quod sic. Cōtrarium dicit Scotus d. 19. q. 1. & Marfi. 4. q. 12. arti. 2. Sed distinguendum est de clauē ordinis, & de clauē iurisdictionis: vtraque enim requiritur ad aperiendum regnū coelorum. Clavis iurisdictionis non est idem cum caractere. Clavis autem ordinis idem est cū caractere sacerdotali

De Clauibus.

dotali. Character enim ē potestas sacerdotalis, quę datur sacerdoti ad cōsecrādum. Datur etiam eidem ad absolūendum à peccatis ita q̄ inde habet homo potestatem absolūendi, vnde habet q̄ sit sacerdos. Est ergo vna potestas quę ad duos actus se extendit, scilicet cōsecrandi & absolūendi. Quemadmodum eadem potentia est qua simplicia intelligim⁹, & qua discurremus.

QUIA verò actus clauis requirit idoneitatem in eo in quem exercetur, quia per clauem recipit iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, idē indiget iudicio discretionis, & ad explendum actum omnium vt habeat iurisdictionem. Vnde ponitur duplex clavis, scientiæ scilicet & iurisdictionis. Et scientia quę est habitus non est clavis, sed auctoritas scientię actū exercendi. Cōmuniter etiam

De Clauibus.

230

etiam doctores ponunt clauem ordinis, & clauem iurisdictionis. Quę distinctio necessaria est, si potestatem excommunicandi & absolūendi ab excommunicatione ad clauis dicimus pertinere cum diuo Augustino.

POTESTAS clauis se extendit ad remissionem culpę. Nam licet Deus remittat per se culpam, opera tñ sacerdotis agit instrumentaliter, vt instrumentum animatum: nam alias ad remissionē culpę nō exigeret votū recipiendi effectū clauis. Vide Caietanū in opusculo. 27. quæstionū & .q. 12. de effectū absolutionis. Et Adrianum. q. 2. de clauibus. Et Thomam Vualdensē libro de sacramētis à capit. 143. vsq; ad. 146. inclusiue. Extendit etiam se potestas clauis ad remissionem poenę æternę, quod quādo remittit culpa, et etiā temporalis in eo q̄ cū cōtritione accedit

Nam

De Clauibus.

nā sicut applicatur nobis in sacramēto meritum passionis Christi ad remissionem culpæ, ita quoque eius satisfactio ad remissionem poenæ: remittere, enim huiusmodi poenam pertinet ad remissionem peccati. Et quamuis d. Tho. videatur dicere q̄ clauēs remittunt poenam proportio nabiliter ad peccata: vt si peccatum est paruum parua poena remittitur, si magnum multum poenæ, sed non tota: quia aliās frustra imponderetur satisfactio. Tu tamen tene, clauēs tantum poenæ remittere cōteris paribus cū peccatum est paruum, quantum si esset magnum. Quia sacramentum æqualiter se habet, & dispositio est æqualis. Nihilominus habita ratione contritionis, confessor debet iniungere satisfactionem. Quia nescit, an tota poena remissa sit. Et quod poenitentia non sit moderanda secūdū

De Clauibus. 231

dūm quantitatem peccati, sed secundū contritionē poenitentis, patet ex Innocē. c. 8. de poeni. & remissionib⁹. **POTEST** autem sacerdos ligare ad poenam. Scotus. d. 18. & 19. asserit nullum poenitentem obligari ad acceptandum poenitentiam quā iniungit sacerdos. Idem Gabriel. d. 16. q. 2. Quia ad satisfactionē pro poena duo sunt remedia, alterum in hac vita, alterum in purgatorio, ergo poenitēs poterit suo cedere fauori. Quia ex misericordia Dei satisfactio præsens acceptatur pro futura poena. Secundō dicit q̄ si poenitēs acceptet poenitentiam iniunctam, tenet illam implere sub mortali. Quod tamen videtur irrationabile. Nam si sacerdos nō potest obligare ad mortale, mea acceptatio non inducit peccati mortalis obligationē: non enim volo implere poenitentiā iniunctā, nisi eo modo quo sacerdos

De Clauibus.

sa cerdos obligare pōt, Propter ea Ca
ieta. q. 2. de satisfactiōe ad. 2. tenet cō
trariū q nō tenetur acceptare poeni
tentiā, nec acceptatā sub mortali ad
implere. d. Tho. hic non dicit, an te
neat, sed q sacerdos ligat, nec dicit an
ad mortale vel veniale. Sed. d. 16. in
expositiōe text⁹ dicit q est præceptū
de satisfactiōe. Et ita tenet Siluester
verbo cōfessio. 1. §. 26. Et ita tenendū
est, q est præceptū obligās ad morta
le, si poenitētia iniuncta sit rationabi
lis. Probat quia est sacrilegiū volūta
riē reliquere sacm̄ impfectū. Itē in
foro cōtētiōso iudex habet potestātē
imponēdi poenā pro delicto quā re
us subire tenetur, ergo & iudex ec
clesiasticus in foro conscientie. Item
in. c. omnis vtriusq; sexus de poenitē
tijs & remissio. iniūctā poenitētiā p
viribus studeat adimplere. Item sua
detur ex cap. vltimo. de maledicis.
Est autē

De Clauibus. 232

EST AVTEM sacerdoti prudē
tia necessaria ad poenitentibus impo
nendum poenitētiā. Si sciret quā
tā poenē sit debitor poenitēs, cū sit
iudex tenetur æqualem imponere.
Sed in poenitentiā iniūctiōe mul
ta debent pensari: vt habetur in. ca. 8.
de poeniten. Nihilominus arbitrium
sacerdotis, non debet esse aut seuerū,
aut remissum: videtur enim rediculū
poenitētiē huius temporis, Sed in tri
bus casibus licet poenitētiā leuem
iniungere. Primō in articulo mortis,
& vbiq; poenitens est impotens
ad poenitentiam grauem implendā.
Secundō quandō indulgentia conce
ditur poenitēti ex rationabili causa:
illa enim habetur loco satisfactiōis.
Secus quandō indulgentia est indis
creta: vt habetur cap. 16. de poeniten.
Tertiō si appareat magna contrito
& peccatū non fuit adeo graue. His
addere

De Clauibus.

aderem etiam, cum poenitens est tñ
imbecilli animo vt per grauem poe
nitentiam scandalizetur.

13 **¶** S E D an vnus cōfessor possit mu
tare poenitentiam iniunctam ab alio
confessore? Respōdetur quōd si poe
nitentia fuit irrationabilis, poenitens
non tenetur eam implere, nec habet
opus commutatione. Si autem poe
nitentia erat rationabilis, sed fit dura
poenitenti non potest commutari ni
si à superiori. Quia par in parem nō
habet potestatem. Et ita intelligo de
cretum Vrbani Papę de poenitentia
d. 6. c. vltimo, placuit vt deinceps nul
li sacerdoti liceat quēlibet cōmissū al
teri sacerdoti ad poenitētiā suscipe
re, sine eius consensu cui prius se cō
missit, nisi pignorātia illius cui poe
nitens confessus est.

14 **¶** S A C E R D O T E S legales
non habebant clauēs. Quia illi⁹ sacer
dotij

De Clauibus.

233

dotij potestas non se extendebat ad
cēlestia, sed ad cēlestium figuras. Et
in hoc pręfertur sacerdocium Chri
sti, legali sacerdocio, per hoc qđ Xp̄us
assistsens pontifex futurorum bono
rum, ad tabernaculū cēleste introdu
cebat & c. Illi ergo sacerdotes, non ha
buerunt clauēs, sed in eis clauium fi
gura pręcessit. Christus autē habuit
clauem auctoritatiue in quātum De
us, excellentię in quantum homo: ha
buit enim potestatem aperiēdi, & clau
dēdi regnum cēlorum. Soli verō sa
cerdotes ordinati ab Ecclesia habent
clauēs ordinis, & potestatem absoluē
di à peccatis in foro poenitentię. Hęc
cōclusio habetur in concilio Florēti
no. Etiam in materia de ordine latius
ostendimus contra hęreticos. Clauē
autem iurisdictionis quę non directē
se extendit ad ipsum cælum, sed me
diante militante Ecclesia, non sacer

Gg dotes

De Clauibus.

dotes habere possunt: vt Archidia. &
 electi. Lege quartū argumē. d. Tho.
 in additio. ad tertiā partē. q. 19. a. 3. Vn-
 de nota q. foemina nullā potestātē
 spirituale habent. Vnde de legibus,
 & pręceptis earum debet iudicari id
 quod de legib. matris familias in do-
 mestica gubernatione. Nam si mate-
 ria est grauis & pręceptum necessa-
 rium ad cōseruationem boni cōmu-
 nis, obligabit pręceptum Abbatissę
 ad peccatum mortale. Sin autē mate-
 ria non est grauis quamuis ipsa velit
 obligare ad mortale, lex eius & prę-
 ceptum non obligat ad mortale. Ve-
 rum est q. cū ex voto obedientię
 monachę teneant suę superiori obe-
 dire, forsitan cū exigeret obediē-
 tiam à subditis, etiam in re nō admo-
 dum graui, si subditę violant obediē-
 tiam, votum suum videntur infringe-
 re. Sed hoc mihi certum nō est. Illud
 verū

De Clauibus. 234

verò primo loco diffinitum, est mihi
 certissimum. Vnde perperam mona-
 chas instituunt, qui absolute docent
 pręcepta suarū superiorū nō obli-
 gare eas ad peccatum mortale. Quē-
 admodum si quis doceret leges Prin-
 cipum foeminarum nullas ad morta-
 le obligare. Sed verum est non habe-
 re potestatem obligandi in ordine ad
 finem supernaturalē, hoc enim per-
 tinet ad vsum clauium.

¶ M A L I sacerdotes vsum habent
 clauū, iniquitas enim ministri nō tol-
 lit liberalitatē dñi, sed sacerdos est so-
 lus minister, ergo non pōt sua malitia
 donū à Deo trāsmissum per eū nobis
 auferre. Preterea nullus pōt scire de
 alio, an sit in statu salutis, si ergo nul-
 lus possit vti clauibus in absoluendo
 nisi existēs in grā, null⁹ se sciret abso-
 lutū, qđ est incōueniens. Hæresis fuit
 V uicleph cōdēnata in cōcil. Cōstāti.
 Cg ij sessio

De Clauibus.

selesione. 8. & 15. quod mali sacerdo-
res priuantur iurisdictione, quæ etiã
manifesto Ecclesie vsu condonatur.
Sed contra videtur id quod habetur
24. q. 1. c. audiuius & 1. q. 1. c. p. etiã
corde: sed loquitur de dñisso ab Ec-
clesia, vt patet legenti. Est etiã argu-
mentum cap. remissionē. 1. q. 1. & de
consecra. d. 4. cap. quomodo ex Au-
gustino: sed loquitur de factis, vel bo-
nis catholicis, vel de publicis peccato-
ribus qui non tollerantur.

16

SCISMATICI, heretici ex-
communicati, degradati vsu clauis
non habent, quia priuantur subditis,
in quos potestatem quam habent ex-
erceant. Sicut nec possent consecrare
non habentes panem, nec baptizare
si non habeant aquam. Illi ergo qui
priuati sunt non possunt vsu clauis
habere. Sed nota quod in cōcilio Cō-
stantiensī statutum est, non teneri si
deles

De Clauibus.

235

deles vitare excommunicatos, nisi sint
nominatim excommunicati, vel ma-
nifesti percussores clericorum. Vn-
de sit vt non omnes excommunicati
& suspensi, priuati sint iurisdictione
illi videlicet qui tollerantur, & quos
euitare nō debent. Tempore autem
d. Tho. nondum id fuerat constitutū
Peccant tamen illi administrātes sa-
cramenta: quia concilium dicit hanc
relaxationem in nullo excommuni-
catorum debere suffragari. Hoc ta-
men intellige cum grano salis, pec-
cat enim si est in mora petendæ abso-
lutionis. Item quando licite potest se
excusare ab administratione sacra-
mentorum. At quādo tenetur admi-
nistrare sacramenta petenti, non pec-
cat administrādo: aliās esset pplexus
SED nunquid in mortis articulo
huiusmodi poterunt absoluerē? D. Tho.
hic in additionibus. q. 19. articu. 6. nul-

17

Gg iij lum

De Clauibus.

lum casum excipit. Sed supra. q. 8. gē
neraliter dixit in articulo mortis quē
libet sacerdotē absoluerē posse. Sed.
3. p. q. 82. art. 7. secundū quod solus
baptismus permittitur esse ratus hæ-
reticis & scismaticis in arti. necessita-
tis. In nullo autem casu possunt con-
secrare, vel aliud sacramentū confer-
re. Et idem hac. q. ar. 5. 3. Et est cōmu-
nis opinio. Sed Palude. d. 25. q. 1. circa
finem tenet, quod in arti. mortis lici-
tum est ab heretico recipere poenitē-
tiam: quia est sacramentū necessita-
tis, sicut baptismus. Idē Siluester ver-
bo confessor. 1. §. vltimo. Et Maio. d.
17. Et Glo. de sponsa. c. 11. Et re vera,
de excommunicatis catholicis nō du-
bito quin in arti. mortis possint sacra-
mentū poenitentiae ministrare. Non
enim video causam quare fideles in
arti. mortis presente sacerdote catho-
lico priuetur sacramento necessario
ex iure

De Clauibus. 236

ex iure diuino. Nec esset minus intol-
lerabile prohibere absolutionē in ar-
ti. mortis quā reseruare casus: præser-
tim cū cōmuniter homines habeant
attritionem. Itē licet recipere baptis-
mum, ergo absolutionem: quia utrū-
que est in diuino præcepto, & sacra-
mentū necessitatis. Itē. c. quod nō est
de regulis iuris, dī q. necessitas nō ha-
bet legē. Et idē mihi probabile est de
hæretico, à quo periculū nō timetur,
& qui non errat in articulo sacrame-
ti poenitentiae, præsertim si de iure
diuino quilibet sacerdos habeat au-
thoritātē in ar. mor. Nō valet quod af-
ferri solet in cōtrariū de Hermigildo
ex. 24. q. 1. c. vltimo, tū quia ibi loquit̃
de cōmunionē quē nō est sacramentū
necessitatis, tū quia id fecit ne faueret
Arria. Epō: qm̃ p̃ ob id destinaret.
¶ Sacerdos autē non potest vti cla-
ue in quemlibet, sed in eos tñ qui ci-
Gg iij in

De Clauibus.

in sortem venerint: nisi in necessita-
tis articulo vbi nemini sacramēta sūt
deneganda. Hanc opinionē .d. Tho.
probabiliorem facit. Martinus. 5. qui
in concilio Constantiensi circa finē,
inter reliquas interrogationes ponit
hanc, vtrum credat auctoritatem iu-
risdictionis Papæ, & Epī esse maio-
rem in soluendo, ligandoq; auctori-
tate simplicis sacerdotis: etiam habē-
tis curam animarum. Proprius verō
sacerdos in aliquibus casibus non de-
bet absoluerē sibi subditum, sed re-
mittere ad superiorem. Primus quā-
dō est solennis poenitentia imponē-
da, quia eius p̄prius minister est Epi-
scopus. Sed iam hæc poenitentia re-
cessit ab vsu. Secundus de excommu-
nicatis, quādo inferior sacerdos nō
potest absoluerē. Tertius quādo in-
uenit irregularitatem contractā, pro
cuius dispensatione debet ad superio-
rem

De Clauibus.

237

rem remittere. Quartus de incendia-
rijs. Quintus quādo est consuetudo
in aliquo Episcopatu quōd enormia
crimina ad terrorem seruantur Epi-
scopo. Et nota solutionem ad primū
in additionibus q. 20. arti. 2. in qua di-
citur, quōd sacerdos non debet audire
confessionem mulieris cum qua pec-
tauerit, sed debet ad alium mittere,
nec illa debet ei confiteri, sed peterē
licentiam ad alium eūdi, vel ad supe-
riorem recurrere. Si ille licentiā de-
negaret, tum propter periculum, tū
quia est minor verecundia, si tamen
absolueret, absoluta esset. Et quod
Augusti. dicit nullus officio sacerdo-
tis vti debet nisi immunis ab illis sit
quæ in alijs iudicat. Dicit tamen d.
Thomas intelligendum secundū
congruitatem & non secundū ne-
cessitatem sacramenti. Et hæc de cla-
uibus dicta sufficiant.

Sequitur

DE EXCOMMUN:
Sequitur vltimus

de Excommunicatione
tractatus.

¶ DE EXCOMMUNI-
catione tractatur in. 4. distinctio. 18.
& à sancto Thoma ibidem, & in
additionibus quaestione. 21. Nos bre
uiter absoluemus hunc tractatum
quatuor punctis.

¶ PRIMO dicemus quid sit ex
communicatio, & quæ causæ illius.

¶ SECUNDO de casibus in
quibus potest homo peccare, ex hoc
solum quod est excommunicatus.

¶ TERTIO de eo qui potest ex
communicare.

¶ QUARTO & vltimo dice
mus de excommunicatione mi
nori, quid sit, quæ causæ
ei, & quis possit ab
ea absolueré.

QVO

De excommunicati. 238



VO AD PRI-
mum, excommunica
tio est separatio à com
munionē Ecclesiæ quo
ad fructum & suffra
gia generalia, & est
dissentio excommunicationis maio
ris. Pro cuius intelligentia est no
tandum, quod excommunicatio nō
est peccatum, nam quodlibet pec
catum (etiam veniale) est maius mā
lum quā excommunicatio, sed est poe
na: poena autē est priuatio alicuius bo
ni, & sic excoicatio est priuatio coica
tionis Ecclesiæ, quæ quidē ē quoddā
bonū. Secūdo nota q̄ inter xpianos
sunt quatuor gradus coicationis. Pri
mus est coicatio humana quę etiā in
ueniū inter infideles, sicut comedere
simul colloqui, tractare, & hec com
munio nō est pprie fidelī, sed cōue
nit eis quatenus ciues, & politici sunt
Secūsus

De excommunicatione.

Secundus est communicatio quæ consistit in hoc quod est simul conuenire in Ecclesia ad orandum, ad recipiendum sacramenta, ad electionem canonicam actiuam & passiuam, et ad audiendum diuina officia.

Tertius est communicatio bonorum & suffragiorum quæ ex intentione Ecclesiæ applicantur, seu offeruntur pro omnibus christianis.

Quartus est communicare, seu habere partem in bonis & meritis aliorum fidelium, quæ titulo charitatis applicantur omnibus existentibus in gratia: secundum illud psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. His suppositis sit prima propositio, excommunicatio non priuat quarta communicatione. Probat, quia illa communicatio fundatur in charitate, charitatem autem non expellit nisi peccatum
sed

De excommunicatione. 239

sed excommunicatio non est peccatum, ut diximus; ergo. Secunda propositio excommunicatio priuat hominem reliquis tribus communicationibus. Vnde solet ab alijs diffiniri (& bene) excommunicatio est priuatio à quacunque licita communicatione fidelium. Consule Caietanum quotlib. 2. q. 12. Et nota antiquam consuetudinem Ecclesiæ in excommunicatione, quod gradatim fideles communicatione priuant. Et forte tunc erant genera excommunicationum quot genera communionum. Vnde Siluester tria genera ponit verbo excommunicatio primo. §. 1. Aliquando enim priuabantur sola communione eucharistiæ quæ anthonomathice communicatio dicitur, ut tradit Dionysius de ecclesi. hierarchia. cap. 3. & ostendit Vualden. lib. de sacramentis cap. 95. Et de hac intelligo decretum Ioann.

Papæ

De excommunicatione.

Papæ. 3. q. 4. c. engeltrudam. Aliquā
dò priuantur Christi fideles ecclesia
stico conuentu ad officia diuina au-
dienda, vel ab oratione cōmuni quæ
omnes poterāt appellari minores ex-
cōmunicationes, & eas videre licet.
5. q. 2. c. præfenti. Et. 11. q. 3. ca. admen-
sam. Et in eōcilio Niceno. c. 11. & 12.
Et Chrysost. hom. 17. in Matthæū
circa finem. Aliquandò fideles prius
bantur omni cōmunionē, quasi præ-
scissi ab ecclesiastico corpore: & hæc
veteres appellabant Anathema, qua
voce Iudæi extremam detestationē
significare solebāt: teste Hierony. su-
per. 1. c. epistolæ ad Galatas. Nos hac
tempestate duas tātū excōmunica-
tiones nouimus, minorē qua quis pri-
uatur cōmunionē passua sacramēto
rū omniū, maiorē, qua etiā priuatur
alijs fideiū cōmunicationibus: vt hæ-
bes de clerico excōmunicato ca. vlti.

Q V Æ

De excommunicatione. 240

Q V Æ R I T V R, vbi habet
in sacra scriptura quòd ecclesia possit
hac poenā punire? Respōdetur, quòd
excōmunicatio fundatur in auctori-
tate Pauli. 1. corinthio. 5. iam iudica-
ui. vt præfens tradere huiusmodi ho-
minem sathane in interitum carnis.
Et re vera intelligitur, quòd tulit in
eum sententiam excōmunicationis,
vt S. Tho. exponit. Item fundatur in
auctoritate. 1. Ioann. 5. est peccatū ad
mortem, non pro illo dico vt roget
quis. Qui quidem locus licet multipli-
citer intelligatur, videtur quòd sen-
sus legitimus et literalis sit ille de quo
dicitur, si Ecclesiam non audierit, sit
tibi vt ethnicus & publicanus. Item
ad Titū. 3. hereticū hominē post pri-
mā & secūdā monitionē deuita. Quæ
locū adducit S. Tho. ad hoc ppositū
in. 2. d. 43. & quæstionibus de malo.
q. 3. art. 15. 3. & ita videtur exponere;
&

De excommunicatione.

& forte illa est expositio literalis, & Matthæi. 18. si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.

GQVÆRITVR, quomodo intelligatur quod excommunicatio priuat à receptione sacramentorum? an sit sensus quod faciat eam illicitam, ita videlicet quod non potest excommunicatus sacramentum suscipere sine hoc quod peccet: tamen si de facto suscipiat, verum suscipit sacramentum, vel an sit sensus quod nec potest si ne peccato suscipere, nec si de facto suscipiat tenet sacramentum, ita quod ultra hoc quod peccat sacramentum est nullum? Hæc questio est vna de vtilioribus & difficilioribus totius huius materie. Et tota difficultas est de sacramento poenitentiae, vtrum sit nullum per hoc quod sumitur ab excommunicato. Pro cuius intelligentia est imprimis

De excommunicatione. 242

in primis notandum quod excommunicatio non habet ex iure diuino priuare à receptione sacramentorum, nec à participatione sacrificiorum Ecclesiae. Nam de iure diuino nullus est excommunicatus: licet veniat excommunicandus ab Ecclesia, secundum eius placitum & limitationem. Secundò nota quod in potestate Ecclesiae est facere quod sacramentum poenitentiae, & sacramentum matrimonij sit nullum, vbi susciperetur ab excommunicato, etiam inuincibiliter ignorante se esse excommunicatum. Quod tamen non posset Ecclesia facere de alijs sacramentis imprimis in charactere: quia habent determinatam materiam de iure diuino, quæ non potest subtrahi, nec mutari. Hoc supposito dico, quod de hac re sunt diuersæ sententiae: licet omnes conueniant in hoc quod si excommunicatus sciens, vel

H h vincibi

De excommunicatione

vincibiliter ignorans se esse excōmū-
nicatum, suscipiat aliquod sacramen-
tū, peccat mortaliter, & est sacrilegus.
Si verò accedat bona fide cum igno-
rantia inuincibili iuris, vel facti excu-
satur à mortali: & de hoc non est du-
bium. Sed loquendo de annullatio-
ne, quidam dicūt quòd si excōicatus
etiam inuincibiliter ignorans se esse
excommunicatum accedat ad sacra-
mentum poenitentiae & absoluitur
nullū omnino sacramentū suscipiat.
Probant, quia excōicatio tollit iuris-
dictionem, ita quòd excōmunicatus
nullius est subditus, sed nullus sacer-
dos potest absolvere non subditum,
ergo. Patet consequentia, quia licet
ignorantia excusset à peccato tamen
nō pōt facere q̄ sit validum id quod
esset irritum si fieret cū sciētia oppo-
sita. Et hinc est quòd vsus Ecclesiae
habet, q̄ ante absolutionē à peccatis
prēmitta

De excommunicatione 242

prēmittatur absolutio ab excōmuni-
catione, ne annulletur sacramētū. Se-
cunda, alij dicūt q̄ si excōicatus acce-
dat ad sacramētum poenitentiae cū ig-
norantia inuincibili, quē excusset il-
lū à sacrilegio, verū suscipit sacramē-
tū, nec tenetur amplius cōfiteri de il-
lis peccatis, sed quærere absolutionē
ab excōicatione, & interim nō misce-
re se diuinis. Hae sententia est Caie.
in summa verbo impedimēta absolu-
tionis. Et Pal. 4. d. 18. q. 4. & Adria.
q. 2. de confessione contra finē. Pro-
bat, quia licet absolutio sacramētalis
sit iure phibita excōmunicato, nullo
tñ iure est irrita si defacto suscipiāt,
nec vsus Ecclesiae habet contrarium
& qui hoc cogitant decipiuntur, e-
rgo. Item alia sacramenta non annul-
lantur per hoc quòd suscipiantur ab
excommunicato, ergo nec hoc: nam
dētis vndē habeatis contrarium.

H h ij Item



191

De excommunicatione.

Item quia aliàs iniusta esset sententia Ecclesię si vellet ignorantiam inuincibilem condemnare. Si quis autem excommunicatus per ignorantiam inuincibilem accedat ad sacramentum poenitentię, dummodo confiteatur fictionem vere suscipit sacramentum, & recedente fictione consequitur effectum. Hanc solus Caietan. tenet expressę. Et probatur, quia poenę non sunt ampliandę, sed potius restringendę: ut patet de regu. iuris in. 6. reg. 15. & 49. Item eodem iure excluditur excommunicatus a participatione sacramenti matrimonij, & sacramenti absolutionis, sed ecclesia prohibens excommunicato matrimonium non irritat illud, sed si fiat tenet: ut patet extra de eo qui duxit eam quę polluit per adulterium. ca. 6. & de matrimonijs contractis contra interdictum Ecclesię. c. 2. Vnde ergo discrimen in verbis

De excommunicatione: 143
bis eisdem generalibus? Si autę quis celebrauerit pro excommunicato, et applicauerit ei sacrificium, siue inuincibilitę, siue vincibilitę ignoret excommunicationem applicatio facta tenet. Prohibentur enim Christiani communicare, non tamę inuolidatur communicatio. **Q V Æ R I T V R**, Vtrum annulletur sacramentum per hoc quod confertur ab excommunicato? Respondetur et sit prima propositio, si sacerdos excommunicatus (quacunque excommunicatione, etiam propter notorię clericici percussione) tētet conferre quodecunque sacramentum, excepto sacramento poenitentię, verum sacramentum confert, quauis peccet. Nec de hoc est dubium, siue faciat sciētę, siue ignorātę, & tām vbi tolerat quā vbi nō tolerat. Secūda loquēdo de sacramento poenitentię, si sacerdos sit excommunicatus non nominatim, aut pro-

4

H h iij pter

De excommunicatione.
pter notoriam clerici percussione;
& tētet absoluerē verū sacramētum
confert. Ita determinatur in extraua
ganti cōcilij Cōstantiensī, ante quod
nullus excōicatus poterat cōferre sa
cramētum poenitētiæ. Et hæc secū
da propositio intelligenda est vt pri
ma, videlicet tā vbi talis sacerdos to
leratur ab ecclesia, quam vbi non to
leratur, & tā vbi crimen (ppter quod
est excōicatus) est secretū, quā vbi est
publicū. Tertia si sacerdos sit excom
municatus nominatim, aut propter
notoriā clerici percussione, & cū hoc
toleratur ab Ecclesia, verū sacramē
tū poenitentiæ confert, si defacto cō
ferat illud. Patet, quia licet in iure ni
hil sit de hoc cautum, tamen non est
credendum, quod Ecclesia toleraret
eum in publica administratione sa
cramentorū: & cū hoc vellet q̄ facta
per ipsum essent irrita, profecto esset
intole

De excommunicatione. 244
intolerabilis error. 4. si sacerdos sit
excōmunicatus nominatim, aut pro
pter notoriam clerici percussione,
& cum non toleretur ab Ecclesia, si
tētet absoluerē, nullum omnino con
fert sacramentum. Patet, quia ista ser
uabatur ante cōcilium Cōstā. & ibi
relinquitur ita seruandum perpetuis
temporibus quo ad ista duo gēra ex
cōicatorum, ergo. Itē quia talis nullā
omnino habet iurisdictionem, ergo.
¶ QVÆRITUR, de causa excōica
tionis, an sit peccatum mortale? Que
stio hæc pōt dupliciter intelligi. Pri
mò de iure. i. vtrū non debeat Ecclia
excōicare, nisi propter mortale. Scū
dò defacto an si excommunicet pro
pter veniale, vel aliud factum quod
non sit peccatum, excommunicatio
tenet. In primo sensu communis opi
nio est, quod nullus potest iure ex
communicari, nisi propter mortale
H h iij Pater

De excommunicatione.

Patet ex verbis domini Matthæi, 18. ubi tradita fuit potestas excommunicandi, si peccauerit in te frater tuus &c. Clarum est qd de venialibus non requiritur illa diligentia. Item ex concilio Meldensi. 11. q. 3. capit. nemo. Et hoc tenendum est pro certo: licet aliquando viderim oppositum defendi. Secundò dico, quòd licet excommunicatio possit iure ferri p quolibet mortali, quia finis ipsius est solus Xpus vt patet, 1. Cor. 5. quã tollit quodlibet mortale, tamen non debet ferri nisi pro grauissimis criminibus de quib' aliter nō speratur sanitas. Patet, quia est vltima medicina ecclesiastica, & nocet plusquã si gladijs feriretur: vt ait August. Itē, quia excommunicatio nō debet ferri quousque peccator nō audiat Ecclesiã. Itē, quia Paulus nō minit excommunicationis, nisi propter incestū, cum tamē essent plura alia crimina.

De excommunicatione. 245

mina. Vndē patet, quòd pro temporali damno non potest ferri excommunicatio, nisi sit nimis graue. Et quidē iudices pessimē faciunt, & grauiter peccāt concedendo excommunicationes pro rebus leuib', por las vbas, mãçanas &c. Et est vna de pessimis consuetudinibus quorundā ministrorum ecclesiastica potestate abutentiū ista: quæ oia iam corrupta sunt. Et anathematis nomē, quo audito maiores nostri tremebant, & irrisioni nostris tēporibus expositū est. Et ego credo, quòd istę excommunicationes nō obligant, nisi præsumatur esse mortale id pro quo feruntur: non enim de hoc dubito.

¶ SED vtrum, statim quòd homo peccat mortalitèr, possit excommunicari? Respōd. quòd nō, quousque sit contumax, & rebelis Ecclesiæ. Patet Matthæi. 18. si peccauerit in te frater tuus



De excommunicatione.

tuus corripe eum, adhibe tecum, dic
Ecclesiæ, & vltimò venit excommu-
nicatio, sit tibi quasi ethnicus. Idem
constat ex Paulo hæreticum homi-
nem post primam & secundâ admo-
nitionem debita. Vnde de iure nul-
lus potest excommunicari, nisi præce-
dat trina admonitio: vt patet in capit.
sacrosancta de sentent. excommunica.
Trina tamen admonitio non est de
essentia excoicationis: vt bene notat
Palu. d. 18. in. 4. & Duran. ibidem, &
Glosa in cap. prædicto, & in cap. sta-
tuimus, Nec hoc est contra Euange-
lium, nam in Euangelio ostenditur
ordo iuris, non tamen dicitur, quòd
ille est necessarius. Verum est quòd
non expedit aliter fieri quàm in Euā-
gelio expressum est. Nihilominus si
quis semel admonitus excommuni-
cetur pro mortali excommunica-
tio esset valida. Non dubito tñ quin
admoni

De excommunicatione. 246

admonitio sit de essentia excoicationis: ita quòd si quis excommunicaretur antequàm esset admonitus exco-
municatio non teneret. Cōtra hoc po-
test fieri vnum argumentum, quia in
currentes excoicationes latas in
iure non admonentur prius, vt patet
de incendiarijs, de percussoribus cleri-
corum &c. qui quidem ipso facto in-
currunt in sententiam, ergo. Respō.
q̃ tales iam sunt admoniti ab Eccle-
sia, & à lege Xpi prohibēte talia cri-
mina, & ista est sufficiens admonitio
Q V Æ R I T V R, Vtrum ex-
communicatio iniusta sit valida, vel
vtrum habeat aliquem effectum? No-
ta, quòd excommunicatio, sicut &
qualibet alia sententia, tripliciter po-
test esse iniusta. Primò, quia ipso iu-
re est nulla. vt si aliquis excommuni-
cet non subditum, talis continet in-
tolerabilem errorem, & nullū effec-
tum



De excommunicatione.

tum habet, tñ in foro exteriori, quā
interiori. Ita dicitur capit. extra de sc̃
tētia excom̃unicationis cap. per tuas,
& capit. statuimus in. 6. eo. titul. Secū
dō dicitur excommunicatio iniusta
ex parte iudicis, quia videlicet malē
iudicauit quacunque ex causa id fiat,
siue ex odio, siue ex defectu proba-
tionis, siue ex ignorantia: talis tamē
non est ipso iure irrita. Et de hac
est nostra disputatio modo, vtrum li-
get? Est quæstio nimis grauis, & de
qua sunt diuersæ sententiæ. Caietan.
2. 2. q. 70. ar. 4. 2. tenet expressē, quod
talis sentētia omnino est nulla, ita q̃
nullum prorsus habet effectum apud
Deum, nec apud homines. Probat
quia excommunicatio nō potest fer-
ri, nisi pro mortali, sed iste vt suppo-
nimus non peccauit mortalit̃er, er-
go. Item quia sententia iniusta non
est sententia: nam secūdum. S. Tho.

2. 2. q.

De excommunicatione. 247

2. 2. q. 70. ar. 4. iudicium iniustum nō
est iudicium, ergo. Adria. quotlibeto
6. tenet eandem sententiam. Tenent
Ricard. d. 18. q. 5. ar. 3. Alexan. 4. p. q.
82. mēbro vltimo, Syluest. verbo ex-
cōicatio. 2. §. 2. & 3. Palude. d. 18. q. 1.
ar. 3. & Duran. d. 18. q. 4. Gratia. 11. q.
3. cap. qui iustus, & videtur esse sentē-
tia. S. Tho. q. 21. additio. arti. 4. Om-
nes isti dicunt, quod excom̃unicatio
iniusta ex parte causæ si non sit iure
irrita, est valida. Horum sentētia vi-
detur fundari in. c. per tuas de senten-
tia excommunicationis. §. verum in
anis: vbi dicitur, quod iniuste excōi-
catus debet recurrere ad superiorem
& petere absolutionem ab excom-
municatione iniusta, ne Ecclesiæ sc̃-
tentiā contemnere videatur, & ex
hoc amplius ligetur. Re vera vide-
tur mihi, quod omnes isti doctores lo-
quātur vrbius quā oporteat, ideo
dicam



191

De excommunicatione.

dicā vobis quod sentio: & sit prima
propositio, iniuste excommunicatus
non priuatur suffragijs Ecclesie cō-
munibus. Hanc tenet omnes Docto-
res, etiam illi qui asserunt sententiā
iniustā ligare. Signanter Ricardus
arti. 7. q. 2. & Palude. q. 1. ar. 1. & Ale-
xand. vbi supra mēb. 1. solus Durād.
eam negat. Sed rationes Caietani, &
Adria, sufficienter eam probant. Ec-
clesia enim nō approbat iniquā vo-
luntatem, & sententiā iudicis quā-
tum ad hoc, cū sit damnum innocē-
tis, sine aliqua vtilitate publica. Secū-
da propositio, talis sententiā quā nō
est ipso iure irrita quātum ad hoc va-
lida est, quod sic excommunicatus nō
solum propter scandalum, sed abso-
lute tenetur vitare omnē cōmunio-
nē & vitari. Has duas propositiones
tenet beatus Grego. homelia. 26. tra-
ctans illud Ioan. 20. quorum remis-
sit

illis

De excommunicatione.

248

ritis peccata &c. Patet hęc. 2. ex mul-
tis iuris capitibus, & ex Urbano Pa-
pa. 11. q. 3. c. quibus nam, quia si semel
daretur facultas cuilibet discernendi
an causa sit iusta, vel nō, esset magna
cōfusio & schisma. Ideo Ecclesia iu-
stissime p̄cipit vt talis, remedia que-
rat iuris, & interim sententiā timeat
& ei pareat. Tertia propositio, si ta-
lis participaret in diuinis, vel alij ei-
dem communicarent publicē easdē
poenas incurrere coram Ecclesia ac
si sententiā iusta esset. Si enim non
est delata appellatio ad superiorem,
& conuincor de cōmunicatione con-
tra p̄ceptum Ecclesie, iudex pro-
fecto iuste me condemnabit, tan-
quā irregularē. Hęc Innocent.
extra de sententiā excommunicatio-
nis capit. 40. & Gregori. in homi-
citata. Quarta propositio, licet ex vi
p̄cepti ecclesiastici (etiā in secreto)

ille



192

De excommunicatione.

ille teneatur euitare & euitari: quia præceptum Ecclesiæ æqualiter obligat excommunicatum in publico, & in secreto, ex epicheia tamen, siue ex licentia præsumpta, aut rati habitatione potest communicare sine scandalo. Quia in alijs præceptis sane interpretamur intentionem Ecclesiæ, cū non est verisimile ipsam velle obligare, hic autem nullo pacto est verisimile Ecclesiam ad abstinendū obligare voluisse. Nec em̃ vult alicui innocentem inferre damnum, nisi propter bonum publicum. Priuare autem in publico necessarium est ad publicam utilitatem, in secreto autem priuare non est necessarium. Hanc puto esse mentem & Caietan. & S. Tho.

8

Q V Æ R I T V R, Vtrum ex cōmunicatio ignorata liget? Ad hoc sit prima propositio, si ignorantia inuincibilis sit facti & iuris. r. si sit rationalis

De excōmunicati. 249

lis quæ excusset à tota culpa mortali, excusat etiam à canone, non incurritur excōmunicatio. In hoc omnes conueniunt, nec potest negari. Quia excōicatio nō potest ferri nisi p mortali, sed iste non peccauit mortaliter vt supponimus, ergo. Patet hæc de cōstitutio. c. 2. rē quæ culpa earet in damnum vocari non conuenit. Secunda si quis peccet mortaliter, & excōicatio non sit formaliter lata pro illo facto, non incurrit sententiā canonis. i. si aliquis sciat se peccare mortaliter, & ignoret inuincibiliter id p quo lata est excōmunicatio non est excōicat^o v.g. occido Petrū, & scio me peccare illū occidendo ignoro tñ inuincibiliter illum esse clericū, non incurro excōicationē. Patet quia excōicatio nō est lata contra percussorem hominis sed clerici: vt expressè habetur. c. si vero extra de sententia, excōicationis.

Ii Tertiò



De excommunicatione.

Tertia si factū pro quo lata est excommunicatione sit aliās licitum, vel nō eō dēnatum iure diuino, ignorātia canonis excusat à poena. V.g. si Papa nūc sub poena excommunicationis præciperet ne quis vestiretur serico, & ego ignorarem canonē istū non incurrerē excommunicationē, quia non pecco mortaliter cū ignorarem inuincibiliter. Probat ex cap. proposuisti. 82. dist. Quarta in oībus statutis latis ab ordinarijs citra Papā, ignorātia iuris si sit inuincibilis excussat à sentētia canonis, etiā si faciam mortale pro quo est formaliter lata excommunicatione. v.g. Epūs fert sententiam excommunicationis in concubinos, ego ignoro illam, non in curro eam: esto sim cōcubiniarius. Et hoc generaliter est verū in omnibus quoruncunq; prælatorū inferiorum Papa. Et etiā in religionibus patet, quia ita habetur extra de sentētia ex
comm

De excommuni. 250

cōmunicationis lib. 6. c. vt aīarum periculis, vbi hoc ipsum expresse continetur. Et in his quatuor propositionibus omnes conueniunt Docto. nemi ne discrepāte. Sed tota difficultas est de sententis iuris latis à Papa quibus est anexa excommunicatione. v.g. lata est in iure excommunicatione contra incendiarios, est dubium, an cadēs in factum & ignorās inuincibiliter ius, incurrat excommunicationem. De hoc sunt diuersæ sentētiæ inter Doctores. Adria. q. 3. de clauibus. Scor. d. 16. q. 98. Maio. d. 18. q. 2. & Glo. in ca. à nobis de sententia excommunicationis, & in ca. vt animarū. Ioā. Andre. ibi, Bartho. in l. cūctos populos de sūma Trini. Oēs isti tenēt partē affirmatiuā, videlicet q; ignorantia iuris non excussat à poena, seu excommunicatione. Probāt ex prædicto. c. vt animarū, in quo Papa in fauorē aīarū instituit, q; nō incurrat excommunicationem
li ij qui sciens



De excommunicatione.
qui sciēs factū ignorat ius, sed præcipit id obseruari in statutis ordinariū inferiorū, nullam prorsus faciens mentionē de statutis Papæ: ergo cū solū excoeperit summus Pōtifex ordinariū sententias, fit vt sententia iuris cōmunis in sua sententia perseueret. Item quia ignorantia iuris, cui est annexa irregularitas non excusat à tali poena: vt habetur in cap. cū illorum de sententia excõmunicatiōnis, ergo nec ignorantia iuris cui est annexa excõicatio excusabit ab ea. Hæc est horum sententia, & quidem videt quod sit tutior, præsertim quia fauet vsus Ecclesiæ quæ cōmuniter irretitos his laqueis remittit ad superiores per confessores: esto poenitentes laborent inuincibili ignorantia. Oppositam sententiā tenent Siluest. verbo excõicatio. 2. §. 3. & excõicatio vltimo. §. 3. & verbo ignorantia. 1. §. 8. &

De excõmunicatiōe. 251
8. & summa angelica. Et videtur esse Caic. & Antonini. Qui omnes tenet, quod ignorātia inuincibilis iuris excusset ab excõicatione. Probat excõicatio non potest ferri, nisi pro cōtumacia, vt patet ex Euangel. sed qui ignorat inuincibiliter non est contumax, ergo. Item si aliquis sciat substātiā mali actus, & ignoret inuincibiliter aliquam circumstātiā eius, nō imputatur ei ad malitiā talis circumstātiā, ergo. Ad argumenta vtriusque opinionis potest facilliter respōderi. Et quāuis sapientissimus magister à victoria, in neutra partē aperte declinet, tamen primā sententiā reputat tutiorē. Et ideo tenendū est, quod si fiat id pro quo lata est formaliter excõmunicatio incurritur, esto inuincibiliter ignoretur ius. Nec valet solutio Siluestri, quia etiā pontifex est ordinarius, & quod eius sententiæ etiam
li iij excipiunt

De excommunicatione

excipiuntur in illo ca. vt animarū pe-
riculis: quia est contra cōmunē vsum
loquēdi. Nā in titu. de officio iudicis
ordinarij iuris periti cōmuniter disti-
gunt ordinariū à summo pontifice.

- 9 **Q**UÆRITVR, an incurrat
sententiā excoicationis, qui facit aut
omittit aliquid inuincibiliter credēs
se incurrere excoicationem propter
illud? V.g. furatus sum decē aureos
in Ecclesia, & credo inuincibiliter
quòd ob illud crimē sit posita exco-
municatio: cū tamen non sit, est du-
biū, an incurra? Et videtur q̄ sic, quia
qui facit actum aliās bonū, si cogitat
esse malum peccat propter illam cō-
scientiam, ergo. Respon. quòd in tali
casu pecco mortaliter, & incurro tā-
tā culpā & poenā, quantā incurrisse,
si de facto fuisset imposita excoicatio
pro illo opere, sicut ego cogito: quia
cōscientia est quæ dānat, vel absoluit.

Secundò

De excommunicatione. 252

Secundò dico q̄ talis quandiu habet
illam conscientiam debet se in omni-
bus habere, ac si verē esset excoimu-
nicatus: nā aliās peccauit ppter con-
scientiā quā habet. Tertiò dico quòd
talis de facto nullam excoimunicatio-
nē incurrit. Probatur, quia ipse non
pōuit supra se ferre talem sententiā,
nec alius tollit, ergo. Item, quia si ille
cogitasset eodē modo, quòd propter
illud opus occurrēbat mortē tempo-
ralem, non incurrisset illam propter
solam suā imaginē, ergo. Ad argumē-
tum in contrariū, dico quòd non est
idē iudiciū de culpa & de poena, nā
culpa pēdet ex vniuscuiusq; voluntate
pœnæ aut nō nisi à iure, vel à iudice.

QUÆRITVR verò de secūdo principaliter
quæritur, vtrū liceat coicare cum
excoicato? Hic sunt breuiter tria de-
finiēda. Primū in quib? sit licitū coi-
care cū excoicato, & in quibus non.

Li iij. Secundū



192

De excommunicatione.

Secundū an incurrat aliquā censurā qui participat cū excommunicato in prohibitis. Tertiū an sit semper mortale peccatum participare cū excommunicatis in prohibitis. Quo ad primum, sit prima propositio, post cōcilium Constantiense, duo genera excommunicatorū tenemur vitare, scilicet excoīcatos nominatim, & excommunicatos ppter notoriā clerici percussione, cum his in quantum est prohibitū participare, in his quæ in hoc carmine continentur.

Os, orare vale cōmunio mēsa negat.
Hoc tamen intelligendū est, quādo tales excoīcati non tollerantur in ministerio ecclesiæ. Nā si tollerant per cōmunem errorem, iā diximus supra q̄ sacramenta ab eis collata sunt valida, ac proinde non tenemur vitare eos: etiā in istis. Hoc patet ex iure, & ex prædicto concil. Secunda cū omnibus

De excommunicatione. 253

bus excommunicatis quocūque modo sint excoīcati, est licitum participare in his quæ hoc carmine continentur. Vtile, lex, humile, res ignorata necesse. Vide in summa Caietani declarationem horum verborum. Tertia excoīcatos non nominatim, nec propter notoriā clerici percussione, nullus tenetur vitare post concil. Constan. etiā in contentis in primo versu. Vnde possumus cū eis colloqui, diuina officia audire, inducere eos ad administrādum sacramenta: si eis ex officio, vel ex cōmissione hoc incumbat: quia sic ordinavit cōciliū, in fauorē animarū. Hæc est aliquorū non omniū. Nā Siluest. Caiet. & Adria. tenet oppositū, quo ad participationem sacramētorū tā actiuā, quā passiuā: aiunt enim eos peccare in tali administratione sacramētorū: ac proinde nō licere fidelibus eos inducere.



193

De excommunicatione.

inducere ad eam. Forſitan cōcilium non ordinauit, niſi quōd facta per tales eſſet valida: quia hoc maxime expediebat animabus. Quo ad ſecūdū, de quātitate poenæ, ſit prima propoſitio. Qui participat in prohibitis cū excommunicatis de quibus loquitur prima propoſitio, incurrit ſententiā excommunicationis maioris in duobus caſibus. Primò quādò participat in crimine pro quo fuit lata excommunicationis. Secundò quādò excommunicationis fertur ſub hac forma, excommunicamus Petrū & omnes participantes, & cū illo cōcantes. Extra hos duos caſus ſolū incurrit excommunicationis minor: & de hoc non eſt dubitandū. Secunda propoſitio, participare cū excommunicatis de quib⁹ in prima propoſitione, eſt peccatum mortale, ſolū in tribus caſib⁹, ſcilicet ſi participet in diuinis, vel in crimine vel in contēptu Eccleſiæ, ſeu clauū.

In

De excommunicatione. 254

In oībus alijs ſolū erit veniale participare cū eis. Hæc omnia habentur ex determinatione concilij Conſtantiēſis, vt Adria. Antoni. Caiet. Silueſt. & vſus Eccleſiæ teſtatur. Hoc dico quia illa determinatio nō extat apud nos, nec in prædicto concilio, ex defectu impreſſorū. Sed multi teſtātur ſe vidiffe illā. Et Papa Eugenius in quibusdā ordinationibus reuocauit omnia facta in concilio Baſilienſi, vbi fuit ordinatū, q̄ omnes excommunicati vitarent, quod erat cōtra determinationē concilij Conſtantiēſis. Nota hic q̄ quilibet fidelis tenet iure diuino vitare excommunicatū (quocūque modo ſit excommunicatus) in duobus caſibus præter eos quos recēluimus. Primus qñ eius cōuerſatio eſt mihi nociua qua moueat nocēdo i fide, vel circa bonos mores. 2º. qñ ex mea cōuerſatiōe ipſe ſumit fauorē, para autorizar ſu doctrina ſal

ſa, ò

De excommunicatione.

sa, & error, propter quod est excommunicatus. Extra hos duos casus nō est de iure diuino vitare excommunicatum, sed solūm de iure positiuo. **¶ Q V Æ R I T V R**, Vtrum excommunicatum ab Episcopo Salmantino, vel Burgenfi &c. teneantur vitare qui sunt de alio Episcopatu, supposito quōd sciant illum esse excommunicatum? Videtur quōd non quia supra Burgenfes, nullam potestatem habet Episcopus Salmatinus quomodo ergo poterit illos obligare ad non participandum cum suo excommunicato. Scotus, 4. distin. 19. q. 5. respondet (& bene) quōd omnes qui sunt in Ecclesia Dei tenentur vitare eum in quocunque loco existat excommunicatus. Sed tamen nō bene respondet ad argumentum in contrarium, nam dicit quōd Episcopus non habet de iure diuino potestatem excom-

De excommunicatione. 255

excommunicandi, nam sic non posset obligare non subiectos ad nō participandum cum suo excommunicato: sed habet talem potestatem ex cōcessionē Pape, à qua habet, quōd possit priuare omnibus suffragijs & cōmunicationib⁹ licitis. Sed dico quōd Episcopus de iure diuino habet potestatem excommunicandi subditos ex officio, & ordinaria & propria potestate. Et quicquid potest Papa in toto orbe, potest etiā Episcopus in suo Episcopatu, stando dumtaxat in iure positiuo: paucis exceptis, vt creare Episcopum. Vnde ad argumentū quomodo potest Episcopus obligare non sibi subditos, dico, quōd potest ex eo quōd est de iure diuino, q̄ excommunicatus in vno loco vitetur in omnibus alijs: vt patet ex serie euangelica. Si Ecclesiam non audierit sit tibi quasi ethnicus & publican⁹, omnibus



De excommunicatione.

nibus Christianis dicitur, illud nō solum dicit illis qui vnius sunt Episcopatus, sed omnibus. Secūdo dico cū Maio. 4. d. 18. q. 4. quod illa obligatio non prouenit ex sentētia Episcopi, sed ex dispositione iuris humani, quod quidem præcipit, quod excommunicatus in vno Episcopatu vitetur in alijs omnibus: vt habetur in concilio Niceno. c. 5. & in concilio Sardiceno. c. 16. & 17. & in concilio Citrocheno. c. 2. & 3. Hæc autem habetur, 11. q. 3. in multis capi. cap. si quis præbyter. & cap. quisquis & c.

12

¶ **QVÆRITVR**, an obligatio ad non participandum cum excommunicatis sit tanta, q̄ obliget ad sui obseruatiā, etiam cum periculo mortis? V. g. Tyranus, vel alius excoīcatus minatur mihi mortē: nisi coīcem cū illo, vel dicā ei missam, an teneam mori, potiusq̄ id facere? Est quæstio grauis

De excommunicatione. 256

uis, & disputatur in prima secundæ. q. 69. ar. 4. Sunt opiniones, quidā dicūt q̄ lex humana ex natura sua & de per se non potest obligare ad sui obseruatiā cū piculo mortis, et si aliquādo obligat est de per accidens: quia scilicet adiungitur bono cōmuni vel fidei, vel religionis. Probant quia debet esse iusta, vt si Papa obligaret me ad non comedendum carnes feria sexta, certē esset lex impia, ergo. Caietanus prima secundæ loco citato, tenet oppositū. Dicit enim q̄ Papa & Rex possunt condere legē quę ex sua natura & de per se obliget ad sui obseruatiā cū periculo mortis. Dicit secundō q̄ si aliqua lex nō obligat isto modo, est solū ex benignitate legislatoris q̄ nolūt obligare cū tali piculo, nō aut ex vi legis. In sūma autē sua dicit multa. R. ad quęst. Primo ait q̄ in humanis nō ē mortale coīcare cū excoīu

De excommunicatione.

excommunicatis in prohibitis, & q̄
ab excommunicatione propter tale
metum excusatur. Secundo dicit, q̄
in diuinis etiam secluso contemptu
Ecclesię nullo modo licet communi-
care cum excommunicatis, etiam ob
vitandam mortem. Quia talis partici-
patio est mortalis, quę nullo metu ex-
cusatur: vt dicitur in capit. sacramen-
tis extra de sententia excommunica-
tionis. Certę ista sententia est nimis
grauis & odiosa. Vnde dico, q̄ metus
mortis excusset à mortali & ab exco-
municatione, propter participationē
in diuinis cum excommunicatis in-
currendam, secluso contemptu Ec-
clesię. Probo, quia non est verisimi-
le, quod Ecclesia intēdit obligare ad
obseruatiam suarum legum cum de-
trimento salutis proprię. Cum ergo
excommunicatio sit poena ecclesia-
stica, & de iure positiuo, non est dicē-
dum

De excommunicatione. 257

dum quod obligat cū periculo mor-
tis. Et sic ad capit. sacramentis, dico,
quod illa decretalis est intelligenda,
quando in contemptum Ecclesię mi-
natur mors. Vel quādo committitur
peccatū mortale interueniente mor-
te. Vel quando participat in crimine
criminoso cum excommunicato, vt
ait S. Tho. quolibeto. 12. articu. 9. &
Sikieſter verbo metus. §. 7. & Durā-
dus distinct. 18. quæſtione. 5.

Q V Æ R I T V R, Vtrum
ipseſmet excommunicatus teneatur
vitare fideles? & loquor de omnibus
excommunicatis quocunque modo.
Respondeo, & sit prima propositio,
excommunicatus cuius excommuni-
catio est occulta, non tenetur ratio-
ne excommunicationis abstinere in
publico consortium aliorum, & cō-
munionem etiam in diuinis: sed po-
test & debet se in omnibus ita habe-
re, ac



De excommunicatione.

re, ac si non esset excommunicatus. Hæc est conclusio Siluest. verbo excommunicatio. 3. §. 5. Probatur nulus tenetur se infamare, immo omnes tenentur iure diuino & naturali ad tuendam famam maximè propriam, curam habere de bono noie, ergo. Itē quia quilibet tenetur nō scandalizare alios, sed si excommunicatus secrete fugeret aliorum consortia scandalizarentur illi nescientes causam, ergo non debet fugere. Secunda publicè excommunicatus tenetur vitare alios fideles tam in publico, quàm in secreto. De hoc non est dubium. De quantitate publici excommunicati publice si communicet cum alijs in diuinis & prohibitis, idem est iudiciū ac de peccato participatium cum eo, nō peccat ille magis quàm illi: excepto q̄ fideles post concil. Constantiē. habent facultatē inducendi excommunicatos

non

De excommunicatione. 258

non notatim, nec propter notoriā clerici percussione. Ad aliqua in quibus si se intromitterent ipsi excommunicati, non rogati grauiter peccarēt. ¶ SED utrū vnus excommunicatus, teneatur vitare alium excommunicatū? Videtur, q̄ nō, quia olim leprosi qui hos excommunicatos figurabāt, poterāt inuicē colloqui & cōuersari, ergo. Itē quia excommunicati non sunt iā de corpore mystico Ecclesiæ à quo separatur excommunicatio ergo. Resp. q̄ sine dubio tenendū est q̄ ita est prohibitū excommunicato participare cum alijs excommunicatis, sicut cum alijs fidelib⁹, & æque peccat cōmunicando cū illis, ac cū istis. Et omnes excommunicati sic adinuicē cōicantes, incurrūt excommunicationē minorē. Patet, quia aliās excommunicati essēt melioris conditionis vt sic, quàm non excommunicati: qui quidē priuātur illa cōuersatione. Itē, quia adhuc sūt mēbra ecclesię p̄ fidē.

KK ij Secundo



De excommunicatione.

Secundò dico, quòd excommunicati ob hoc solùm q̄ sunt excommunicati, non sunt exempti à legibus & preceptis suorum praelatorũ, & Papæ. Quia non sunt omnino extra Ecclesiam: sicut ethnici, nec sunt totaliter abscissi, & ideò tenentur superioribus parere: & secus faciētes peccāt, & incurrunt alias excommunicationes & poenas.

¶ **Q**UOD DICO ultimo, quòd titulo excommunicationis maioris, prohibetur non solùm licita conuersatio cū excommunicato: sed etiam illicita. Vnde mulier subiiciēs se excommunicato grauius peccaret, quàm si peccaret cum non excommunicato. Itaque præter malitiam quam habet illud peccatum ex suo genere, habet aliam rationem circūstantiæ excommunicationis. Hoc patet, quia in prohibitione communicationis, includitur

De excōmunica. 259

tur prohibitio illicitæ communicationis a fortiori: & non dubites de hoc. ¶ **Q**UOD DICO denique, non sacerdotes posse excommunicare, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, vt Archidiaconi, legati, & electi. Sed est graue dubium, an occulte excommunicatus possit excommunicare: ita quòd talis sententia valeat? Palud. 4. d. 18. quæstione. 2. respondet, quòd sic. Probat ex capit. ad probandum de sententia & re iudicata. Et ex lc. Barbarius. ff. de re iudicata. Et habetur. 3. quæstio. 7. capit. 1. & 8. quæstio. 4. capit. nonne. Idem tenet Gratianus. 3. quæstio. 7. in fine. Contrarium Siluester verbo excommunicatio. 2. §. 1. Nam Alexander. 24. quæst. 1. cap. audiuius, dicit excommunicatum excōmunicare non posse, nec enim deijcere potest quēquā iam prostratus. Idem patet in cap. ad



De excommunicatione.

uersus de immunitate ecclesiarū, & ibi Glosa. Et in ca. exceptionē de exceptionibus. Ad hoc respondetur, publicē excommunicatum suspensum esse ab officio & beneficio ecclesiastico, de iure cōmuni ecclesiastico tamē nam à ciuili non est suspensus, ita q̄ sententię non valeant: nisi cū per annum perseuerat in excommunicatione: vt habetur, extra de hæreticis, ca. excommunicamus, §. credentes. Suspensus quoque est à beneficio suscipiendo: ita quòd non possit accipere, nec retinere, si accipit. Patet de clerico excommunicato ca. postulastis. à fructibus etiam percipiēdis beneficij quod habuit ante excommunicationem, ipso iure suspenditur: de appellatio. ca. pastoralis, §. verum quia. Sed nō priuatur beneficijs habitis ante excommunicationē, eo ipso priuandi tñ sunt, & expoliādi, si diu in excommunicatione permaneant.

De excommunicatione. 260
neant. Vt patet de ætate & qualitate ca. cū bonæ memoriæ. Et de hæreticis, c. excommunicamus, §. credentes. Queritur an ab officio sint suspēsi. Patet. 24. q. 1. c. audiuius. Et de excessibus prelatorū. c. vltimo. Et oēs iurisperiti atq; Theologi ita sentiūt. Occultē autē excommunicatus non est suspensus ab officio. Nā publici officij gesta ab excommunicato occulto valēt, nec sunt irrita quādiu tollerāt ab Ecclesia. Et hæc ē opinio cōis Ricardi. 4. d. 18. ar. 7. q. 1. Caieta. in sūm. verbo absolutio. Innocē. c. veritatis de dolo & cōtumacia. Panor. ibidē. §. si uel. verbo excommunicatio. 3. §. 10. 11. & 23. Nā si actus occultē excommunicati irritarent, postea cū detegeretur excommunicatio, multi d̄ suo statu dubitarent. Itē patet ex concil. Constantinē. in quo ad cuitanda scandala & multa pericula, solū priuamur à communicatione excommunicatorū, qui sunt

De excommunicatione.

specialiter nominati: vel percussores clericorum, & tamen si essent irrita quæ facerent, teneremur abstinere. Item in cap. ex pia, de exceptio. libr. 6. Item sententia lata ab excōmunicato occulte, tenet quantum ad exteriora, & non solum ratione scandalii: 8. quæst. 4. cap. nonne. Credo tamen quod per talem sententiam non priuatur excommunicatus suffragiis cōmunibus. Quia ex parte ferentis erat nulla: sed est valida ratione præcepti ecclesiastici, & propter utilitatem cōmunem. Confirmatur, quia conciliū Constantiense voluit illam indulgentiam esse: non in releuationem excōmunicati, sed populi Christiani, ergo cū priuare suffragiis pertineat ad auctoritatem ipsius excommunicantis, non debet releuari: suffragiis in q̄. i. bonis interioribus quæ Deus præbet membris suæ Ecclesiæ. Nam
bene

De excommunicato. 261

bene priuatur cum orationibus publicis, missa, officio diuino. An autē publice excommunicatus, possit dare facultatem audiendi confessiones? Palude. 4. distinct. 23. quæstio. 2. tenet, quod sic. Ego credo quod non, quia est suspensus. Occulte autem excommunicatus licite potest alteri cōmittere, ipse verò licite absolueret nō potest. Quo ad quartum & vltimum de excommunicatione minori, dicimus primò, quod excommunicatio minor, est censura ecclesiastica: qua homo excluditur à pascua tantum participatione sacramentorum: & ex consequenti à pascua electione canonica. Quia sic disponit ius extrade clerico excommunicato. Et hæc excommunicatio post conciliū Constantiē. in duobus tñ casibus incurritur. Primus si participatio interuenit cum nominatum excōmunicatis publice.

De excommunicatione.

blicè. Secundus si cum excommunicatis propter manum violentam in clericum notoriam, extra casus à iure permisos, & peccat mortaliter peccato sacrilegij excommunicatus minore excommunicatione, si se ingerit pascuæ participationi cuiusque sacramenti. Quia exclusus ab Ecclesia indignus accedit: sicut excommunicatus maiore ingerens se diuinis. Participantes autem cum excommunicato minore, nullam ex participatione incurrunt censuram. Quia excommunicatio minor non transit in tertiam personam.

Sed

De excommunicatione. 262



ED VTRVM
quilibet sacerdos possit
absolvere ab excommunicatione minori?

17.

Respondeo quod non secundum Caietanum verbo absolutio, & verbo excommunicatio minor, circa finem. Et Silvester verbo absolutio. r. §. 2. Et est communis opinio. Probat Caietanus, quia quæcunque excommunicatio est vinculum fori contentiosum, ergo exigitur in absolvente potestas iurisdictionis in eodem foro: at simplex sacerdos non est index, nec habet nisi potestatem ordinis, ergo. Confirmatur ex capitul. nuper de sententia excommunicationis.

Oportet ergo recurrere ad ministrum Ecclesie habentem alias potestatem iurisdictionis, & posset diacho-

De exco[m]municatione.
diachonus: immo simplex clericus
habens iurisdictionem absoluere à
minore exco[m]municatione, multo
magis quàm à maiore. Quoniam
utriusque absolutio non spe-

ctat ad potestaté ordinis

sed iurisdictionis

Et ista pro ma-

teria ex-

com

municationis suffi-

cient &c.

L A V S

Deo.

¶ Sequitur Tabula quæstionum &
articulorum in hac summa
contentorum.

¶ Quæstio. 1. de sacramētis in cōi. quid sit
sacramentum. folio. 1. pag. 1. nume. 1.

¶ Vtrum differant sacramēta nouæ legis
à sacramentis vete. legis. fo. 2. pa. 2. n. 2.

¶ Vtrum sint septem sacramenta nouæ le-
gis. fo. 4. pag. 1. nu. 3.

¶ Sacramentorū sufficiētia fo. 4. p. 2. n. 4.

¶ Vtrum baptis[m]us fuerit institutus an-
te Christi passionem. fo. 6. pagi. 1. nu. 5.

¶ Vtrum obligatio baptis[m]i, & aliorum
sacramentorū nouæ legis incōperit sta-
tim post Christū passum. fo. 7. p. 1. n. 7.

¶ Promulgatio euangelij quando fuit fa-
cta sufficiēter. fo. 9. pag. 1. nu. 8.

¶ De Baptismo.

¶ Vtrū materia baptis[m]i sit aqua simplex
& elementaris. fo. 10. pag. 1. nu. 9.

¶ Quæ sit forma baptis[m]i. fo. 10. p. 2. n. 10.

¶ Quæ mutatio impediatur baptis[m]i for-
mam. fo. 11. pag. 1. nu. 11.

¶ Vtrum baptis[m]us in nomīe Christi sit
validus

Tabula.

- validus. fo. eodem. pa. 2. nu. 12.
 ¶ Baptizans, an debeat exprimere propriam personam. fo. 12. pag. 2. nu. 13.
 ¶ Vtrum baptizata persona, an debeat explicari. fo. 13. pag. 2. nu. 14.
 ¶ Vtrum sit necessarium, quod puer baptizandus mergatur aqua. f. 14. p. 1. n. 15.
 ¶ Vtrū baptismus remittat omnia peccata actualia, & etiam poenā. f. 15. p. 1. n. 16.
 ¶ Vtrū in baptis. detur gra. f. 16. p. 2. n. 17.
 ¶ Vtrum baptismus in omnibus conferat æqualem effectum. fo. & pa. eadē. n. 18.
 ¶ Vtrum peccator in actuali peccato sit baptizandus. fo. 17. pa. 1. nu. 19.
 ¶ Vtrum recedente fictione incipiat valere baptismus. fo. 18. pagina. 1.
 ¶ Vtrū sint plura baptismata. f. 18. pag. 2.
 ¶ Vtrū pueri sint baptizandi. f. 19. p. 1. n. 21.
 ¶ Vtrum furiosi & amentes sint baptizandi. fo. 19. pag. 2. nume. 22.
 ¶ Vtrum pueri infideliū inuitis parētib⁹ sint baptizandi. fo. 20. pag. 2. nu. 23.
 ¶ Vtrum mali ministri conferant vera sacramenta. fo. 22. pag. 1. nu. 24.
 ¶ Vtrū ministrās sacramentū in mortali peccet mortaliter. fo. 23. pa. 1. nu. 25.
 ¶ Vtrum

Tabula.

264

- ¶ Vtrum liceat recipere sacramenta à malis ministris. fo. 23. pa. 2. nume. 26.
 ¶ Vtrum liceat recipere ab excommunicatis. fo. 25. pag. 1. nu. 27.
 ¶ Vtrum puer intra vterum possit baptizari. fo. 25. pag. 2. nume. 28.
 ¶ Quid faciendum de muliere damnata ad mortem. fo. 26. pa. 1. nu. 29.
 ¶ Qua etate sūt pueri bapti. f. 26. p. 2. n. 30.
 ¶ Vtrum ad baptismum requiratur intentio baptizantis. fo. 27. pag. 1.
 ¶ Vtrū baptis. possit iterari. f. 28. p. 1. n. 31.
 ¶ Vtrū puero secretè baptizato, sint repetenda solēnes benedi. ecclē. f. 29. p. 2. n. 32.
 ¶ Vtrum in baptismo puer faciat votum. fo. 30. pag. 1. numer. 33.
 ¶ Vtrū in baptismo debeant concurrere simul materia & forma. fo. 30. p. 2. n. 34.
 ¶ Quæst. 2. De confirmatione.
 ¶ Vtrum confirmatio sit à Christo instituta. fo. 31. pagi. 1. nume. 35.
 ¶ Quæ sit materia cōfirma. f. 32. p. 1. nu. 36.
 ¶ Vtrum chrisma debeat esse consecratum. fo. 33. pag. 2. nume. 37.
 ¶ Vtrum chrisma debeat ab Episcopo cōsecrari. fo. 34. pa. 1. nume. 38.

¶ Quæ

Tabula.

- ¶ Quæ sit forma cōfirma. f. eod. p. 2. n. 39.
¶ Vtrum confirmatio imprimat characte-
rem. fo. 35. pagi. 1. nume. 40.
¶ Vtrum possit aliquis nō baptizatus cō-
firmari. fo. & pagi. eadem nu. 41.
¶ Vtrum confirmatio conferat gratiam.
fo. eodem pag. 2. nume. 42.
¶ Vtrū omnes debeāt cōfirmari. f. 36. p. 1.
¶ In qua ætate sit cōferendum hoc sacra-
mentū confirmationis. fo. 36. p. 2. n. 44.
¶ Vtrum solus Episcopus possit hoc sacra-
mentum conferre. fo. & pag. ea. nu. 45.
¶ Quis sit ritus sacramenti confirmatio-
nis. fo. 37. pa. 2. nu. 46.
¶ Q. 3. De eucharistia.
¶ Vtrum eucha. sit sacramē. f. 38. p. 1. n. 47.
¶ Vtrū sit de necessitate salutis. f. 39. p. 1. n. 48.
¶ Vtrum sint aliquæ figuræ huius sacra-
menti. fo. 39. pag. 2. nume. 49.
¶ Vtrum materia eucharistiæ sit panis &
vinum fo. 40. pagi. 1. nume. 50.
¶ Vtrum panis consecrandus debeat esse
Azimus fol. 41. pagi. 1. nume. 51.
¶ Vtrum requiratur certa & determinata
quantitas panis. fol. 41. pag. 2. nume. 52.
¶ Vtrū oporteat materiam cōsecrationis
esse

Tabula.

265

- esse præsentem. fo. 42. pa. 1. nu. 53.
¶ Vtrum vinum sit materia huius sacra-
menti. fo. eodem pagi. 2. nu. 54.
¶ Vtrum aqua sit miscēda cum vino. fol.
43. pagi. 1. nume. 55.
¶ Vtrū in eucharistia maneat substantia
panis. fo. eodem pagi. 2. nume. 56.
¶ Vtrum omnia accidentia panis & vini
maneant. fo. 44. pagi. 1. nume. 57.
¶ Vtrum hæc cōversio sit instantanea,
vel successiva. fo. eodem. pagi. 2. nu. 58.
¶ Vtrum Christus sit totus in tota, & to-
tus in qualibet parte. f. 45. pagi. 1. n. 59.
¶ Vtrum Christus moueatur in euchi-
ristia. fo. 46. pagi. 1. nume. 60.
¶ Vtrum Christus possit videri in hostia
consecrata. fo. eodem pagi. 2. nume. 61.
¶ Quid faciendū qñ in hostia apparet puer
vel alia forma quævis. f. 47. pa. 2. n. 62.
¶ An accidentia in hoc sacramēto habeāt
aliquod subiectum. fo. 48. pa. 1. nu. 63.
¶ An liquor non cōsecratus possit misce-
ri vino consecrato. fo. 49. pa. 1. nu. 64.
¶ Quæ sit forma cōsec. panis. f. 50. p. 1. n. 65.
¶ Quid demonstr. p. ly hoc. f. 51. p. 2. n. 66.
¶ Qui sint effectus euchiari. f. 52. p. 1. n. 67.
¶ Ll ¶ Vtrū

Tabula.

- ¶ Vtrum per hoc sacramentum remittatur mortale peccatum. fo. 53. pa. 1. n. 68.
¶ Vtrum præ requiratur cōfessio ante eucharistię sumptionem. fo. 54. pa. 2. n. 69.
¶ Vtrū aliquando liceat sumere sine præuia cōfessione. fo. 56. pag. 1. nume. 70.
¶ Vtrū eucharistia sit dāda peccatori per seueranti in peccato. fo. eo. pag. 2. nu. 71.
¶ Vtrū nocturna pollutio impediat sumptionē eucharistię. fo. 58. pa. 1. num. 72.
¶ Vtrum sumens eucharistiam debeat esse ieiunus. fo. 59. pag. 2. nu. 73.
¶ Vtrum in necessitate liceat consecrare post prandium. fo. 60. pa. 2. n. 74.
¶ V. eucharistia possit dari non habētibus vsum rationis. fo. 62. pa. 1. nume. 75.
¶ Vtrum liceat quotidie communicare. fo. 63. pagi. 1. nume. 76.
¶ Vtrum sit præceptū de eucharistię sumptione. fo. 65. pa. 1. nu. 77.
¶ Vtrū sit necessariū sumere eucharistiā sub vtraque specie. fo. eo. pagi. 2. nu. 78.
¶ Vtrū minister eucharistię sit sacerdos. fo. 66. pag. 2. nume. 79.
¶ Vtrum cōmunicare laicos pertineat ad sacerdotes solos. fo. 67. pag. 1. nume. 80.
¶ Vtrum

Tabula.

266

- ¶ Vtrū malus sacerdos possit consecrare. fo. 68. pag. 1. num. 81.
¶ Vtrū missa mali sacerdotis tātū p̄sit ac missa boni. fo. eodem pagi. 2. nu. 82.
¶ Vtrum hæretici, scismatici, excōmunicati possint cōsecrare. fo. 69. pag. 2. n. 83.
¶ Vtrum liceat audire missam, aut recipere eucharistiam ab hæreticis, scismaticis, & excōmunicatis. fo. 70. pagi. 2. nu. 84.
¶ Vtrum liceat sacerdoti abstinere omni no a celebratione. fo. 71. pag. 2. nu. 85.
¶ Quod sit opportunum tēpus ad celebrandum. fo. 72. pag. 2. nume. 86.
¶ Vtrū liceat pluries in die celebrare. fol. 73. pa. 2. nu. 87.
¶ Quo tēpore missa sit celebrāda. f. 75. p. 1. nume. 88.
¶ In quo loco sit celebrādū. f. 75. p. 2. n. 89.
¶ Quomodo Ecclesia violatur & reconciliari debet. fo. 76. pa. 1. nu. 90.
¶ Quando incēpit missę celebratio. f. 77. pag. 1. nu. 91.
¶ Quomodo sit occurrēdū defectibus in missa contingentibus. f. 78. pag. 1. n. 92.
¶ Quæstio. 4. de poenitentia.
¶ An poenitentia sit sacramētū. f. 79. p. 2. nu. 93.
Ll ij Quæ

Tabula.

- Q**uæ sit materia & forma poenitentia,
fo. 80. pagi. 2. nume. 94 & 95.
Utrum poenitentia sit sufficiens remediū
contra peccata. fo. 81. pagi. 2. nume. 96.
An poenitentia sit necessaria post pec-
catum. fo. 82. pag. 2. nume. 97.
An per poenitentiam poena debita pec-
catis remittatur. fo. 83. pag. 2. num. 98.
Quo modo remittatur peccata venialia,
fo. 84. pagi. 1. nume. 99.
Utrum peccata remissa semel reddeant p
sequens peccatū mortale. f. 85. p. 2. n. 100.
Utrum per poenitentiam restituatur gratia
perdita, & virtutes. fo. 86. pagi. 2. n. 101.
Per omnia bona opera restituitur aliqd
de gratia perdita, fo. & pag. eadē n. 102.
Quid sit contritio, fo. 89. pagi. 1. nu. 103.
Utrum sufficiat solū dolere de præteri-
tis, vel an requiratur propositum cauē-
di futura. fo. 90. pagi. 1. nume. 104.
Utrum contritio debeat esse distincta
de singulis peccatis. fo. 91. pag. 1. n. 105.
Utrum quicūque dolor licet parvus suffi-
ciat ad remissio. peccato. f. 92. p. 1. n. 106.
Utrum de maiori peccato sit habenda
maior contritio. fo. 93. pagi. 2. nu. 107.
Utrum

Tabula.

267

- U**trum cōtritio debeat procedere ex dile-
ctione Dei sup oīa. fo. 94. pa. 1. nu. 108.
Utrum oīs qui habet cōtritionē cōsequa-
tur gratiā infallibiliter. f. 95. p. 2. n. 109.
Utrum attritio possit fieri cōtri. f. 96. p. 2.
Utrum tota vita præsens sit tempus cōtri-
tionis, & quando tenetur hōmo conte-
ri. fo. 97. pagi. 1. nume. 111.
Utrum post hanc vitam sit locus poeni-
tentia. fo. 98. pagi. 2. nume. 112.
Utrum peccata venialia remittantur post
hanc vitam. fo. 99. pagi. 1. nume. 113.
Utrum remittatur per cōtritionē tota poe-
na debita peccatis. fo. eodē pa. 2. n. 114.
Utrum confessio sit de necessitate salutis
sicut baptismus. fo. 100. pa. 2. nu. 115.
Utrum confessio sit tā necessaria sicut ba-
ptismus. fo. 101. pagi. 2. nume. 116.
Utrum confessio sit de iure naturali.
fo. 102. pagi. 1. nume. 117.
Utrum teneamur confiteri peccata ve-
nialia. fo. eodem pagi. 2. nume. 118.
Utrum possit aliquis confiteri peccatū
quod non habet. fo. 103. pag. 2. nu. 119.
Item de scrupulosis. ibidem.
An qui cōfiteatur veniale quod nō fecit.
Ll iij peccet

Tabula.

- peccet mortaliter. fo. 104. p. 2. nu. 120.
¶ De tempore quo obligat preceptum confessionis. fo. 105. pagi. 2. nume. 121.
¶ An aliquando teneamur statim confiteri. fo. 108. pagi. 1. nume. 123.
¶ An teneamur confiteri in articulo mortis. f. eodē pagi. 2. nume. 125.
¶ An ante eucharistiam teneamur confiteri. fo. 109. pagina. 1.
¶ An ad recipienda alia sacramenta teneamur confiteri. fo. eo. pag. 2. nu. 124.
¶ An ad administranda sacramenta, teneamur confiteri. fo. 110. pag. 2. n. 125.
¶ An teneamur confiteri semel in anno. fo. eodem pa. eadem nume. 126.
¶ An obliuiosus teneatur scribere peccata ad confitendum. fo. 111. pa. 1. n. 127.
¶ In qua etate tenetur homo confiteri peccata sua. fo. eodem pagi. 2. nu. 128.
¶ An Papa possit dispensare in precepto confessionis. fo. 112. pag. 2. num. 129.
¶ An sit necessarium confiteri sacerdoti. fo. 113. pagi. 2. nume. 130.
¶ An venialia possint confiteri laico. fo. 114. pagi. 1.
¶ An mortalia possint laico confiteri fo.

Tabula.

268

- fo. eodem pagina. 2. nume. 131.
¶ An confessio sit facienda proprio sacerdoti. fo. 116. pagina. 1. nume. 132.
¶ Quis sit proprius sacerdos. ibidem.
¶ An in absentia proprii sacerdotis liceat confiteri alteri. fo. eodem pa. 2.
¶ An petens à proprio sacerdote licentiam & non obtinens, possit confiteri cuicumque voluerit. f. 117. pagi. 2.
¶ Cū nō expedit proprio sacerdoti confiteri quid faciendum. fo. 118. pa. 2. nu. 133.
¶ An qui in pascha communicauit sine confessione prauia, teneatur iterū confiteri illomet anno. fol. 118. pa. 2. nu. 134.
¶ Qui ex causa nō comunicauit in pascha an teneatur postea cōica. f. 119. p. 1. n. 135.
¶ An de licētia proprii sacerdotis liceat alteri confiteri. fo. 119. pa. 2. nume. 136.
¶ An potens eligere confessorem, possit eligere sacerdotem non expositum. fo. eodem pagina. 2. nu. 137.
¶ V. proprius sacerdos possit audire sibi subditū in alio ep̄atu. fo. 120. pag. 1. n. 138.
¶ An non sacerdos habens curam animarū possit concedere facultatem eligendi confessorem. fo. eodem pagi. 2. nu. 139.
Ll iij ¶ An

Tabula

- ¶ Vtrum rati habitio det facultatem absol-
uendi. fo. 121. pag. 1. nume. 140.
¶ Quis sit proprius sacerdos singularum
personarum. fol. 122. pagi. 2. nume. 141.
¶ Itinerantium & peregrinorum quis sit
proprius confessor. f. 123. pag. 2. nu. 142.
¶ V. in articulo mortis quilibet possit ab-
solui à quolibet sacerdot. f. 124. p. 1. n. 143.
¶ Vtrum confessio informis sit valida.
fol. 125. pag. 1. nume. 144.
¶ V. sacerdos debeat absolvere eum quem
scit imperfectè dolere. f. 127. p. 1. n. 145.
¶ Vtrum confessio debeat esse integra.
fo. eod. pag. 2. nu. 146.
¶ V. confessio non integra ex negligentia
examinationis sit vali. f. 128. p. 1. n. 147.
¶ V. requiratur maxima diligētia ad exa-
minandā cōfessionē. fo. eo. pa. 2. nu. 148.
¶ Vtrum confessor debeat eum audire qui
non fecit examinationē. fo. 129. pag. 2.
¶ V. habens peccata reservata possit inte-
grè confiteri. folio. 130. pag. 1. nu. 149.
¶ Vtrum inferior aliquando possit absol-
vere à reservatis. fo. eodem pag. 2.
¶ V. per confessionē informē satisfiat prę-
cepto Ecclesię. fo. 131. pag. 1. nu. 150.

¶ Vtrum

Tabula

269

- ¶ Vtrum in necessitate cōfessio dimidia-
ta sit valida. fo. 132. pa. 1. n. 151.
¶ Vtrum virtute absolutionis remittatur
peccata oblita. ibidem, nume. 152.
¶ V. in confessionib⁹ generalibus de pec-
catis aliās confessionis liceat dimidiare cō-
fessionem. fo. eodem pag. 2. nu. 153.
¶ Vtrum ex defectu satisfactionis sit ite-
randa confessio. fo. 133. pa. 1. nume. 154.
¶ Vtrum confessio facta sacerdoti ignorā-
ti, sit valida. fo. eod. pag. 2. nu. 155.
¶ V. confes. in qua sacerdos non advertit
ad peccata sit valida. fo. 134. pa. 2. n. 156.
¶ Vtrum liceat confiteri peccata semel
iam confessa. fo. 135. p. 1. n. 157.
¶ Vtrum confessio per nuncium teneat.
fo. 136. pagi. 1. nume. 158.
¶ De cōfess. per interpretē. f. 157. p. 1. n. 159.
¶ De cōfess. per scripturā. fo. eo. p. 2. n. 160.
¶ Vtrum teneamur confiteri circumstan-
tias peccatorum. fo. 138. pag. 1. num. 161.
¶ Quę circumstantiæ sint necessario con-
fiteudę. fo. 139. pag. 1. nume. 162.
¶ De circumstantiis aggravantibus. folio,
140. pagi. 1. nume. 163.
¶ V. confessor possit absolvere poenitēto
contra



Tabula:

- contra propriā opinio. f. 140. p. 1. n. 164.
¶ **Q**uod necessarium sit confitendus nume-
rus peccatorum. fo. 143. pag. 1. num. 165.
¶ **Q**uod sigillum confessionis sit neces-
sarium. fo. 145. pag. 1. num. 166.
¶ **Q**uid faciet cōfessor cū interrogatur de
peccato confessio sibi. fo. 146. p. 1. n. 167.
¶ **Q**uomodo reparabitur defectus factus
in confessione. fo. eodem pa. 2. nu. 168.
¶ **Q**uod sacerdos teneatur filere peccatū pu-
blicū sibi confessum. fo. 147. p. 2. n. 169.
¶ **Q**uod de licentia poenitētis liceat cōfes-
sori reuelare peccatū. f. 148. p. 2. n. 170.
¶ **Q**uod alia quæ sciūtur in confessione præ-
ter peccata, cadant sub sigillo confesio-
nis. fo. 149. pag. 1. num. 171.
¶ **Q**uod in cōf. liceat reuelare peccata audita
in confessione. fo. eodem. pag. 2. n. 172.
¶ **Q**uod secreta quæ extra cōfessionē cōmit-
tūtur sub sigillo cōfessionis, sint sicut se-
creta confessionis silenda. ibidē. nu. 173.
¶ **Q**uod cōf. sit à Xpo præce. f. 150. p. 1. n. 174.
¶ **C**ōf. de cōf. ante xl. f. 152. p. 1. n. 175.
¶ **A**n teneatur confessor interrogare poe-
nitentem. fo. 153. pag. 1. num. 176.
¶ **Q**uod circumstantia loci sit necessario
fitenda

Tabula:

270

- fitenda. fo. 154. pag. 2. num. 177.
¶ **Q**uod circumst. tēporis etiā. f. 155. p. 1. n. 178.
¶ **Q**uod liceat habere duos confesso. vnū p
magnis, alterū p leuibus. ibidem n. 179.
¶ **Q**uod ei qui credit se iterum peccaturū sit
neganda absolutio. fo. eodē p. 2. nu. 180.
¶ **Q**uod post confessionem maneat rea-
tus ad poenam. fo. 156. pa. 1. num. 181.
¶ **Q**uod possit aliquis satisfacere p pec-
catis. fo. eodem pag. 2. num. 182.
¶ **Q**uod vnus homo possit pro alio satis-
facere. fo. 158. pag. 1. num. 183.
¶ **Q**uod possit homo satisfacere pro vno pec-
cato & non pro alio. fo. eo. p. 2. nu. 184.
¶ **Q**uod satisfactio debeat fieri per ope-
ra poenalia. fo. 160. pag. 1. num. 185.
¶ **Q**uod possit fieri satisfactio per opera
aliās debita. fo. 161. pag. 1. num. 186.
¶ **A**n implens poenitentiam iniunctam à
confessore dum audit missam de præ-
cepto satisfaciatur. fo. 162. pag. 2. nu. 187.
¶ **A**n is cui iniūgitur quod ieiunet satisfa-
ciatur ieiunando in die præcepto ab Eccle-
sia. ibidem num. 188.
¶ **Q**uod homo per seipsum debeat poeniten-
tiam iniunctā implere. fo. 163. pa. 1. n. 189.
¶ **Q**uod vtrum

Tabula.

Utrū flagella inflicta à Deo sint satisfactoria pro peccatis. fo. eo. pag. 2. n. 190.

U. opa poenalia satisfactoria sint tria, ie iuniū, elemosyna, oratio. f. 165. p. 1. n. 191.

Utrū poenitēs teneatur adimplere poenitentia inunctam. fo. eod. pag. 2. nu. 192.

Utrum possit confessor imponere quācunque poenitentiam. fo. 166. p. 2. n. 193.

U. secūdo cōfessor possit cōmutare, vel tollere poenitentiam inunctam à primo confessore. fo. 167. pa. 1. nu. 194.

Questio. 5. De extrema vnctio.

Utrum extrema vnctio sit sacramentū. fo. 168. pagi. 1. nume. 195.

U. sit à Christo instituta. f. 169. p. n. 1. 196.

U. De effectu eius. fo. eodem. pa. 2. n. 197.

Utrum sit vnum sacramentum, an plura. fo. 171. pagi. 1. nume. 198.

U. oleū sit materia eius. ibidē nu. 199.

Utrū oleum debeat esse consecratum. fo. 172. pagi. 1. nu. 200.

U. Quā sit forma huius sacra. f. eo. p. 2. n. 201.

U. An sit de necessi. salut. f. 173. p. 2. n. 202.

Utrum omnis sacerdos sit minister extremæ vnctionis. ibidem nume. 203.

U. sanis debeat cōferri. f. 174. p. 1. n. 204.

Utrum

Tabula.

271

U. oēs infirmi sint vngē. f. eo. p. 2. n. 205.

U. In quibus partibus debeant vngi infirmi. fo. 175. pagi. 1. nume. 206.

Utrum extrema vnctio sit sacramentū iterabile. fo. 176. pagi. 1. nume. 207.

Questio. 6. De ordine.

U. omnes septē ordines sint ex institutione diuina. fo. eodem. pagi. 2. n. 208.

U. ordo sit sacramentū. f. 177. p. 2. n. 209.

U. De materia eius. fo. 179. pa. 2. nu. 210.

U. An sit necessarius contactus materiæ. fo. 180. pa. 1. nume. 211.

U. V. ordo imprimat charact. f. 181. p. 1. n. 212.

U. An in suscipiendis ordinibus sit ordo, prioritatis scilicet. ibidem nume. 213.

U. An suscipiens ordines in mortali, peccet mortaliter. fo. eo. pa. 2. nume. 214.

U. An exercens officia ordinis in peccato peccet mortaliter. fo. 182. pagi. 1.

Utrum solus Episcopus possit ordines conferre. ibidem nume. 215.

Utrum Papa possit committere sacerdoti simplici collationem maiorū ordinū: que las de. fo. 183. pagi. 2. nume. 216.

Utrum hæretici possint ordines conferre. ibidem.

Utrum



Tabula.

- ¶** A. foemi. possit ordina. f. 184. p. 1. n. 217.
¶ Pueri an possint ordinari. ibidē. n. 218.
¶ Atrū homicida, & mutilator possit ordinari. fo. eodem. pa. 2. nu. 219.
¶ De irregularitatibus. ibidem.
¶ Atrum prima tonsura sit conueniens. fol. 185. pa. 2. nume. 220.
¶ Quæstio. 7. De matrimonio.
¶ Atrum matrimonium sit sacramētum. fo. 187. pa. 1. nume. 221.
¶ Atrum possit fieri per procuratores. fo. eodem pagi. 2. nume. 222.
¶ De materia matrimo. fo. 188. p. 1. nu. 223.
¶ An consensus sit de essentia matrimo. ni. fo. eodem pa. 2. n. 224.
¶ Atrum consensus sufficiat ad matrimonium. fo. 189. pagi. 2. nume. 225.
¶ Quid faciet coniux quando habet coniecturas quod alter nō consensit in matrimonio. ibidē. nu. 226.
¶ Quid faciet mulier, quando is qui cum ea contraxit secretē, postea contrahit cū alia publicē. fo. 190. pag. 2. nu. 227.
¶ An requiratur quod consensus interior exprimat verbis. fo. 191. pa. 1. num. 228.
¶ A. ad matrimoniū sufficiat cōsensus, & verba

Tabula.

272

- verba de futuro. fo. eodem pa. 2. nu. 229.
¶ Atrū cōtrahēs per verba de præsenti, sine consensu interiori, verē contraxerit, & ad quid teneatur. fo. 192. pag. 1. n. 230.
¶ Atrum post matrimoniū liceat transire ad religionem. fo. eodē. pag. 2. num. 231.
¶ Post matrimonium ratū & non cōsummatum altero religionē p̄sitēte alter pōt trāsire ad secūdas nuptias. f. 193. p. 2. n. 232.
¶ Vtrum sponso vi matrimonium consumante, an sponsa possit ingredi religionem. fo. 194. pa. 1. n. 233.
¶ Ante consumationem matrimonij licet intrare religionem in qua sit votū solēne. fo. eodem pa. 2. nu. 234.
¶ Quæ vocentur spōsalia. f. 195. pa. 1. n. 235.
¶ Vtrum sponsalia contracta inter illegitimas personas, Papa dispensante sint rata. fo. eodem pag. 2. nu. 236.
¶ Atrū sponsalia condicionata, adueniente conditione sint valida. fo. 196. pa. 1.
¶ Atrum conditio impossibilis apposta matrimonio, vitiet illud. fo. 197. pagi. 1.
¶ Quid si apponatur alię conditiones. fol. eodē pagi. 1. nume. 239.
¶ Quid sit bigam⁹, & quotuplex. fo. 198.
¶ Atrum

Tabula.

- ¶ **U**trum bigamiae irregularitas tollatur
per baptismum. fo. 199. pa. 1. nume. 240.
¶ **U**trū copula superueniens sponsalibus
faciat matrimoniū. fo. eo. pa. 2. nu. 241.
¶ **U**. cū quis accessit post spōsalia de futu
ro ad spōsā nō animo cōsumādi matri
moniū, & postea cōtrahit cū alia, matri
moniū sit validū. fo. 200. pa. 1. nu. 242.
¶ **U**trū qui accessit ad sponsam de futuro
animo libidinoso tantum, teneatur il
lam ducere. fo. eodem pag. 2. nu. 243.
¶ **U**trū matrimonium clandestinum sit
matrimonium. fo. 201. pag. 1. num. 244.
¶ **U**trum matrimonium clandestinū fiat
aliquando licitē. fo. eo. pa. 2. nume. 245.
¶ **U**trum clandestinē contrahentes incur
rant poenam aliquam. fo. 202. pa. 1. n. 246.
¶ **U**trum accedere ad sponsam ante bene
dictionem Ecclesiae, sit peccatum mor
tale. fo. eodem. pag. 2. nume. 247.
¶ **U**trum vsus matrimonij clandestini sit
peccatum mortale. fo. 203. p. 1. nu. 248.
¶ **U**trum consensus metu coactus suffi
ciat ad matrimoniū. fo. 204. pa. 1. n. 249.
¶ **U**. matrimoniū ex cōsēsu coactu firme
tur copula superueniēte. fo. 205. pag. 2.
¶ **U**trum

Tabula.

273

- ¶ **U**trum parēres possint cogere filios ad
matrimonium. fo. 206. pa. 1. nu. 250.
¶ **U**trum filij circa matrimonium tenean
tur obedire parentibus. fo. & pag. eadē.
¶ **U**trum error personae impediat matri
monium. f. 206. p. 2. n. 251.
¶ **U**trum vsus matrimonij propter solam
delectationē sit peccatū. f. 207. p. 1. n. 252.
¶ **U**trū vsus matrimonij ppter vitādā tē
rationē sit bonus. fol. & pag. ead. n. 253.
¶ **U**trum abusus vxoris sit mortale. f. 208.
pag. 1. n. 254.
¶ **U**trum amplexus, oscula, & tactus inter
coniuges sit peccatum. fo. eo. pa. 2. n. 255.
¶ **U**trum coniugati teneantur libi inuicē
reddere debitū. f. 209. p. 1. n. 256.
¶ **U**trū accedere ad vxorē menstruātam
sit peccatum. fo. eod. pag. 2. nume. 257.
¶ **U**. spōsa āte benedictionē Ecclesiae tētea
tur reddere debitū. fo. 211. pa. 1. nume. 258.
¶ **U**trum peccent coniuges conueniendo
in festis magnis. f. & pag. ead. nume. 259.
¶ **U**trū in loco sacro possit reddi debitū
coniugale. fo. eo. p. 2. n. 260.
¶ **U**trum coniuges possint vouere conti
nentiam. fo. & pag. ead. nume. 261.

M m ¶ **U**trū

Tabula.

- ¶ Vtrū Papa possit dispēlare in matrimō
nio rato nō consumato. f. 212. p. 1. n. 262.
¶ Quot sunt impedimēta matrimoni. f.
213. pagi. 1. nume. 263.
¶ Atrum impotentia coeūdi impediāt ma
trimonium. f. eod. pagi. 2. n. 264.
¶ De atate contrahētiū. fo. 214. p. 1. n. 265.
¶ A. maleficiū impediāt. f. eo. p. 2. n. 266.
¶ A. furia, & amēcia ipediāt. f. 215. p. 2.
¶ A. crimē icest⁹ ipediāt. f. 216. p. 1. n. 268.
¶ Vtrum vir possit dimittere vxorem forni
cariam. fo. 217. p. 1. n. 269. 270.
¶ A. ordo ipediāt matrimoniū. f. 218. p. 1.
¶ Atrum vxorecidiū impediāt matrimo
nium cum concubina. f. eod. p. 2. n. 272.
¶ Vtrum votum impediāt matrimoniū.
fo. 219. pagi. 1. nume. 273.
¶ Vtrū impediāt cultus disparitas. fo. eod.
pa. 2. nume. 274.
¶ Vtrum cognatio impediāt matrimoni
um. fo. 220. pagi. 1. nume. 275.
¶ V. impediāt affinitas. fo. eod. p. 2. n. 276.
¶ De impedimēto publicæ honestatis, an
impediāt matrimoniū. f. 221. p. 1. n. 277.
¶ Atrum parentes teneantur allere filios
illegitimos. fol. & pagi. eadem nu. 278.

¶ Vtrū

Tabula.

274

- ¶ Vtrū amicus qui accepit hereditatē ab
amico tali pacto vt det eam filie spurie
teneatur eam ei dare, & illa licitē possi
dere. f. eodem. pag. 2. nu. 279.
¶ Vtrū cognatio spiritalis impediāt ma
trimonium. fo. 222. pag. 1. nu. 280.
¶ A. cognatio legalis ipediāt. fo. eod. p. 2.
¶ Quæstio. 8.
¶ Clauis quid sit. fo. 223. p. 2. n. 1.
¶ Clauis quando fuerint data Aposto
lis. fol. 224. pa. 1. nume. 2.
¶ Atrum potestas excommunicādi dica
tur clauis. fo. 225. pa. 1. nu. 3.
¶ A. oēs Apostoli, a Christo immedia
tē receperint clauis. fo. & pa. ead. n. 4.
¶ V. potestas Petri fuerit maior quā alio
rū apostolorum. fo. eod. pa. 2. nume. 5.
¶ Vtrum Episcoporum potestas sit im
mediate a Christo. ibidem.
¶ Vtrū clauis apostolorū adhuc in Ec
clesia permaneant. fo. 227. pag. 1. nu. 6.
¶ Clauis diffinitio. fo. 228. pag. 1. numer. 7.
¶ Regnum cœlorum multipliciter capi
tur in sacris literis. ibidem.
¶ Atrum prædicator regnum cœlorum
aperiat. fo. eodem pag. 2. nume. eodē.
Mm ij ¶ Atrum

Tabula.

- C**lauiſ & charact. ſint idē. f. 229. pa. 1.
Clauiſ duplex, ſcientiæ ſcilicet, & iuriſ-
 dictionis. fo. eodē pa. 2. nu. 9.
Cutrū clauē culpam, & poenā remit-
 tant. fo. 230. pag. 1. nu. 10.
Cutrū ſacerdoſ poſſit ligare ad poe-
 nam. fo. 231. pa. 1. num. 11.
CQualē ſatiffactionis poenitentiam con-
 feſſor imponet. fo. 232. pag. 1. nu. 12.
CUnuſ confeſſor poſſit poenitentiā ab
 alio impoſitā mutare. fo. eo. pa. 2. nu. 13.
Cutrū legales ſacerdoteſ clauē habue-
 rint. fo. & pag. eodē nu. 14.
CChriſtuſ clauē habuit. fo. 233. pa. 1. n. eo.
CSacerdoteſ habent clauē ordinis. ibidē.
CFemina nullam poteſtatem ſpiritualē
 habent. fo. eod. pag. 2. nume. eodē.
Cutrū Abbatiffæ, Prioriffæ, præcepta
 poſſint imponere. ibidem.
Cutrū mali ſacerdoteſ clauium uſum
 habeant. fo. 234. pag. 1. nume. 15.
CHeretici, ſchiſmatici, excoīcati, degrada-
 ti clauium uſum habeant. fo. eo. p. 2. n. 16.
Chuiuſmodi prædicti in mortis arti-
 culo poſſint abſoluere. fo. 235. pa. 1. n. 17.
Cexcoīcati in articulo mortis, poſſint
 confeſſio-

Tabula.

275

- confeſſionem audire. fo. eo. pa. 2. n. eod.
Cutrū ſacerdoſ in quemlibet vii cla-
 uē poſſit. fo. 236. pa. 1. nu. 18.
CIn quinque caſibus nō debet propriuſ
 ſacerdoſ ſibi ſubditum abſoluere. fol.
 eodē pag. 2. nume. eodē.
Cutrū ſi ſacerdoſ abſoluat ſceminā cū
 qua peccauit, abſolutio teneat. ibidē.
GDe excoīcatione quæſtio. 9.
CExcoīcatio quid ſit. f. 238. pa. 1. num. 1.
Cutrū Eccleſia hac poſſit poenā puni-
 re. fo. 240. pa. 1. nume. 2.
Cutrū excoīcatio à receptione
 ſacramentorū priuet. fo. eo. p. 2. nu. 3.
CUt ſacramētū annulletur per hoc quod
 conferat excoīcatus. fo. 243. pa. 1. n. 4.
Cutrū cauſa excoīcationis ſit
 peccātum mortale. fol. 244. pa. 1. nu. 5.
CUt ſtatim q̄ homo peccet mortaliter
 excoīcari poſſit. fo. 245. pa. 1. num. 6.
CUt excoīcatio iniuſta ſit valida vel ali-
 quē habeat effectū. fol. 246. p. 1. nu. 7.
Cutrū excoīcatio ignorata li-
 get. fo. 248. pag. 2. nume. 8.
Cutrū incurrit ſententiā excoīcatio-
 niſ qui inuincibiliter credēs ſe incur-



Tabula

vere aliquid facit. fo. 251. pa. 2. num. 9.

Utrum liceat cum excommunicato communicare. fo. 252. pa. 1. num. 10.

Utrum excommunicatū in ab vno Epī scopo, teneantur vitare qui in alio Epī scopatū sunt. fo. 254. pag. 2. num. 11.

U. obligato ad nō participādū cū ex-
cōicatis tanta sit, q. ad sui obseruantia
obliget. fo. 255. pagi. 2. num. 12.

Utrum excommunicatus teneatur si-
deles vitare. fo. 257. pagi. 1. num. 13.

Utrū vnus excōicatus excōmunicatum
vitare teneatur. fo. 258. pag. 1. nu. 14.

Utrum excommunicato excōmunica-
tione maiori prohibeatur licita vel illi-
cita conuersatio. fo. eodem. pa. 2. nu. 15.

Utrum occulte excommunicatus pos-
sit excommunicare, ita quod talis sentē-
tia valeat. fo. 259. pa. 1. num. 16.

Utrum quilibet sacerdos absoluere ab
excommunicatione minori possit. fol.
262. pagi. 1. num. 17.

Finis Tabulæ.

G Hallucinationū aliquor minutarū, nec
verò in omnibus exemplaribus offendē-
darum, emēdator locupletiorq;
lectio.

Folio. 3. pagina. 2. linea. 13. oppositū, pro oppositū

Fo. 25. pagi. 2. in glosa sit, pro sit. Fo. 27. pa. 2. li. 1.
nisi, pro nisi. Itē fo. & pagi. eadē li. vltima Ioannē,
pro Ioannam. Fol. 57. pag. 2. li. 18. cum pro eum. Fo.
61. pagi. 2. linea. 20. ablutionem, pro ablutionē. Fol.
72. pagina. 2. linea. 17. consueuti, pro consueuit. Fo.
83. pa. 1. linea. 18. simile, pro simile. Fo. 86. pagi. 1. li.
nea. 16. ill Iudacobi, pro illud Iacobi. Fo. 97. pagi. 1.
linea. 5. ommitto, pro omitto. Fo. 100. pagina. 2. li.
nea. 3. cessitare, pro necessitare. Fo. 108. pagina. 1. li.
ultima necessaria, pro necessaria. Fo. 121. pagina. 2. li.
15. nū, pro non. Fo. 134. pagina. 2. linea. 18. sapiās, pro
sapiens. Folio. 148. pagina. 2. in glosa, possumus, pro
possumus. Folio. 158. pagina. 1. linea. 19. naturate, pro
naturale. Fo. 167. pagina. 2. in glosa post, pro potest
Fo. 197. pagina. 1. linea. 13. matrimonium, pro matri-
monium. Fo. 201. pagina. 1. linea. 17. cene, pro pœne
Fo. 205. pagina. 2. linea vltima mamoniām, pro ma-
trimonium, Fo. 211. pagina. 1. linea. 15. s. pro si. Fo. 223
pagina. 2. linea. 6. clauās, pro clauēs.

rum. Pauli ad Philipp. c. 2. cap. 2.

In nomine I E S V



omne genua flectantur, celestium,

terrestrium, & inferno.

P I N C I A E.

Excudebat

Sebastianus Martinez.

Anno,

1 5 6 0



Handwritten text, likely a list or index, written in a cursive script on aged paper. The text is oriented vertically and appears to be a list of names or entries, possibly related to a collection or inventory. The handwriting is somewhat faded and the paper shows signs of age and wear.

